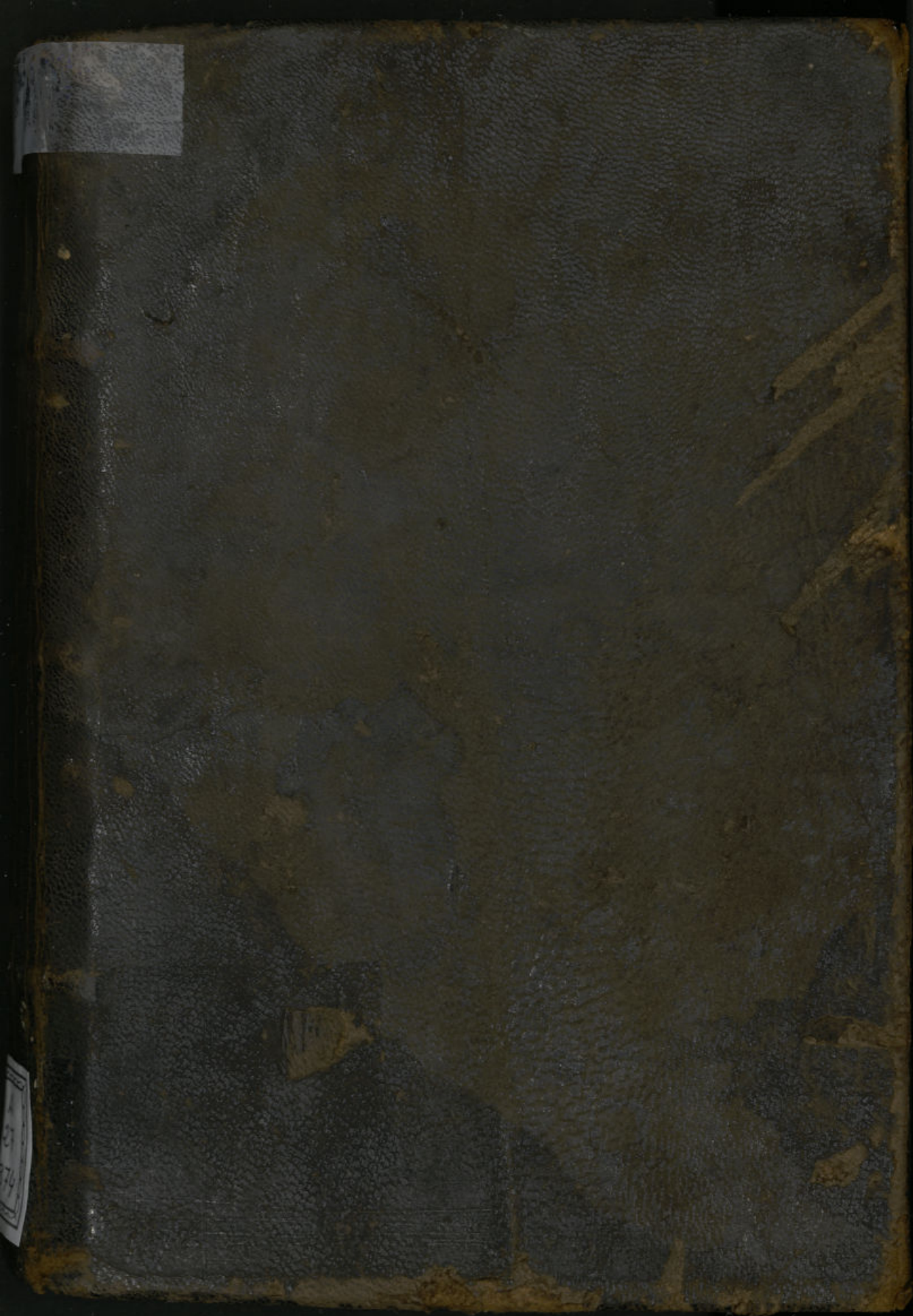

A
27
374

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA

Sala:

A

Estante:

27

Numero:

376

~~28~~

to 4

~~3~~

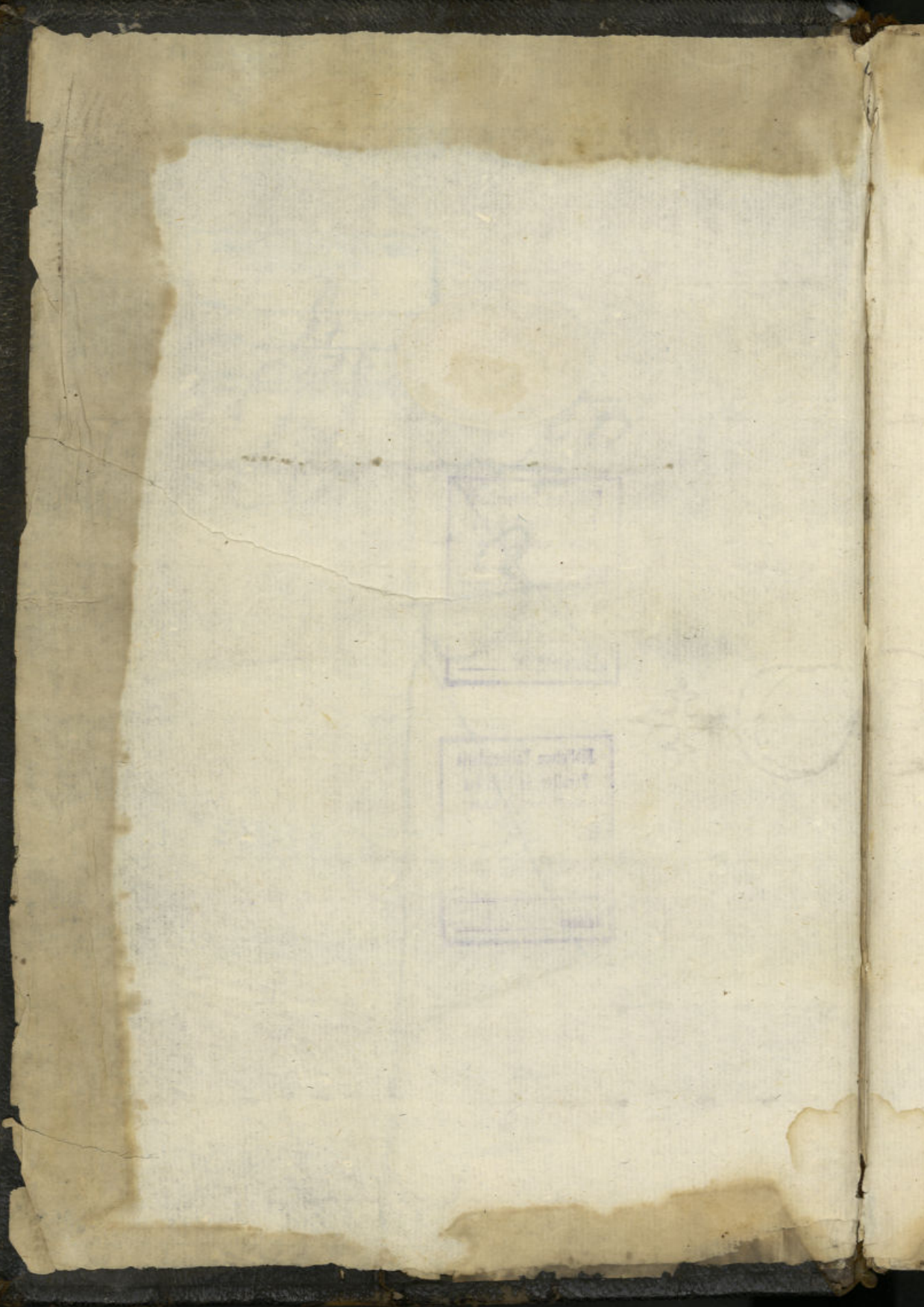
Ma' 26

Biblioteca Universitaria
Facultad de Medicina
GRANADA
Sala _____
Número _____

Biblioteca Universitaria
Facultad de Medicina
GRANADA
Sala _____
Vols _____
Toms _____
Número _____

223231257

MERCURIALIS

Historia Lethorum,

IN MEDICINÆ SCRIPTORIBUS

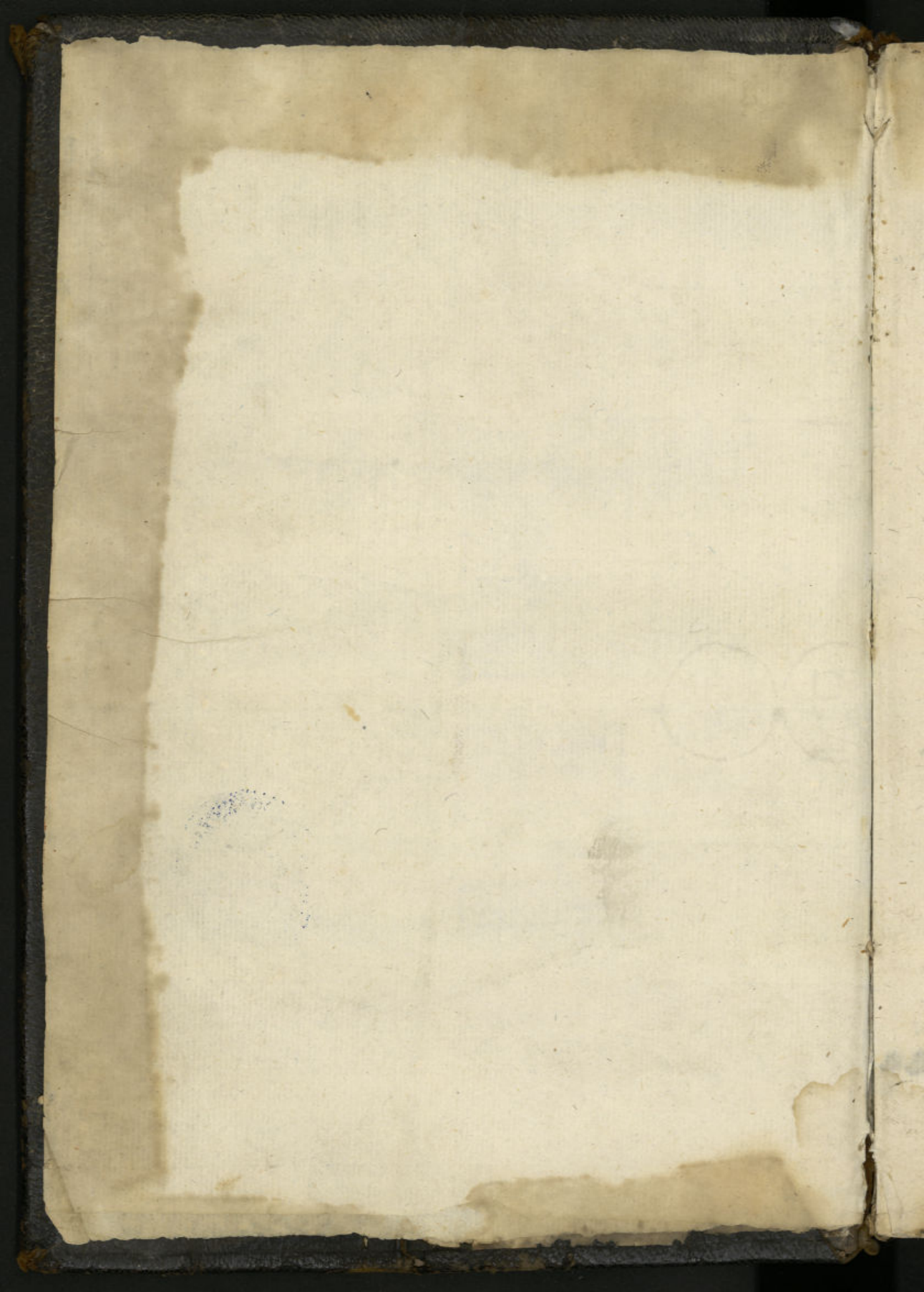
& alijs.

LIBRI SEX.

Ad editionem hanc quoque postrema diligentia
mihi & recogniti.

UNIVERSITATIS VIENNAE
M. DC. LXXXIII.

Reg-2.620

HIERONYMI

MERCVRIALIS

Variarum Lectionum,

IN MEDICINÆ SCRIPTORIBVS

& alijs,

LIBRI SEX.

Ab auctore hac quoque postrema editione
aucti & recogniti.

CVM INDICIBVS COPIOSISSIMIS.

VENETIIS, APVD IVNTAS.

M D XCVIII.

HIERONYMI

MERCVRIALIS

VARIANTIUM LECTIUM

IN MEDICINAE SCRIPTORIBUS

& alijs

LIBRI SEX.

Ab auctore hac duodecim postrema edita

aucti & recogniti.

CVM INDICIBVS COPIOSISSIMIS.

VENETIIS, APVD IOVNTAS.

M D XLVII

BALTHASARI GRANGERIO

D. BARTOLOMEI APVD

Nouiodunenses Coenobiarchae, cognato suo,

BONAVENTURA GRANGERIVS.

SALVTEM P. D.

Noties animo meo illud occurrit (cognate clarissime) quod Pythagoram dicere solitum legimus, duo esse hominum generi Deorum munere tributa longè pulcherrima, nimirum veritatem amplecti, & beneficium se in omnes gerere, atque horum utrumque cum Deorum immortalium operibus comparari posse, eorum studium vehementer laudare soleo, qui cogitationes suas omnes eò referunt, ut publicam utilitatem, quantum possunt, augeant. Ex quorum numero cum illos omnibus anteponam, qui rebus illis quas ingenio persequimur, oculum suum transmittentes, in disciplinis tractandis, quas veteres excellentiore quadam conditione à natura subornati scriptis suis posteritati reliquerunt, assidue versantur, obscura illustrando, implicata explicando, corrupta restituendo, cationem illam in plerisque desidero, quam priusquam aliquid suscipiatur memoria teneri necesse est, ut benè de omnibus merèdi voluntati prudentia cōiuncta sit. Sic enim illorum permultos, qui hoc tempore cogitationes suas in luce atque oculis omnium versari

a ij volunt,

Epistola.

volunt, Musis & Apolline nullo (ut ait ille) litteris
mandare animadvertimus, dum nominis et famae de-
siderio indulgent, ut irritus omnino sit illorum labor, in
quo neque meritum eius qui beneficium conferre se putat,
vllum agnoscitur, neque gratia vlla ab eo in quem bene-
ficium conferri putatur, rependitur. **T**anta est scilicet
quorundam φιλαυτία, ut stolidi amatoris more, quem pu-
tidus amasiae polypus etiam delectat, quicquid apud se
commentati fuerint, quamuis nullum solertis ingenij aut
accuratae industriae specimen in eo appareat, id ipsum
aliorum exquisitissimis eruditissimisque scriptis antepo-
nant, nec si quid ab alijs recte dictum aut factum fuerit, id
ut probent adduci possint. Cuius mali vehementia eo de-
terior est, & ab optima salutis spe remotior, quod illi ferè
qui eo iactantur (ut inquit Plato) nunquam de remedio
comparando cogitant: etsi tantò magis in eius curam in-
cumbendum sit, quanto maiores animis calamitates in-
fert perniciemque ingenijs presentiore. **Q**ua non modo
illos attingit, qui eo correpti sunt, verum etiam ceteros
omnes, qui vel discendi cupiditate allekti ad illorum cõ-
suetudinem sese applicant, vel ex illorum scriptis ea ex
quibus doctiores fieri se putant, imprudenter hauriunt.
Quemadmodum vero huic hominum generi honesta
mercedis loco sempiterna infamia poena subeunda est,
ita dici vix potest quam magno doctorum omnium cõ-
sensu dulcissimam nominis sui cõmendationem audiãt,
qui omnibus rebus instructi, quae ad praclare eruditio-
nis cumulum cõsequendum expeti possunt, ad maiores artes

Epistola.

tractandas, easdemque alijs impartendas accedunt.
In quibus ex permultis, quibus haec abundant tempora, Hieronymum Mercurialem collocare potissimum soleo, quem ad fastigium verae & solidae eruditionis, summa cum sui nominis gloria, & totius Italia singulari ornamento, peruenisse cum multa confirmant, quae ex illius ore quotidie excipi audimus,

Παῖες μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ ἔσπολύμυθος,
Οὐτ' ἀφ' αἰμαρτοεπῆς, ut de Menelao scripsit Homerus, tu
verò multa & varia de Medicina commentationes
quas è manibus dimisit. Ex omnibus autem illis cum
primas tenere, doctorum hominum consensum cōspirare
antea animaduerteret, quos variarum lectionum li-
bros inscripsit, in quibus ex immensa ingenij sui supelle-
ctile quasi literarum delicias quasdam nobis spectan-
das proponere voluit, collatis in unum maximis grauis-
simisque ex omni artium genere questionibus, ad prio-
res quatuor libros quos ante duodecim annos in homi-
num luce versari passus est, quintum librū aliquot post
annis adiecit. Cumque in eo scribendi genere doctorum
omnium approbatione stimulos admouente sibi magno-
pere placeret, superiore anno sextum librum ad reliquo-
rum numerū accrescere, eosque in tuo nomine apparere
voluit, quasi amoris mutui inter vos olim suscepti sem-
piternos testes? Fecit verò patris tui de me honesta apud
illum commemoratio cum Patavium venisset, quo illius
consilio frueretur, ut quae editioni huic adiecerat in fide
mea deponeret, meque eorum quae in hac postrema edi-

Epistola.

tionem faciendam esse procuratorem sibi optaret. Quod
onus eò libentius suscepi, quòd & summam hominis, cui
numquam cognitus fuisset erga me benevolentiam li-
teris ad me saepe scriptis expressam vidi, & ad laudem
inter meos inueniendam profuturum existimaui, si ab
eo quem eruditionis numeros omnes expleuisse consen-
tiunt omnes, subsidia industria mea, si qua est, expeterē-
tur. Hos igitur libros authoris voluntati obsequutus, no-
mini tuo inscriptos atque dicatos tibi offero, in his com-
mendandis nihil operæ insumens, quòd tibi summo iu-
dicio, & in varijs variorum authorum lectionibus
exercitatisimo, horum lectionem omnis commenda-
tionis vice facturam satis polliceor: extrema hac epi-
stola id unum à te petens, ut illius erga te studium at-
que voluntatem tantò magis grata memoria prose-
quaris, quantò nominis tui gloriam cum illius perpe-
tua commendatione duraturam tibi polliceri debes.
Bene vale.

Lusetia Paris. Calend. Martijs. 1585.

AD HIERONYMUM
 MERCURIALEM DE SVIS
 VARIIS LECTIIONIBVS.

Hoebææ subiens laqueata palatia
 Circes
 Fugit Dulchius mixta venena
 sibi,
 Tutus Atlantiadis sacro medicami-
 ne, nigra

Cui radix, floris lactea forma fuit.
 At tu præsidij doctrinæ arcana recludens,
 Hic varia in varijs quæ latuere libris,
 Sancta aperis Sophiæ longis erroribus actis
 Ausoniæ & Graiæ limina clausa priùs.
 Sic tu Mercurij deductum à nomine, fati
 Imperio impostum nomen & omen habes.

Bon. Grungerius Paris. Medicus.

CATALOGVS

A V C T O R V M,

Quorum loca vel explicantur vel emendantur.

A Etius.	Cassiodorus.
Aeschylus.	Catullus.
Aelianus.	Chalcidius.
Aelius Promotus.	Cicero.
Aemilius Probus.	Claudianus.
Aeschines.	Clemens Alexandrinus.
Agatarchides.	Coruclius Celsus.
Albertus Magnus.	Cornelius Tacitus.
Alexander Trallianus.	Columella.
Ammianus Marcellinus.	Cratinus.
Amos.	Cyprianus.
Antigonus.	Democritus.
Apicius.	Demosthenes.
Apollonius.	Dion Cassius.
Apfyrtus.	Dion Nicaeus.
Apuleius.	Dionysius Afer.
Aristoteles.	Dioscorides.
Arrianus.	Diphilus.
Aristophanes.	Diodes.
Aristophanis interpretes.	Diogenes Laertius.
Archigenes.	Didymus.
Archestratus.	Diodorus Siculus.
Arcefilaus.	Empedocles.
Arnobius.	Ennius.
Asclepiades.	Epiphanius.
Athenodorus.	Erasistratus.
Athenaeus.	Erotianus.
Aurelius Prudentius.	Eradius.
Auerroes.	Eusebius.
Ausonius.	Fauorinus.
Auicenna.	Galenus.
Auenzoar.	Gellius.
Basilius.	Gregorius. (Nazanz.
Cato.	Halyabbas. (Nyssen.
C. Caesar.	Heraclitus.
Caelius Aurelianus.	Herodotus.
Callimachus.	Heraclides Tarentinus.
Cassius Medicus.	Hesiodus.

Auctorum.

Herophilus.
Hesychius.
Hieronymus.
Hipparchus.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.
Iosephus.
Isidorus.
Isocrates.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.
Lanpridius.
Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.
Machabeorum liber.
Martialis.
Marcellus Burdegalensis.
Macrobius.
Mefus.
Michael Ephesius.
Mnesitheus.
Moscopus.
Moyfes.
Nemesius.
Nicephorus Callifus.
Nicander.
Nonius Marcellus.
Oribafius.
Ouidius.
Palladius.
Pandectarum auctor.
Paterculus.
Paulus Aegineta.
Pausanias.
Philoftratus.
Philemon.
Plato.
Pindarus.
Plinius.
Plutarchus.
Plautus.
Porphyrius.
Polybus.
Praxagoras.
Proclus.
Procopius.
Q. Curtius.
Rabi Moyfes.
Rufus Ephesius.
Scribonius Largus.
Serenus.
Seruius.
Seneca.
Serapion.
Sextus empiricus.
Soranus.
Spartianus.
Stephanus.
Stephanus Athenienfis.
Stobacus.
Strabo.
Strabonicus.
Suidas.
Synefius.
Terentius.
Tertullianus.
Themifon.
Theodorus Prifcianus.
Theopompus.
Tibullus.
Thucidides.
Valerius max.
Varro.
Vegetius.
Virgilius.
Vitruuius.
Vlpianus.
Xenophon.
Zonaras.

F I N I S.

INDEX CAPITVM

LIBRI PRIMI.

- D**E Oesophago & Stomacho locus Galeni emendatus, & Aristoteli conciliatus, Lucretius defensus. Pollucis locus correctus, & alter Hipp. indicatus de Concoctioae. cap. 1.
De Rabie, siue Hydrophobia & Elephantiasi, loci Aristotelis & Medicorum explicati.
Restitutus Galeni & Plutarchi locus de Palmulis, & alter declaratus. Nonnulla de Otiuis. cap. 3.
Galenus locus emendatus in 12. Met. & alter in 13. melius quam à Linacro interpretatus. cap. 4.
Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de Bulbis nonnulla non respuenda contextuntur. cap. 5.
Locus Galeni de Foecundis correctus, & nonnulla ad id ex Lucretio & Paulo. cap. 6.
Quid sit Recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum Propomata. cap. 7.
De varijs antiquorum refrigerandi vina & aquam modis. De Decocta, & quae fuerit Calda. quid apud Plautum thermopoliū & thermopotatio. cap. 8.
Loci Arist. emendati ex Theophrasto, & locus Platonis examinatus. cap. 9.
Loca Gal. & Caelij Aureliani exposita de Angina, & Sono sorbili. cap. 10.
De Isicijs, Itrijs & Libis variae observationes & explanationes. cap. 11.
De Pane furnaceo error in Gal. interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus. Quid sit Tractae Plinio & Athenaeo. cap. 12.
De aquis vesicarijs & Ceretanis. Galeni locus de templo pacis male à Gyraldo intellectus. cap. 13.
Error in Aetio correctus de Ficibus, & alia de ipsis. Solumellae de Embammate locus emendatus. cap. 14.
Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus, & de festo primae Augusti diei. cap. 15.
De Oleo & Butyro, & Aphrogala varia Galeni & aliorum explicata. Plinij locus correctus. cap. 16.
De Vino dulci, & de Coitu, Arist. & medicorum explicati loci. cap. 17.
De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam. Locus Hippocratis illustratus, & alius Athenaei correctus, Hesiodique sententia interpretata. cap. 18.
De

Index

- De Infibulatione, de recutitis aliqua digna scitu, & quid sit apud Galenū.
Dicere pedem. cap. 19.
- Ramex quid sit apud Plautum. Historia Domnini. Nonnulla de Varicibus,
& de Hirudinibus. cap. 20.
- Locus Athenaei, correctus ex Arist. & nonnulla de Canicie, & de Capitibus
Aegyptiorum, ex Herodoto. cap. 21.
- De Mensuris potus antiquorum, & ordine eorundem. cap. 22.
- Loca Hipp. de Aqua & Bile explicata. De bile Anaxagorae & Arist. sen-
tentia examinata Gal. locus explicatus, & Ammiani Marcellini emen-
datus. cap. 23.
- De aere Romano & morbis eius: de Atheniensi, Lucretij locus. De Moris,
Serico, aliqua notatu digna. cap. 24.
- Cur pisces medici antiqui facile concederent aegris. Pisces tintinnabulo
vendi solitum fuisse. Quis fuerit Hoedus ex Ambracia apud Gellium:
& nonnulla alia de Hoedo.

LIBRI SECVNDI.

- H**oca Gal. & Plinij emendata. Nonnulla de Mangonibus. cap. 1.
- Morem Thuscorum vrendi pueros fuisse antiquum. Herodoti lo-
cus notatus, & quaedam de Scythis, ex Hippoc. cap. 2.
- Sententia Gal. ex Herodoto comprobata. De Syrmaea. De Partitione anni
secundum Hippocratem. Error sacerdotum Ammonis. cap. 3.
- Theophrasti loca ex Athenaeo & Plutarcho correctā. De Sida, de Legumi-
nib. de Pediculis. Theophrasti & Gal. cōtradiētio de Scorpionib. cap. 4.
- De varijs antiquorum edulij. Arist. locus examinatus. De carne Came-
lina, de Sumine, de Turtae nomine. cap. 5.
- Quae sint apud Platonem Ficus & Vuae generosae ex Galeno. De Pane
fabaceo, & Faba Aegyptia. Locus Mnesithei de Ficibus. cap. 6.
- De pulmonis carne, Gal. cōtradiētio ex Aetio sublatā. De Carne leporina
caprina, & de vulpina. De tenera carne locus Gal. restitutus. cap. 7.
- Locus Hippocratis emendatus. Gal. locus defensus de Opio. Plinij loci emen-
dati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus & correctus.
cap. 8.
- De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fonti-
bus potarent. Locus Paterculi emendatus. cap. 9.
- De Cicutā locus Lucretij explicatus. Arist. & Varronis de Capris loca exa-
minata. Nonnulla de anatome. cap. 10.
- Hippoc. locus emendatus. Locus Diogen. Laertij ex Galeno mutatus. Gal.
de Vrinae sedimentorū nigredine, & de Lapide vesicae error. cap. 11.
- Celsi locus ex Hipp. notatus & emendatus. Cōtradiētio Gal. examinatur.
Nonnulla de Pulsu, item de Herophilo & Asclepiade. cap. 12.

De

Index.

- De condituris Vinorum. De Vinopicante. De vino Massiliensi. Locus Gal.
emendatus. cap. 13.
- Defenditur Plinius in tractatione Argenti vini & Hydrargyri. Locus
Theophrasti restitutus. cap. 14.
- De tempore coitus Plutarchi locus restitutus. Hippocrates & Aristot. colla-
tus. Error Gazae detectus. De Situ corporis in somno. Error Alexandri
contra Hippocr. cap. 15.
- De Vuatamina & Labrusca, Plinij & Scribonij locus examinatus, &
emendatus. cap. 16.
- De Vua theriacae. De mulso quaedam, & Plutarchi error de vino Maffi-
lico, & cur vinum percolaretur: Plin. locus restitutus. Theodori error.
cap. 17.
- Medicinam eiusq. regulas ab Aegypto manasse. Locus Hipp. Herodoti, Ari-
stot. Plutarchi & Celsi in id de purgatione. Aeliani improbatio de lin-
gua Hippocratis. Et de Acrone medico. cap. 18.
- De Vnguentis, & quid Hippoc. significet Vnguentum Aegyptium. De Me-
tupio locus Hippoc. emendatus. Quaedam ex Plutarcho de Vnguentis
& Mirrha. cap. 19.
- Morborum rara quaedam genera ex Hipp. Agatharchide, Plutarcho & Ga-
leno. Locus Hippoc. restitutus, & aliter Platonis indicatus. cap. 20.
- X De ijs qui semel in die cibos capiunt. cap. 21.
- De caryce & Carycia. De Apro & Lumbo. cap. 22.
- Quid sit ωμήλισις. De Farre factitio Aetij locus emaculatus: & quod Far-
hordei. De Hordeo quaedam ex Arist. & Apollonio. cap. 23.
- Locus Aristotelis de Melle correctus & expositus. Quod mel conseruet
mortua corpora, & alia quaedam. cap. 24.
- Locus Theophrasti Apollonij collatus. De Helleboro quaedam. Aliter Theo-
phrasti locus non integre à Plinio expressus. cap. 25.
- Locus Hipp. de Hippace, Herodoto collatus. De Lactis coagulatione. Ctesiae
locus de radice vinum coagulante. Muria dura, & Marinae usus.
cap. 26.
- Sententia Plinij defenditur de Lino vino, & ex alijs comprobatur. Quid
sit Scribonio Foenicium. cap. 27.

LIBRI TERTII.

- Q**ua Oribasij ex Stobaeo restituta. cap. 1.
- De Cyphoide, Cyphi, Galeni, Plutarchi, Herodoti loca collata, emē-
data, & explicata. De verbo τὰ πικρὰ ἐνὶ ἐνὶ in condiendis corpori-
bus mortuis usurpato.
- De turdis Horatij & Martialis defenditur iudicium, & Galeni
sententia improbat. Modus coquendi phasianos. Locus Varronis
emen-

Index

- I T R A V O R I I
- emendatus. cap. 3.
- De Aconiti nomine ex Antigonō. De eodem Athenaei locus emendatus.
item alter Theophrasti melius quam à Gaza interpretatus. De Cicuta
quaedam. Error Macrobij. cap. 4.
- Macrobij error ob imperitiam medicinae. Quod potus ad pulmonē pertin-
gat, non unum Platonem dixisse. Plutarchi locus ex Macrobio emen-
datus, alter Theophrasti ab errore Gazae vindicatus. cap. 5.
- Lucretij locus de Peste Hippocrati collatus, & eius defensio. cap. 6.
- Hippocratis & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata. De
Amazonibus. cap. 7.
- Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus. De Carne suilla locus Plutar-
chi. Caupones Italos solum immerito damnari à Plutarcho. cap. 8.
- De Meliloto. cratinus expositus. De Coronis. De Lemniscis. cap. 9.
- Plinij & Galeni loca de Doloribus. Pro oculis vstio Venarum temporalium.
Lotio pedum. Origanus. Sordes aurium in morientibus quales. cap. 10.
- De Carbonibus, loca Galeni, Cassij, Lucretij & Theophrasti. De Lumbricis,
& grano Cnidio locus Plinij ex Theophrasto correctus. Error Gazae.
cap. 11.
- Thucydidis locus à Lucretio expressus ac illustratus. cap. 12.
- Locus Virgilij, secus quam à Grammaticis ex Arist. declaratus: & cur ab
ipso medicina Ars mura vocata sit. cap. 13.
- Loca Arist. & Strabonis de generatione Animalium in niue & igne col-
lata atque examinata. Locus Arist. emendatus. cap. 14.
- Insaniae genus ab Aretaco medico descriptum & monstratum. cap. 15.
- Defenditur Galeni inscriptio $\epsilon\iota\ \tau\alpha\ \omega\sigma\theta\acute{o}\tau\omega\upsilon\ \tau\acute{o}\ \omega\omega\upsilon$. Loca Aretaei &
Galeni collata de ijs qui corde patiuntur. cap. 16.
- Quid sit apud Galenum Ellychnium Tarsicum: Error de fungis Cornarij
& de Gossypio. cap. 17.
- Morbus Deliorum ab Aeschine descriptus. Locus Celsi notatus, & alter
non emendatus. Contradiçtio Herodoti & Plinij. cap. 18.
- Heracliti morbus. Eius & Aesclepiadis sententia de Urina, Galeni ad idē
locus notatus. De Iberis dentes urina lauantes. cap. 19.
- Aetius redarguitur, cur castrati non fiant leprosi. Locus Arist. de Saryriasi.
De manu, Gregorij Nysseni sententia noua. cap. 20.
- De Cretae generibus. Locus Plinij explicatus. Fasciae, Toga, Mappae cre-
tatae. Error Cornarij. De Gypso Tymphaico. Theophrasti loci correcti,
& alter Plinij notatus.
- Menebrates Medicus quis fuerit. Medici Clinici. Locus Plinij mutatus.
De Posca locus Suetonij.

Index!

LIBRI QVARTI.

Vi fuerint apud veteres Archiatri, & Archiattrorum Comites, quodve eorum munus. cap. 1.

De Cydni fluvij aqua. Loci Plutarchi, Galeni, & aliorum collati. Locus Plutarchi ex Galeno restitutus. Locus Hippo. emendatus. cap. 2.

Loci Arist. & Herod. collati. Dary luxatio à medico Graeco curata. cap. 3.

Hippocratis & Arist. loci collati. Galeni de Demonstrationibus libri qui fuerint: & quae Symphonia a Nemesio citata. cap. 4.

De putaminibus Fabarum, & quid sit οστροπιον Athenaeo. cap. 5.

In Acrothoracis significatione, Clementis Alexandrini locus emaculatus.

Cur Laurifolia post coenam adhiberentur. Ebrietatis precautiones. Plinij locus emendatus. cap. 6.

Tuberes apud Antiquos qui essent. Locus Plinij notatus. cap. 7.

De Menta, locus Arist. ex Hippoc. illustratus & correctus. Plinij aliter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. cap. 8.

Arist. error de Epilepsia. Hippoc. locus ad id notatus. Seruij error Arist. locus de Sale, & Nitro. Brevis adnotatio, de causis res duratas dissolventibus. cap. 9.

Locus Hippoc. ex Gellio restitutus, & alter defensus. cap. 10.

Quae sint Paleales vuae & Fabriles, apud Caesium Aurelianum. Quae Mensae frigidae Plutarcho, & eius locus emendatus. cap. 11.

Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij pollucis de Morbis emendatus. Faunorini erratum. Sudor sanguineus. cap. 12.

Galeni explicatus locus: alter Plutarchi mutatus, & ex Celso atque Galeno explicatus. Historia Sabini uxoris, notatu digna. cap. 13.

Plutarchi locus restitutus de signis Pestis. ex Hesiodo & Hippoc. Strabonis ad idem locus. Empedoclis historia diuerso modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit à πνευ, Empedoclis & Laertio, & Galen. cap. 14.

Plinij locus emendatus. Hippo. locus à Plinio citatus & explicatus. cap. 15.

Loci Hippoc. restituti, & collati Lucretio. Aristotelis locus restitutus, & alter defensus. cap. 16.

X *Quoties veteres in die manducarent.* cap. 17.

X *De ptisana & Aqua hordei Arabum.* cap. 18.

LIBRI QVINTI.

Vid Camum, acinaticium, Murrhina. cap. 1.

Quae sint febres Statae, typhi, Quotidianae, Querquaerae.

Horatij locus de Hydrope explicatus. cap. 2.

Locus Plinij de Mammis explicatus & defensus. Quis morbu

Solstitialis. cap. 3.

Quaedam

Index.

- Quaedam in Arist. notata de Menstruis, & de Morbo pilari. cap. 4.
 De Duplici ficu, Locus Varronis emendatus. Plutarchi sententia emenda-
 ta & explicata de Salsis. cap. 5.
 Quo morbo Pherocydes Syrus obierit. An cor vratur eorum qui morbo car-
 diaco, aut veneno interierunt. cap. 6.
 Antipherontis casus ex Arist. examinatus. Plinij locus de Peste correctus
 & expensus. Locus Celsi emendatus. cap. 7.
 In Vitulo marino quaedam notata. De pisce Empyro & Thinno. Locus Lu-
 cily emendatus. cap. 8.
 Locus Aristot. & Plinij de Pilis palpebrarum expensus. Locus Clementis
 Alex. ex Athaenaeo restitutus. Locus Hippoc. de Veste dorica. cap. 9.
 Qui morbi sint Oscedo, Corcus. cap. 10.
 Quis sit morbus, qui insputatur, quis morbus Senticus. An Colicus mor-
 bus Hipp. notus fuerit. Quis Canis morbus apud Gal. quis $\iota\omega\pi\omicron\varsigma$. cap. 11.
 Locus Plinij emendatus. Locus Plutarchi explicatus. Quid sit Colostru. e. 12
 Quid sit ruminatio, & quomodo fiat. cap. 13.
 De Fine ruminacionis. Locus Gal. examinatus & correctus. Cur ruminan-
 tia careant dentibus superioribus, & plures ventres habeant. cap. 14.
 Quae ruminant, Aristotelis locus expensus. cap. 15.
 Quando ruminant animalia, Error Alberri Magni. Locus Hipp. explica-
 tas. Cur coagulum habeant ruminantia, & cur in tertio ventre. ca. 16.
 Loca Hippocratis & Aristotelis de Risu & Insomnijs puerorum examina-
 ta. cap. 17.

LIBRI SEXTI.

- $\kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha$, causa, causary. Quis morbus Cardiacus. cap. 1.
 Quid sit $\kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha$ apud Hipp. Hesychius glossary auctor, &
 Favorinus correcti, Nonnulla de Ficu ex Hipp. atq; de eade,
 & sanguine ex Arist. animaduersa quaedam. cap. 2.
 Loca Arist. expensa, Gaza reprehensus, loca Hippoc. examina-
 ta de Anthino vnguento, & de Vino anthosmia. cap. 3.
 $\kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha$, qui apud Hippoc. loca ad id Aristotelis & Galeni considera-
 ta. Nonnulla de Demosthene.
 An veteres pane frigido, vel calido vescerentur. Quid sit imaginofum
 apud Catullum. cap. 5.
 Locus Plinij examinatus. Quid sit sumere aquam, cur mulieres nouiter
 nuptarum collum filo circundarent. cap. 6.
 Quid sit pauper fici Tertulliano. Quid spica Cilissa Propertio, Nonnulla
 de Nardino vnguento.
 De cerebri membranis locus Macrobij correctus. locus Erasistrati de Ine-
 dia. loca Hippoc. Arist. & Plinij de dentibus expensa. cap. 8.

Locus

Index.

- Locus Hippoc. correctus. Qui fuerint $\epsilon\lambda\eta\tau\acute{o}\iota$ seu $\iota\epsilon\tau\tau\acute{i}$ apud veteres: quod morbi genus telum. cap. 9.
- Gazae errores in Arist. detecti. de strumis Arist. correctus. Varronis locus de fascino interpretatus. cap. 10.
- Quid fuerit per circulos Methodicorum curare. quae apud Hippocr. pituita antiqua, recens, & epidemia. quod salsamentum gaditanum. cap. 11.
- De Arquato morbo, Erasistrati locus de Scythis. quomodo homo possit diu sine cibo vivere. Plinij locus explicatus. cap. 12.
- Locus Hippo. & Gal. examinatus. Qui brocci. loca Plinij expensa. cap. 13.
- Locus Arist. explicatus de pinguibus corporibus. Tertulliani locus declaratus de fungo aurium, & emendatus. De fungo lucernario Cornarij error. cap. 14.
- De herba ad Venerem faciente. De quibusdam venenis. Error Galeni de plumbi natura. Plumbum oculi vitium apud Plinium, quid sit paralysis & phthisis Tertulliano. cap. 15.
- De melancholia Cicere notatus. De veterno Plauti notata quaedam, quid fuerit suspirium quo laboravit Seneca. cap. 16.
- Quis sit panis lotus Galeno, & aquaticus Plinio. Quid Scribonio lorum vomitorium. cap. 17.
- De ructu nonnulla notata. De vomitu Plinij error. De singulis Aristoteles notatus. cap. 18.
- An veteres habuerint ocnalaria? quid Galenus tractauerit in libro an Grammaticus possit esse criticus. Loca Plinij & Senecae dubia. cap. 19.
- Homines lupos, & ex foeminis mares fieri, quomodo verum sit. Quid sit mori per sapientiam apud Plinium. Alius Plinij locus indicatus. cap. 20.
- Nicander emendatus & explicatus. De tumoribus pedum prae fame iterum Hesiodus, Arist. Plutarc. notati. Lex ephesiorum de exponendis filiis. ca. 21.
- Cur hecticarum febrium non meminerint veteres. Error Gazae detectus. Aestates quid Plinio sint: & de ulceribus rotundis. cap. 22.
- Locus Caesaris de impubertate cognoscenda examinatus. Alter Moysis de virginitatis signo notatus. cap. 23.
- Quae sit smyrna medicorum apud Arist. Alter ipsius locus notatus de auribus & de ulceribus. cap. 24.
- Pulcherrimus Plutarchi de purpura locus nunquam antea à quoquam examinatus, nunc diligenter explicatus. cap. 25.
- De Byffo, & Serico nonnulla. cap. 26.
- An lien sit aquae sedes, Hippoc. locus explicatus. cap. 27.
- Locus D. Augustini de uxoris Loth in Salis statuam conuersione explicatus, & ex Hippocrate comprobatus. cap. 28.
- Quid sit apud D. Gregorium Colatum, Iurithem, & Cognidiuum. cap. 29.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Primus.

*De Oesophago, & Stomacho locus Galeni emendatus,
& Aristotelis conciliatus: Lucretius defensus: Pol-
lucis locus correctus, & alter Hippocratis indicatus
de Concoctione.*

CAP. I.

ALENVS quinto de Locis affectis cap. 5. scri-
ptum reliquit, veteres interstitium illud, quod
inter fauces, & ventriculum collocatur, οἰσο-
φάγον nominasse: posteriores verò Aristotele
idem σόμαχον dixisse: quamquam & Homerū
in 18. Iliados sic locutum inuenio, vbi scribit:
Αΐδ' ἀναχαζόμενος κατὰ σόμαχοιο δέμεθλα
Νύξ; ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε βαρεῖν χειρὶ πειθήσας
Ἀντιπρὸδ' ἀπαλοῖο δὲ αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.

Subiungit Galenus, Aristotelem ipsum eam partem semper antiquo nomine vocasse. Quae verba occasionem multis dederunt, vt Gale- num calumniarentur: siquidem Arist. infrequentius in ea parte nomi- nanda οἰσοφάγου voce vsus reperitur, quàm σόμαχου. Is enim primo de Hist. animal. cap. 12. 15. 16. & vltimo: 2. de Hist. cap. 17. item 4. de Hist. cap. 13. & sæpius, totum illud spacium faucium & oris ventriculi, quod nos Gulam diximus, σόμαχον appellauit. At 1. de Hist. animal. cap. 6. tertio de Partibus animalium, cap. 11. in eadem parte nominanda, οἰσοφάγου nomen interseruit: quod etiam ἀπὸ τῆ μῆκου, καὶ τῆς σενότητος, nescio qua ratione, ita vocatum dixit. Vnde cuique perspectum esse potest, aut Galenum errasse, aut illius philo-

Mercu. Var. Lec.

A fophi

H. Mercurial. Variarum

sophi scripta oscitanter admodum perlegisse. Quorum vtrunque cum ego à medicorum Principe, & in peripatetica doctrina maxime versato, longè alienum putem: ad credendum potius inducor, textus omnes vulgatos vnius voculae ex defectu fuisse deprauatos: & propterea ita legendos, αὐτὸ τὸ Ἀριστοτέλης ἐν αἰεὶ τῷ παραφραζῶν λέγοντος ὀνόματι τὸ μόριον τὸ το τὸ ζῶε, hoc est, Aristotele ipso non semper antiquo vocabulo hanc animalis partem nominante. Ad hoc autem iudicandum primò ea ratione moueor, quòd verisimile non videtur, Galenum scriptorem omnium fere post homines natos diligētissimum, in re adeò clara ita dormitasse: Deinde quòd si eius mentem attentius cōtemplari velimus, id innuere voluisse videtur, quòd veteres eam partem οἰσοφάγον, posteriores Aristotele σόμαζον nominarint, Aristoteles verò tanquam inter hos tempore medius, vtroque nomine vsus sit; nisi magis placeat totam Galeni sententiam inuertere, vt dixerit, veteres eam partem vocasse σόμαζον, posteriores verò Aristotele οἰσοφάγον, Nam, vt Hōmerum praeteream, in Hippocratis commētarijs semel tantum vocē οἰσοφάγος vsurpatam inuenio: in libro περὶ ἀνατομῆς. Semel in libro de locis in homine. σόμαζος verò vocata inuenitur in libro de Alim. de carnibus, de glandulis. 4. de morbis. Vnde neque satis intelligere possum, quomodo Galenus in linguis dicat, Oesophagum Hippocrati significare os ventriculi. nisi haec omnia concludamus cū ijs quae idem libro 4. de vsu partium cap. 1. scribit nēpe οἰσοφάγον esse nomen proprium illius viae, quae ab ore in ventrem ducit cibum, σόμαζον vero esse nomen commune. Illud interim non tacebo Latinos ferè omnes, qui ornatè & purè dicendi studium amplexi sunt, stomachi vocabulum pro ventriculo, quem Seneca epist. 91. & Vegetius lib. 1. Veter. cap. 40. Aqualiculum appellarunt, vt plurimum accepisse. Lucretius in 6.

Flagrabat stomacho flamma vt fornacibus

Hor. *Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.*

& — *stomachog. tumultum*

Lenta feret pituita.

Idem Columella. Clarus est Celsus lib. 1. cap. 2. & 8. & lib. 4. ca. 3. qui tamen lib. 4. cap. 1. gulam, stomachum, sed quasi populus ita loqueretur, nominauit: qui etiam aliquando, pro ore ventriculi, ea voce vsus videtur. Quod ipsum etiam alios fecisse, sed παραχρηστικῶς, scribit Galenus 7. Aphorif. 56. Plinius quoque in sexcentis locis, vbi varia pro stomacho remedia proponit, ferè semper ventriculū intelligit: etsi aliter sensisse ab aliquibus malè credatur lib. 11.

cap.

cap. 37. quando dixit, Summitus gulae, Fauces, extremum Stomachus: Caelius Aurelianus frequentissimè pro vètriculo, & praesertim vbi de stomachicis tractat. in 3. Chronicarum passionum, pro gula interdum stomachum accepit. Serenus pro vetriculo toto.

Qui stomachum regem totius corporis esse

Contendunt, vera niti ratione videntur:

Huius enim validus firmat tenor omnia membra,

Et contra eiusdem firmantur cuncta vigore.

Cum igitur Lucretius in transferendis Thucydidis verbis, ἀντι καρδίας, quae os vetriculi ipsi significabat, cor & non stomachum, dicere maluerit, haec ratio sufficere docto cuidā viro ipsum criminanti debebat, quòd stomachus rarò os vetriculi, plerunq; vel totum vetriculum, vel gulā ipsam propriè significaret Latinis. Quò modo etiam Nicander in Alexipharmacis, σωμαχιο δοχάμην vocari id à nonnullis dixit: quasi sit per quod stomachus recipit. Sic etiam post nos Lambinus scripsit Lucretiū pro corde intellexisse stomachū, ad Graecorum imitationē: quemadmodum & Horatium lib. 2. Sat. 3. Ac ne quis Pollucem in 2. lib. mihi adducat, vbi stomachum asperam arteriam quoque vocatā dicere videtur: sciri velim, apud ipsum stomachū eo in loco pro gulae principio, quod ductibus ambobus quasi cōmune est, capi; Vbi etiā litteram Pollucis mēdosam esse reor, quādo scribit, ὁ δὲ σόμαχος ἔγκειται μὲν ἐνδοθεν τῆ ῥάχει, καὶ ταῦτ εἶναι δὲ εἰς πνεύμονα, hoc est, stomachus intus quidē incūbit spirinae, pertinet autem in pulmonem: Quo in loco legendum credo, εἰς κοιλίαν; Nam ex his subsequētib; verbis, sic esse legendum apparet: τὸ δὲ σωμαχου καταλήγοντος εἰς κοιλίαν, id est, Stomachus vero cū in ventrem desinat. Similia his sunt, quae apud Hippocratem in libello de Anatome scripta habētur, hoc modo, οἰσοφάγος δ' ἐστὶ γλώσσης τῆ ἀρχῆ καὶ ποιούμενος, εἰς κοιλίαν τελευτᾷ, ὃν δὴ καὶ πρὸ σπηλαιῆς κοιλίης σόμαχον καλεῖσιν. id est, Oesophagus autē sūpro à lingua initio in ventrē definit, quē in vètre putrefactorio stomachum nomināt. Nam σήψις more antiquo ab Hipp. concoctionem vocari, in nostris Hippocratis adnotationibus monstramus: vt nemo mirari debeat, quòd vetriculum vbi concoctio perficitur, σπηλαιὸν vetustissimus auctor dixerit: qui etiam ἀεροσαπῆς pro leuiter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit, sicut Empedocles vocauit vinum ὕδωρ ἐν ξύλω σαπῆν, id est, concoctum, vt refert Aristoteles 4. Topic. cap. 5. & Plutarchus cap. 2. lib. de Causis Nat. vbi scribit, coctionem esse putrefactionem. Galenus pariter 1. aph. sect. 6. scribit veteres cruda vocasse ἀσηπτα. i. non putrefacta seu non cocta. Ceterum Marcellus

H. Mercurial. Variarum

Empiricus cū à Stomacho Aqualiculum diuersum faciat, pro stomacho fortè os vētriculi, pro aqualiculo eiusdē fundū intellexit: Nā & alijs aqualiculum idē fuisse, non est rationi, neque sententiaē nostrae dissentaneum. Sed de hoc alibi etiam in hisce libris tractatur.

De rabie, siue Hydrophobia, & Elephantiasi, loci Aristotelis, & Medicorum explicati. CAP. II.

Apud Aristotelem 8. Hist. anim. cap. 22. scriptum inuenitur, hominem inter cetera animalia à rabido cane commorsum, neque rabie corripi, neque interire. Eius verba sunt: οἱ δὲ κύνες κάμνυσι νοσήμασι τρισίν; ὀνομάζεται δὲ ταῦτα, λύττα, κυνάγχη, ποδάγρα. Ἰστών ἢ λύττα ἐμπροίεσθαι, καὶ ὅταν δάκη, λύττωσιν ἅπαντα τὰ δηχθέντα, πλὴν ἀνθρώπου. ἀναρῆι δὲ νόσημα τῆσδε τὰς τε κύνες, & ὅτι ἂν δηχθῆ ὑπὸ λύττωσης, πλὴν ἀνθρώπου. Quum autem euentus quotidiani hominē non solum à cane, verum etiam ab alijs rabidis animalibus commorsum, male affici, atque iugulari (vt Caelius Aurelianus 3. Acutorum scripsit) manifesto declarēt, multi, vt Aristotelem ab erroris suspicione vindicarent, in eo interpretando laborarunt. Iulius Pollux in 5. sententiam philosophi ita accipiendam voluit, ὅτι πᾶν τὸ ὑπὸ λύττῃ κυνὸς ἐχομένῃ δηχθέν ἀναρῆται, ἀνθρώπος δὲ μόνος ἐκ ἀνδρῶν κινδυνύων φεγγίται. i. quod omne animal à rabie correpto cane commorsum interit, homo vero solus nō absq. periculo seruatur. Nicolaus Leonicensis vir doctissimus contextum potius deprauatum esse voluit, & loco πλὴν, esse legendum πρὶν, quasi homo commorsus in rabiem & mortē deueniret utique, sed posterius ceteris animalibus: quando Galenus aliquos post sextum, & octauum à morsu accepto mensem, vel etiam post annum, Auicena post septimum, Albertus post duodecimum eo morbo laborasse, & necatos fuisse tradunt. Non defuerunt, qui πλὴν χλωδὸς legendum maluerint, rudi quadam experientia ducti, quod anseres saepenumero mordeantur, & nullum ex ijs interire conspiciatur. Augustinus Suesianus in commentarijs super libros de Animalibus sententiam Aristotelis iccirco veram putauit, quia vnus homo ratione praeditus medicamentorum ope seruatur, quo minus vel non rabie capiatur, vel captus euadat: quamuis non omnes illud obtineant. Hieronymus Fracastorius diuersa à cunctis

via incedens, cetera animalia rabire ob feritatis consortium, quod illis cum cane est, hominem verò ob temperaturae ab illis multum discrepantis excellentiam minimè ei aegritudini subici ex Aristotelis mente credidit. Sed ego, cum in vetustissimum codicem manuscriptum inciderim, cui haec verba desunt, *καὶ ὅτι αἱ δειχθῆν ὑπὸ λυττώσεως, πάλιν ἀνθρώπου*, & hanc lectionem vetus quoque Latinus interpres, quem manuscriptum vidi in Bibliotheca, quam Io. Vincentius Pinellus, vir doctissimus, & omnium bonorum patronus, in vsum eruditorum magnis sumptibus instruit, secutus sit, putavi facilè contingere potuisse, vt etiam antiquis temporibus ea verba quae litigandi occasionem dedere, ab aliquibus librarijs ex marginibus interferta sint: eò praesertim, quòd antiquus auctor Antigonus in synagoge Paradoxarum historiarum, vbi multa ex Arist. fidelissimè recitat, id solum inquit voluisse Aristotelem *ὑπὸ κυνὸς λυττώσεως λυττῶν πάντα τὰ δειχθέντα, πάλιν ἀνθρώπου*. Veruntamen vt concedam Aristotelicum còtextum nihil omnino immutandum, neminem adhuc eorum veritatem vsquam assecutum existimo: propterea quòd tempestate Aristotelis morbum hunc in homine nondum cuiquam innotuisse inuenio: vnde iure ipse scriptis mandauit, solum hominè commorsum à rabido cane illaesum permanere. Vtrū verò eo tempore morbus ille nunquam fuerit, sed post ortum habuerit: an fuerit quidem, sed cognitus non sit, forsàn dubitari possit. At tamen vtrunque fieri potuisse existimo. Plutarchus enim 8. Symposiacorum Problem. 9. hydrophobiam, & elephantiasim morbos fuisse novos Asclepiadis tempore, qui sub Pompeio Magno Romae in arte medica claruit, ex sententia Athenodori medici testatum fecit, vbi similes morbos, atque etiam alios causis diuersis posse nouiter oriri disputat: quemadmodum rigorem sine febre nouum & peregrinum Symptoma, ob victus nouitatis rationem suo tempore fuisse perhibet Galenus cap. 7. lib. de Rig. trem. Nihilominus haud rationi quoque dissonum mihi videtur, morbum antiquitus etiam extitisse, neque tunc innotuisse: propterea quòd homines eo morbo multis post acceptum morsum diebus occuparentur; & iccirco à medicis eius causa non aduerteretur. Vt cumque sit, Aristotelis certè tempore minimè cognitum fuit, hominè commorsum à rabido cane, villo morbi aut symptomatum prauorù genere; & praesertim aquae timore capi. Quod & aliae, praeter Plutarchi modò citatum testimonium, rationes mihi persuadent, Nam ex vetustioribus Asclepiade scriptoribus neminem adhuc inueni, qui huiusce mali mentionem vllam expressam fecerit: Quod si ma-

H. Mercurial. Variarum

nifestum fuisset, aequum erat ab aliquibus, & saltem ab vno Hippocrate nominari, nempe qui in commentarijs Epidemicis, & alibi, varia ac prope incredibilia morborum genera recensuit. Nicander item Colophonius, qui ante Pompeij tempora, sub Attalo eius generis postremo Pergami rege floruit, cum omnia venena ac lethalia homini, siue ex potu ac cibo, siue ex morfu, atque impressione, carminibus persecutus hydrophobiam tacuerit, par est arbitrari, non aliunde eam silentio praeteriisse, nisi quia aetate ipsius nondum apparuerat. Neque Caelij Aureliani auctoritas (siue ipse sit, siue Soranus ab eo Latinus redditus, qui in 3. Acut. de hac passione latissime differit) me quicquam mouet. quandoquidem ineptè satis ac indoctè ex vno vel altero Homeri, Menandri, Democriti item & Hippocratis loco falsò, & extra rem inducto, Hydrophobiam veteres auctores nouisse, sese probare credit. Accedit quòd Ouidius, qui paulò post Asclepiadem vixit, Hydrophobiae nullum esse remedium scribens hoc versu,

Soluere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis vlla medetur aquis.

indicare videtur, eum morbum nuperrime apparuisse, quippe cuius medicina nondum inuenta esset. Quin & hac in re Plinij, alioquin auctoris grauissimi sententiam probare nequeo, qui vsque ad tempora sua, aquae & aliarum rerum formidinem ex morfu canis ortam incurabilem extitisse, & casu quodam à milite Cynorhodi potionem à matre sibi per literas ex insomnio indicatam huic malo inuentam esse medicinam scribit, quum constet, Cornelium Celsum, & Scribonium Largum, Plinio antiquiores, eius remedia plurima scriptis mandasse; vt silentio praeteream Dioscoridem, atque Caelium Aurelianum, qui Themisonem medicum Asclepiadis sectatorem à cane morsum huiusmodi timorem incurrisse, & medicamentorum ope incoolumen euasisse scribunt. Nisi, Plinij auctoritatem tuentes, dicamus vulneratos à canis dente ante ipsius tempora curatos esse, si in principio medicus accerseretur; at si neglectus longius processerat morbus, & timorè aquae pepererat, minimè curari potuisse. Huic sententiae non parum Celsus fauet, inquiens, Aquae timore oppressis in angusto spem esse. Simili pacto Galenum à calumnia vindicare soleo, qui in 6. de Loc. affectis, solos canes rabie tentari scripsit: cui etiam Alexander ille Probl. auctor asensus est. Nam Aristoteles, Caelius Aurelianus, Theodorus Priscianus, Vegetius, Porphyrius, Apfyrtus, Hierocles, Palladius, Auicenna, qui huiusmodi morbum in equis & alijs animalibus ob-

serua-

feruarunt, Galeno posteriores extiterunt: inde facile contigit, vt illius tempestate nondum in quopiam alio, quam in cane innotuerit, vel saltem id nomen tunc non obtinuerit, quod posteriores in alijs animalibus vsurpauerunt. Nisi dicamus, Galenum haudquaquam Hippiatricem exercuisse, & propterea, si quicquam in ipsa errauit, excusationem mereri, vel potius locutum esse de vera rabie, quae à cane immediatè aut mediatè proficiscitur: Etenim caetera animalia, nisi sint à solo cane rabido commorsa, haudquaquam verè rabiant: quamquam simili quopiam morbo affici possunt qui per similitudinem à scriptoribus fit rabies vocatus. Sed de tota huius morbi natura copiosè egimus, dum publicè morbos capitis explicuimus. Quod verò Plutarchus scribit, Elephantiasin ab Arabum medicis Leporam vocatam, ac morbum vni homini proprium, Asclepiadis solùm ætate sese manifestasse; id ita accipiendum puto, vt, quemadmodum scribit Plinius 26. lib. in Italia tunc apparere coeperit, quoniam eum morbum sub nomine Satyriasis Aristoteles in 4. de Gen. anim. cap. 3. intellexit, vt Michael Ephesus in commentario prudenter notauit. Adhuc in Aegypto antea vulgatum extitisse declarat etiam Lucretius in 6.

*Est elephas morbus, qui Nili flumina propter
gignitur Aegypto in media, neque praeterea vsquam
Athide tentantur gressus, oculique in Achaëis
— Finibus.*

Elephantiasin autem licet in Italia statim restinctam narret Plinius; in Aegypto tamen frequens durauit vsque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriae familiarem, in Germania, Scythia, Myfia frigidis regionibus non grassatum, 2. libro ad Glauconem tradidit. Quod porrò scriptum est, Aegyptiorum reges ea lue captos sanguine humano in balnearum folijs fuso magna populi caede curari solitos, vt non multum vero simile, sic ferini remedij habuisse speciem opinor.

H. Mercurial. Variarum

*Restitutus Galeni & Plutarchi locus de Palmulis, &
alter declaratus. Nonnulla de oliuis. Papauer
fici apud Tertullianum. CAP. III.*

Almulas & vi quadam peculiari, & quod magno labore coquantur, ac vaporibus superiora tentent, capitis dolorem generare, scriptum est à Galeno 2. de Comp. medic. s. l. vbi Apollonij ad dolores ex ebrietate scripta recitat; nec non 2. de Alim. fac. & in lib. de Facile parabilibus ad Solonē: quod antea Xenophō apud Athenaeum in 14. Dipnos. & Dioscorides affirmant, nec non Plutarchus in Praeceptis connubialibus, vbi cerebrum palmae (Xylander malè Phoenicis transtulit, sed puto haec ignorasse) dulce quidem esse, sed capiti dolorem inducere scribit. Quamquam cerebrum palmae vocatum, & fructum differre nemo ignorat, vt praeter ceteros ex Xenophonte 2. de Cyri expedit. intelligere licet. Ceterum in 2. de Comp. med. s. l. recensens medicamenta pro curandis capitis doloribus ex stomacho ortis, haec ait: ἔσοι δὲ δύναται τὸν ἄρτον ἐσθίειν χωρὶς ὄψου, τέτοις ἢ ἐλαίων, ἢ φοινίκων, ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι. Ex quibus perspicuum fit, Galenum contraria sibi sentire: nisi dicamus. hunc ipsum contextum deprauatum esse, & loco φοινίκων legendum λάκων, vt iuncta dictioni ἐλαίων habeatur oratio in hunc modum, τούτοις ἢ ἐλαίων λάκων, ἢ. Quem locum ita restituendum ideo existimo, quoniam Aetius, qui vt infinita propè alia, ita eum contextum ad verbum in 6. lib. cap. 45. induxit. sic & ipse habet. ἄρτε προσφέρεσθαι βραχὺ, ἢ ἐλαίων λάκων, ἢ σαφυλῆς, ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι. Nam de oliuis albis mentionem inuenio apud Celsum lib. 4. cap. 20. apud eundem Galenum 5. de Comp. med. s. l. nec non apud Oribasium lib. 7. qui omnes ijs in stomacho, atque in alijs partibus adstringendis vtuntur, ne quis miretur, cur potius oliuas albas quàm alias, ibi legendum voluerim: porrò Oliuae albae illae dicuntur, quae mediae sunt inter virides & maturas: virides enim acerbae nimis sunt, & cruditate sua minimè conueniunt; maturae, quae & nigrae sunt, sua pinguedine stomachum relaxant; Albae autem vtroque excessu carent, cum neque incoctae prorsus sint, & adstrictoria facultate non priuentur: Quò etiam Plinij accedit auctoritas, qui libri 23. cap. 3. oliuas albas stomacho vtiliores, ventri minùs scriptum reliquit. Quomodo
albae

albae oliuae condirentur, non est mihi admodum compertum: inuenio tamen apud veteres plures eas condiendi modos extitisse. Nam muria primò condiebantur, ipsisque foeniculum admiscebatur, *κολυμβάδες* à Graecis vocatae, à Romanis Drupae. Caelius Aurelianus 4. Chron. pass. capitu. 3. natantes vocauit. Has aliquando albas vocatas putauit, quòd Diphilus apud Athenaeum 2. Dipnos. eas à nigris, quas *σομφυλίδας* vocabant, distinguat, & ad firmandum ventriculum commendet his verbis: *Τὰς δὲ μελαίνας, καὶ κακοσομαχωτέρας, & βαρυίειν τὴν κεφαλὴν τὰς δὲ κολυμβάδας καλεμείνας εὐσομαχωτέρας εἶναι, & κοιλίας σαλτικὰς*, id est, *nigras quidem & stomacho minus aptas, & caput grauari: Colymbadas vero & gratiores stomacho, & ventrem retinere.* Condiri etiam oleo consueuissè inquit Aristoteles 2. Rhetor. vbi *σίμφυλα ἐλάης* δὲ εἶδαι refert. Erant verò *σίμφυλα* apud Athenienses oliuae illae, quas aliter *τετρυμμένας* nominabāt, Aristophanes *θλασαὶς* vocauit, Caelius Aurelianus ibidem fractas nuncupauit. Quae verò sint oliuae Premadiae apud Nicandrum in Alexipharmacis aduersus Cerussae venenum commendatae, nondum mihi quicquam certi compertum est, nisi sit oliua Pausia, quam vt Virgilius simul cum Orchade iungit hoc carmine:

Orchades, & radij, & amara Pausia bacca:

fic & Nicander:

τῶ & πρημαδίνης, ἢ ὀρχάδος ἕϊαρ ἐλάης.

Est enim Pausiae apud Columellam bacca iucundissima, ex qua oleum fit saporis egregij dum viride est: vetustum autem corrumpitur. vnde Seruium laudare non possum, qui apud Virgilium pro amara bacca viridem exponit: cum amaror Pausiae sit iucunditati cui dam iunctus, vt Plinius ait, cerasa laurea non ingratae amaritudinis esse. Cogitent quaeſo eruditi, num aliquid lucis ei loco afferre valeant. Auctor est Celsus lib. 2. cap. 19. oliuas etiam ex defruto & passo condiri solitas. Quoniam autem de palmulis sermonem habui, locum alium Galeni in medium proferre placet; in quo interpretando omnes penè interpretes vel hallucinatos, vel obscuriores quàm par erat extitisse video. Is est libro de Locis affectis 6. vbi disputans, num vterus animal sit (quemadmodum Plato scripsit) ait, quòd si esset, quando rebus desideratis frustratur, vtique tristitia afficeretur, & forsan emaciaretur. Exemplum deinde proponens, subiungit: *καθὰ περ ἐνιοι φασὶν τοὺς ἐρῶντας φοίνικας πάσχειν.* quae verba ad Phoenices populos referre omnes videntur interpretes; cum minùs distet caelum à terra, quàm vt id Galenus doctissimus significare voluerit. Nam de vtero secundum ipsum sensibus orbatò

loquens

H. Mercurial. Variarum

loquens, ineptus planè fuisset, si animali & non plantae cum aequiparasset. Ad haec palmae plantae historia adedò quadrat Galeni menti & instituto, vt nemo vel mediocri iudicio pràditus de alia re locutum Galenum credere possit. Auctor enim est Philostratus in Iconibus, palmam marem atq; foeminam ita se amare, vt nisi propè ferantur, ac se contingant, emacientur, exsiccanturque; quòd Plinius quoque lib. 13. cap. 4. non solum affirmavit, sed etiam addidit, ipsas sterilesce. Huic sententiae non parum conueniunt, quae ante hos à Theophrasto scriptis mandata sunt 3. de Causis plantarum cap. 20. palmam foemellam fructus non retinere, nisi supra eam flores maris palmae cum puluere iaciantur: quod nonnulli voluere idem operari, ac semen masculorum piscium ouis foemellarum inspersum. Id vt faciat, luculentissimè à D. Basilio in Hexameri Homilia V. expositum est his verbis: *Frugiferarum verò stirpium tanta est in edendis fructibus differentia, vt eam oratione posset consequi nemo. Non solum enim differentia fructuum in diuersis genere stirpibus, sed in eadem etiam arboris specie non mediocre discrimen esse videtur: ubi forma fructus à peritis in stirpium cultu distincta est etiam sexu, vt alia marium sit, alia foeminarum, qui palmas & in marem, foeminamque diffindunt: & videtur etiam interdum quae ab ipsis foemina dicitur in marem pronam blandioribus ramis nutare, quasi gestientem, atque amplexum maris percipientem: stirpium verò cultores inter ramos tunc, quasi semina quaedam, maris florem seu fructum immittere, atque ita illam quasi voluptatem inde percipere, seseq; demum rursus erigere, ad formamq; propriam suas restituere comas. Haec eadem de ficis esse asserunt. Quamobrem alij iuxta ficeta caprificos serunt: alij caprifici grossos inter se colligatos iniiciunt ficis, atq; hoc pacto ficorū imbecillitati medentur, defluentem delabentemq; fructum ipsarum grossis istis fulcientes.* Haecenus Basilius, qui cum in suo illo Hexamero multa ex Plutarcho posuerit, fit vt existimem, posse hinc lucem afferri eiusdem Plutarchi obscuro & corrupto loco. Nam in lib. qui ἐρωτικός est inscriptus, eos damnans, qui iuniores viros foeminis senioribus connubio iungunt, quasi contra Hesiodi praecepta agant, haec subnectit Protogenes, apud Plutarchum quidem corrupta, sed nostra sententia sic restituenda: *ἄλλ' ὅν ἡμεῖς εἶποι τοσοῦτοις γυναῖκι πρεσβυτέρα, καθάπερ οἱ φοίνικας ἢ σῦκα θεραπεύοντες, νέον & ἄωρον περιάψωμεν.* i. nos ipsi totidem maiori natu mulieri, instar eorum, qui palmarum vel ficuum culturae operam nauant, iuuenem & immaturum virum copulabimus? Etenim qui palmas & ficus vt fructificent curant, id student, vt semper foemellae palmae vetustiori adiungatur mas iunior, atque

atque ficui vrbanae caprifici grossus, vt idem scribit Plutarchus vij. Symp. ij. appendatur, nempe quia iunior seniori iunctus minimè fructus illius defluere patitur, sed cohibeat, & perficiat. quanquam Herodotus libro primo scribit iccirco masculae palmae fructus alligari foemellae, quia ex illis, vt ex caprifici grossis, oriantur culices, qui palmulas foemellae penetrantes maturefcere cogant, alioquin occasuras. Huic partim similia partim dissimilia scribit Ammianus Marcellinus lib. 24. hisce verbis. Et maritari palmae ipsae dicuntur, facileque sexus posse discerni, additur etiam generare feminas semini- bus illitas marium, feruntq. amare eas mutuo delectari, hocque inde clarere, quòd contra se vicissim nutantes ne turgidis quidem fla- tibus auertuntur, & si ex more femina maris non illita fuerit semine, abortus vitio foetus amittit intempestiuos, & si quae femina cuius arboris amore percussa sit ignoretur, vnguento ipsius inficitur trun- cus, & arbor alia naturaliter odoris dulcedinem concipit, hisque in- dicijs velut coeundi quaedam proditur fides. Verum quia caprifici mentio suborta est, addam & illud Tertullianum in lib. aduersus hae- reticos. granum fici, ex quo fit caprificus, sicut ex oleae nucleo oleas- ter, quemadmodum testatur Theophrastus 2. hist. Plant. cap. 3. & 4. de causis cap. decimo papauer ob similitudinem formae appellasse. Sed de hoc alibi fusius dicemus.

Galenus locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. me- lius quàm à Linacro interpretatus. CAP. IIII.

Alenus in medicos nonnullos inuectus, qui ge- nerosa remedia importunè adhibentes aegro- tos iugulabant, quendam narrat dysentericos valido quodam praesidio interdù curasse, in- terdum necasse: modum verò illius curationis ita fuisse tradit. κρούματα καρτὰ καλέμενα με- τὰ ἄρτον ἐδίδου ἐσθίειν, καὶ πίνειν ὀλίγον ἡμέρα- ρία: Quo in loco interpretes, graecos codi- ces vulgatos sequuti, Cepas cartas vocatas transferunt. Harum cùm apud nullos auctores genus vllum ita vocatum inuenerim, tex- tum deprauatum esse, & pro καρτὰ vel κνίδια, vel κρητικὰ legi debere putavi: Quòd cepas huiuscemodi vocatas veteres habuerint, te- status est abundè Theophrastus, & post ipsum Plinius, qui etiam ce- pas coctas dysentericis vescendas dare medicos consueuisse, cap. 5. 20. libri tradit. Creticas in honore habitas dulciusculas fuisse, ex Theopra- sti

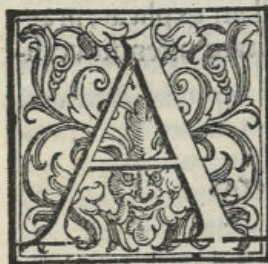
H. Mercurial. Variarum

Theophrasti & Plinij verbis conijcitur; vt ea ratione fieri potuerit, quòd medici illas tanquam palato gratiores elegerint. Vel certè κρόμνα τὰ κοτὰ καλύμενα legendum omnino reor, vt Galenus vulgatum Romae nomen literis exarare voluerit, quod alibi identidem fecisse nemini ignotum arbitror. Quae loci huius facilè emendandi coniectura in memoriam mihi adducta est à iuvene cum primis & erudito & docto, Samuele Darderio Byzantio, philosophiae ac medicinae doctore, & nostri studiosissimo auditore. Sed quoniam Methodi locum explicui, alterum lubet subnectere in fine decimi tertij libri, quem interpretes forsan ob Romanae vrbs ignorantiam malè transtulerunt. Vbi enim Gal. arteriarum incisionem instituit, quae vincula in id opus eligenda sint, edocens, Gaitana ex Gallia Romam aduecta ceteris praefert: ac diligentia sibi solita vsus, vbi quoq; in vrbe illa venderentur indicans, ait: *ἡ παρασκευασμένη δὲ μάλα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἤτις ἐκ τῆς τῆς Ρώμης ἱεροῦ κατὰ γὰρ πρὸς τὰς ἀγορὰς.* quem locum transferens Linacer, dixit, *Vendita verò maxime in Sacra via, quae à templo descendit ad fora. cum transferre debuerit: Quae à templo Romae ad fora descendit: ita enim mira Galeni diligentia in describendo appositisimè loco non occultatur.* Erat enim via Sacra non longè à templo Pacis, necnon à foro templum Romae, & Augusto (vt in quibusdam antiquis numismatibus conspicitur) dicatum, quod & pulchritudine, & sacrificiorum magnificentia Veneris templo inferius nequaquam fuisse his versibus monstrat Aurelius Prudentius.

*Iamq; domo egrediens, vt publica fèsta, diesque
Et ludos stupuit, celsa & Capitolia vidit,
Ac Sacram resonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romae (colitur nam sanguine & ipsa
More Deae, nomenq; loci ceu numen habetur.
Atq; vrbs, Venerisq; parise culmine tollunt
Templa, simul geminis adolentur thura Deabus.)*

Eius Templi facies ferè tota seruatur adhuc, Cosmaeque ac Damiano hodie dicatum est; ibi erant variae officinae, inter quas erant, qui vincula huiusmodi venderent. Illud quoque ex eodem loco colligendum est, Galeni tempore sericum rarissimum fuisse, quando id ipse refert, sub ditione Romana, & in magnis ciuitatibus penes solas mulieres opulentas inueniri potuisse.

Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de Bulbis nonnulla non respuenda contexuntur. CAP. V.

Archigenes medicus clarissimus, qui Hadriano Imperatori inseruiuit; & eius morti loco sub mamma lethali demonstrato occasionem dedit; (vt Dion Cassius scribit: apud quem pro Hermogene Archigenem legēdum esse reor, etsi etiam Hermogenis cuiusdam medici apud Galenum mentio habeatur 1. de Simpl. med. capitu. 27.) multa in re medica praeclarissima commentaria edidit, quae à Galeno passim ceteris aliorum sui temporis medicorum scriptis non sine honore praeferuntur. Is cum illorum curationem institueret, qui prae fame in animi deliquia incidunt (vt scribit Galenus) praecepit, quā primū viribus reficiendis incumbendum esse, & ideo iam soluto deliquio ea illic exhibenda, quae bellè nutrent, & statim ac confertim corroborarent: quae sunt oua sorbilia, panis cum vino, cochleae, & bulbi: Quo in loco vehementer suspicor mendum aliquod latere; quoniam illa, quae *ἀσπύς* siue aceruatim nutrire possunt, omnia multū, & citò in parua mole nutriunt: Cochleae verò, & bulbi tamen si nutrimenti multum corporibus praestare valeant, nihilominus tardissimè & sensim alimentum suū membris impertiunt: vt hac ratione Galenus 2. Aphor. 18. apertissimè neget ea aceruatim nutrire. Accedit his, quòd Aetius haec omnia ad verbum transferens, cochleas & bulbos non habet: sed loco eorum halicam cum vino posuit. quemadmodum etiam apud Galenum ipse legēdum puto: Nec obstat, quòd paullo suprā Archigenes pro stomachicis cochleas & bulbos (sicut & Diphilus apud Athenaeum) probarit: quoniam, vt illi ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent: sic ad reparandas statim vires minimè congruunt. Neque dicat quis. Galenum in loco suprā citato halicam inter tardè nutriētia recensere: propterea quòd ibi de halica sola ab ipso sermo habetur: cui si vinum misceatur, aufertur sanè ipsi visciditas, atque crassities, & ideo efficitur, vt multum nutrimentum, quod secum habet, paruo tempore distribuatur, qua ratione Galenus in primo ad Glauconem huiusmodi mixtionem probauit in illis, in quibus syncope timetur in accessionibus: quemadmodum & Aetius in cardiacis, alijsque plurimis. Quòd porrò de bulbis scripsit Arist. 20. Probl. eos repositos

H. Mercurial. Variarum

fitos germinare, quoniam interna ac nutritia humiditate abundant: id ita accipiendum est, quemadmodum 5. de Causis plantarum Theophrastus prodidit: videlicet omnia bulbacea lento quodam humore prædita esse, cuius ope tam diu natiuus calor conseruatur, quousque is ab externo adiutus humiditatem illam explicat, præparat, & noua forma induit: Eos uenerem excitare ostendit verficulus apud Athenaeum citatus.

Οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβός, ἀλλ' ἢ νύβ' ἔχει.
Quod etiam Martialis uenustissimè sic expressit:

*Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Quid bulbis, aliud quàm satur esse potes?*

*Locus Galeni de Foecundis correctus, & nonnulla ad
id ex Lucretio & Paulo. CAP. VI.*

Anc iuxta omnes impressos codices sententiã habet Galenus 5. Apho. 62. quod tam mulieres, quàm viri, si temperiẽ quattuor qualitatum potiantur, generant, quãuis temperiẽ illa priuatis commisceantur; intemperati uerò nunquam generant, nisi contraria intemperie præditis iungantur, ut pote calidi frigidis, humidi siccis, & ita de singulis. Sic enim sua lingua scribit: *Ὡς εἰ μὲν τῶν δυσκράτους ἔχοντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὡς αἰεὶ γενῶσι, καὶ τῶν δυσκράτοις μίγνυται: Ὡς δὲ τῶν δυσκράτων, ὡς μετὰ τῶν ἐναντίων μόνον.* Sed hæc minimè cohaerere posse rem intimiùs considerantibus videbuntur. Quoniam si intemperati solis intemperiei eorum contrarijs naturis copulati gignunt, qui poterunt temperatis iuncti generare? Neque dicendum est temperatas naturas intemperatis quibusuis contrarias existere, aut eas ut non planè contrarias posse generationi sufficere: quoniam Galenus infra satis manifestum facit, se de ea loqui contrarietate, quae inter utraque extrema, non inter alterum extremorum & medium posita est. Ad hæc, si intemperies solùm gignendo aptae sunt, quando contrarijs copulantur: igitur temperatis quomodocumque iunctae, erunt infoecundae. Itaque textum corruptum esse potius, atque hoc pacto legi debere puto: *ὡς αἰεὶ γενῶσι, καὶ τῶν δυσκράτοις μίγνυται.* namque sententiã ut uera sibi constabit, quod temperatis si temperati misceantur semper gignunt: intemperati uerò tunc solùm, quando contrarijs suae intemperiei copulantur. Hæc omnia uidetur Lucretius

creius in 4. de Natura libro quasi somniasse, vbi foecunditatis varias causas exponens, inter alias vnam sic ponit :

*Vsq̄ adeò id magni refert, vt semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaq. conueniant liquidis, & liquida crassis.*

Quod verò paulò post scribit, ad concipiendum quoque magnopere conferre, si à tergo, belluarum more, vir cum muliere vtatur venere.

*Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas,
Id quoq. permagni refert. Nam more ferarum
Quadrupedumq. magis ritu plerunq. putantur
Concipere vxores, quoniam loca sumere possunt
Pectoribus positis, sublatis semina lumbis.*

non est ita explodendum, vt rationem magnam secum non habeat, potiusque dictu turpe, quàm factu videatur. Nam & Paullus Aegineta non contemnendus auctor, quicquid Lucretius ab hanc rem pluribus carminibus scriptum reliquit, hisce verbis lib. 3. cap. 74. complexus est. *μῆτις δὲ ἢ ἐξ ὀπίσθεν δονεῖ ὀρθῶς κίνησιν συμφέρειν*, id est, A tergo coitus iuuare conceptum videtur. sed prae ceteris ad hanc rem magis testandam, & confirmandam faciunt peritorum quorundam Anatomicorum obseruationes, qui scribunt vt semen virile recta orificium vteri percuteret, ab eodemq. facile attraheretur naturam ita fabricasse foramen viri in inferiori glandis parte, atque os vteri ad superiorem pudendi regionem, vt in naturali copula, more omnium animalium facta, duo haec foramina, ita è directo sibi mutuo occurrant, vt semen è cole prodiens, statim in vtero, nulla alia re impedito concipiatur; adduntque hunc solum generandi gratia esse naturalem coeundi modum, sicut alium à facie ad faciem esse merae hominum delectationis inuentum, qui oscula, mammaram contactus, aliasque delicias generationi nihil famulantes quaerunt: ita enim mulieres naturalem illum brutorum coeundi modum minus laboriose sustinere, frenum, & nimpham inuicem atteri, quae partes praecipuae sedes sunt ad coeundum in vtroque sexu seminis motum tandemque oscula genitalium sibi mutuo e directo occurrere. Loca porrò Lucretij citata Q. Serenus Gordiani Imperatoris praeceptor indicare voluit, quando scripsit:

*Irrita coniugij sterilis si munera languent,
Nec sobolis spes est, multos iam vana per annos
Famineo fiat vitio res, necne, silebo.
Hoc poterit magis quartus monstrare Lucreti.*

Quid sit Recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum Propomata. CAP. VII.

Egitur apud Trallianum 11. lib. fuisse penes Romanos propomatis genus, quod Recentatum nuncupabant, quodque, ut in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant: Id nomen quid significaret, quod ve potionis genus esset, multos diu ambiguos tenuit: nec defuerunt, qui Alexandri codicem corruptum esse crediderint: Ego verò, si coniectari mihi liceat, textum nullo errore ibi esse infectum, Recentatumque Romanos vocasse puto vinum antiquum, musto, vel lixiuio, vel tortiuo commixtum, quasi que renouatum, quomodo plerosque hodie factitare conspiciamus: Recentare enim apud veteres in usu fuisse pro renouare, auctor est Nonius. Quod etiam ex Gn. Matio testatus est Gellius lib. 15. cap. 25. Vnde etiam quod à Varrone in libris de lingua Latina vinum *Vetusnouum* nuncupatum inuenitur, hoc ipsum Recentatum fuisse arbitror, quod caupones pro vetere interdum vendere solitos memorat Galenus lib. de Cibis boni & mali ficci quemadmodum etiam hodie apud Cauponas vsurpatur. Quo pacto hoc Romani refrigerarent, cum nihil compertum habeam, id tamen diuinare audebo, eos hanc positionem, ut pote valetudinarijs optatam, aliquo diuerso modo, ita ut egelida potius, aut saltem modicè frigida, quam verè gelida fieret, non autem vel lamina, vel glarea, vel glacie, vel niue, vel alio ex ijs, quos alibi exponam, modis refrigerare consueuisse: tot namque modos vina, & aquam insigniter refrigerandi veteres habuisse comperio: Nisi potius velimus. Recentatum fuisse, quod Graeci *ἀεργλεικὲς*, Latini semper mustum & semper dulce vocarunt, ac refrigerandi consuetudinem non ad bibendi tempus, sed ad recentati conficiendi modum esse referendam. Sic enim de hoc loquitur Columella lib. 12. capitu. 29. Mustum ut semper dulce tamquam recens permaneat, sic facito. *Antequàm praelo vinacea subijciantur, de lacte quàm recentissimum addito mustum in amphoram nouam, eamq; oblinito, & impicato diligenter, ne quicquam aquae introire possit. Tunc in piscinam frigidam & dulcis aquae totam amphoram mergito, ita ne qua pars extet. Deinde post dies xl. eximito. Sic vsq; in annum dulce permanebit.* Columellae ad stipulatur Plinius lib. 14. capitu. 9. nec non Florentinus

Florentinus inter Geoponicos lib. 6. cap. 16. Sed omnium maxime hanc de αειγλοκη; faciendi rationem exposuit Plutarchus 27. quæst. nat. Et quoniam Propomatum mentio incidit, quænam illa forent non erit absurdū significare. Scribit Paullus Aegineta ca. 15. lib. 7. Propomata mixtiones quasdam extitisse factas ex mellis despumati sextario vno, & vini quaternis; vt verò Alexander Trallianus lib. 1. cap. 10. & 11. & alibi sæpe meminit, propomata nulla alia erant, quàm vina factitia diuerforum generum: de quibus plura leges apud Columellam & Plinium magnos Latinae linguae auctores, & quæ Aetius interdum τροποτισμὲς vocauit. Haec autem sic appellata ea ratione credendum est, quòd ante reliquos potus, atque cibos sumerentur. Quam huiuscemodi vina bibendi consuetudinem sub Tiberio Claudio principe inuectam, medicorum placitis nouitate aliqua sese commédantium scribit Plinius 14. lib. cap. 20. Post quem Plutarchus 8. Symposiacorum, problemate 9. dum queritur tempore suo propomatum vsus, qui nouis morbis occasionem praestaret, inductum, nil aliud intellexit quàm quòd Plinius antea detestatus erat, haec scilicet factitia vina bibendi morem. Quamuis τροπέματος, vi antiquae consuetudinis, apud Athenaeum est mentio. Cur verò ita à medicis commendatum sit, opinor, quòd vt principibus ac nobiles viris largiorem bibendi copiam facerent, ea vina excogitarint, quæ variè affectos stomachos curarent, confirmarent, & ad bibendum impunè magis excitarent: quando etiam non deerant, qui vt copiosius potare atque edere possent, vina praua, quæ ipsis incitarent vomitum, praepotabant. De qua re sic Iuuenalis Satyra 7.

— Tandem illa venit rubicundula totum
 Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus, de quo sextarius alter
 Ducitur ante cibum ravidam facturus orexin,
 Dum redit, & terram luteo ferit intestino.

H. Mercurial. Variarum

*De varijs antiquorum refrigerandi vina, & aquam
modis. De Decocta, & qua fuerit Calda. quid
apud Plautum thermopolium, & thermo-
potatio. CAP. VIII.*

Arijs modis aquam refrigeratam veteres potare cōsueuisse inuenio. Eos enim niuibus antiquissimis vsque tēporibus illud egisse, quam Niuatam vocat Theodorus Priscianus lib. 2. cap. 13. satis Athenaeus ex Alexi, Dexicrate, Eurycle, & Xenophonte in 3. Dipnos. probauit, vbi etiā niues potasse, easq. in fossis magnis, quib. quernos ramos superinijciebant, conseruare consueuisse memoriae mandauit: etsi Martialis dixit:

*Non potare niuem, sed aquam potare rigentem
De niue commenta est ingeniosa sitis.*

Quod Plutarchus in 6. Sympos. fieri quoque solitum scribit cum paleis, & rudibus pannis, niuibus circumductis, easque ab aere tuentibus, & frigiditate acquisita conseruantibus. Protagorides libro Comnicarum historiarum secūdo quoddam militum Antiochi regis refrigerandae aquae artificium memorat, quod scilicet aquam die in aprico loco ponebant, & quod crassum erat, nocte incipiente excolantes, reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus sub dio in editioribus domus partibus exponebant, per totam deinde noctem duo pueri ipsa vasa exterius irrigabant, & diluculo incipiente purgantes rursus, faecemque subtrahentes, & tenuem ipsam aquam, maximeque sanitati idoneam facientes, inter paleas hydrias ipsas collocabant, sicque demum illa utebantur, nullam niuis inopiam cognoscentes. Non admodum ab hoc diuersus erat ille refrigerandi aquam modus, quem Galenus in Alexandria, atque vniuersa Aegypto seruatum se vidisse testatur 4. commen. 6. Epid. vbi occidente sole prius calefactam aquam testaceis vasis iniiciebant, eaque vasa fenestris ad ventos expositis, vt tota nocte refrigerarentur, suspensa, deinde ante solis exortum humi deposita, frigida aqua conspergebant, ac interdum ipsis folia frigida vitium, lactucae, & similium circumponebant, vt frigus aquae noctu acquisitum interdum conseruaretur. Semus Delius libro Nestadis secundo in insula, Cimolia loca refrigeratoria excauata scribit, in quibus aestatis tempore

pore vasa fictilia tepida aqua plena deponebant; postea aquam nulla re niuibus differentem exportabant. Alium refrigerandi aquam modum fuisse disputat Plutarchus ex Aristot. 6. Sym. vbi cotibus & filicibus, nec non plumbeis laminis aquae iniectis, eam refrigerari demonstrat. In puteis quoque vinum refrigerandi morem habuisse veteres testantur Strattis in Refrigeratorijs, & Lyfippus in Bacchis. Ceterum Neronis postremum aquae refrigerandae inuentum nullo praedictorum ignobilius extitit, qui vt frigoris voluptate absque niuis vitijs frueretur, aquam decoqui sibi, vitroque demissam in niues refrigerari curabat: quem morem ita infecuta aetas Romae obseruauit, vt Neronis decocta ferè in omnium ore versaretur, de qua sermonem habens Iuuenalis Satyra 5. sic ait:

Cum stomachus domini feruet potuque ciboque,

Frigidior Geticus petitur decocta pruinis.

& Martialis.

Spoletina bibis, vel Marsis condita cellis,

Quo tibi decoctae nobile frigus aquae?

De hac Galenus intellexit, quando 7. Methodi memorat, se interdum stomachi ac membrorum intemperiem aqua niuibus refrigerata curasse: *ως εν Ρώμη (ait ille) σκδαζεν εθος εχουσι πορθερμαινοντες τλη κατασκαδην, ην αυτοι πορσαγορδουσι δεκονταν;* Ne in medium adducam Athenaeum, qui libro Dipnos. 3. clarissime demonstrat, quam frequens apud Romanos esset decoctae vsus, vbi notare licet, eos conuiuas errasse, qui penes eum auctorem probare nitebantur antiquiores Nerone decocta fuisse vsos. An verò calda vnquam in conuiujs sanorum vterentur antiqui in potu, dubitatum fuit à multis. Certè ex Philemone, & ex Polluce lib. 9. cap. 6. constare potest, aliquando eiusmodi potum vsurpatum esse, quando scribit. caldam chalco, quae ferè est quadrantis nostri, vel paulo plus mensura, vendi solitam: quae pusillitas non lotioni, sed potui inferuire poterat; & quando scribit apud Homerum non facile inueniri aquae calidae potum, sed apud veteres medicos, cum Hippocrates damnans frigidam in neruis, ossibus, dentibus, cerebro, calidam vtilem esse innuere videatur: Posterioribus saeculis frequentior, calidae potus fuisse inuenitur, ita vt in conuiujs aequè caldae atque frigidae minister haberetur: quemadmodum scribit Iuuenalis Saty. 7.

Quando vocatus adest caldae gelidaeque minister.

Num autem calda, quam medici frequenter sub vocabulo *θερμον* nominant, quamque antiqui potabant, aqua esset igne solèue calefacta, an aliter, disputata quaestio est: Ego sanè ita semper existimaui,

H. Mercurial. Variarum

nunquam inter conuiuia veteres aquam calefactam bibisse, quòd ea potius concitet vomitum, quàm aut voluptatem, aut commodum afferat: cùm item Plinius potum calidum esse contra naturam probet, argumento brutorum, quae frigidũ prosequuntur; & neque ipse, neque Galenus vllam huiusce potionis, nisi in aegrotis, mentionem fecerint: caldam autem fuisse aquam illam, quam nulla arte refrigerabant, sed quae, qualis suapte natura, potaturis porrigebatur, ideo opinor, quoniam Martialis, vbi dicit,

Iam defecisset portantes calda ministros,

Si non potares Caeciliane merum.

Frigida non desit, non deerit calda petenti.

Sed tu morosa ludere parce siti.

manifestè indicat, se de ea aqua sermonem facere, quae passim in conuiujs admiscebatur vino, & eius magna copia habebatur: cuiusmodi profectò extitit aqua nulla arte calefacta, aut refrigerata: Nec aliter sensit Philemon, qui vtilitatem & copiam caldae demonstra- uit, scribens eam quadrante vendi: cùm verisimile sit, aquam frige- factam aut calefactam non ita vili precio venditam fuisse. Nec ob- stat Platonis sententia nimirum, qui eo loco sitim in exemplum ad- ducat cupiditatis, & non de ea seriò agat, quae frigidi atque humidi appetitus ab omnibus definitur. Cur postea sic appellarint com- munem potando aquam, eam causam fuisse puto, vt eam à frige- facta niuibus, vel alio ingenio, conuiujs inter petendum, & ministris inter seruiendum distinguere liceret. Quòd si haec opinio aliqui- bus minùs placeat, cùm Martialis contrarium manifestè videatur indicare hisce versibus:

Caldam poscis aquam, sed nondum frigida venit,

Alget adhuc nudo clausa culina foco,

id saltem necessariò obtinebo, vel tantùm aliqua valetudine affectos toto conuiuio, vel illos, qui vomere cupiebant, vt copiosius & maio- ri fame ingurgitarent, ante coenam calefactae aquae potu vfos esse. Quod & Antiphanes in Omphale indicauit his versibus;

ἐν χύτρεα δέμοι

Ὁ σως ὕδωρ ἔφοντα μηδὲν ὄψομαι;

Οὐ γὰρ καπὸν ἔχω, μηδ' ἔχοιμ'. εἰ αὖδ' ἄρα

στρέφει με πρὸς τὴν γαστήρ, ἢ τὸν ὀμφαλόν.

Παρά φέρτατος δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

& Strabonicis apud Athenaeum viij. Dipnos. is enim Rhodios ap- pellauit albos Cyrenaeos, quòd vt his colore dissimiles, sic lasciu- uia simillimi forent: colligens autem illud, ex consueto. ipsis calidae

potu

potu perspicuum fecit, Rhodos non ob aliud calidā potasse, quam vt eius ope acceptos cibos remouerent, sicque iterum impleri possent: Nisi pro sanis, ad remittendam cū vinorum, tum aquarum vehementiorem frigiditatem, vsurpatam calidam quoque fateamur: quando rationi consentanum est, inter multos conuiuas fuisse, qui frigidissimo potu, alios qui subfrigido, egelidove delectarentur, rursus aliquos, qui ab omnibus frigidis laesi calidum amarent: & iccirco adhiberi in conuiuijs solitum fuisse calefactam atque refrigeratam aquam: vt cuiuscumque, quam magis optasset potus temperaturam, efficere liceret. Quod autem aliqui demonstrare sunt conati, aquae calefactae potum quā frigidae iucundiorē esse, & ob delectationem potius, quā ob salubritatem fuisse veteribus vsurpatum haud facile persuadebunt illis, qui voluptatem potius, quā sanitatem prosequuntur. Plato certe in Philebo maximae voluptatis exemplum daturus. proponit febricitantem gelidam aquam bibentem. Quid verò apud Plautum Thermopolij, & thermopotationis nomine intelligendum sit, ita statuo, thermopolium fuisse locum, vbi dulces venderentur potiones, quas calidas sument, ita vt interdum guttures incenderentur, non quòd vinum aut aquam calidā quis sanus in quotidianū vsu adhiberet. Erant autem dulces potiones quae in thermopolio veniebant, vt in Plauti Pseudolo habetur, murrhina, passum, defrutū, melina, mel. Ad hoc pertinere quoque videtur ea disputatio alibi discutienda, quae in eodem Athenaei libro tractatur, An post ficus calida, an frigida bibenda sit: & medicorū Graecorum praeceptū, qui ad reprimendū renū feruorē caldae potū ante alios cibos summopere cōmendant.

*Loci Aristotelis emendati ex Theophrasto, & locus
Platonis examinatus. CAP. IX.*

Aristoteles in 5. Probl. primo causam inquirens, qua ambulationes longae per inaequales vias factae maiorē lassitudinem, quā per aequales, inducant, id contingere scribit, quia multus ac vehemens motus lassitudinem parit, subiungit deinde, *τοιαύτη ἢ περιμετώδης*: quae vox antiquo interpreti, atque etiā Gazae occasio fuit, vt non modò ipsi errarent, sed & illi, qui in Lexico componendo eos secuti, scripserunt, *περιμετώδης* vocem, motum per viam inaequalem significare: cū nec huiusce-

H. Mercurial. Variarum

modi significatio Aristotelis loco quadret, nec vox alibi usurpata reperiatur. Itaque restituendum locum esse puto, quemadmodum penes Theophrastum in libro *περὶ κόπων* inuenitur, quem librum ferè totum ex Aristotelis Problematibus conflatum esse quiuis iudicare potest. ibi enim sic legitur: ἢ ὅτι ἤτε πολλὰ κίνησις ποιεῖ κόπον, καὶ ἰσχυρά, τοιαύτη δὲ ἢ πασμάτων ὁδῶν. Quam vocem perbellè intentioni auctoris, & alijs verbis cōuenire, vnicuique perspectum esse potest: eò magis, quòd simili voce vsus est Arist. in eadem Probl. particula. Probl. 8. sicuti quoq. Hippocrates in 2. de Diaeta, vbi concussionum, quae inter magnos motus collocantur, mentionem fecit, non dissimiliter locutus reperitur, vbi dixit: τὰ ὀρθασείσματα ἐμποίειν πάσματα. Quod porrò partic. 4. Probl. 22. habetur, οἷον τὸ ἀμυλον ἐκ τῆς σείατος, multos torfit, quidnam sibi vellet. Siquidem Aristot. equiparans ibi sanguini id quòd paucum ex multo nutrimento efficitur, sicuti semen, exemplum afferens, ea verba subnectit; quae certè parum conuenire nemo non videt: Vnde opinor ego sic restitui oportere, οἷον ὁ μυελὸς ἐκ τῆς σείατος: Nam ijs animalibus, quibus sanguis fit seu osus, etiam medullam σείατῶδῃ effici, tradit Aristot. 2. de Partibus animalium. cap. 6. vt sensus esse possit, id valde praecipuum haberi, quod paucum ex multo fit nutrimento, veluti medulla ex seuo, nempe quae semper exigua ex plurimo seuo succrescit: Quam quam etià si loco σείατος legamus σείατος, apprimè quadrabit, eò quòd vt amyllum tritici succus est ex magna mole exiguus confectus, ita semen hominis ex multo nutrimento exigua, sed praestantissima pars relicta est, vt non absque ratione dixerit Auicenn. 3. de Natur. animal. cap. 3. feminis exeuntis quantitatem esse, ac si quadragies tantundem sanguinis exiret. Illud obiter hoc in loco adnotare volo, Platonem, dum in Timaeo scriptum reliquit, medullae morbum omnium periculosissimum esse sub medullae nomine cerebrum intellexisse, nempe quòd ex genere medullarum existere scripserit Galenus secundo de Temper. & 2. de Vsu partium. Si enim medullae nomine vel spinalem (vt dicunt aliqui) vel alias medullas comprehendere voluisset, parum vera sanè fuisset illius sententia, quando non medullae spinali, aut alteri, sed vni cerebro haec Platonis verba adaptari possunt: τὸ δ' ἔλατον πάντων, ὅταν ἢ τῆς μυελῶς φύσις ἀπ' ἐνδείας ἢ τινὸς ὑπερβολῆς νοσήσῃ, τὰ μέγιστα, καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον ἢ ἰσοσημάτων διατελεῖ.

Loca Galeni, & Caelij Aureliani exposita, de Angina
& Somno forbili. CAP. X.

Alenus in 2. eius, quam ad Glauconem scripsit epistolae parte, inflammationis curandae rationem ex situs partiū indicatione captam demonstrans, multorū affectuum exēpla proponit, inter cetera de Angina secundum Latinorum interpretationē scribit, tūc in ipsa venas sub lingua esse pertundendas, quando & vniuersum corpus iam exinanitum, & passio diuturna sit: Ex quibus verbis nonnulli traxerunt anginam morbū alioquin acutissimū à Galeno inter diuturnos aliquando reponi. Quod tamē falsum esse quisque intelligat, modò Graeca verba malè ab omnibus fere interpretata videre velit. ὥπως καὶ τῶν συναγγιζῶν τὰς ὑπὸ τῷ γλῶσσῳ φλέβας τέμνομεν, ὅταν ἡμῖν τὸ μὲν ὄλον ἢ δὲ σῶμα κενὸν ἢ, καὶ χερνίζῃ πάθος. quae sic vertenda sunt. Ita igitur & in synanchicis venas sub lingua pertundimus, quādo iā vniuersum corpus sit exinanitū, passioq. perseveret. Esse enim χερνίζειν hoc in loco, sicut alibi saepius, perseverare, facile est aequo lectori cōcedere. Ceterū id praesidij genus ab Hippocrate primò omnium propositū Caelius Aurelianus, siue potius Soranus à Caelio Latinus redditus, in 3. Acut. quattuor rationib. improbat. Primò quòd ex incisione earū venarum materia copiosior in affectum locū tracta, grauius malū reddat. Secundò, quòd ad hoc, vt huiuscemodi administratio belle fiat, laqueū collo, qui venas subleuet, circundare oporteat, vnde suffocationem augeri periculum est. Tertio quòd sanguis fluens eo in loco reprimi, diuisa colligari, sine manifesto periculo nequeant. Quarto, quòd etiam si sanguinis fluxus inhibeat, solent tamē loca tumida semel aperta leui qualibet de causa referari. Sed haec argumenta parum valent, quando corpus iam sit ita inanitum, vt aliunde materia confluere nequeat, ministrosq. optimos habeamus, qui incidere, colligare, & fluoris periculū omne vitare sciant. Et quoniam Caelij mentionē feci, locum eius alterum signare libet, qui cum libro Acut. 2. cap. 4. altercum bibentis opprimi grauatione forbili, sopori simili scribat: aliqui non forbili, sed terribili legendū, aut eam vocem abradendam voluerunt. Ego verò neque tollendam eam, neque mutandam puto: siquidem soporem eum elegantissimè forbilem nuncupauit, in quo maximus stertor efficitur: qui

H. Mercurial. Variarum

quòd sorbitionis clarissimam imaginem praebeat, praeter sensus fidem, etiam Plautinus ille Lucrio in Militis fabula manifestum fecit, qui interrogatus à Palaestrione, quid Sceledrus ageret, sic cum eo sermonem habet: *Luc.* Sorbet dormiens. *Pal.* Quid sorbet. *Luc.* Illud stertit volui dicere: sed quia consimile est, quod stertas, quasi sorbeas.

De Isicijs, Itrijs, & Libis, variae observationes & explicationes. CAP. XI.

Vetor is, qui Problemata sub Aphrodisiensis Alexandri nomine vulgata edidit, libro eorū primo, quaerēs, *ἢ τί ὁ ἰσικὸς δὲ ἀνεπίος*, iccirco euenire tradit, quoniam in terendis carnibus multus spiritus immiscetur, qui eum cibum ita leuem facit, vt non in ventriculi fundo subsistere valeat, sed in altū efferatur semper, sicq. minus coquatur. Hoc in loco dubitatum est, an *ἰσικὸς*, an *ἰσικίων* legendum sit: quemadmodum penes Athenaeum in 9. Dipnos. scriptum inuenitur. Ego certè textum Alexandri mendosum, & *ἰσικίων* legendum esse crederem, cū Latini quoque nostri Isicia dixerint: Sed dum cogito Alexandrum Trallianum lib. 7. cap. 1. & lib. vndecimo, cap. 1. pluribusq. alijs in locis eadem voce vsus, fit vt faciliè putem vocem, *ἰσικὸς*, in Problematibus mutari non debere: quae ratio vna cum multis alijs poterit quoque persuadere, Problemata illa auctore habuisse Alexandrum Trallianum, & non Aphrodisiensem, à quo omnia ea mutuauit Macrobius, quae 7. Satur. c. 8. de Isicis disputauit. Isicia porro siue Isicia, de quibus copiose egit Apicius lib. 12. duplici modo fiebant: vel ex varijs carnibus tritis & pipere commixtis, vt Athenaeus quoque scribit: vel ex piscibus diuersis, sicuti Alexander docet. Ex illorum generibus sunt Salciciae nostrae non multū nomine differentes. Erat quoque ijs simile Tetracharmacum ad eū imperatori Hadriano carum: quod ex fasiano sumine, perna, & crustulo compositum fuisse narrat Spartianus. Horum verò similitudinem quandā referunt Botargae, quorum inuentore extitisse Heliogabalum meminit Lampridius. Habuerunt quoque veteres aliud edulij genus, *ἰτρίον* vocatum, cuius saepenumero mentionem fecit Galenus, & alij: Id quomodo fieret, docuit Athenaeus, apud quē in 14. Dipn. haec leguntur: *ἰτρίον πνευματικὸν λεπτόν ἔστι σισάμου καὶ μελῆτος γεγόμενον.*
quod

quod genus hodie etiam passim in Sicilia, & in Calabria, praesertim apud Thuriōs populos conficitur, vbi olim Herodotus historiam suam condidit, & vbi magna Sefami, quam incolae Giorgiolenam vocant, copia nascitur; ita vt eo multis in condimentis, amygdalarum, quibus carent, loco vtantur, quo pacto Romae loco Sefami amygdalae in vsu habentur ad conficienda itria, quae & ibi, & in Calabria, Siciliaque Coppetae nuncupantur. Quae verò à Galeno Itria saepius nominantur, hoc prorsus modo facta non credo, cum ab ipso duplex genus tradatur, vnum *ρύμμα*, alterum, *λάγανον* vocatum: quibus iam compactis papauer inspergi solitum scribit in lib. de Simpl. med. puto tamē haud multum dissimilia extitisse, illa praecipuè, quae *ρύμματα* vocata memorat: Ex quibus & ex lacte cum placentas alias fieri consuesse scribat, ea omnino intelligit, quae Liba à Romanis nominata tradit Athenaeus: Vnde qui in primo de Semine Galeni libro. *ιτρία* transtulit Liba Felicianus, hanc rem ignorauit: Quanquam & Liba diuersimodè ab antiquis composita fuisse conijcere licet ex Catonis de Re rustica lib. quorum venditores Libarios Senecam (apud quem pro Libarijs perperam Librarij legebantur) vocasse cum Coelio puto.

De Pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus: Et alter de Myrtidano Plinij detectus.

Quid sit Tracta Plinio, Et Athenaeo.

C A P. XII.

Vicunque Latinis auctorum interpretationibus contenti, Graecos eorum contextus intelligere non curant, quàm grauius saepenumero errent, ex multis cognoscere licet. Sed hoc quod nunc de Pane furnaceo propositurus sum, nequaquam minimū est, tum quia panis, (vt Alexander in primo Probl. ex Homeri *ἀλφίτα μυελόν* *αὐδ' ἔφ' ἑν* saepius vocantis sententia scribit) inter ea, quae nos nutriunt, primum locum tenet, tum quia non parum ad valetudinis & vitae cōseruationem eius coctura refert. Galenus itaq. in primo de Alimētis varias panis cocturas referēs, haec ait, *καλλίσοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανῆται, καὶ ὅν ἐρηται τεύχον ὠπῆνο μῆνοι τε, καὶ πορπασκιδάσ μῆνοι πρὸς τὴν ὠπῆσιν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν ἰπιῦται, τὴν αὐτὴν ἐχρηκότις δηλονότι ὠρσασκιδῶ. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ὀπῶν*

H. Mercurial. Variarum

ὁ πτωχὸν τὰ διὰ βάρους τοῖς κλιβανίταις, διὰ τῆς αὐτῶν ἀπολείπονται.
Quae verba ita omnes, quos mihi videre contigit, interpretes, conuertunt, vt cenfuisse videantur, panes Clibanitas Galeni esse Furnaceos nostros; *ἰπνίταις* verò eos, qui in paruis coquuntur furnis, quam etiam sententiam multi deinceps, nec infirmi ordinis auctores disertè tenuerunt. Verum enim verò rem contrario modo sese habere, videlicet *ἰπνίταις* in furnis magnis, *κλιβανίταις* sub testis, aut furnis portatilibus coctos panes fuisse. Galeni verba demonstrant: quando is panes *ἰπνίταις* (sic mihi liceat loqui) iccirco inferiores clibanitis iudicat, quia illi non aequè extrinsecus, atque intrinsecus coquuntur, vt pani nostris furnis affato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obseruatur: hi verò non minùs intimas quàm extimas partes affatas habent, cùm parui furni blandiorem quendam calorem ob eorum tenuitatem acquirant, cuius meritò exactior coctura panis perficitur, quam item sententiam expressit Hippocrates, quando secundo de Diaeta scripsit. panes clibanitas siccissimos esse, ob testae humiditatem vniuersum exugentis calorem: *ἰπνίταις* autem, quos rectè furnaceos transtulit Cornarius, magis nutrire, quàm verubus aut craticulis coctos, quòd minùs ab igne, quàm illi, vrantur. Quòd porro *κλιβανίτης* siue *κριθανίτης* panis à furnaceo differens fuerit, Plinius lib. 18. & Athenaeus lib. 3. adèò clarè indicarunt, vt amplius quicquam de hoc dicere minime opus habeam: Illud addam, non esse medicis ignorandum, panes nostros, quos vere *ἰπνίταις* Hippocratis & Galeni facimus, non esse prorsus innoxios: esse autem innocentiores illos, qui sub paruis testis coquuntur eo pacto, quo apud nonnullos homines Biscocti parantur: quos si clibanitas panes appellemus, neque à veritate, neque à veterum appellationibus fortasse recedemus. Inter panum genera fuerunt, qui Tractam ab Athenaeo & Plinio voce (vt credo) Romana appellatà adnumerarint: Sed ego ijs assentire nequeo: licet putem fuisse quandam pastaë farinaceae speciem, quae pani adsimilabatur: Quòd si etiam nostra antiquis conferre par est, Tracta erat quaedam mixtura ex fermento & farina conflata, quam manibus saepius in formam longam, & planam trahebant, vnde nomen tractae emanauit: quòd etiam hodie apud aliquos Italiae populos durat, qui huiuscemodi placentas ex fermento & farina compactas ac deinde furnis coctas, Tiratas à trahendo populari vocabulo nominant. Plinij verba loco supra citato haec sunt: *Durat sua Piceno in panis inuentione gratia ex alicae materia, cum nouem diebus macerant, decimo ad speciem tractae subigunt vuae passae succo.* Athenaeus autem

autem sic in 3. εἰς δὲ τὰ καπύρια, (καπυρίδια) καλέμενα τρίπλα
 μίξεις, ὡς περ καὶ εἰς ἄρτον. Tracta in genere neutro pluralis nume-
 ri, vt Athenaeus profert, etiam apud Catonem saepius nominata,
 inueniuntur, & (vt reor) ea sunt, quae hodie tortis subtus & su-
 pra coci ponunt, foliaque siue spolia vocant. Et quoniam Plinij fa-
 cta est mentio, eius (ni fallor) errorem subiiciam: is enim libro 15.
 cap. 31. scribit, Veteres, antequam piperis vsus haberent, loco eius
 baccas myrti vsurpasse, quod cum neque apud alios auctores ha-
 ctenus mihi eam rem diligentissimè perscrutanti legere contigerit,
 neque admodum rationi consentaneum videatur; inde potuit faci-
 liter Plinius errandi occasionem cepisse, quod (vt auctor est Gale-
 nus in Expos. voc. ant.) myrtidanum plurimi *ωέπερι* nominarent;
 quemadmodum Hippocrates fructum myrti myrtidanum & ipse
 vocauit, sicque piper ab alijs vocatum scripsit.

*De aquis Vesicarijs, & Caeretanis. Galeni locus de tem-
 plo Pacis malè à Giraldo intellectus. CAP. XIII.*

Multas habuerunt maiores nostri balnearum,
 aquas mirificas pro varijs morborum generi-
 bus curandis; quarum nomina etsi hodie quo-
 que apud auctores conseruentur, ipsae tamen à
 paucis cognitae sunt: sicuti aquae Nepefinae à
 Caelio Aureliano inter Italiae nobiliores ad-
 numeratae, atque etiam Auguriae: & praeter
 has Vesicariae, ac Ferratae à Scribonio Largo,
 & Marcello Burdegalensi nominatae: quae postremae cum vbi fue-
 rint à nemine adhuc notatum viderim, me operaeprecium factu-
 rum spero, si, quid sentiam, manifestum fecero. Scriptum itaque
 apud praedictos inuenitur auctores, in Thufcia aquas exitisse Fer-
 ratas, quae mirificè vesicae vitia emendabant, vnde Vesicariae vo-
 cabantur. Locus verò Milonis Brochi, siue Gracchi, praetoris, ho-
 minis optimi, ad quinquagesimum ab vrbe lapidem erat. Has bal-
 neas olim Viterbienses esse putavi, quod illae sint in Thufcia, vt ficæ
 morbis adhibeantur, & paulò minus plusve quinquagesimo lapide
 ab vrbe distent. Sed cum anno superiore Centumcellas, siue Ciui-
 tatem veterem, Alexandrum Farnesium Cardinalem maximum se-
 cutus, petijsem, locum conspicatus ab eo oppido duobus miliari-
 bus distantem, vbi vestigia antiquarum balnearum, & amplissimi
 aedificij apparebant, volui diligentius omnia intueri: tandemque
 reperi,

H. Mercurial. Variarum

reperi, ibi egregias aliquas balneas fuisse extructas, ad quas ex propinquis montibus per subterraneos cuniculos aqua ducebatur, unde in eam coniecturam veni posse fieri, vt illae essent aquae Ferratae à Scribonio, & Marcello nominatae: Ad quod credendum pluribus rationibus inductus fui. Primò quod locus ille sit in Thufcia: Secundò, quòd ab vrbe quinquagesimo lapide, si via Cassia eò perueniamus, distet. Tertiò, quòd montes illi, à quibus deriuabatur, Ferrati etiam hisce temporibus vocentur, nempe quia ferrum ibi nascatur, vt aquas similiter vi ferrea praeditas esse conueniat. Quartò, quòd incolae morbos vesicae interdum earum aquarum beneficio curèt: quamquam vsque adeò deturpatae, & imminutae sunt, vt paucis illis vti velint. Postremò quòd nullus alius locus vrbi hodie propinquus cognoscatur, cui magis balnearum illarũ conditiones adaptari queant. Iam verò quales fuerint huiusmodi balinae, ex iconographia cognoscetur, quam Pyrrhus Ligorius, totius antiquitatis omnium nostri temporis hominum vir peritissimus, ex situ acceptam apud se habet. Porrò Senanae, & Pantherinae aquae apud Caesium Aurelianum, vt ego sentio, nullae sunt aliae, nisi quae in Patauino, & Senensi agris hodie celebrantur: quasi non Pantherinae, sed Patauinae legendum sit. De Caeretanis balneis Strabonis tempestate ad curandas aegritudines varias maximè aestimatis iam dubitavi: Nunc certior factus Caere nobilissimam olim urbem prope eas aquas fuisse sitam, quae Sitillanae hodie vocantur, ad credendum permotus sum huiusmodi aquas antiquas quidem, immò ipsa Caeretana balnea à Strabone nominata esse; & quamquam multis temporibus latuerint, ac ferè nihil de illis ab auctoribus scriptum inueniatur; hisce tamen temporibus non parum celebrantur, ob mirificam opem, quam in curandis omnigenis fere cutaneis affectibus quotidie praestant. His de templo Pacis Romae errorem Gregorij Gyraldi subnectam, qui auctoritate quadam Galeni falsò intellecta permotus, id ab aegrotis frequentari consuesse primo de Dijs gentium libro scriptum reliquit: cum nullibi legatur in illo, aut in alio templo eos vnquam versatos, praeter quàm in insula Tyberina, vbi Aesculapij aedes sitae erant, & quodam alio loco in id extructo, vt qui ad ludos Circenses venissent, si forte fortuna aegrotassent, haberent vbi commodè curari potuissent. Sed ne videar sine causa Gyraldum improbare, Galeni sententiam in medium ponam, qui in principio libri primi de Differentijs pulsuum medicos sui temporis coarguens, quòd de nominibus pulsuum futiliter contenderent, ait, saepenumero inter eos excitatas esse contentiones similes illis, quae
inter

inter medicos in templo Pacis, vel super aegrotos disputantes oriri solebant. Etenim in templo Pacis conuenire consueuisse omnium rationalium artium professores ad disputandum, ipsemet Galenus in sermone de Libris proprijs manifestum fecit: medicos etiam Romae non raro super aegrotos digladiatos esse, videre est in pluribus eiusdem commentarijs. Verba Galeni citata à Gyraldo clara sunt. De medicis enim eum, quem dixi, sermonem habens, sic ait: *ὡμίλησαν ὅει μάχην ἔσεσθαι; ἢ δὲ ὑλονότι τοιαύτω, ὅταν πολλὰς ὁρῶμεν ἔντε τῷ τῆς εἰρήνης τεμνίει, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῆς ἀρρώστων*, id est, Qualem censēs pugnam fore? an talem, qualem saepe videmus inter ipsos ortam in templo pacis, atq. etiam corā ipsis aegrotis? Attamen id ignorari nolo, alibi, quā Romae, languētes in tēplis quandoq. detineri solitos fuisse, vt curarentur. quod locupletissimè testatus est Strabo in 8. Geograph. lib. vbi memorat, in Epidauro, Coa insula, & Trica, Aesculapij fuisse aedes, in quibus magna aegrotorū copia nutriebatur, tabellaeq. cum curationum inscriptionibus pēdebant. An verò idē, vel quid simile fuerit, Valetudinarium, cuius loci habetur mentio apud Senecam lib. 1. de Ira, & apud Columellam lib. 11. cap. 1. 16. & lib. 12. cap. 3. 7. certè affirmare non audeo. Puto autē fuisse peculiarem locum in vnaquaque priuata domo, vbi serui tantum infirmi curabantur, & detinebantur, eo pacto, quo hodie in monachorum coenobijs simili muneri peculiaris locus dicatus conspicitur. Hisce adijciam & illud, tempore Hippocratis consueuisse medicos in domibus proprijs languentes alere, vt maiori sedulitate eos curarent: de chirurgis loquor: quales fuisse omnes priscos medicos, satis cōpertū habent, qui in auctoribus antiquioribus & praesertim Hippocratis monumētis legēdis sūt diligēter versati: immò vsq. ad tēpora Galeni etiā sibiipsis medicamēta parare solitos fuisse, multis ex eius cōmentarijs colligitur, praecipuè verò ex vj. de Localib. med. cap. 1.

Error in Aetio correctus de Ficibus, & alia de ipsis.

Columellae de Embamate locus emendatus.

CAP. XIII.

Bi remedia exstinguendae siti demonstrat Aetius lib. 9. inter cetera pro tollenda eorum, qui ab imbecillitate vires recuperant, siti, ficus ficcas secundum Cornarij translationem in cibo acceptas commēdat, quae sententia cū semper mihi suspecta fuisset, quòd Hipp. in 2. de Diaeta scribat, *τὰ ξηρὰ σῦκα καυσώδια*: tandem antiquissimo

vltra

H. Mercurial. Variarum

ultra sexcentimum annum codice mihi Messanae, dum ibi cum Alexandro Farnesio patrono meo essem, comparato, inueni loco Siccarum, legi debere Viridium. Sic enim contextus meus habet: *διψαν παύει σῦκα χλωρα ἐπιόμυνα*. Ex quo loco, quemadmodum etiam ex multis alijs, perspectum esse potest, Cornarium habuisse codices valde deprauatos. id quod, si valetudo mihi concedet, intra paucos annos, magna eruditorum vtilitate, in Hippocrate, & Aetio ostensurum me polliceor. Ficus igitur virides sitim auferre non solum medici dixerunt, & praesertim Hipp. loco citato, vbi *σῦκα χλωρα ὑγρὰν δὲ* tradit, necnō Plinius l. 23. c. 7. vbi ficcas ficus sitim excitare, virides sedare, scribit: verum etiam Martialis cognouit, scribens:

Chia seni similis Baccho, quam Setia misit,

Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Post ficus, vt meminit Aristoteles 22. probl. 8. alij vinū, alij aquam potandam esse arbitrati sunt: & laudantium aquam, vt Heraclides Tarentinus apud Athenaeum differit, alij calidam aquam, alij frigidam esse potandam voluerunt. Qui calidam praetulerunt, his rationibus inducti sunt, quod calida manus magis abstergit, quā frigida, vnde rationi consentaneum est, in ventriculo statim caloris beneficio ficus dissolui: Addebant calidam aquā ficus extra corpus magis dissoluere, frigidam magis compingere: quasi ficubus intrō acceptis idem eueniat. Qui verō frigidam superbibēdam putabant, frigido dicebant poculo stomacho insidentes ficus grauitate deorsum ferri, & iccirco cū illæ ob calorem stomachum malè afficiant, ac imbecillum reddant, eiusmodi vitari. Qua ratione alij superpotabant merum, persuasi nempe, quod promptè, quæ essent in ventre, deorsum propelleret. Oportere enim aiebant post ficus multo densoque vti poculo, ne illæ in ventre commoraretur, sed in inferiores intestinorum partes celeriter deferrentur. Aristo. quoque in Probl. ficubus superpotandum vinum credidit, quod vt ignis paruus à magno extinguitur, sic exiguus ficuum calor à vini maiore vincatur & ille qui apud Valerium Max. risu obiit, quod Asino, qui ederat ficus, iussisset dari quoque merum, clare monstrat illud post eos bibi solitum. Idem commendatum fuit ab Hipp. 3. de Diaeta lib. in ijs, quibus ob frigiditatem infirmus est stomachus. Nec fuit absque vtilitate rusticorum institutum, quos tradit Galenus consueuisse ficus macerare aceto, quod earum visciditatem magnopere corrigeret. Non inconuenit, vt hoc loco detegam errorē, qui haecenus in Columella à nemine, quem sciam, animaduersus & emendatus fuit, praeterquam à Latino Latinio Viterbiensi, acris iudicij, & singularis doctri-

doctrinae ac probitatis viro. In lib. enim 12. cap. 34. sic legitur, *Qui scilliticum acetum facere volunt, de cē bambata amphoras musti mitis, &c.* Vbi quid significant eae duae dictiones, Decem bambatae, nec Apollo sanè intelligeret. Quare illa verba. Qui scilliticum acetum facere volunt, extremis antecedentis capituli iungenda sunt, deinde titulus subsequenti capituli apponendus separatim. De Embammate: postremo incipiendum sequens caput, In tres amphoras musti. Hunc in modum clarissima erit Columellae oratio. Qui eodem lib. ca. 55. Sinapim faciendi rationes plurimas docens, cuiusdam Sinapis ad Embammata idonei mentionem fecit. Quod porro scripsit Vlpianus, Embamma fuisse loco aceti, valde descriptioni Embammatis Columellae quadrat, cui magna aceti portio admiscetur. Sic etiam Latino intinctus nomine vsu Plinium reperio. Itaque Turnebum alioquin doctissimum probare nequeo, dum in 17. Aduers. l. c. 13. Bambatae vocē non mutandā, leuibus quibusdā rationibus contendit.

Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus, & de Feste primae Augusti diei. CAP. XV.

Romanos vina, quae annum saltem praeterissent, ut plurimum bibere consueuisse, ita clarè scriptum habetur apud Galenum, aliosque auctores, ut superuacaneum iudicem illud amplius demonstrare. Nam Vinalia festa degustandis vinis instituta xiiij. Kal. Septemb. fiebant, ut Plinius scribit. Quae autem idem ix. Kal. Maij fieri solita tradit, ab Aenea fuisse instituta, meminit Ouidius 6. Pastorum. Graeci verò quòd eadem noua, necdum sextum mensem adepta, frequenter potarent, Galenus quoque testatus est, qui in com. supra primum de Nat. hum. rationes varias exponens, quibus hieme pituita adeò copiosa in hominum stomachis gignitur: inter multas, quas recenset, eam ponit, quòd plurimi tunc noua vina bibant, quae aptissima sunt in pituitam conuerti. Quare Plutarchi codicem in 8. Sympos. 10. de prauatum esse puto, vbi haec in vulgatis leguntur: καὶ μὴ δινόν τε τὸν νέον οἰσιν ἀπαιτὰ τὰ πίνοντες, ἀλλ' ἐς ἡριῶν πίνουσι μὲν, μετὰ χειμῶνα, καὶ πλεῖν ἡμέρας ἐκείνῳ ἡμεῖς μὲν Ἀγαθοῦ δαίμονος, Ἀθηναῖοι δὲ Πιθοῖγια προσαγορεύουσι. Loco enim, μετὰ χειμῶνα, πρὸ χειμῶνος, restituendum ob id iudico, quoniam Gaza, cui in hac re fidem maximam adhibeo,

con-

H. Mercurial. Variarum

contra nonnullorum opiniones ἀνθεστηπιόνα Nouembrem mensē fuisse contendit : καθόλου verò quòd mense Nouembri celebrarentur, sicuti nostris temporibus in omni fere Europa vndecima Nouembris, quae D. Martino dicata est, die, multi auctores testati sunt: & si Io. Grammaticus Ianuarij mense illud factitatum scribit. Quae supra dixi Vinalia xiiij. Kal. Septembris Romae fieri solita, ea puto, quae passim hodie in Italia Kal. Augusti celebrantur. Vt enim festa illa in die, qua Fidicula sidus oriri incipit, Autumnusque inchoat, ad tēpestates leniēdas (quemadmodū scribit Plinius lib. 18. cap. 29.) instituta erant: sic nostris temporibus prima Augusti ad excantandam & auerruncandam mēsis prauitatem fieri videntur.

De Oleo, & Butyro, Aphrogala, varia Galeni & aliorum explicata loca Plinij locus correctus.

C A P. X V I.

Oquos, antequàm vel pisces vel carnes assarent, oleo inungere solitos, refert Galenus 2. de Simpl. medic. quod ideo ab ipsis factitatum credidit, ne exteriores partes vi ignis exustae consumerentur, interiorumque coctionem impedirent. Ego verò potiùs ob id factum existimo, ne carniùm & piscium intestinus atque proprius humor extra flueret; sed intus cohibitus & coctus iucundiorē cibum palato redderet. Oleum enim occludere extimos corporū meatus, quo minùs quicquā effluere queat, & Galenus fassus est, & Alexander, qui in Probl. ea ratione animalia insecta ab oleo enecari disputat, prohibita ex olei obstipatione natiua eorum spiratione. Hoc autem pacto assata intellexisse Aristotelem verisimile est, quando in 4. de Mixtorum affectibus libro, ea elixatis humidiora facit. Quanquam assata etiam fiunt intus humidiora, quando multo igne statim extimis crusta quasique lorica inducitur, vt idem Aristoteles 2. Probl. corporibus humanis sub sole, & ad ignem vsu venire pluribus differit. Quòd deinceps oleo cocta non ita vrantur, vt Archidamus censebat, in hoc iure à Diocle damnatus, Auerroes Arabum omnium doctissimus in 5. Collectaneorum lib. monstrauit; vbi conterraneos suos oleo carnes omnes coquendi morem habuisse, quia sic delicatiorēs & meliores euaderent, pluribus docet. Olei mentionem non incongruè

gruè Butyri tractatio sequitur; mirum; quòd apud gentes, quibus oleum deerat, butyrum etiam in vngendis post balnea corporibus pro ipso suppleret, vt notauit Galenus, nosque in libris nostris Gymnasticae monstrauius. Habuerunt quidem veteres varia butyri genera; sed pharmaci potiùs loco, praesertim apud nobiles, quam cibi, illis in vsu erat: vt non immeritò Plinius butyrum gentium barbararum laudatissimum cibum, quique diuites à plebe discerneret, appellarit. Hac namque ratione factum puto, vt Athenaeus, qui in suo conuiuio nullum cibi genus praeterijt, butyri nunquam mentionem fecerit. Non possum certè mirari satis, cur Galenus Dioscoridi vitio verterit, quòd butyrum ex ouillo tantùm & caprino lacte trahi scribat; cum, si eius literam considerare velimus, nunquam ipsum negasse, quin & ex bubulo fieret, sed bonum ex ouium atque etiam caprarum lacte fieri censuisse reperiemus, quae sententia vera putari debet, quemadmodum verum est, caseum ouium & caprarum bonum esse. Dioscoridis mentem de butyro fortasse explicans Plinius dixit, Plurimum è bubulo, & inde nomen: pinguisimum ex ouibus fit, & ex caprino, quo in loco Plinij verba quaedam mihi suspecta redduntur, quoniam de butyri effectibus sermonem habens, hæc scribit: Natura eius astringere, mollire, replere, purgare; Nam praeterquam quòd duo ista sibi aduersantur, mollire & adstringere, à nullo quoque auctore butyro astringendi facultatem attributam legi: neque id rationi & eius temperaturae consonum videtur. Quo circa pro Adstringere, Digerere, restituendum duco: cum praecipua, quam butyro Galenus adscribit, facultas sit digerendi vis. Butyrum item ex equino lacte Scythas factitasse memoriae mandauit Hippocrates, siue Polybus quarto de Morbis. Quod verò scribit Plinius libro vndecimo, capitu. 4. Barbaras gentes consueisse lacin iucundum acorem condensare, & butyrum pingue, quod spuma lactis esset: nil aliud intelligit, quam oxygala, & aphrogala apud Romanos plurimi aestimatum, & niue refrigerari solitum, vt Galenus septimo Methodi narrat: quorum postremum, Aphrogala scilicet, hodie apud multos inter suauissima edulia sub nomine capitis lactis reputatur.

H. Mercurial. Variarum

De Vino dulci, & de coitu, Aristotelis, Plinij, & medicorum aliquot explicati loci. CAP. XVII.

Inum dulce neque inebriare, neque à frigore densari, scriptum reliquit Arist. 4. Meteor. quod etiam confirmavit 3. Probl. sect. Haec tamen sententia ab omnibus fere improbat, quod certa experientia constet, innumera prope vinorum dulcium genera reperiri, quae insignem potoribus ebrietatem inducant. Vnde melius censuisse iudicant Hippocratem haec in 2. ad Sententias Gnidias libro scribentem, ὁ μὲν γλυκὺς ἥσων ἐστὶ καὶ καρπιβαρυνώτερος τῶν οἴνωδεος, καὶ ἥσων φρενῶν ἀποτόμιμος. Sed neque Aristotelem male dixisse intelligemus, si de quo dulci vino ab eo sermo habeatur, sciemus. Inuenio apud Pliniū & Galenum, Protropum vinum, siue prodromum, quod ex Gnido & Lesbo Romam deuehebatur, maximo in precio habitum esse, non modò pro varijs medicamentorum compositionibus, verum etiam pro diuitum & nobilium mensis. Cuius etiam meminit Vitruuius. lib. 8. cap. 3. vbi loco Protropi, Protropi legendum, prudenter monstrauit Philander. Hoc autem erat mustum sponte defluens, antequàm vuae calcarentur, quod protinus diffusum lagaenis, suis deferuere passi, postea in sole quadraginta diebus torrebant aestatis fecutae ipso Canis ortu. Similiter factum inuenio olei genus quoddam gleucinum, & Lixiuium à latinis vocatum. Erat id vinum maximè dulce, vt videatur quandoque inter dulcia primum locum tenuisse, quemadmodum Athenaeus libro primo huiusce testatur: Μιτυλιῶται τὸν παρ' αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον πρὸς προμὸν καλοῦσι, ἄλλοι δὲ πρὸς τροπὸν. Anverò mustum lixiuum Columellae, siue vinum lixiuum, fuerit hoc protropum, considerent alij. Ipse enim puto vinum quod Amos propheta cap. vj. in phialis vocauit, & quod Tertullianus lib. iij. in Marcionem liquatum dixit, hoc ipsum protropum fuisse. Itaque cum in Graecia protropum vinum dulce nuncuparetur, ibique praestantius, quàm alibi, nasceretur, atque tale minimè inebriare perspectum sit, ad credendum adducor, Aristotelē sub nomine vini dulcis, non quodlibet vinum dulcedine praeditum, sed hoc vnum genus, Graecis quasi proprium, duntaxat comprehendisse. Quid enim ea verba sibi volunt, ἐστὶ δὲ ὀνόματι οἶνος, ἔργῳ δὲ ἐκ' ἐτι. nisi quòd vinum dulce, cuius mentionē facit ibi Arist. erat naturae cuiusdam inter vinum verum, & mustum

& mustum mediae; cuiusmodi protropum fuisse innuit Plinius? ut quemadmodum mustum haudquaquam ebrietatem parere in Probl. monstravit Arist. & post ipsum luculenter comprobavit Plut. in Symp. quem Macrobius Sat. 7. Latine loquentem fecit: pariter in 4. Meteorol. de vino dulci siue protropo idem enunciarit, nempe quod ut temperatura à musto parum recedebat, sic etiam viribus ei simile existeret. Nisi potius libear, pro dulci ab Aristotele Passum acceptum esse, non tantum quia Plinius illud inter dulcia collocat, sed quoniam Polybius in 6. auctor est, necnon Varro, & Gellius, Romanas mulieres vino interdictas huiusmodi passum bibisse, quasi ab eo nullum ipsis periculum ebrietatis immineret. fiebat enim hoc genus vini passum vocatum ex vuis passis & expressis, ut docent omnes, unde etiam de hoc interpretandus est Arist. 23. Probl. 26. ubi scribit, vinum dulce non misceri aquae salsae, sed ei falsam super natare magis quam pontico, propter sui terrestrem naturam, ut ostendunt passulae, nam quae esset ratio Arist. & loquendi modus nisi de eo vino quod fiebat ex passulis loqueretur? quanquam nec Apollonensis nec Gaza hoc videantur cognovisse. Ex Prob. Aristotelis aliud item mihi in mentem venit adnotare, apud quem 1. & 4. sect. coitum morbos quosdam ex pituita ortos curare legitur in hunc modum: *Διὰ τὴν λαγνείαν πρὸς νοσήματα ἐν τῷ ἄπυ φλέγματος συμφέρει.* quae verba transferens Gaza, semper *λαγνείαν.* (nescio quo spiritu) immoderatum coitum est interpretatus: Etsi namque ea vox, *λαγνεία*, interdum Hippocrati semen significet, ut Galenus in Expo. v. ant. scriptum reliquit: nunquam tamen ab ea coitus immoderantiam designari certum est: tantominus 6. Epid. com. 5. dum ait, *λαγνείν τῶν ἀπυ φλέγματος ἐστὼν ὠφέλιμον.* & 1. de Diaeta, scribens. *λαγνέειν δὲ ὕδατος ἐπόδων γινομένων πλείονα.* Vnde Aristoteles problematis sui occasione accepisse videri potest, & unde quoque Diocles, ab Atheniensibus. (ut scribit Theodorus Priscianus) Iunior Hippocratem vocatum, sua mutasse puto, cum in epist. ad Antigonum Regem scripsit, solstitio hiemali, quando plurimum exuberat pituita, concumbendum esse. Haec etenim sententia non solum pro vera accipitur à Galeno, & Avicenna, modo vires sint firmae, sed etiam ab eodem Hippocrate duobus exemplis valde confirmatur. Quorum alterum est Timocharis, quem in 5. Epid. refert, hieme à catarrho in nares maxime defluente sollicitum, coitu omnem humorem exicasse. Alterum est Hicippi, quem refert in 4. Epid. nocturnam pollutionem, dum febricitaret, saepenumero passum, nullum nocumentum subijisse, imò leuatum esse. Ut malè censuisse videatur

H. Mercurial. Variarum

Petrus Apponensis, quando problema Aristotelis exponens, coitum quemcunque in febris semper obesse scribit. Sicuti quoque damnari meretur Clinias ille Pythagoricus, quem refert Plutarchus 3. Sympos. interrogatum, Quando mulieribus commisceri expediret; Tunc praesertim, respondisse, quando quis damnum aliquod pati velit. Quamquam idem Plutarc. lib. de Tuenda val. apud Stobaeum ser. 99. sic ait, ὅθεν ἄριστα λέγεται, τὸ τροφῆς ἀκοίλῳ, καὶ πόνων ἀκοίλῳ, καὶ σπέρματος ἐσθίης τήρησι, ὑγιεινότερα εἶναι. illud autem planè absurdum videtur, quod in fine vij. Epid. scriptum est hisce verbis: ἢ πορνείῳ ἀχρωμῶς δυσεντερίας ἄκος nisi dicamus pluribus affectionibus nomen dysenteriae esse impositum, atque inter alios sic sanguinis per aluum à iocinore prae copia expulsi fluorem vocari, in quo forsan copiosus coitus contulerit, nimirum quo sanguinis copia insigniter minuatur. Aut potius dicamus locum eum mendosum esse.

De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam. Locus Hippocratis illustratus, & alius Athenaei correctus, Hesiodiq; sententia interpretata.

CAP. XV III.

Inum aquae primùm miscere coepit Staphylus Sitheni filius, vt scribit Plin: vt verò Athenaeus, ex Staphylo, Melampus. Sed huiusmodi mixtio longis temporum interualis non paruam varietatem accepit, tum à natura vini, tum à natura bibentium, tum etiam à tempore quo potabatur. A natura vini primùm variata est mixtio, quando Maroneum vices tanto aquae addito, ob eius vim miscendum esse voluit Homerus; cuius generis vini facultas vigorq. indomitus etiam Mutianiter Consulis tempore durabat, qui eius sextarios singulos octonis aquae misceri comperit. Sic enim Falernum indomitū vocauit Iuuenalis, quod vix & ipsum multa aqua domaretur; vt Galenus aliud ὀλιγοφόρον, quod pauca aqua vincebatur; Atqui communes vini temperaturas tres extitisse, ex proverbio antiquo, ἢ πέντε πίνω, ἢ τρία, ἢ μὴ τὲ τλαα, monstrat tertio Sympos. Plutarchus, vbi ait; Qui Dionysij harmonias callebāt, eos tres vini cum aqua consonantias aspexisse,

aspexisse, sesquialteram, diapason, & diatessaron. *ωέντε* namque hemioliam denotasse, quae efficiebatur tribus aquae partibus duas vini addendo. *τρία* indicasse diapason, quae fiebat, vni vini parti duas aquae immiscendo: *τέτταρα* diatesseron significasse, quae nascebatur ex tribus aquae partibus, & vna vini simul téperatis. Addit idem Plutarchus postremam & sesquiterciam portionem tanquam remissam & sobriam ijs in vsu fuisse, qui in Prytaneo dominabâtur, & qui Philosophiae aut contemplationibus incumbebant: nempe quos mente praeditos, atque sobrios esse cōueniebat. De qua etiam temperatura Ion poeta apud Athenaeum sermonem faciens, dicebat.

*ιδαν
magica
ne*

*Εὐερον ὁ μάντις Παλαμίδης ἐμαντεύσατο.
Πλὴν ἔσειδά τρις Ἑλλησι ὀίνεσι τρεῖς
Περὶ ἐνακνάδος.*

Alios verò à praedictis eam mixtionem effugisse: vnde Menander apud Athenaeum,

*— ἔγδ' αἴ ποτε
Ἐπιον τρεῖς ὕδατος, ὄνε δ' ἐν μόνον.*

Temperaturam porrò, quae ex duabus aque partibus & vna vini mixtis conficiebatur, mentem turbare, & leuem quandam ebrietatem inducere creditum; eam autem, quae ex duabus vini partibus, aque tribus mixtis sub *πέντε* complexa contemperabatur, somnum inducere, curarum obliuionem parere, passiones sedare, dictum. Sed illud, *ωέντε ὀίνειν*, secus intelligi debere, Athenaeus censuit, qui hanc mixtionem ex duabus vini partibus & quinque aquae factam fuisse scripsit, atq. id ad cōprobandū nonnullorum poetarum testimonio vsus est, sub his verbis: *οἱ δ' ἐπιτεταμένως χρώμενοι τῷ ποτῷ, δύο ὄνε ἐπιον πρὸς ὀέντε ὕδατος. Νικοχάρης γοῦν ἐν ἀμυμώνῃ πρὸς τοῦτομα πάζων ἔφη. Οἰνόμαος τέ το χαῖρε, πέντε & δύο κάγω τε καὶ συμπέται γενοίμεθα. τὰ ὄρα πλήσια ἔρηκε & ἐν λιμνίαις. Αμειψίας δὲ ἐν ἀποκοταβίζουσι: ἐγὼ δὲ Διόνυσος πάσῃ ἡμῖν, ὀέντε, & δύο. Εὐπολις ἐν ἀξί. Διόνυσε χαῖρε, ἔπι πέντε & δύο. Εἰρημπος θεοῖς, Ἐπεθ' ὕταν πεινώμεθ' ἢ διψώμεθα, διζόμεθα. πρὸς τῆδ' ὁ οἶνος ὠκεος γένε, Οὐκ ἀς ἔκαὶ πηλῆ γῶ φέρε παίζων, ἅμα κ' αὐθις γεγένηται τὸ πέντε καὶ δύο.*

Qui meraciùs bibere volebant, praeter dictas mixtiones, ex aduerso quinq. vini partes duab. aquae miscebant. Id quod Athenaeus idem Anacreontis auctoritate sic cōprobat: *ὄρα δὲ Ανακρέοντος*, (ita enim scribendū, & nō *εις*, vt in vulgatis legitur, neque, vt legunt, qui Anacreontem restituerunt sunt professi) *ὄνε πρὸς δύο ὕδατος. ἄγε δὴ φέρῃ μῖν, ὡ παῖ, καλέβλω, δίκως ἀμυσειν ποροπίω, τὰ μὲν δύο ἐγχείας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἶνε κυάθοις, ὡς ἀνὺ βρεσιῶσαν ἀναδευθασαίρησω.* Eustathius

H. Mercurial. Variarum

in x. com. Odyssæe pauld̄ diuersius prouerbiū illud est interpretatus, vbi ait, *τρία* significasse vnus vini cyathi cum duobus aquae confusionem; *πέντε* duorum vini cum tribus aquae; *τέτταρα* totidem vini, quot aquae: quod dicitur & ab Hippocrate, & apud Athenaeum, *ἴσον ἴσω*. Ab his verò extitisse & quartam bibendi rationē, vt si quis merum bibere maluisset; quam *ᾠδάλυσι* afferre, sicuti superiorem trium mixtionum duas priores hominum sanorū esse, & tamen hilarum, postremam insanorum, scripsit. Potest alia fortasse non inepta prouerbij, ἢ *πέντε πίνειν*, ἢ *τρία*, ἢ *μὴ τέτταρα*, explicatio afferri, quod illo vetaretur quartum cyathum, siue vltra quintum potari, sed vel tertium duntaxat, vel vsque ad quintum. Scribit Plinius à Democrito conditum esse volumen, quare cyathi quaterni, & sextarij non essent potādi. Eubulus quoque apud Athenaeum quartum cyathum *ἕβρωος*, sextum *κόμων*, & post hunc alios aliorum vitiorum esse maiorum fecit, vt intelligere possimus, quartum cyathum nunquam laudatum. A natura bibentium quoque variata fuit vini temperatura: quoniam sani & natura calidi, ac defides maiorem aquae mensuram adhibebant: ex aduerso frigidi, debiles, & exercitati minorem. Et propterea senes (vt disputat Plutarchus) qui magis mero gaudent, meraciorem mixtionem semper secuti inueniuntur, idque Achilles apud Homerum animaduertens, cum Phoenicem & Ulyssē senes esse, ac in armis tota die occupatos, ob idque non aquoso, sed meraciore vino, quemadmodum ceteros senes, gaudere sciret, vino paucum aquae misceri iubet, sub hisce verbis, *ζωρότερον δὲ κέραρε*. qua voce vsus est quoque Hippoc. lib. de Exectione, item de Nat. muliebri, & alibi. Et si non defuerint, quibus apud Plutarchum hanc Homericam sententiā in diuersos trahere sensus placuerit. In anxietudine, oscitatione, & horrore, dicebat Hippocrates, *οἶνος ἴσος ἴσω πινόμενος λύει τὴν νῆσον*; videlicet vinum pari aquae portione epotum soluit morbum. quam mixtionem appellans meraciorem Galenus sub his verbis, *ἕκαστον οὐδὲ τῶν εἰρημίων οἶνον πῶσις θεραπεύει ἀκρατίεσσιν*, demonstrat similem vini temperiem magis mero ceteris accessisse. Quod ferè semper in ceteris mixtionibus aquae mensuram vinum superaret (*ἀκρατίεσσερον*) merum, vel mixtionem mero magis accedentem designaret, etiam ex his apud Athenaeum verbis liquet: *καὶ πορευθῶν, τὴν ἀκρατοποίησιν σκυθικὴν καλεῖ πῶσιν. ἄγε δότε μικρὸν ἔτω πατάγωτε κάλαθητῶ σκυθικὴν πῶσιν. παρ' οἴνω μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. καὶ λακεδαίμονι δ' ὡς φησὶν Ἡρόδοτος ἐν τῇ ἕκτῃ, Κλειομένη, τὸν βασιλέα Σκυθίας ὀμιλήσαντα, καὶ ἀκρατοπότην γενόμενον, ἐκ τῆς μέθης φησὶ μαῖνηται.*

καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν, ἐπισκῆθισα λέγουσι. Denique secundum tempus vini mixtiones diuerfas fuisse constat, cum praeter medicorum praecepta, qui dilutius aestate, meracius hieme bibendum voluerunt, etiam veterum mores attestentur. De liberis & ingenuis loquor: quoniam me non latet, Catonem praecepisse, vt mancipia, & vniuersa raris familia hieme aquosius & parcius, vere & aestate, quando magis laborarent, largius ac meracius potarent; quo modo Hesiodi sententiam interpretandam puto, qui meracis potionibus per viginti dies Canis ortū, totidemque postea vti suadet, atque etiam illud Apollinis datum Atheniensibus oraculum apud Eusebium v. de praep. Euang. exp. x. intelligi debet, vbi consuluit viginti ante, vigintique post caniculares dies vti medico Dionysio in domo opaca.

*De Infibulatione. De recutitis aliqua digna situ
& quid sit apud Galenum, Dicere pedem.*

C A P. I X.

Quod veteres fabulas tam tragicas, quam comicas, non fermone, vt hodie fit, sed altis vocibus cantibusque recitarent, praeter Aristot. in Probl. atque aliorum auctorum testimonia, Galenus quoque noster affirmavit; vbi comoedos ac tragoedos ad conseruandam vocem frequentibus balneis & laxantibus edulij vfos narrat. quo in loco mirari soleo, cur illud artificij genus praeterierit, quod antiqui ad tuendas histrionum voces in vfu habebant, infibulationemque nuncupabant; quae tamen si valetudini quoque inseruiret (vt Celsus scribit) virginesque apud lenones à seruis defenderet (quemadmodum hoc tempore eunuchorum euiratio penes aliquas nationes, & equarum infibulatio apud veterinarios) praecipuus tamen eius finis extitit, ne coitum exercere possent, quem in mutandis atque corrumpendis vocibus quantum momenti habeat, nemo ignorat. Neque verò adolescentes tantum (vt ait Celsus) infibulatos, verum etiam adultos, & quod maiori admiratione dignū, verpos ac recutitos credo; cum à Iuvenale sic scriptum legatur Satyra sexta:

Soluitur his magno comoedi fibula.

&

Si gaudet cantu, nullius fibula durat

C iij

Vocem

H. Mercurial. Variarum

Vocem vendentis Praetoribus.

Nec non à Martiale libro 7. Epigrammatum:

Menophili penem tam grandis fibula vestit,

Vt sit comoedis omnibus una satis.

& iterum,

Dum ludit media populo spectante palaestra,

Heu cecidit misero fibula, verpus erat.

Et quoniam recutitorum incidit mentio, non praeteribo id, quod scribunt interpretes Martialis & Perſij. ſ. dictos eſſe Iudaeos recutitos, quòd pueris cutim inguinis reſciſſam ſuccreſcere quaſiq. renouari facerent, ſed & Iosephus Antiq. lib. 12. c. 6. addit eos adducere ſibi praepudia conſueuiſſe, ne, coram Graecis proderentur ab iſtis diſſimiles, quod etiam in 1. cap. 1. Machab. exprobat. tanquam Iudaei Gymnaſia aedificarent, & ſibi iſtis praepudia adducerent; & ſi Lyranus id intelligendum putet tanquam filios incircumciſos dimitterent: quo autem pacto recutirent ſeu nouum praepudium ſibi pararent aliqui, docet Epiphanius in lib. de menſ. & pond. vbi de quodam Symmacho loquens bis circumciſo. At hoc inquit, grauius adhuc eſt, quod etiam à circumciſione praepudiatu ſunt arte quadam medica per instrumentum attractorium ſpathiſterem appellatum infernam membrorum cuticulam attrahi ſinentes, futuramque admittentes, & glutinatorijs circumdatiſ praepudiu ruruſus ſuperinducunt. Qua de re & Cornelius Celfus lib. 7. c. 25. loquitur, vbi reſciendi praepudium ratione docet, tam eorum qui ſunt circumciſi, quam qui à Natura detectam glandem habent: & de his ſimiliter intelligendus eſt D. Paullus 1. ad Corinth. c. 7. Circumciſus quis eſt, ne adducat praepudium. His omnibus admoneor, vt locum Galeni à paucis intellectum in medium proponam, qui in fine ſecundi libri de Motu muſculorum, de exſufflatione ſermonem habens, haec ait: *δένονται δ' αὐτῆς μάλις αὐληταί, καὶ σαλπιδαι, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸν καλούμενον πῶδα μέλωσιν ἔρειν.* Quod etiam confirmat 6. Epid. com. 4. tex. 24. his verbis: *εἰὰν δὲ καὶ ὁ θώραξ ὅλος ἢ μέγας, οὐ μόνον μεγαλοφώνως ἐργάζεται τὰς αὐτοφύτους, ἀλλὰ καὶ πλείστον φωνεῖν δυναμίτους ὡς περὶ οἱ κήρυκες, ὅταν τὸν καλούμενον πῶδα λέγωσιν.* Huic enim haud multum diſſimilem eſſe vocis aut ſonitus eleuationem, quem interdum iſdem tibicines agunt, ex hoc Gal. viij. Anatom. admin. cap. v. aperte ſatis colligitur: *ὡς αὐτὸ οἱ κήρυκες, ὅταν μέλωσιν ἄρειν τὸ φθῆγμα πλείστον εἰσπνεύσει.* Vt verò καλέμενοι πῶδες, inſtituti eſſent, & ad quid inferuient, explicuit Iulius Pollux lib. 4. cap. 12. quamquam paullò diuerſa à nobis ſentire videtur: aut potiùs is locus ita eſt corruptus, vt intelligi rectè nequeat, qui ſi habet: *εἰς δὲ φιλοτιμίαν*

τῶν ἐπ' αὐτὸ προελθόντων οἱ χαλμηρι πόδες ἐνομοβίτησαν, ἔλεγχον ἔχοντες εἰς μῆκος πονδύματος, καὶ πολλῶν τῶν πρὸ τοῖς νέοις οἰκοδομημένων ἔκδοσιν σαφλεΐας τινὸς δεομένῳ. Iam verò quid esset, Vocatum pedem dicere, quem decantabant tibicines, tubicines, ac praecones, nondum rectè à quoquam explicatum obseruavi. Conijcio tamen fuisse quoddam concitatissimi sonitus cantusq. genus, haud absimile illi, quo nostri ad excitandas pugnas vtuntur: perinde ac dicere pedem, aliud nil foret, quàm sono vel cantu vehementissimo ad pedes vel in pugna, vel in cursu agendo mouendos inflammare. Quia in re non exigua exsufflatione opus esse animaduertentur illi, qui horum buccas distentas, inflatas, ac rubentes quotidie inspiciunt; hoc forsàn etiàm voluisse significare Hippocratem vero simile est, cum in lib. de flatibus dixit, cytharocedos, vbi vocem intendere oportet, attrahentes spiritum externum, foras eum propellere, & magnam vocem edere, prout spiritus durat.

Ramex quid sit apud Plautum. Historia Domnini.

Nonnulla de Varicibus, & Hirundinibus. Lo-

cus Plinij emendatus. CAP. XX.

RAmices apud medicos propriè venas tumidiores atque crassiores, alio vocabulo Varices nuncupatas, quae vel tunicis testiculos vestiètibus, vel ipsi scroto innascuntur, significare, neminem latere puto: Quid autem Ramex apud Plautum significet, paucis adhuc cognitum vidi. In Mercatore namque Acanthio feruus post cursum ab se factum, sic Charinum alloquitur, *Placide volo acquiescere, Tua caussa rupi ramices, iam dudum sputo sanguinem.* In paenulo quoque Agorastocli tarditatè exprobranti respondent aduocati: *Tua caussa nemo nostrum est suos rupturus ramices.* Vbi si cui placeat pro ramicibus varices genitalium intelligere, quo modo sententiam suam tueri queat, nò facilè video. Quis quæso nescit, sputum sanguinis minimè ramices scroti consequi? quis item, resinam ex melle Aegyptiam deuorare, quod Charinus ludens consuluit Acanthioni, earundem remedium esse fateatur? népe quas sola chirurgica operatione curari magni medicinae auctores docent. Nonius Marcellus credidit, ramices Plauto esse pulmonum venas. Ego verò aliter sentio: esse scilicet ramices apud Plau-

H. Mercurial. Variarum

Plautum venas pectoris latas : fortasse sic nominat, quod populari ac rustico vocabulo quaeque venae amplae, ut varices nuncupatae, etiam ramices vocarentur. Quod verò in pectore, ac etiam in pulmone varices fiant, atque interdum magno hominum periculo rumpantur, ita clarè explicatum habetur ab Hippocrate, siue Polybo in lib. 1. de Morbis, ubi de empyemate tractatur, & lib. de Internis passionibus, ut nemini ea de re dubitare liceat. Hoc in loco Domnini philosophi Platonici Syri historiam à Suda relatam subnectere placet, cui saepe sanguinem expuenti, cum Aesculapij Atheniense oraculum respondisset, ut ob valetudinem recuperandam carnibus suillis vesceretur frequenter: ille etsi patria lege prohiberetur, semper tamen usus est, & nunquam amplius expuit, nisi quando vel vno die ab earum carniū esu abstinuit. Varices ab Hippocrate *ἰξίας* appellari auctor est Galenus in Antiq. voc. exp. quam vocem non semel deinceps ab Aristotele usurpatam esse inuenitur, ut 4. par. Probl. 22. & 10. partic. Prob. 30. necnon 3. de Hist. animal. capitu. 19. & 11. ubi dum à varicibus occupatos minùs caluitio tentari, caluofq. à varicibus captos interdum capillos resumere scribit, eam Hippocratis sententiam interpretari, aut potius moderari videtur, quam Galenus 6. Aphor. 34. ut falsam iure merito damnat. An porro *βδέλλα* Hippocrati aliquando venam varicosam significarit, quemadmodum Dioscoridem censuisse Galenus affirmat, nondum animaduerti. Certè locus ille Prorrheticorum, in quo Hippocrates *τὴν βδέλλαν* memorat, multum abest, ut vel Dioscoridi, vel alicui alteri ipsum sequenti faueat, cum hirundinem ibi significari nullo modo dedecet. Herodotus, cuius dialectos Hippocraticis omnino adsimilari omnes eruditi sciunt, de Crocodilo in Euterpe sermonem habens, eiusdem vocis in simili propè casu mentionem facit his verbis: *ἄτε δὴ οἶον ἐν ὕδατι διαγταν ποιδόμενος, τὸ σῶμα ἐνδοθεν φέρει πᾶν μεσὸν βδέλλων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρεα Ἐθιοπία φέρει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖον οἰεῖται, ἄτε ἀφιλεόμενος πρὸς αὐτὸ. ἐπὶ γὰρ ἐς τὴν γλῶσσαν ἐκβῆ ἐκ τῆς ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνη (εἰσθε γὰρ τὸ ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνταῦθα ὁ τροχίλος ἐσδύων ἐς τὸ σῶμα αὐτῆς, καταπίνει τὰς βδέλλας. ὁ δὲ ἀφιλεόμενος ἠδέεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.* Quam historiam paullò diuersius referri ab Aristotele 9. de Histor. animal. cap. 6. haudquaquam melaret. Veruntamen *βδέλλαν* Herodoto non venam varicosam faucibus inexistentem, sed hirundinem ipsis infixam designare, nemo non dixerit.

Locus Athenaei correctus ex Aristotele: & nonnulla
de Canitie, & de capitibus Aegyptiorum,
ex Herodoto. CAP. XXI.

Athenaeus lib. 15. Dipnos. vbi de vnguentis tra-
ctationem instituit, Aristotelem citat, in
Quaest. nat. scribentem perfusos vnguen-
tis citius canescere, quoniam aromata exsic-
cant, siccitate autem canities gignitur; vnde
etiam efficiatur, vt polia celerem canitiem in-
ducant. sic enim in fragmento legitur, quod à
Gulielmo Cantero ex Farnesiana bibliotheca
acceptum typis excusum est: διὸ καὶ τὰ πόλια θάττον πολὺς ποιεῖ.
Idem etiam a Clemente Alex. lib. 2. Paedag. cap. 8. relatum inueni-
tur, quo in loco duo mihi non parua animaduersione digna cen-
sentur, Vnum est, ea quae ex Quaest. natur. Aristotelis apud Athe-
naeum citantur nec in probl. eiusdem, nec alibi, neque in libro Theo-
phraستي δὲ ὁσμῶν inueniri; ex quo conijcio perperam locum illum
citari eo magis, quod Diogenes Laertius in catalogo operum Ari-
stotelis, Quaestionum naturalium mentionem nullam facit; &
quod ibi ex eius sententia asserit Athenaeus canitiem à siccitate
gigni, tantum abest, vt illius placitis consentiat, vt 5. de Gener. ani-
mal. capitu. 5. ex professo aduersus eos disputet, qui à siccitate cani-
tiem ortum ducere putabant, quam non ab ea, sed à putredine sola
produci, pluribus argumentis monstrat; vt facile sit iudicatu, quae in
Athenaeo Aristoteli adscribuntur, minimè ipsi conuenire. Alterum,
quod animaduerti volo, est, an Polia canitiem inducant, nam ali-
quando credidi, posse eam sententiam defendi, tum quia polio can-
ities, quae in summo huiuscemodi plantae cacumine pendet, no-
men fecit; tum quia polium non pauca siccandi vi pollet, quam
canitiei causam existere ibi disputatur. Verum enim verò Fuluius
Ursinus, vir doctissimus, ostenso mihi antiquissimo manuscripto
Athenaei codice, in quo pro τὰ πόλια, τὰ πόλια restitutum erat,
persuasit vt crederem, fortè sic legendum esse: quando praesertim
Aristoteles 3. de Histor. animal cap. 11. necnon 5. de Gen. animal.
cap. 5. pileos citius canitiem producere asseuerat, hac oratione: ὅτι
δὲ γίγνεται ἢ πόλια σήψεται, ὅτι οὐκ ἔστιν ὡσπερ οἶονται τινές, ἀνα-
σις, σημεῖον τῆς προτέρας ριθίντος, τὸ τὰς σκεπαζομένας τρίχας πόλιος ἢ
καλύμμασι πολὺς εἶναι θάττον. τὰ γὰρ πνύματα καλῶς τῶν σήψιν, ἢ δὲ

H. Mercurial. Variarum

σκέπη ἀπνοίαν ποιεῖ. Quanquam nec huiusmodi correctio mihi plenè satisfacit: si quidem Athenaei mens est monstrare, à ficitate canitiem gigni: quomodo verò id argumento pileorum probare queat, non cognosco, nimirum quos non ficcando, sed prohibita transpiratione corrumpendo canitiem facere cõstat; Nisi hac quoque in re dicamus, vt multa, sic & ea in Athenaeo probabiliter disputari. Pileorum effectus ad memoriam reuocant, quae ab Herodoto de Aegyptiorum capitibus in Thalia referuntur hoc modo: Θῶμα δὲ μέγα εἶδον αὐθόμενος πῶδ' ἤν' ὀπχωρίων. ἤν' γὰρ ὀσείων ἀεικεχυμένων χωρὶς ἐκατέσων τῶν ἐν τῇ μαχῇ ταύτῃ πεσόντων, χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκειτο τὰ ὀσεία, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρευθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων: αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλὴ εἶσαν ἀδειεές οὕτω, ὡς εἰ θέλεις ψῆφω μόνη βαλεῖν, δεξτετρανέεις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραῖ, ὡς μόνις ἂν λίθω πάστας δειρρήξαι. αἴτιον δὲ τοῦτε τὸ δεῖλεγον, καὶ ἐμέγε ὀπιτέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ἔφυκον ταύτας κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχυαῖται τὸ ὀσειον. ταυτὸ δὲ τῆτο καὶ τῆ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιον ἔστι: Αἰγυπτίων γὰρ αὐτίς ἐλαχίστους ἰδοῖτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τοῦτοισι μὲν δὴ τῆτο ὀστὶ αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Πέρσησι, ὅτι ἀδειεάς φορέουσι, αἴτιον τὸ δεσμιτροφίουςι, ἐξ ἀρχῆς πῖλους τιάρας τε φορέοντες.

Vt autem etiam qui literas Graecas non callent Herodoti sententiam de pileis caluitiem parientibus, & de Aegyptiorum capitibus cognoscere queant, Latina verba subiungam. Ibi ego rem mirandam vidi ab indigenis edoctus Ossa eorum, qui in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorum Aegyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Aegyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant (facile mihi persuadentes) quod Aegyptij statim à pueris capita radere incipiunt; & os capitis ad solem redditur compactum: quae eadem causa est non caluescendi, nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos videat. His igitur hoc causae est, cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principio in umbra nutriti assuescunt operire capita, gestantes pilea, & tiaras.

De mensuris potus antiquorum, & ordine earundem.

C A P. XXI I.

Arijs mensuris antiquos potasse non me latet, sed ex eis tres potissimum obseruare soleo. Sextantem, Deuncem, & Trientem, quarum duas rariùs, tertiam frequentius, & à pluribus, in quotidiano victu vsurpatam puto. Sextante temperatos ac valetudinarios, Deunce intemperatos & bibaces potasse valde vero simile est. Nam Suetonius auctor est Augustum Caesarem sextante bibisse, eumque sexies tantum in conuiujs publicis ori admouisse. Martialis item de seipso & Cinna:

Sextantem potò, tu potas Cinna deuncem,

Et quereris quòd non Cinna bibamus idem?

Item de Lusco bibone, ad Aulum:

Potor nobilis, Aule, lumine vno

Luscus Phryx erat, alteroque lippus.

Huic dicit medicus, bibas cauto

Vinum si biberis, nihil videbis.

Ridens Phryx, oculo, valebis, inquit.

Misceri sibi protinus deunces,

Sed crebros tubet. Exitum requiris?

Vinum Phryx, oculus bibis venenum.

Ex quibus in eam facile venire coniecturam possumus Deuncem, siue vnciarum vndecim calicem, ebriosorum potiùs & intemperatorum hominum, Sextantem verò temperatorum mensuram extitisse. Ceterum quòd in communi omnium ferè vsu esset crater, quinque paulò plus minusve vnciarum appellatus Triens, ideo mihi pro comperto habendum videtur, quoniam Poetae, qui omnibus alijs auctoribus meliùs, veterum in edendo praesertim, & bibendo, mores expresserunt, cum de huiuscemodi potus mensuris vasisque loquuntur, ferè semper trientes nominant.

Prop. li. 3. *Cum fuerit multis exacta trientibus hora*

Perf. sat. 2. *Sed tremor inter vina subit, calidumque trientem.*

Martialis verò, quem ceteris copiosius de hisce rebus lusisse apparet, lib. 1.

Crebros ergo bibas licet trientes.

& lib. 4. *Sed nec post primum legat haec, summumve trientem.*

Sed

H. Mercurial. Variarum

Sed sua cum mediis praelia Bacchus amat.

- & lib. 9. *Septem post calices Opimiani,
Dens cum iaceam triente blaesus.*
- & lib. 10. *Candida Setini rumpant crystallas trientes,
Dormiat in pluma nec meliora Venus.*
- & *Cum potes amethystinos trientes.*
- item lib. 11. *Misce dimidios puer trientes,
& Et numerat nostros adstricta fronte trientes,
Tamquam de cella sit cadus ille sua.*
- & lib. 14. *Setinos moneo nostra niue frange trientes,
Pauperiore mero tingere lina potes.*
- & *Setinum, dominaeque niues, densisque trientes,
Quando ego vos medico non prohibente bibam.*

Vnde conijcere quiuis potest, calices quotidianos, & à cunctis ferè pro potu vsitatos trientes fuisse, quae erat quarta sextarij pars. Ex quo etiam ad credendum inducor sextarium forsan eam fuisse potus mēsuram, quam in coena quotidie sumebant, quamque in quatuor partes, siue in trientes quatuor diuidebant. Quamquam non ignoro, interdum nullam esse in bibendo seruata mensurae rationem: quemadmodum inuitat Martialis Caium Proculum lib. 11.

*Quincunces, & sex cyathos, bessemque bibamus,
Caius ut fiat Iulius, & Proculus.*

& quemadmodum in conuiuijs publicis factitatum rationi consentaneum est, in quibus refert Alexander Trallianus libro Probl. 1. institutum esse, vt contrarijs poculis vterentur, in principio scilicet minutis, in fine verò amplioribus. Vt enim epularum gratia, in quibus frequentius bibere decebat, veteres crebrius potarent, à paruis calicibus inchoabant, & in capaciores desinebant, quippe cum parua implere satis, vbi potare liberalissimè liberet, nequirent. Quod si ab amplioribus incēpissent, ocys repleti necesse erat, & subinde minùs potare, si quidem natura à largo protinus haustu accepto veluti expleta, copiam omnem subsequenter contemnit: ex aduerso, si paruis poculis assueta paulatim ampliora exhibeantur, facilè copiam quamcunque sustinet quod tamen ab Anacharsi Scytha esse damnatum significat Laertius, qui scribit eum mirari solitum, cur Graeci initio conuiuij paruis poculis vterentur, vbi verò saturi essent, maioribus. Quod porrò Nicandri scholiastes memoriae mandauit, vetustiores κέρρασι, siue cornibus potare solitos (vt copiosius in lib. 1. Gymnasticae declarauimus) atque inde natum κέρρασι, hoc est merum tēperare, verisimile quidē videtur, tum ob rudes eorum mores,

mores, tum fortasse quod putarent inde potandi maiorem securitatem accedere: Sic enim tradit Aelianus Indorum reges asini Indici cornu bibere voluisse, sperantes à morbo epileptico, & venenis fe inde tutos euasuros.

Loca Hippocratis de Aqua & Bile explicata. Alexandri locus restitutus. De Bile Anaxagorae, & Aristotelis sententia. Galeni locus explicatus. Ammianus Marcellinus correctus. CAP. XXIII.

Biliofis natura aquam in bilem verti scriptum reliquit Hippocrates 3. de Acutis, hoc pacto: *χολῶδες γὰρ φύσει χολῶδες, ἔνυποχοιδρίω κακόν.* id quod etiā confirmavit 3. de Fracturis prope finē, quando biliofis aquam dari prohibet. Vbi cum Galenus nil ferè dicat, quod ad sciendam dicti Hippocratis rationem pertineat: ego arbitror. haec omnia intelligēda de pauca aquae exhibitione: nam si multa detur, potiùs extinguitur bilis. Quomodo verò pauca aqua in bilem conuertatur, cum sit frigida & humida, bilis autem calida & sicca, inter quas nulla est conuenientia, si quaeratur, existimo ita fieri, quoniam pauca aqua in hypochondrijs permanens, cum nullam habeat contra bilis feruorem reactionem, facilè ab illa superatur, vnde bilis feruorem veluti pabuli copiam adepta augetur. Quin & oleum rosaceum corpori feruenti applicatum, licet aliquantisper refrigerare videatur, tamen postmodum magis calefacit: Et hinc est quod in erysipelatibus & inflammationibus maximis iubet Galenus, vt saepissimè refrigerantia permutentur, alioquin magis ignirentur. Cur igitur Alexander Trallianus, vbi pleuriticorum victum instituit, ridiculum esse dicat, si aqua bilem augeri credatur: quomodo ve ipse Hippocratis sententiam interpretandam voluerit, dum Hippocratem ab aliquibus hac in re falsò accusari scribit, ignoro sanè: illud tamen assero, in ipsius Alexandri codice vulgato, post ea verba, *μη εἰδότες ὡς εἶρηται,* haec sermè restituenda: *χολῶδες γὰρ φύσει χολῶδες, καὶ ὑποχοιδρίω κακόν.* Quod porrò in lib. de Nat. hum. notatum habetur, *οἱ ἀλείστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ τῆς χολῆς,* idem esse puto, atque illud quod Anaxagorae adscripsit Aristoteles 4. de Partib. animal. cap. 2. nimirum bilem, siue bilis receptaculum acutorum morborum causam

H. Mercurial. Variarum

existere, quam sententiam etsi damnasse videatur, attamen si quis morbos acutos ab humoribus feruidissimis, subtilissimis, ac mobilibus gigni consideret, quales biliosi omnes sunt, animaduertatque hanc vel extra proprium folliculum per venas illabentem, vel aliquo pacto exuberantem, corpora magnopere vexare, inueniet profecto rationi minimè repugnare, falsaque & simplicis ingenij argumenta esse illa, quibus Anaxagorae placitum destruere conatur. Quomodo enim id neget Aristoteles, qui eodem in loco veteres, fellis absentiae diuturnitatis vitae in animalibus causam tribuètes, commendarit: similique ratione iecoris bonam vel malam prae bile constitutionem, longitudinis aut breuitatis vitae animalium, atque etiam hominis causam esse confirmauit? Ad bilis autem prouentum compescendū mirificè conferre absinthium ponticum traditur, quo quae pecora in Ponto frequenter pascuntur, ipsa carere, auctor est Theophrastus in 9. de Histor. plant. & Apollonius in Admir. hist. Fella alioquin amarissima, à Graecis γλυκία siue dulcia contrariae interpretationis vocabulo nominata annotauit Caelius Aurelianus Diuturnorum morbor. lib. 3. cap. 1. Quod item Plinius obseruauit cap. 10. lib. 27. vbi herbam quandam duritiei penitus expertem Holosteon à Graecis vocatam, sicut fel dulce, memorat. Huic autem dissimile nō est quod Galenus scribit 3. de Fraet. com. aphorif. 5. vbi δνήθης, γλυκία, & κελεία voces interdum de rebus propè contrarijs proferri monstrat, ea seruata figura, quam Graeci δφημίαν appellant, quaque vtuntur, dum rem turpem, non proprio nomine, sed pulchro designāt: id quod ignorans Latinus interpres, ea verba, δφημίαν ἐνεκεν, secus transtulit, quam debebat. sic etiam Ammianus Marcellinus loquens de quibusdā circa montem Taurum populis lib. 22. Indidere, ait, mari nomen inhospitali, & à contrario per cauillationem pontus Euxinus appellatur, vt euethem graece dicimus stultū, & noctem euphronem, & furias Eumenidas. Postquam autem Ammiani incidit mētio corruptissimum, & à nemine tentatum illius locum egregie (ni fallor) emēdatum hic proponere placet, Etenim lib. 29. mentionem faciens Valeriani immanitatis, qui duas vrsas hominum saeuas amestrices alebat Micam auream, & Innocentiam appellans, addit eum enixe curasse, vt earū caueas prope cubiculum suum locaret, custodesque adderet fidos visuros sollicitè, ne quo ea superarum debetur luctificus calor; quae postema verba Delio natatore egerent. Itaque sic legendum censeo (Ne à quo eis Suprarum daretur luctificus calor) Supras enim fuisse malos homines lib. 30. non longe à principio docet idem Marcellinus

cellinus

cellitis, quos offerre canibus offas lethiferas nemo ignorat, quas auctor suae linguae vocat lethiferum calorem ut iure, ne vrsae ab hisce lacerarentur, custodes apposuerit Valerianus.

De aere Romano, & morbis eius. De Atheniensi, Lucretij locus. De Moris, Serico, aliqua notatu digna. CAP. XXIIII.

Romanum aerem crassum atque humidum admodum antiquitus etiam fuisse, morbi, qui olim in ea vrbe frequenter vagabantur, satis testari possunt. Asclepiades apud Caelium Aurelium lib. 2. Acut. cap. 10. refert, febres vna cum mentis & corporis oppressione, nec non lethargicas Romae frequenter contingere solitas. Memorat Silimachus apud eundem lib. 1. Chron. cap. 3. Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos ex incubione veluti lue apud urbem Romam confectos. Auctor est Galenus 1. de Morbis vulgar. com. 2. tex. 25. & lib. de Temp. morb. cap. 8. semitertianas febres prauas Romae familiarissimas atque frequentissimas extitisse. Hemitritaeum, ut lib. 1. cap. 24. Sereni, apud Latinos non habuisse nomen videtur, cum scribat.

Mortiferum magis est quod Graecis Hemitritaeon

Vulgatur verbis: hoc nostra dicere lingua

Non potuere vlli puto, nec voluere parentes.

Medici posteriores Semitertianam vocarunt. De quo Hemitritaeo crebra fit mentio à Martiale: sicuti lib. 2.

Vni Tongillus male dicitur Hemitritaeo.

item,

Declamas aeger, declamas Hemitritaeos.

Et lib. II.

Cui grauis & feruens Hemitritaeos erat.

Idem Galen. lib. de Tem. mor. scripsit, Romae & in alijs similiter humidis locis phlegma à capite in stomachum decumbere, κατὰ τὴν ἀλλοίαν ἀκατέρευτον ἐν τῆς κεφαλῆς φλέγμα, καὶ μάλα ἐν Ρώμῃ τε, καὶ τοῖς ὑγροῖς ἔτοις χωρίοις. In 5. Methodi non raro thoracis apostematibus ibidem gigni tradidit. Asclep. apud Caelium 2. Acut. cap. 22. Pleuriticis Athenis & Romae phlebotomatos peius habuisse, in Hellesponto & Paro releuatos esse scribit. Ut his omnibus iure merito scripserit Plutar. in probl. Rom. Templum Aesculapij circo extra urbem aedificatum fuisse, quòd ibi maior salubritas, quàm in vrbe

H. Mercurial. Variarum

haberetur. Quòd verò inter cetera Romanae vr̄bis loca Vaticanus situs pestilentior & insalubrior esset, Symmachus consul in epistola quadam, & ante ipsum Cor. Tacit. memoriae prodiderunt, propterea Vaticana vina veluti omnium pessima à Martiale, & alijs infamata fuisse, nulli sit mirum. Addam huic, quae de peculiari Athenarum podagrigo morbo scripsit Lucretius in 6.

*Atthide tentantur gressus, oculique in Achacis
Finibus. —*

Vti Nicephorus Callistus lib. 15. cap. 14. urbem Constantinopolitanam continuè incolentes saepe vexari podagra scribit. Hegesander certè ex Pythermo tradit apud Athenaeum illius temporibus per viginti annos fructum nullum moros protulisse, atque tantam podagrae contagionem omnes inuasisse, vt non homines solum, sed pueri, puellae, eunuchique, & mulieres eo morbo tentarentur, quae item caprarum greges ita grauis sollicitauit, vt vix tertia earum pars libera extaret. An verò id euenerit, quia mororum fructus podagram arcere queant, in controuersiam venire potest. Ego sanè apud Hippocratem ac Galenum legi mora, quae satis maturuerint, ventrem subducere, stomachumque squalidum ac aestuosum consolari, praesertim, si frigida, nec cum ceteris cibus, sed paullò ante sumantur, moxque per pauimentum deambuletur. Vnde Horatius poeta non immeritò cecinit.

— ille salubres

Aest ares peraget, qui nigris prandia moris

Finiet ante grauem quae legeris arbore solem.

Ea verò priuata vlla facultate podagricis auxiliari, quo minùs infestentur illi, apud neminem adhuc obseruauimus, fieri tamen potuisse crederem, vt mora frequenter Pythermi aetate ab omnibus ferè esitata, stomachis recreatis, aliisque liquatis, eorum humorum prouentum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere consueuerunt, eo magis quòd Gal. scribit, aluos adstrictas habentes podagris esse obnoxios. Sed consideranti mihi capras, quae mororum fructus non attingunt, ab ea lue non fuisse immunes, potiùs aeris inclementiam, quae moris inimica extitit, etiam pedum morbos produxisse existimo; quando varijs aeris constitutionibus varias aegritudines peruagasse, non rarò à maioribus nostris obseruatum fuit: Cùm enim morus, vt docet Theophrastus, iccirco sit prudentissima vocata, quòd nouissima omnium germinet, ea si quando pruina laedatur, quemadmodum laedi proditum est Psalmo 77. & apud Plinium lib. 16. cap. 26. iam caeli intemperiem maximam esse constat,

quam

quam etiam ad pedes deducere defluxiones non est à ratione alienum. Dixi mora stomachos aestuantes reficere, cum Diphilus Medicus apud Athenaeum, & Galenus post ipsum, eadem stomacho conferre scripserint, quanquam Dioscorides & ipsum secutus Aui-cenna mora non *δισβουχα* (vt illi) sed *καρποςόμαχα* fecerint. Quare autem de moris albis à nullo ferè antiquorum mérito facta habeatur (excepto Ouidio in fabula Pyrami & Tisbes, vbi eorum sanguine mora alba rubrum colorem contraxisse canens, videtur potius vlla candida inueniri negasse) facillè est illis intelligere, qui sciunt, id arboris genus ex insitione super albam populum facta emanasse, quae cum in Europa, ac sub Romani imperij ditione serò apparuerit, sicuti complures aliae insitiones, nõ est mirum, si pauca de ipsis ab auctoribus memoriae tradita leguntur. Quam etiam causam extitisse puto, quòd sericum vsque ad Galeni tempora ratum esset, qui in 13. Methodi scribit id in vrbibus Romanorum magnis tantum, atque ibi penes opulentas mulieres extitisse: Ea enim animalcula, quae sericea fila nobis diuina quadam arte fabricant, quòd potissimum folijs mori albae nutriantur, eisque pinguefacta foecundiora euadant, omnes sciunt: vt hac vna ratione conijcere valeamus, quo tempore huiuscemodi arbores copiosae non erant, eodem nullum, aut saltem paucissimum illorum animalculorum, & proinde quoque serici fuisse prouentum. Auctor enim est in vita Iustiniani Zonaras eius imperatoris tēpestate sericam telam à Romanis texti coeptam, quae prius à Perficis mercatoribus aduehebatur, & quomodo ex vermium filis fieret, ignorabatur. Nam duo monachi ex India Byzantium profecti, originem illius declararunt, & vt ex perexiguis ouis per fotum vermes illi educerētur, educti folijs mori alerentur, deinde ipsis natura magistra filum reddentibus sericum texeretur, non sine multis muneribus edocuerunt. ex quo loco conijcere licet, malè Alex. Neapolit. lib. genialium 4. cap. 9. ex Procopio coniecisse Sericeas vestes apud veteres Romanos non fuisse cognitatas, quòd tantum habeatur Iustiniani tempore primum in Italia sericeas telas fieri coeptas, cum etiam ante haberentur sed aliunde comportatae non in Italia factae.

H. Mercurial. Variarum

Cur Pisces medici antiqui facile concederent aegris.

Pisces tintinnabulo vendi solitum fuisse. Quis fuerit Hoedus ex Ambracia, apud Gellium: & nonnulla alia de Hoedo.

CAP. XXV.

Utr medici antiqui adeò in aegris ferè quibusuis curandis pisces concederent, minimè rationem puto, quòd ipsi suapte natura admodum conueniant: lib. 1. c. 25. in initio post verbum (conueniant.) vel ut putarunt apud Plutarchum. 4. Sympos. 4. Zeno, & Crato, quòd leuissimum pulmentarium sit. sed quia pauci erant, qui in sanitate non potiùs piscibus, quàm carnibus vterètur, quemadmodum in Symposiacis docet Plutarchus: Vnde consuetudine, quam maximè respiciendam iubet Hippocrates, impulsit id potiùs, quàm valida aliqua ratione factitarunt. Itcirco neque hodie in aegritudinibus facile debent pisces medici concedere, alioquin corruptioni obnoxios, nisi quis huiusmodi cibo frequenter vesci sit solitus: quemadmodum de Venetis scripsit Martialis:

*In Venetis sine lauta licet conuiuia terris,
Principium caenae gobiis esse solet.*

Pisces tintinnabuli sonitu vendi solitum, non tantùm apud Aristophanem & Demosthenem: sed etiam apud Plutarchum auctorem grauissimùm obseruauit, qui in quarto Symposiac. problem. quarto, hunc sermonem à nobis Latinae linguae donatum habet. *Ad haec opsophagos, sine obsoniorum amatores minimè eos, qui bubulis carnibus delectantur, esse dicimus, qualis fuit Hercules: neque ficuum amatorem, ut Plato, quem virides ficus vnà cum carnibus edisse (sic enim restituit Plutarchi locum) notatum est: neque uuarum cupidum, sicut fuit Aristoteli: sed eos, qui quotidie tabernas, ubi ueneunt pisces, circumambulant, exquisite uel tintinnabulum audiunt.* Quo ex loco tintinnabulum à piscium venditoribus vsurpatum, ut emptores à longè inuitarentur, etiam colligo: quin & illos, qui magnis uocibus ualerent, ijs saepè pro tintinnabulis vsos credo. Vnde Iuuenalis 3. Satyra.

*Iam princeps equitum, magna qui uoce solebat
Vendere municipes fracta de merce siluros.*

Apud eundem Plutarchum obseruatum est, caupones consueuisse
carnes

carnes atque pisces non ab ipsis emptos, sed ab alijs sibi traditos, instar coquorum, apparare. Scribit enim quendam, cum pisces cauponi, ut coqueret, tradidisset, isque piper & alia quendam pro condendis illis poposcisset, respondisse, Si haec mihi essent, profecto pisces non emissem. Multa ad haec apud Clementem Alex. secundo Paedag. cap. 1. & Gellium ex Varrone, ciborum genera referuntur; quae ex longinquis regionibus Romam adducta maximo in precio erant; inter cetera Hoedus ex Ambracia nominatur, quæ nonnulli doctissimi viri piscem κάπρον Athenaeo vocatum putarunt, hisce Archestrati versibus persuasi.

Αὐτὰρ εἰς Ἀμβρακίαν ἐλθὼν δὲ δάμωνα χῶραν
 Τὸν κάπρον ἤ' αἰ' εἰσίδης, ὄνε, καὶ μὴ κατὰ λειπέ,
 Κὰν ἰσόχρυσος εἴη, μὴ σοὶ νέμεσις καταπνύσῃ
 Δεινὴ ἀπ' ἀθανάτων: τὸ γὰρ βεῖνεκταρος αἴθεος,
 Τοῦτο δὲ θεῖμις βεῖνε φαγεῖν θνητοῖσιν ἀπάσιν.

Ego verò non piscem, sed quadrupes animal extitisse potius existimo, ea persuasione potissimum adductus, quòd si pro hoedo piscem intelligamus, sequetur, veteres nulla Romam aliunde aduecta quadrupedia in pretio habuisse, quando à Gellio nullius alterius, sed auium, piscium, & pomorum tantum modò mentio fit, quòd tamen ex eo falsum probatur, quoniam Varro 2. de Re Rust. scribit, multos Romae capras ex Media insula habuisse, quòd ibi maximos ac pulcherrimos hoedos fieri existimaretur: à Clemente quoque Alexandrino 2. Paedag. cap. 1. & à Polluce hoedi melici omnibus alijs praeferuntur: unde & in Varrone non ex Media, sed ex Melica insula legendum censuissim, nisi Columella cap. 2. lib. 8. auctor esset vulgares mutata littera Medicos Melicos dixisse. Iam vero hoedi Melici, tanquam celebris meminit & Clemens Alex. 2. Paedag. Hoedos etiam ex Tybure valde aestimatos videtur Iuuenalis monstrasse Satyra 11.

De Tyburtino veniet pinguis agros

Hoedulus, & toto grege mollior, inscius herbae.

Sed quem gulosi omnium maximè quaerebant, erat hoedus lupi faucibus ereptus, dilaniatusque: de quo Horatius in Epodis, & Martialis lib. 20. vitae parsimoniam, simulque suavitatem significantes, ista loquuntur: ille quidem,

Vel agna festis caesa terminalibus,

Vel hoedus ereptus lupo.

Paruus onyx una ponetur coenula mensa

Hoedus inhumani raptus ab ore lupi.

M. rch. Var. Lec.

D iij

Cur

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. I.

Cur autem huiusmodi hoedorum caro ceteris iucunditate praecellere crederetur, assignat Plutarchus rationem 2. Sympofiacorū, scribens belluam illam nimirum suo morfu carnem teneram, & proinde deliciofiorē efficere, nam lupi fpiritus vſque aded feruidus, ac pene igneus eſt, vt etiā duriffima offa in eius ſtomacho emolliantur, atque conficiantur: Quam item ob cauſam à lupis cōmorfa celerius alijs putredinē contrahunt. Ceterū de lanis, pellibusq. lupinos dentes expertis, an pediculos gignant, dubitatum fuit antiquitus, an potiùs caliditatis impreſſae vi aſperitatem quandam ac pruritus gignant. Certè lupi morſus in totum pecudis corpus, vſque ad pilos ac vngues vim quandam igneam mittere conſtat. Neque tantū hoc verum eſt: immo quamplurimūm referre, an ea animalia, quorum pellibus vt i volumus, ferro iugulata, an ſponte mortua ſint Homerus quoque intellexit, dicens, ἰμάς βοός ἱπικταμύοιο, id eſt, lorum bouis vi occiſi, Pellis namque eorum tenacior & fortior eſt animalium, quae non morbo, aut ſenectute, ſed ferro iugulata obierint. Ex aduerſo quae animalium morſu intereunt, illis vngues nigreſcunt, pili deſtuunt, & coria flaccida effecta corrugantur, rumpunturve. Et quoniam ſuprà Ambraciae meminimus, hic adnotare placet apud Athenaeum cephalos omnium optimos ex Ambracia aduehi ſolitos. Apuleius in oratione pro ſe prima, etiam pectunculos in Ambracia optimos naſci ſolitos ſcribit, etſi mendose legatur, Vmbraciae finis, pro Ambraciae: eos namque Ennij verſus (ſi tamen eius ſunt) ex Archeſtrato apud Athenaeum tertio Dipnoſ. aliquo modo acceptos, vel ab Archeſtrato ex Ennio mutuatos, vnicuique cognoſcere licet: quos verſus, quoniam Turnebus reſtituere conatus eſt, nil de ijs amplius dicam. Sunt verò Archeſtrati carmina:

Τὰς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλης, ὄσπρια δ' Ἀβυδος,
Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἢ Μιτυλήνη:
Πλείους δ' Ἀμβρακία παρέχει.

ſed & haec vitata ſunt.

Finis libri primi.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Secundus.

*Loca Galeni, & Plinij emendata. Nonnulla de
Mangonibus. C A P. I.*

Alenus in primo de Articulis commentario, Aphor. 30. duo extenuatorum corporum genera in medium ponit; alterum, quod seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu moerore, seu vehementi atque continenti ira, seu aliquo alio cibi fastidio, alimenti parum sumens, sponte consumitur; alterum quod arte tale efficitur. De secundo haec verba, vt sunt in Basiliensi codice, habet: *ὅταν δὲ ἰατρός ἐκὼν ἰσχυρότερον ἐργάζηται, τὸ σῶμα μὲν δρυσμένον τε τὸ πρῶτον, καὶ μετὰ τὸ τείβει ὅτε χρῆ,* quae cum asterisco, quasi deprauata, notata essent, interpreti tamen sic conuertere placuit: Sed vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, per ea quae excogitauit, moliri id contendit; deinceps frictione vitur. Sed praeterquam quod verbis interpretatio minime respondet, etiam opus Medici in extenuandis corporibus nequaquam appositè exprimit. Itaque locum hunc mendosum esse, sicque restitui debere puto: *ὅταν δὲ ἰατρός ἐκὼν ἰσχυρότερον ἐργάζηται τὸ σῶμα, δρυσμένον μετὰ τὸ πρῶτον, καὶ μετὰ τὸ τείβει ὅτε χρῆ.* id est, Quando medicus sponte aliquod corpus extenuare vult, hoc quidem dilatat, aperitve, deinceps tempore opportuno frictiones adhibet. Vocem enim, *δρυσμένον*, vitatam esse Hippocrati, & Galeno, vbi corpora caloris ope rarefacienda ac aperienda sunt, in multis eorum commentarijs, & praesertim in 2.6. libro Epidemior.

H. Mercurial. Variarum

animaduertere licet. Mangones deinde & Gymnastas, dum corpora nimis crassa extenuare intendebant, prius necesse habuisse densata corpora calefactionibus, vel alijs adiutorijs rarefacere; ac dilatare, vt postmodum ita praeparata, facilius frictionibus exiccarentur, nemini in Medicina versato obscurum est. Non omnes tamen intelligunt, qui praecipue essent Mangones à Galeno pluribus in locis nominati. Nam vestutissimis vsque temporibus, cum nulla religio homines, perinde ac belluas seruitijs teneri atque permutari vetaret, inueniebantur, qui in nulla alia arte se exercebant, quam in vendendis permutandisque infantibus, pueris, viris, virginibus, mulieribus, eunuchis, omnisque tandem generis hominibus. Sed inter hos aliquod discrimen obseruavi, quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidinis seruitium venditabant, antiquo Romanorum vocabulo Lenones vocabantur; qui verò infantes in canistris, seruos, eunuchos, aliosque homines alterius operis gratia venales habebant, ἀνδραποδοδάπηλοι, & interdum ἀνδρῶνάπηλοι, à Galeno, à latinis Mangones vocati inueniuntur. Hi autem quò vendibilior merx foret, corporum pulchritudini totis viribus studebant. Vnde legitur apud Galenum, eos consueuisse facies puerorum succo ptissanae, farina fabacea, nonnunquam nitro, quae detergerent, & lucidiores redderent, abluere; nonnunquam emaciatorum nates virgis percutere, atque picare, quò habitiora, & crassiora corpora euaderent: aliquando puellarum costas arctissimis fascijs constringere, vt pectoris amplitudo, simulque coxarum altitudo, latitudo ve (qui solet esse mulierum decor) auerentur: quandoque varijs modis pilos è genis: alijsque partibus vellere, quò iuniores & venustiores, qui erant vendendi, apparerent. Scriptum est à Vitruuio secundo libro cap. 8. corpora muliebria, dum grauida essent, à venditoribus nunquam praestari sana in more positum fuisse; quòd à conceptu vsque ad partum integra valetudine non vterentur, quam sententiam non modò Hippocrates vt veram saepius protulit, verum etiam Aristoteles, qui quarto de Generatione animalium cap. sexto scribit, bruta plurimam temporis partem corpore valere, dum vterum gerunt: mulieres magna ex parte aegras degere, nempe quae vitam ociosam & sellulariam agentes, plus recrementi sibi contraherent. Inuenio quoque apud Plinium, ob alopeciae turpitudinem seruorum precia fuisse diminuta; & iccirco ad eam corrigendam innumera propè remedia excogitata esse. Et quoniam mentio eius mentiti Plinij incidit, cuius libri de re Medica circumferuntur; ex eo monstrabo, quomodo Plinij maioris, ex cuius De natura

natura opere toti ferè minoris Plinij libri conflat sunt, locum meliorem reddere possimus. Libro terdecimo, capite vigesimo secundo legitur, Neronem Caesarem, dum nocturnis grassationibus conuerberatam faciem gereret, thapsia, thure, & cera eam sibi illinisse, & secuto die contra famam cutem sinceram ostentasse. Sed in alterius citati Plinij libro de Re Med. 3. cap. 47. loco cerae, cerussa habetur: eam cum ad fugillationes verberationesque miram operam quotidie praestare, ceram verò nihil planè adiuventi afferre experiamur, sit vt à principio librarios aliquos loco cerussae in Pliniano codice, ceram exscripsisse, sicque errorem paulatim in ceteris subinde irrepisse arbitremur. quanquam non negamus, posse quoque ceram in eiusmodi medicamentis locum habere ad ceratum formandum, & alia duo continenda.

Morem Tuscorum vrendi pueros, fuisse antiquum.

Herodoti locus notatus, & quaedam de Scythis ex Hippocrate. CAP. II.

N Tuscia, ac nonnullis alijs Italiae regionibus, vetus consuetudo est, vt pueros adhuc lactentes, vel paullo maiores, in occipite ferris ignitis vrant, sperantes eo auxilio ipsos à pituitae malis, & praesertim à puerili morbo, tutos futuros. Hunc morè antiquissimis vsque temporibus apud Libyae populos fuisse testatur Herodotus in quarto, vbi haec leguntur: τῶν παιδῶν τῶν

σφιτέρων, ἐπὶν τετραέτην γίνονται, οἰσὺπη προβάτων κάμσι τὰς ἐπιήσι κορυφήσι φλέβας, μετέξέτεροι δὲ αὐτέων τὰς ἐπιήσι κροτάφοισι, τὰ δὲ εἶνεκα ὡς μὴ σφίαις ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηληται. καὶ δεῖ τὰ τοσφίαις λέγουσι εἶνα ὑγινοτάτους. εἰσι γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγινοτάτοι, τῶν ἡμεῖς ἰδοῦμεν, εἰ μὴ δεῖ τὰ τοσφίαις, καὶ ἔχω ἀτρεκέως εἶπα, ὑγινοτάτοι δ' ὄν εἰσίν. καὶ δὲ κάμουσι τὰ παιδῶν πασμοῦς ἐπιγίνονται, δεῖ δὲ ῥηταῖ σφιν ἄκος, τράγε γὰρ ἔρον πείσαντες ῥύονται σφίαις. id est, Puerorum suorum, cum annum quartum attigerint; oculo ouillo venas verticis adurunt; alij verò ipsorum temporales venas. Quod ideo agunt, ne villo tempore à capite descendens pituita offendat: & propter hoc seipsos sanissimos praedicant. Et certe Libyci omnium hominum, quos viderimus, sanissimi existunt, an propter hanc causam, affirmare non audeo, sunt tamen sanissimi.

H. Mercurial. Variarum

nissimi. Sed si inter vrendum superueniat conuulsio, inuentum est
ipsis remedium: hirci nempe vrina aspergentes eos liberant. Quo in
loco (vt Erotianus auctor est accepisse Hippocratem) pro oesypo
stercus interpretandum puto, quod sanè vrendi aliqua vi pollet.
Sed an sufficere simili operationi illud potuerit, anceps sum. At
scio, Theophrastum in libro de Igne, *δισον*, siue viticem, apud me-
dicos in vsu fuisse ad vrendum, hisce verbis, à Turnebo restitutis,
testatum: *διὸ & οἱ ἰατροὶ τὰς ἡλκας καί κισι τὰ ὀισω*. Nisi potiùs oesypo
feruente id factitasse existimemus: nam oleum etiam feruens vrere
nemo ignorat. Hipp. quoque saepe lino crudo vrendum mandat:
quod nisi quis interpretetur de ignito, difficile comprehenditur, vt
id agere queat. Non absimile multum illud erat, quod factitasse
Scythas memoriae prodidit Hippocrates, in libro de Aere, aquis, &
locis: qui cùm ob frequentes equitationes coxis atque cruribus val-
de offenderentur, incisione venarum post aures sibi ipsis auxilia-
bantur, tanquam eo remedio capiti adhibito, pituitae fluxum ad in-
feriora cohiberent; quo sani quidem sed infocundi semper mane-
bant. Haec omnia praesidia interdum magnopere ex vsu esse, an-
tiqui medici cognouerunt, quando & ipsi ad compescendos humo-
res à capite in partes inferiores delabentes modò synciput, modò
verticem, modò occiput, interdum omnia haec, vel causticis medi-
camentis vrenda consuluerunt: quanquam in hoc vulgares saepe-
numero errare conspiciuntur, qui contra Galeni praeceptum non
rarò ceruici & alijs partibus cucurbitulas ignitas admouent, prius-
quam vniuersum corpus exinanierint.

*Sententia Galeni ex Herodoto comprobata. De Syr-
mea. De partitione anni, secundum Hippocra-
tem. Error sacerdotum Ammonis.*

CAPVT. III.

 ΑΣ μεταβολὰς τῶν ὠρέων μάλιχα τίχτει νόσους, Mu-
tationes temporū morbos potissimū parere, dum
scripsit Hippocrates, fuerunt, qui putarent, eum suc-
cessionibus temporum, nempe Autumni, Hiemis, Ve-
ris, & Aestatis, intellexisse, quos Galenus etsi grauissi-
mis rationibus refellat, deque peculiaribus temporis constitutioni-
bus ipsum locutum esse monstret, placet tamen eius sententiam He-
rodoti

rodoti testimonio confirmare; qui cum eadem aetate vixerit, simili-
 que dialecto, qua Hippocrates usus sit, haud ab re fuerit illius te-
 stimonio, ad augendam Galeni fidem, in eadem prorsus re uti. Ita-
 que in Euterpe de Aegyptiorum moribus sermonem habens, haec
 scribit, *τρέπω δὲ ζωῆς τοιῶδε διαχρόνεται. συρμαίξαι τρεῖς ἡμέρας*
ἐπεξῆς μιλῶς ἐκάσθι, ἐμέτοισι θεοφύμοι τὴν ὑγίην, καὶ κλύσμασι. νο-
μίζοντες δ' ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι
γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγίεσθαι πᾶν-
των ἀνδρῶν, τῶν ὠρίων (ἐμοὶ δοκεῖ) ἐνεκεν, ὅτι ἔ μεταλλάσσουσιν ἀῶρα.
ἐν γὰρ τῆσι μεταβολῆσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἰ νοῦσοι μάλιστα γίνονται
ἢ τῶν ἄλλων εἴνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρίων μάλιστα. Quae verba
 quoniam non exactè in Latino codice vulgato exprimentur, hic à
 nobis, ut debent, conuersa subnectam. Hoc autem vitae genere
 vtuntur. Singulis mensibus per tres dies continuos potione corpus
 purgant, clysteribusque ac vomitibus sanitatem conferuant, putan-
 tes nimirum quoscumque morbos à nutrientibus cibis hominibus
 euenire. Nam Aegyptij alioquin sunt omnium, post Libyas, vi-
 rorum sanissimi, ob temporum (vt ego puto) constitutiones, quae
 ibi non variantur. Nam in mutationibus quarumcumque rerum,
 & praesertim temporis constitutionum, homines à morbis maximè
 tentari constat. Quid autem antiquis scriptoribus *συρμαίξαι* signi-
 ficaret, videre est Apud Erotianum, & Galenum in Antiq. ver-
 exposit. quorum ille purgationem factam ex raphanide cum muria,
συρμαῖσμον, hic verò moderatè factam ventris purgationem, *συρ-*
μαίξαι vocatam tradunt: praeter quos Diocles in epist. ad Antigo-
 num regem, vomitus ieiunio stomacho factos à nonnullis, *συρ-*
μαῖσμός vocatos memorat. *συρμαίξαι* tamen significare scimus quo-
 que potum ex aqua & hordeo, necnon opsonium, vt Apud Dio-
 dorum Siculum: & apud nautas, Facere *συρμαίξαι*, est compa-
 rare opsonia. *μελανοσυρμαῖος* λέγεται apud Aristophanem in The-
 moph. teste Suida, Aegyptij sunt: nam auctor est Plinius, Aegy-
 ptios hoc genere potus vsos. His adijcere placet, quae à Galeno
 de anni secundum Hippocratem partitione scriptis tradita sunt in
 principio Epidem. commentariorum. Quod idè lubens ago,
 quoniam futurum spero, vt quampluribus Hesiodi ac Home-
 ri locis ex Galeni verbis quandoque maior lux afferatur: quos
 cum Hippocratem quadringentis annis praecessisse ex Herodo-
 to sciamus, ab illis vteli auctoribus maximis multa ipsum mu-
 tuasse, quamuis eos nunquam citet, vero simile videtur. Gale-
 ni oratio haec est, *θαυμάξω δ' οἱ μά δ' εἶ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν,*
 τοῦ

H. Mercurial. Variarum

τοῦ ἀφαιλεῖσθαι κατὰ τὸν λόγον ἑπιτολῶν ἀσέρες τοῦ ἐπισημοτάτου
 γινομένου ἐν θέρει τῆ καλουμένης σειράς, ὀνομάζουσι δ' αὐτὸν ἔτι καὶ κύ-
 να, καταχρησάμενοι τῇ τοῦ παντός ἄστρου προσηγορία: κίων μὲν γὰρ τὸ
 σύμπαν ἄστρον, ὃ δ' ἐπὶ τῆς γήινος αὐτοῦ σειράς, ὃν ὀρθῶς ἂν τις ὀνο-
 μάξοι τὸν πρόκυρα, οὐ τὸν κύνα, καὶ ἀρχὴ γέ τῆς καλουμένης ὀπώ-
 ρας ἢ ἐπιτολῆ τούτου τοῦ ἀσέρος ἔστι, καὶ ὅσοι τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ζ. τέμ-
 νουσι ὥρας, ἀχρι μὲν ἐπιτολῆς τοῦ κυνὸς ἐκτείνουσι τὸ θερος, ἐντεῦ-
 θεν δὲ μέχρις ἀρκτούρου τὴν ὀπώραν. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῆ
 τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιουῦτες τὸν πᾶσι τὰς τρεπὰς χρόνον, τοὺς
 πρὸ ἑκατέρωθεν, ἀπορητὸν μὲν τὸν πρόσθεν, φυταλίαν δὲ τὸν ἕτερον,
 αὐτοὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι. καὶ μὲν δὴ κἀν τῷ πᾶσι ἑβδομαδάων Ἰπ-
 ποκράτους ἐπιγεγεφομένῳ βιβλίῳ, διηρημένον ἔστιν ἀρῆν τὸν ἐνιαυ-
 τὸν εἰς ἑπτά: τῆ μὲν θηριοπώρας, καὶ τοῦ ἥρος ἀτμήτων πεφυλαγμένων
 τέμνημένων δὲ τῆ μὲν χειμῶνος εἰς τρία μέρη, τῆ δὲ θέρος εἰς δύο. Ex quo
 colligere licet, Hippocratem, atque alios quosdam totum annum in
 septem partes diuisisse, Ver, Aestatem, Oporam, Autumnum, Se-
 mentarium, Hiemem, & Plantarium. Ver inchoabat ab Aequino-
 ctio, vsque ad Pleiadum exortum: ab hoc Aestas erat ad Canis or-
 tum: à Cane Opora vsque ad Arcturi exortum durabat: Autum-
 nus verò ab Arcturo vsque ad Pleiadum occasum extendebatur:
 reliquum temporis tractum in tres partes partiebantur, quarum pri-
 mam Autumnno continuam Sementarium, quasi feminibus iaciendis
 aptam; mediam, Hiemem, postremam & Veri adiacentem Planta-
 rium, quasi tunc plantae colerentur, vocarunt. Oporam, de qua
 Plutarchus etiā meminuit 8. Sympos. probl. 10. maximè omnium ca-
 lidam atque siccam, & proinde hominum virium consumptricem
 fecerunt medici; & iccirco Galenus, qui in 4. de Acutorum victu
 com. scripserat hisce temporibus non esse e vena sanguinem mittend-
 dum, licet aeger in viginti aetate & morbus magnus sit: in primo ad
 Glauconem libro narrauit, quotquot inter Canis ortum & Arctu-
 rum phlebotomati fuerunt, planè interiisse. Non defuerunt tamen,
 qui probare conati sint, hoc tempore (& inter eos fuit Theophras-
 tus primo de Caussis plantarum) corpora plantarum & hominum
 humescere, adducti his rationibus, quòd fructus plantarum tūc per-
 ficiantur, & homines febribus putridis, ventrisque solutionibus ten-
 tentur. Quae certè nihilo magis id monstrant, quàm sudores, qui
 copiosissimi in aestate è corporibus feruntur. Sed alias refelli op-
 portunius poterit tam grauis auctor; quem defendere aequis pos-
 sumus, quando Autumnum calidum & humidum fecit. Quoniam
 si principium Autumni aestimemus, & forsā etiam medium, ar-
 gumenta

gimēta maiora caliditatis & humiditatis, quàm frigiditatis & siccitatis sese offerent. Quòd sacerdotes Ammonis (vt est apud Plutarchum in lib. de Defectu oraculorum) annorū inaequalitatem probarent, ex eo, quòd lucerna eius templi inextinguibilis vnoquoq; anno olei minus consumeret, infirmum sanè argumentum erat: quoniam poterat multis rationibus tum ex parte olei, tum ex parte aeris id euenire: quanquam etiam erat potius consentaneum, ab eiusmodi euentu annorum imminutionem, & mundi corruptionem, quàm inaequalitatem colligere.

Theophrasti loca ex Athenaeo, & Plutarcho correctā de Sida, de Leguminibus, de Pediculis. Theophrasti & Galeni contradictio de Scorpionibus. CAPVT. IIII.

Varto lib. de Hist. plant. cap. i. Theophrastus narrans, in Orchomenio lacu multas arbores nasci, veluti oleagnum, sidam, & similia, de sida in hunc modum loquitur: ἡ δὲ σίδα ἡ τελευτῶσα μοσφι βεῖν οὐσία τῆ μήκωνι. καὶ γὰρ τὸ ἀνεκτινῶδες τοῖσι τοῖς χει. quae verba transferens Gaza, vt similitudinem papaueris seruaret, vocem illam ἀνεκτινῶδες omisit, sicq; errorem errori addidit: Quis autem non videat, sidam arborem cum papauere nullam similitudinem habere posse? Itaque textum Theophrasti corruptum esse faciliter quiuis intelliget: eò magis, quòd Athenaeus 14. lib. Dipnos. citans hunc Theophrasti locum, sidam ex ipsius sententia non papaueri, sed Punicae malo similem facit: vt rationi magnopere consentiat, ita fuisse appellatam ob similitudinem Punicae, quam vereres sidam nominasse, praeter Athenaeum, Plutarchus quoque 5. Sympof. probl. 8. testatus est: vbi Empedoclis verbum exponens,

ἐνεκεν ὀψιγνοῖ τε σίδαι; καὶ ὑπερφλοια μῆλα,
epitheton illud Punicorum iccirco à philosopho excogitatum scribit, quoniam illae, autumno deficiente, aestuq; iam extincto, fructum perficiunt; siquidem aestiuo tempore debilem ipsarum, ac minime viscidam humiditatem haud quaquam concrecere sinit, nisi aer frigidior euaserit: propter quod Theophrastus 2. lib. de Causis plant. cap. 9. scribit, hanc solam arborem in vmbra melius; atq; citius

H. Mercurial. Variarum

tius fructum concoquere. Subiungā his, à Ruellio male Dioscoridis ea verba de arido Punico; ἄσομος, & συσπτικὴ, interpretari, Ora-
gingiuasq; laedunt: nempe quae à Marcello Serapionem imitante
melius sic vertantur, Eademq; ori ingrata, adstringunt. Quis igno-
rat, quae so, acida Punica multum abesse, vt laedant, cum gingi-
uas laxas, & ora inflammata mirifice confirmant; & iuuent, quae
cūmen ori austeritate sua & aciditate displicent? Est & alter Theo-
phrastilocus quarto de Causis plantarum, cap. 14. qui in Graeco cō-
dice corruptus, nec à Gaza cognitus est. De fabis namque Philip-
porum sermonem habens ita inquit: εἰσὶν ἐν ἀχύροις ἀπηνθαλομέ-
ραις ἐν τῇ ἄλλῃ καθαροῖς ἔστιν, & μεταβάλλασιν. Sed Plutarchus 7.
Sympo. problem. 2. vbi multa ad verbum ex Theophrasto adducit,
pro ἀπηνθαλομένοις, ἀποκειμένοις legit, quemadmodum verè legen-
dum puto; non tantum enim fabas in area cum paleis suis seposi-
tas, verum etiam triticum, omniaq; fere legumina conseruari inof-
fensa, in iisdem libris palam monstrauit Theophrastus. Vnde quid
torrefactae paleae (vt conuertit Gaza) ibi aptè designare valeant, non
satis intelligo. Addam his, Theophrastum 2. de Causis plantarum
cap. 22. voluisse ex sanguine corrupto pediculos gigni, quos ipse
praeceptor Aristoteles ex carne corrupta nasci, quinto de Histor.
animal. cap. 32. maluit, sed neutrum fecellisse, omnibus illis putare
licet, qui vtroque modo animalcula illa produci, & carnem ipsissi-
mum sanguinem esse cogitarint. Illud non praetereundum, scri-
ptum esse ab Apollonio in Histor. mirab. Aristotelem voluisse pedi-
culos in morituris capita deserere, atque in puluinaribus inueniri:
Cuius euentus eam Alexander in 2. probl. lib. 30. assignauit caus-
sam, quod pediculi nutrimento atque tepore ex sanguine opus ha-
beant: quorum vtroque in morientibus deficiente, eos deserunt,
meliorem locum sibi ipsi quaerentes.

*De varijs antiquorum edulys. Aristotelis locus exa-
minatus de Carne Camelina. De Sumine. De
Turtae nomine. CAP. V.*

Atulorum lactentium carnes pro cibo veteribus ali-
quando fuisse, praeter Plinij testimonium (haec lib.
29. capit. 4. scribentis, Catulos lactentes adeò puros
existimabant ad cibum, vt etiam placandis numini-
bus hostiarum vice vterentur) Hippocrates quoque
grauissimus auctor pluribus in locis monstrauit, vbi eas in varijs
aegritu-

aegritudinibus ab ipso non parum commendari clarum est: quem-
 admodum etiam Oribasius in primo Collect. ex sententia Mnesi-
 thei Atheniensis laudauit. Sed & Sex. Empiricus lib. iij. hypot. Pyr-
 rhonic. memoriae mandauit, suis in regionibus nepharium fuisse ve-
 sci carnibus caninis, at eas edere consueuisse Thracas, & fortasse
 Graecos, quando Diocles quibusdam aegrotis dari praecepit. At
 Camelinae quomodo in vsu esse potuerint, vehementer dubito, Ga-
 leno praesertim in lib. 1. de Alimentis ita dicente: *ἐν Αλεξάνδρεια ἔ-
 τῶν ὄνων κρέα ἐσθίσι, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων* quasi innuat, rem
 extra hominum mores fuisse, vt quis camelorum carnibus vescere-
 tur, nempe quas in 3. lib. vt malas valde damnat. Vnde quae Ari-
 stoteles 6. de Hist. animalium scripta reliquit, carnes scilicet & lac ca-
 melarum, vsquequo conceperint, omnium suauissima esse, mihi sem-
 per suspecta fuerunt, credidique τὰ κρέα ab aliquo ex marginibus
 interfecta: quando Plinius lib. 28. solum lac & non carnes camela-
 rum, ab hominum lacte dulcissimum facit. Quod si vulgaris philo-
 sopherum codicibus fidem placeat adhibere, necesse est fateamur, illa
 ex aliorum relationibus ipsum dixisse; ex quibus maiorem libro-
 rum de Animalibus partem conflatam putant eruditi omnes. Id
 quoque à me saepius notatum est, Ranarum carnes in mensas rece-
 pisse maiores, à nemine fuisse proditum, eas tamen hac tempesta-
 te veluti delicatissimas degustant multae nationes, & praesertim
 Itali, quos hac ratione à Graecis aliquando βατραχοφάγους vocari
 animaduerti. Quod enim ranae ventrem Arcestratus apud Athe-
 naeum laudet, illud de rana pisce intelligendum est. Tempore Plu-
 tarchi Cerebra animalium manducari coeperunt, quae antiquos
 vt abominatos proiecisse affirmat 8. Symp. probl. 9. quo in loco
 Vuluas quoq; quas Horatius, & Plinius mirum in modum praedi-
 cauerunt, pro iucundissimo edulio tunc habitas scribit: at eas qui
 nostra tempestate in suas mensas recipiant, nulli, aut fanè pauci in-
 ueniuntur. Sicuti nullus ferè est, cuius palato Grues hodie admo-
 dum arrideant, cum, & Galenus fibrosam ac duram carnem habe-
 re dicat, quas tamen tanti fecerunt interdum maiores, vt ex Melo
 insula eas (quod refert Gellius ex Varrone) maximis impensis Ro-
 mam vehendas curarent; quin immò eis pinguibus reddendis in
 tenebroso loco, sicut & vitulis, magnum studium adhibuisse osten-
 dit idem Plutarchus in Erotico, atque in 11. de Carnium esu decla-
 matione. vbi quem describit ventrem porcae nuper foetae vnà cum
 mammis baculo percutiendi morem, vt sanguis, lac, & caro simul
 mixta iucundiora gulae euaderent, is est, quo nostra tempestate Su-

H. Mercurial. Variarum

58
matas populari vocabulo appellatas faciunt, haud multum ab antiquo suminis nomine desectentes. Quod etenim vetustiores Abdomen vocabant, vt scribit Plinius lib. xj. ca. 37. miror cur idem lib. 8. cap. 5. dixerit, Publium Mimorum poetam omnium primum appellasse Sumen, cum saepius Suminis vox apud Plautum legatur, Plautoq; multo posterior fuerit Publius Mimographus: nisi forte Plinium ita loquentem faciamus, quasi Publius coenam suam appelleret Sumen, ob eius frequentissimum vsum, non autem quod ipse primus huiusce nominis iuuentor fuerit. Quemadmodum vbi lib. xj. perhibet, antiquos non consueuisse scientes occidere, priusquam abdomen caderet, id innuit, quod damnatum est à Plutarcho, videlicet suo tempore homines iam partui vicinas sues occidere solitos, atque ventres percutere, quò mortuo foetu lac simul, & sanguis in carne commixta edi possent: vt Turnebi correctionem non contemnendam omnium putem qui lib. 23. Aduer. cap. 20. loco, Id scientes, Inscientes restituendum voluit: quamquam Heriolaum Barbarum & Gesnerum aliter sentire non me lateat. Iam verò Sumen inter delicatioris cibos non infimum locum tenuisse, omnes Latini poetae attestantur: sicut etiam hodie plerisque in locis, & praesertim Romae, pauci sunt, qui magnopere huiusmodi falsam èto non delectentur. Auctor est in Onomastico Erotianus, *ἄρτον ἑγκρυφίαν*, ab Atticis appellatum esse panem, ex pinguibus palmulis, farina, & aqua confectum, necnon in calido cinere coctum, quem etiam *τέρταν* vocatum dicit, quo in loco facile assentirem doctissimo, & de medicinae studijs optimè merito Bartholomeo Eustachio nostrum Tortae populare nomen veteres Romanos habuisse, si quemquam alium eorum temporum scriptorem monstrasset, qui id nomen vsurpasset: vt verisimile videatur, alios etiam, & praesertim Plinium, Athenaeum, Pollucem, debuisse illius mentionem facere, si nomen simile habuissent. Quocirca fortasse vox ea apud Erotianum deprauata est, aut ab aliquo recentiore in margine haec clausula notata, *ὄν τέρταν καλῶσιν*, deinceps à librario ignaro alijs verbis antecedentibus adnexa fuit. Neq; me later, sacrae Bibliae interpretes, *ἄρτον ἑγκρυφίαν*, Tortam panis transtulisse. At horum posteriorum auctoritas multum abest, vt Eustachio faueat quicquam.

Qui sint apud Platonem Ficus, & Vuae generosae,
ex Galeno. De Pane fabaceo, & Faba Aegy-
ptia. Locus Mnesitheï de Ficibus.

CAPVT. VI.

Lato 8. de Legib. fructuum τῆς ὀπωρίας leges
condens, vuarum & ficium γηναίων mentio-
nem facit: vbi mitius eos puniri iubet, qui
huiusmodi fructus praedantur, quàm qui
alios. Propterea quaesitum est apud Athenaeum
in 14. Quenam à Platone generosae vuae & fi-
cus appellatae sint. Mafurius respōdet, γηναίᾳ
λέγει τὰ δὲ γηῆν ὁ φιλόσοφος, ὡς καὶ Ἀρχίλοχος.
παρελθεῖ γηναῖος γὰρ εἶ. ἢ ἐπὶ γεγηνημένα. id est, Generosos ficus dicit
philosophus vel nobiles, quemadmodum & Archilochus, Accede,
es enim nobilis: vel post genitos. Sed qui sint nobiliores ficus, ac
vuae, quas multis alijs postponere videtur Plato, nondum ex his Ma-
furij verbis certè constat; attamen rationi consentaneum videtur, sic
esse appellatos ficus, qui post primos & praecoces, siue in ijsdem, siue
in diuersis arboribus nascuntur, ceterosque plerumq; suauitate an-
tecedunt. Quae verò dicerentur vuae generosae, siue nobiles, om-
nium clarissimè explicuit Gal. 2. de Alim. fac. vbi sic ait: ὀνομαζούσι δὲ
δὲ γηναίους τὰς τοιαύτας σαφύλας, ἐν αἷς αἱ ῥά γινεσὶ ὀλίγη μὲν ἔχουσι πλεῖ-
ν ὑγραίνουσίαν, οὐκ ὀλίγη δὲ πλεῖν σφραγιστέραν, καὶ ὡς περὶ σάρκα τῆς ῥα-
γῆς εἶναι: καὶ χρωῶνται γὰρ κατὰ τὸν τῆς ὀπωρίας καιρὸν, ἀποτίθειμνοι πο-
λυεὶδῶς. id est, Vocant autem vuas eiusmodi generosas, in quibus
acini humidam quidem substantiam habent exiguam, solidiorem
autem non paucam, quàmve carnem acini esse diximus, atque ijs
vtuntur, eas varijs modis in fine aestatis reponentes, quo in loco
interpres, qui pro κατὰ τὸν τῆς ὀπωρίας καιρὸν, Autumnum vertit,
ignorasse videtur, quae propriè fuerit apud veteres Opora, cuius
Plato meminit, & quam nos aliàs ex Hippocrate monstrauius esse
dies illos, qui inter Canis ortum & Arcturum numerantur. Itaque
ficus vocauit Plato generosos, qui nobiles, & post alios orti sunt. at
vuas generosas appellauit nobiles quidem, sed quae parum humi-
dae substantiae, durioris plusculum habent, quaeve edendo sunt,
neque vinis faciendis idoneae habentur, sed vt ceteri fructus au-
tumnales, longo tempore conseruari possunt; vt non iniquè egerit,
si mitius in eos animaduertendum statuerit, qui vuas, faciendis vi-

H. Mercurial. Variarum

nis minùs idoneas, licet conseruationi aptas, furarentur. De viuis generosis loquitur Ouid. 2. de Remedio amoris:

Est tibi rure bono generosae fertilis vuae

Vinea, ne nascens vua sit vsta time.

Iurasset, in Pandectis in cap. Qui fundum, vbi Paulus de ficibus & viuis, ex quibus non fit vinum, sermonem habet loco vocis Graecae, quae desiderabatur ibi, & pro quo Politianus, ac Budaeus substituerunt *τρογίλιος*, potiùs *γενναίος*, esse substituendum: quasi Paulus dicerent, vvas quas non vini causa habemus: quas Graeci *γενναίους* appellant. nisi mox antiquus Pandectarum codex excusus eam vocem substituendam comprobasset: vt Cornarius in commentarijs Medicis temerè conatus sit voces alias sibi fingere. Quod porrò de ficibus scribitur à Plutarcho, est sanè cognitu dignum, qui in Caussis naturalibus tradit Mnesitheum medicum à Galeno in prooemio lib. ad Glauconem commendatum narrasse, eos, qui in principio pulmonariae morbi cepas appetunt seruari, qui verò ficus, interire; eò quia appetitus temperaturas, temperaturae autem morbos consequuntur. Galenus inter legumina & frumenta illud discrimen ponit, quòd ex his panes conficiantur, ex illis non: Fabam deinde cùm inter legumina recenset, manifesto videtur indicasse, antiquos eo pane fabaceo minùs vicitasse, quo hodie apud varios populos magnam rusticorum partem vesci conspiciamus. Sed forsan id de Graecis dumtaxat eum intelligere dixerit aliquis, quandoquidem Plinius lib. 18. cap. 12. scribit; etiam ex fabis panem esse tentatum; vbi monstrat quoque sua tempestate plerasque gentes frumento fabam miscuisse in panis vsum, quemadmodum hodie fit. Quod porrò esset fabae Aegyptiae pondus, cuius frequentissima mentio à Galeno atque alijs Graecorum medicis habetur, docuit Soranus Ephesius 24. cap. suae Isagoges; vbi eam continuisse scrupulos duos tradit. Quod ideò verisimile puto, quoniam ex Plinij loco nuper citato granum Aegyptiae fabae ceteris valde maius fuisse manifestò colligitur: vt his rationibus nullam fidem habeam libro de Pond. & mens. Galeno falsò adscripto, in quo legitur, fabam Aegyptiam pependisse obolum & semis.

De Pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio sub-
blata. De carne Leporina, Caprina, & Vulpina,
Item de Tenera carne locus Galeni re-
stitutus. CAP. VII.

Dum monem iecore faciliorem esse coctum, minus
nutrire, magisque pituitosum succum facere,
ait Galenus 3. de Alim. fac. cap. 12. At idem
lib. 6. de Usu partium cap. 10. tradit pulmonē
tenui, leui, ac vaporoso sanguine nutriri, iecur
autem limoso & crasso. Vnde si tale est nutri-
mentum, qualis est substantia nutrientis, vide-
tur substantia pulmonis, vt est tenuior iecore,
sic succum tenuiorem, & non pituitosorem parere. Atqui Aetius
lib. 2. cap. 127. hanc dubitationem tollit, dicens, pulmonis nutrimen-
tum esse magis pituitosum, *δὲ τὸ ἐν αὐτῷ χροὸν πῶδες σῶμα τῆς τρα-
χείας ὑπνετίας*, hoc est, ob cartilagineum asperae arteriae pulmo-
ni inexistens corpus. Quae verba fortasse codici Galeni essent ad-
denda, cum Aetius omnia illa ad verbum ex Galeno sumat, potiusq;
minuat, quàm addat. Mirantur porrò multi, cur Martialis inter qua-
drupedes lepori primas dederit: qui sanè mirari desinent, modò cō-
fiderare velint, quae à Galeno de sanguine leporino in 3. de Alim.
facultatibus, scriptis tradita sunt, eum nimirum tanquam omnium
suauissimum in magno pretio habitum: carnem enim talem esse, qua
lis sanguis, ex quo tota constat, non modò omnes medicinae aucto-
res, verum etiam ipsa ratio declarat. vnde sanguine leporis suauissi-
mo existente, quomodo eius caro magnam suauitatem non conti-
neat, viro erudito creditu difficilè erit: sicuti rationi minimè cōsen-
taneum est, caprarum carnem (quod Homerū dixisse idem Gal. me-
minit) esse iucundam esse quando earum sanguinem bibitum conci-
liare pallorem exemplo Crusi tribuni indicat Plinius lib. 28. cap. 9.
Maiori fortasse admiratione dignum videatur, quod Galenus in 4.
de Victu acut. commentario, & 3. de Alim. fac. scribit, autumnno car-
nes vulpiū, quando vis nutriuntur, palato gratissimas haberi; & ic-
circo venatores apud Graecos tūc ipsas escitare consueuisse. Hic ad-
moneor, vt errorem quorundam detegam, qui carnes quomodolibet
teneras recentibus semper praeferrunt: haudquaquam cogitan-
tes, teneritudinem eam veluti putredinem quandam, aut saltē ad pu-
tredinem praeparationem esse, quae cibum dentibus quidem facit

H. Mercurial. Variarum

liorem & gratiorem reddat, sed qui postea in venis deteriores succos, & lōgo tēpore prauas affectiones progignere queat, vnde Hippocratem, aut Polybum laudare soleo, quod dixerit in 2. de Diaeta. τὰ πρόσφατα πάντα ἰσχυρὰ πλείονα παρέχεται τῶν ἄλλων, διὰ τὸ δεῖ, ὅτι ἔγγιον τῷ ζῶντος ὄντος. τὰ ἔωλα καὶ σαπρὰ διαχωρῆσαι μᾶλλον τῶν πρόσφατων, διότι ἔγγιον τῆς σηπείδος ὄντος. id est, Recentia omnia plus virium alijs praebent, eo quod viuenti sint proximiora. vieta vero & marcida recentibus excernuntur magis, quod ad putredinem propius accedat. Nam recentes carnes plus roboris afferre corporibus, praeter Hippocratis rationem bruta quoque omnia carniuora demonstrant, quae carnes recentissimas, immò calentes, & quasi viuentes comedia, omnium aliorum robustissima sunt. Haud inficior tamen aliquam hac in re esse rationem habendam tum hominum edentium, tum carniū edendarū. De hominibus dixit Hipp. in lib. περὶ τροφῆς, Σιτίον νέοισιν ἀκροσαπές, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητον. quae verba cum à Galenò diuerso modo citentur in lib. de Optima secta ad Thrasybulum, sic videlicet: σίτος νέοισι μὴ ἀκρως, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένος. sic vt credam, in altero eorum contextuum errorem aliquem latere: potiusque Hippocratis codici quam Galeni fidem adhibendam, immò eo modo Galeni textum restituendum, sicut in Hippocrate legitur; vt haec sit sententia, Cibos iuuenum debere esse parū mutatos. (in Expos. enim vocum antiquar. lego, ἀκροσαπές τὸ ἐπιβραχύ, & non ἐπιπολῆς, μεταβεβλητός) senū perfectè mutatos, aetate vigentium prorsus immutatos; quod idem est quoque ac si dicamus (vt Antonius Fracantianus praeceptor meus, & nemini suorum temporum in medicina facienda ac docenda secundus, luculentissime explicuit) carnes, quas senes sunt esitaturi, debere teneras esse: quas aetate vigentes, recentissimas: quas vero adolescentes medias quodammodo inter has & illas. Pro vt namq; calor, qui concoquere debet, maior vel minor est, sic etiam edulia paratiora, vel minus parata concoctioni esse decet. alioquin, vt dicebat Gal. primo de Alimen. si facilia concoctu calidissimis ventriculis offerantur, statim corrumpuntur; quemadmodum difficilia tepidioribus oblata, debitam concoctionem nunquam assequuntur. Non est tamen ignorandum, Rabi Moysen 19. aphor. Galenum ex 4. com. in lib. de Alim. citare, ybi, cum haec verba barbaro suo more ex Galeno describat. Singula animalia, ex quibus cibandi sunt senes, & domini corporum defectorum, per diem & noctem ea dimittis, & post modum coquina carnes ipsorum, & fac ex eis cibaria benè cocta, & mini-

Et ministra eis. Et iuuenibus et dominis corporum fortium, et operantibus fortia opera, coquina carnes recentes, coquens eas bene, vel assatas, vel elixatas, videtur Galenus Hippocratem de duabus solum, & non de tribus aetatibus interpretatus, ut est in lib. de Opt. secta. De carnibus animalium edendis praecepit Oribasius 4. Collect. ex sententia Ruffi carnes omnium agrestium statim esse coquendas, & proinde recentes manducandas: cicurum verò ouillas & caprinas recentes bubulas autem vetustas: similiter ex auibus magnas, atque palustres; item gallinas, palumbos, perdices, pauones, atque attagenes non esse recentes coquendas: sed turtures, columbas, & turdos: pisces verò omnes quāprimū coquendos. Ex quo Oribasij delectu potest subinde quilibet iudicare, nō esse semper nec à quibusuis recentes, neque semper teneros quoslibet edendos cibos.

Locus Hippocratis emendatus, Galeni alter defensus de Opio. Plinij loci emendati: vnus Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus, et correctus. (A.P. VIII.)

N libro Hippocratis de locis in homine, vbi de oculis sermo habetur, haec leguntur: *ὡς δ' ὀφθαλμοῦ φλεγμῶσι, μὴ ἐγχαίρειν, ἀλλ' ἢ καὶ ὑποκατατάτω ἰχυροτάτω, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀπὸ χυμῶν ὑποχρητικῶν φαρμάκων, φυλάσσειν ὀφθαλμὸν μὴ ἐμῆτοι ποιήσης.* id est. Si statim inflammationem contrahant, nihil illinias, sed infimè fortissimo vras, aut alio quopiam aluum subducente medicamento attenues, cauens ne vomitum facias. Quoniā verò vstio in inflammationibus, praesertim in initio, periculosa est: ea propter locum corruptum sic restituendum (ut est in manuscripto) puto: *μὴ ἐγχαίρειν, ἀλλ' ἢ καὶ ὑποκατατάτω τῷ ἰχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ.* Quod enim inflammationibus oculorum purgationes per inferiora magnopere profint, testatum fecerunt Hippocrates & Galenus eo in Aphor. *τὸ ὀφθαλμῶν τῆς διαρροίας λιθῆναι ἀγαθόν.* Galenus in lib. de Optima secta ad Thrasylbulum, contra Methodicos disputans, eisq; indicationes conferentium non semper ab effectibus accipi demonstrans, haec scripta reliquit: *ὀφθαλμῶ δὲ φλεγμῶντι ὅσι κατὰ ληλα, σομάχω, δὲ ἑπῆτι ἀλλότι.* Quo in loco fuerunt, qui non ὀπιον, sed *μαράθρε ὀπὸν* legendum maluerunt, ea

H. Mercurial. Variarum

ratione ducti, quòd Galenus 3. Methodi aduersus Empiricos dicit, medicamenta opiata magnam oculorum perniciem existere: vt etiam ante ipsum Plinius lib. 20. cap. 18. ex Erasistrati & Diogorae sententia statuerat. Sed ipsos falli, nec mutari debere contextum, ex eo facilliter probatur, quoniam nullum ferè ex tot relatis à Galeno in 3. de Comp. med. s. l. praeclarissimorum medicorum ad oculos compositis medicamentis inuenies, in quod opium iusto modo non ingrediatur. Id tamen verissimum puto, opium vehementer obesse, nisi rectè castigetur, & debita mēsurā adhibeatur; quemadmodum quosdam ophthalmicos medicos egisse videtur, quos ibi damnat Galenus, quasi nullo adhibito delectu, in omnibus passim, opiatis quibusuis vterentur. Hanc sententiam eo libentiùs amplector, quòd Rasarius acerrimi iudicij ac summae doctrinae vir, in sua translatione ita legendum censuerit. Legitur apud Pliniū lib. 24. cap. 5. glandis fagineae cinerem calculis illiniri, quod quomodo fieri queat, & vt prodesse possit, non video: quando praesertim Galenus fagum vehementius robore adstringere scribit sexto de Simplic. medicament. & fructus eiusdem semper acerbos esse dicit quarto eiusdem tractationis volumine, vt his facultatibus nullo modo calculis illitum mederi valeat, Ideo legendum puto, non Calculis, sed Oculis. Guilandino eruditissimo videtur posse legi *Calis*: cuius iudicium non improbo. Quod autem apud eundem Plinium libro vigesimo septimo cap. 7. scriptum est, in regio morbo crudum absinthium bibi cum opio, aut Adianto: restituendum est, cum Apio. Opium enim multum abest, vt in hoc morbo vllam opem ferat. Habebant Romani & Graeci medicos, qui nudis quibusdam experimentis peculiare corporum humanorum partes curare profitebantur, veluti aures, testes, dentes: sed maior illorum copia atque auctoritas erat, qui oculis medendis operam nauabant, quiq; coeca experientia tantum consili, non raro magnum detrimentum afferebant: vt de quodam medico notauit Martialis, qui oculos eruebat ita frequenter hominibus, vt eam professionem relinquere coactus, ad hoplomachiam exercendam se contulerit, in qua etiam paria damna inferebat:

Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus antè,

Fecisti medicus, quod facis hoplomachus.

Quomodo verò ea à varijs medicis varias corporum partes curandi consuetudo inuecta fuerit, si quaeratur: ego sanè existimo Aegyptios, vt multa alia; sic & hos mores in Graecos inuexisse: ab his deinde emanasse ad Romanos, quos vniuersam medicinā ex Grae-

cia

cia recepisse Cato & Plinius testati sunt. Quòd autem Ægyptij medicos eiusmodi haberēt, affirmat Herodotus sub hisce verbis ī 2. lib. ἢ δὲ ἰντρικὴ κατὰ τὰ δὲ σφιδέδασα. μῆς νόσου ἕκαστος ἰντρὲς ὄσι, καὶ οὐ πλείωνον: πάντα δὲ ἰντροῦν ὄσι πλέα: οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰντροὶ καταστάσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ ἰνδῶν, οἱ δὲ τῶν ἀφανίων νόσων. idest, *Medicina apud ipsos sic distributa est: vnus morbi, & non plurium, vnusquisque medicus est, omnia verò plena medicis sunt: alij enim medendis oculis, alij capiti, alij dentibus, alij ventri, alij occultis morbis curandis sunt destinati.* Vbi vltima illa verba mihi suspecta semper fuerunt: quandoquidem Hippocrates, qui ea voce, ἰνδῶν, saepius pro ventre & cauitate vtitur, (quemadmodū scribit Erotianus) & quemadmodum non rarò vsus inuenitur Herodotus, eosdem penè facit in lib. de Arte, morbos occultos, & morbos ventris aut cauitatis; cū de occultis loquens dicat, ὄσι δὲ ταῦτα, ἃ ὀρίσ τε τὰ ὄσια τέτραπται, καὶ τὴν ἰνδῶν. Vnde si in Herodoto legeremus, οἱ δὲ τῶν κατὰ ἰνδῶν ἢ ἀφανίων νόσων, vt particula ἢ expōsitiva sit, poterit is videri fortasse Hippocratem coetaneum suum, eademque lingua vsus imitatus, dicens nimirum alios fuisse medicos ventris morborum, qui occulti sunt: neque ampliùs dubitandi occasio dabitur, qui essent occultorum morborum medici, & quarum aegritudinum: neque item vlla apparebit in verbis Herodoti contradictio; quae aegrè profectò vitari potest, si cū paullò suprā dixerit, vnus partis morbi & non plurium medicum vnum fuisse; statim dicat vniuersim, medicum vnum, quosque occultos morbos, & non ventris, quae occultae sunt, aegritudines, curare solitum. Haec dico: etsi non me lateat, etiam ita, vt legitur, Herodoti orationem sanam esse.

De Aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fontibus potarent. Locus Paterni emendatus. CAP. IX.

Quantum ad salubritatem conferat, per quos ductus aqua potui esuive deseruiens feratur, Vitruuius auctor non contemnendus in octauo libro cap. 7. luculentissimè monstrauit, cuius verba tanquam medicis omnibus magno vsui futura hic subscribere placet. *Habent autem tubulorum ductiones ea commoda. Primum in opere, quòd si quod vitium factum fuerit, quilibet id potest reficere; etiamq; multo salubrior est ex tubulis aqua, quam per fistulas: quòd per plumbum videtur*

H. Mercurial. Variarm

esse ideò vitiosa, quòd ex eo cerussa nascitur, haec autem dicitur esse nocēs corporibus humanis. Itaq; si quòd ex eo procreatur, id est vitiosum, nō est dubium, quin ipsum quoq; non sit salubre. Exemplar autem ab artificibus plumbarijs possimus accipere, quòd palloribus occupatos habent corporis colores. Namq; cū fundendo plumbum statur, vapor ex eo insidens corporis artus, & indies exurens, eripit ex membris eorum sanguinis virtutes. Itaq; minimè fistulis plumbeis aqua duci videtur, si volumus eam habere salubrem. Saporem quoque meliorem ex tubulis esse, quotidianus potest indicare victus, quòd omnes extractas cū habeant vasorum argenteorum mensas, tamen propter saporis integritatem fictilibus vtuntur. Columella quoq; rei medicae non inexpers, dum pro gallinarū potu & cibo vasorum fabricandorum rationem tradit, lignea aut fictilia plumbeis praefert, quòd vtiora esse compertum sit. Post hos vero Galenus in septimo de Medic. comp. S. I. cū in componendo ex papauerum capitibus medicamento aquam pluuiam puram, & omni mixtione carentem commendasset, haec subiunxit: ὡστε δὲ τοῦτο καὶ τὸ δὲ τῆς μόλυβδίνων σαλῶν ὀχετὸ ὁμοίον φδοκτέον, ἰλύματα γὰρ τινὰ τοῦ μόλυβδου κατὰ τοῦτο πείχεται. διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑποσάβμιον τοῦ τοιοῦτου ὕδατος, δυσεντερικοὶ γίνονται. id est, Propter hoc igitur aqua per plumbeos canales ducta fugienda est, quoniam recrementa quaedam plumbi huic immittuntur, unde postmodum huiusce aquae sedimentum potantes dysenterijs tentantur. Ex quibus omnibus perspectum fieri potest, aquas per plumbum ductas non immeritò semper tanquam perniciosas esse damnatas: & ideo medicos quoque illòs perperam facere, qui aquas, succos & olea vi ignis per plumbum extracta, medicamentis per os assumendis immiscere non verentur. Si enim Galenus in primo de Antidotis libro cap. x. pro medicamentorum conseruatione vasa stannea fugiebat, quòd sciret stannum plumbo adulterari, ab eoque vim aliquam perniciosam immitti formidaret: cur etiam medici non valde timeant plumbum in vllum eorum vsu vocare, quae ab ipsis pro sanitatis conseruatione, aut reparatione aegrotis exhibenda sunt? Ex ijs etenim quae supersunt Romae vetustorum aquaeductuum vestigijs apparet, maiores, quantum fieri poterat, fistulas plumbeas effugisse, in illis praesertim duccendis aquis, quae non tantum lotionibus, sed potibus, cibisque inseruire debebant. Quamquam haud facile credo eas, quae ex Tyburtinis montibus Romam ducebantur, multum pro cibo potu in vsu fuisse; propterea quòd Galenus omnium Romae conditionum diligentissimus obseruator, in 4. 6. Epidem. commentariò illas omnes crudas, & coquendis edulijis ineptas extitisse asseruerat:

uerat : addens , eam urbem , vt alias excellentissimas dotes , sic & plurimos & pulcherrimos habuisse fontes , ex quibus aegri , nedum sani , potarent . Vt enim alios plurimos omittam , auctor est in historia Romana Velleius Paterculus , Syllam aquas salubritate medēdisque corporibus nobiles ad agros omnes duxisse . Sed quoniam Paterculi verba in vulgatis codicibus vitata sunt , non absurdum erit à Claudio Puteano Parisiensi iuvene doctissimo restituta proponere : sunt verò haec : *Grates Dianae , cuius numini regio illa sacrata est , soluit : aquas salubritate medendisque corporibus nobiles agros omnes adduxit : deque huius gratae religionis memoria & inscriptio templi adfixa postī , hodieque & tabula testatur aerea intra aedem .* Verum nec spernenda est Latini Latinij optimi & doctissimi viri ad hunc locum coniectura , qui Syllam aquas & agros circa Capuam urbem , vbi adhuc Sinuessanae aquae supersunt , Deae addixisse , cum legisset , sic putauit restituendum : *Agrosque omnes addixit Deae . Huius gratae &c .*

De Cicutā locus Lucretij explicatus . Aristotelis & Varronis de Capris loca examinata . Nonnulla de Anatome . C A P . X .

Cicutā surnos nutriri , apud auctores , & praesertim apud Gal. saepius notatum obseruari ; cuius euentus causam illam , is 3 . de Simplic. medicamen. attulit , quòd aues huiuscemodi angustos corporis meatus habentes , haud sinunt cicutae succum ad cor penetrare , sed eum in ventriculo tamdiu retinent , quoad natiuo calore superatus in nutrimentum conuertatur : cum hominibus secus eueniat , quibus nimirum ob venarum amplitudinem cicutā in cor celerrimè perducta natiuum calorem extinguat . Itaque illud admiror , quomodo Lucretius hunc effectum non in surnis , sed in capris apparere attestetur in 5. libro .

Quippe videre licet pinguescere saepe cicutā

Barbigeras pecudes , homini quae est acre venenum .

Quod quando verum esse experientia constaret , causam hanc assignaret , quòd caprae , quas mirum in modum siccās esse , & perpetuò febrile Varro atque Plinius tradiderunt , cicutis feruorem , ac squalorem temperent : quo postmodum temperato nutrimentum melius

H. Mercurial. Variarum

lius conficitur, & in pinguedinem concrefcit. Hoc enim pacto lactucam quoque sanguinem augere putant medici, quando fcilicet biliofo corpori exhibita, fua frigiditate efficit, vt iecinoris calor remiffus sanguinem, & non bilem faciat. De capris fcripfit Aristoteles primo de Hift. animalium cap. 11. Alcmaeonem falfo prodidiffe eas non naribus, vt cetera animalia, fed auribus fpiricum ducere, quam fententiam deinceps Varro in 2. de re Ruff. & Plin. lib. 8. retulerunt: fed ambo hi Archelao, & non Alcmaeoni attribuerunt; Vnde fit, vt vel Aristotelis, vel Varronis, à quo Plinius fua accepit, mēdosum effe contextum exiftimem. Fuerunt quidem Alcmaeon, & Archelaus auctores vetuftiffimi, alter philofophus, alter medicus & philofophus, vt eorum vterque fententiam huiufcemodi fcripffiffe potuerit, & maximè Archelaus, qui etiam homines & animalia ex limo nata prodidit. Alcmaeonem primùm anatomen montraffe, Chalcidius in com. fuper Platonis Timaeum affirmat: quā deinceps eius pofteri per manus accipientes, pueros non folùm qui medici, fed & qui philofophi erant futuri, edocebant, ita enim Democritum, aliosque plurimos in anatomica difciplina eruditos fuiiffe legitur: quam, etfi à nullo veterum vſque ad Dioclis aetatem fcriptis mandatam referat Galen. in 2. de Anat. admin. melius tamen fic conſeruatam & amplificatam inde intelligere poſſumus, quòd tunc homines à primis annis anatomen (vt ceteras artes) nō ex fcriptis, fed ex parentum ſermonibus, ipſaque exercitatione addiſcebant; ficque meliùs eam comparantes non modo tenaciùs in animis ſeruabant, verùm etiam affiduis ſtudijs augebant. Herophilum certè excellentiſſimum fuiſſe exiſtimandum eſt, nempe quem narrat Terullianus in lib. de anima ſeptingentos exſecuiſſe, vt naturam ſcrutaretur, hominemque odiſſe vt eum noſſet. At Ariſtotelem neque fic Anatomen didiciſſe, fed ſolùm quae ſcripfit ad eam pertinentia ex aliorum relationibus tradidiſſe, ſemper putau: quando quidem non ſemel id libris de Animalibus annuat, & praefertim in primo de Hift. animalium, dum fic loquitur: *περὶ γὰρ λυγρίων τῶν καλεμύρον ἐπιπλάδωρον ἐθενός πα ἀξιολογίαν ἀκνηκόαμυρ.*

Hippocratis locus emendatus. Locus Diogen. Laertij
ex Galeno mutatus. Galeni, de urinae sedimen-
torum nigredine, & de Lapide vesicae,
error. CAP. XI.

Agnus Hippocrates in lib. de Foetatione & fu-
perfoetatione (sic enim, & non de Superfoeta-
tione solùm, inscribendum puto, cum ibi de
vtraque copiosè tractetur) docès quid ad ge-
nerandũ marem obseruandum sit, haec scribit:
ὅταν βάλῃται φυτὸν εἰς ἄρσεν, τῆς ἐπιμυλίων ὑπο-
ληγόντων ἢ ἐκλειροπότων μίγνυται, καὶ ὠθείειν
ὡς μάλισα, ἕως αὐτὴ ἐκμαίνηται. Quo in loco, ἐκ-
μαίνηται omnino legendum arbitrator, quod Galenus in Linguarum
exposuit. hanc vocem feminis emissionem significare scribit. (etsi
Marius Nizolius eius libri interpres malè ea verba Galeni, ἀποκρί-
νη τὸ σπέρμα, transtulerit, Emundat semen: nisi librarius sefellit, loco
Amandat Emundat scribens. Quantum autem rationi congruentius
sit dicere, impellendum quàm maximè, quousque semen emittatur,
quàm, quousque saeuat, vt interpretes transferunt, cuius perspe-
ctum esse potest, Diogenes Laërtius in vita Xenocratis auctor est,
eum philosophum ad quendam, qui neque musica, neque geome-
tria, neque astronomia instructus, ludum suum frequentare cupie-
bat, respondisse, παρ' ἐμοὶ οὐ πόκος κνάπεται quae verba alioquin
ab interprete Latino malè translata, etsi rectè accommodari possent,
mihi tamen placeret magis, si non κνάπεται, sed γναφείται lege-
retur; atque ad id opinandum ea ratio me impellit, quòd Xenocra-
tes eo responso innuere voluisse videtur, disciplinas ordine quo-
dam esse apprehendendas, neque adeundam philosophiam, nisi
mathematicae disciplinae teneantur: sicut nemo lanã nondum vel-
licatam ac politam ad fullonis officinam, vt tingatur, ferat. Sic ete-
nim Arcesilai dictum illud, οὐδ' εἰς πόκον εἰς γναφείον φέρεται, quòd for-
san à Xenocrate in prouerbiũ emanauit, intelligendum esse, lon-
ga hac atque eleganti oratione significat Galenus in 2. de Differen-
tijs pulsuum. τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσίλαου καλόν, ὡς οὐδ' εἰς πόκον εἰς γναφείον
φέρει. τάξις γὰρ ἐστὶ, ὡς περὶ ἐργῶν ἐργασίας, οὕτω, Ἐμαθημάτων διδασκα-
λίας, καὶ οὐδ' εἰς οὐτ' ἀναγνώσκειν διδασκεται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς
συλλαβάς. οὐτ' αὐτὰς, πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς. οὐτε τὰ
σύνωντα παλάσματα πρὸ τῆς ἀπλῶν, καὶ ραδίων. οὐδ' ταῦτα, πρὶν
τρι-

85 H. Mercurial. Variarum

τριψαδα καλῶς. οὐδὲ τοῦτο, ὡρὶν ἀλείψασθαι γυμνασικῶς. ἀλλ' ἐκεί-
 στον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἔστιν ἐν ἀπάσῃς
 ταῖς τέχναις. ἔτω δὴ καὶ τοῖς κατὰ τὴν δὲλεκτικὴν οὐκ ἐνδέχεται τινα,
 ὡρὶν ἐν τοῖς πρῶτοις, καὶ οἷον σοιχείοις γυμνάσαι, ταῖς τῆς εἰῆς ὀπο-
 δεῖξεισι περὶ αὐτῆς. id est, Etenim Arcefilai illud pulchrè dictum celebra-
 tur, quòd nemo lanam nondum carminatam adfullonis officinam portat.
 Nam ut lanificij, sic & disciplinarum addiscendarum ordo habetur. At-
 que nullus legere discit, nisi prius syllabas teneat, neque has, nisi prius
 omnia vocis elementa. Neque validas palestrae exercitationes, ante sim-
 plices & faciles obeunt: neque haec, priusquam rectè fricentur: neque
 hoc, priusquam vngantur gymnastico modo. Sed singulorum hoc quidem
 primum, hoc secundum, illud tertium in cunctis artibus reperitur. Pari-
 ter quoque in dialectica minimè contingit, ut quis demonstrationes con-
 sequentes comparet, nisi in primis & veluti elementis exerceatur. In
 omnibus quidè Galeni vnde quaque admirabilis auctoritatem mag-
 nificere soleo: at in ipsius quoque commentarijs interdum inue-
 nio, quod iure reprehendi queat. sicuti est, quando in primo περὶ
 κρίσεων libro, nigras vrinarum subsidentias ex mortificatione à ve-
 menti frigore inductas proficisci scribit. Quòd enim in corpore vi-
 uo tanta possit consistere frigiditas, quanta sedimentis vrinæ nigris
 reddendis sufficiat, captu difficile admodum est, siquidem habitus
 hydropicorum frigidissimus, multum abest ut huiuscemodi quic-
 quam producat. Accedit, quòd quaecunque ob externum frigus
 nigrescunt partes extimae, licet non sint multum calidae, nihilomi-
 nus vehementissimo solo frigore nigrorem contrahunt. Itaque si
 in internis partibus talis nigredo progignenda esset, cum illae exti-
 mis suapte natura calidiores sint, valde maiori frigore opus habe-
 rent, quòd an in corpore vllò viuo adhuc calente inueniri queat,
 iudicent qui rerum naturas non leuiter perscrutari delectantur.
 Immò verò Gal. ipse v. in vj. Epidem. exponens oraculum illud
 Hippocratis, ψύξις τὰ κατὰ κοιλίαν σκληρύνει, eosque improbens,
 qui in corpore perinde atque extra corpus res à frigore durari di-
 cebant: inter caetera eos hoc argumento conuincit, quòd res in
 ventre existentes nequaquam ad eum frigiditatis gradum perueni-
 re possunt, ut congelatae durentur, quemadmodum in hyeme ex-
 terna corpora. Huic simile est, quod quidam scriptum reliquit, in
 senibus vesicae calculos ob frigiditatem gigni, quòdque etiam in
 pueris confirmare videtur Galenus 6. Epid. com. 3. aphor. 15. Quae
 sententia non minus à veritate remota est, quam lateres sub sole de-
 fatos non tepore humiditatem exfugente, sed gelu durari. Tepore
nanque

panque à lutulentis succis, instar solis, humiditatem extrahente, tam in senibus quam in pueris lapides vesicae concrefcere, apud me certò constat. eò magis, quòd Hippocratem in lib. de Aere, aqua. & loc. & 2. de Nat. hum. lapidem vesicae ab eius calore, siue potius feruore gigni, asserentem inueniam: cuius sententiam Aristoteles secutus videtur Probl. sect. 10. vbi nullum animal ab ipso homine calculosum euadere, ob meatuũ amplitudinẽ probat: & Alex. primo Probl. 108. Iam verò pueros non ita frequenter huiuscemodi malo, quemadmodum ex sententia Hippocratis scribit Galenus tentari conspicitur; quòd fortasse vel in eorum regionibus, vel eo tempore verum fuisse probari posset, nisi voracitas, ac luxus, vnde potissimùm lapides ortum ducunt, Hippocratis aetate minime viguisse, saepius dixisset ipsemet Galenus. Quae vero dicit Plutarchus. 4. Sympos. 4. & in fine lib. vj. de sale omnia verissima sunt. s. veteres eo panem condire consueuissent, carniũ, & suum esse animam, coctionem iuuare, generationi prodesse; venèrem excitare, ob idque Aegyptios sacerdotes à sale abstinuissent; qua etiam ratione Graecos sacerdotes ad vitandam salis in venere excitanda vim cum torrere consueuissent narrat Fulgentius.

Celsi locus ex Hippocrate notatus, & emendatus. Locus Galeni contrarius examinatur. Nonnulla de Pulsu: item de Herophilo, & Asclepiade.

C A P. X I I.

Ornelius Celsus in prooemio lib. 3. haec scribit. *In nullo quidem morbo minus fortuna sibi vindicare quam ars potest, utpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat.* Vbi in aliquibus manuscriptis non Natura, sed Fortuna legitur. Ego verò puto vtroque, Natura; legendũ esse: tum quia videtur Celsus Hippocratem in hoc, vt saepè in alijs, aemulatus, qui in Lege scribit: *πρῶτον μὲν οὖν πάντων θεῖ φύσις. φύσις γὰρ ἀντιπραΐσις κενεὰ πάντα.* tum quia in morbis curandis verè natura nihil minus arte potest. Fortuna verò apud vulgares tantũ valere creditur, non apud eos, qui prudentia exercent artem, qualis fuit Hippocrates, qui Naturas ipsissimos medicos vocauit, fortunae autè parum semper tribuisse visus est. Scribit Galenus

primo

22 H. Mercurial. Variarum

primo de Differentijs pulsum, veteres ante Hippocratis aetatem, pulsus nomen ignorasse, ipsum autem omnium primum illud exscripsisse: quamquam non is quemlibet arteriarum motum pulsus appellatione nominauerit, sed post ipsum Praxagoras, & Herophilus sic sensibilem quamcunque arteriarum motionem vocarint. Ceterum in lib. quod Ani. mor. seq. corp. tem. prorsus contraria his tradere videtur, vbi antiquos non omnem arteriarum motum, sed sensibilem homini duntaxat pulsum nuncupasse: Hippocratem vero primum illud nomen in omni arteriarum, qualiscunque fuerit, motione vsurpasse affirmat; quae dicta cum simul minimè cohaerere queant, difficileque sit auctorem Hippocrate antiquiorem inuenire, apud quem σφυγμός in venis arterijsve legatur: fit vt soli dictioni, quae in libris de Pulsibus habetur, tãquam Galeni legitimae, fidem habendam putem. In altero namque citato libro multa inueniuntur, quae mihi illum valdè suspectum reddant, inter alia ibi plurima ex Aristotele referuntur, quae in ipsius philosophi codicibus planè diuersa leguntur: quamquam etiam scio Galenum impium sanè, & irreligiosum in ea haere si fuisse, vt crederet animam nostram mortalem esse, ac temperaturam corporis sequi; quemadmodum alij vetustissimi philosophi censuerunt, ex quorum numero Parmenides, & Empedocles extiterunt, quorum alterum haec,

Πρὸς παρὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται κ' ἀνθρώποισιν,

Ὅσον ἀλλοίης μετέφω, τόσον ἀρ' σφίσιναίει

• Καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρὶσσητο. alterum verò ista,

Ὡς γὰρ ἔκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων,

Τὼς νόος ἀνθρώποισι, παρὶσσηται.

scripsisse narrat Aristoteles in 3. Metaphys. Quae tamen omnia grauiissimis, & plurimis argumentis à Nemesio, seu Gregorio Theologo lib. de Nat. hum. refutata sunt. Ad arteriarum pulsus redeo, quos Hippocratem nouisse, nemo sanus inficiaretur, etsi neque vllam eorum curam gessisse, neque ad artem, vt alia multa, redegisse constet. Nam, & Aristoteles, qui annis sexaginta tantùm post ipsum floruit, quòd de pulsibus nihil pene reliquerit, indicium clarè est, eius tempore vix notum tale nomen fuisse. Neque quis libellum de Spiritu Aristoteli falsò adscriptũ inducat, vbi cum pulsum multa fiat mentio, id solùm, praeter alia Aristotelis genuinum non esse librũ apud eruditos probaret. Qui primus omnium, quos viderimus, pulsum exactam tractationem posteris reliquit, fuit Herophilus, Archigeni in hac re à Galeno praelatus. Hunc scribit Plinius lib. 10. cap. 37. medicinae artem miranda arte pulsus descripsisse, sed ob nimiam

omniq

subti-

subtilitatem fuisse desertum; quod fortasse in Galenum ardentius exclamasset, si libros ipsius ad eam tractationem spectantes non minus profusa oratione, quam incomprehensibili fere arte compositos intueri potuisset. Haud tamen de Herophilo credenda esse omnia Plinio arbitror: quoniam Strabo, qui sub Augusto vixit, in fine lib. 12. scribit, aetate sua inter Laodiceam, & Caruram fuisse scholam percelebrem medicorum, qui Herophilum sectabantur, qualis erat tempore patrum suorum Smyrnae medicorum Erasistrati sectatorum. Sed eius verba nec Graeco in codice rectè notata, nec ab interprete fideliter conuersa, subscribere melius erit: *μεταξὺ δὲ τῆς Λαοδικείας καὶ τῆς Καρύρων ἴσον ἔστι μὲνός Καρὺ καλεῖσθαι, τιμώμενον ἀξιολόγως. συνέστηκε δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον Ἡεροφιλείων ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζουξίδου, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τῆς Φιλαλήθης, καθάπερ ἔστι τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν Σμύρνῃ τὸ τῶν Ερασιστρατείων ὑπὸ Κλασίου. id est, Inter Laodiceam atque Caruram templum est Caro mensi magna veneratione dicatum, ubi etiam aetate nostra schola Herophiliorum medicorum magna à Xenocide, & post ab Alexandro Philaethe constructa perdurat: quemadmodum tempore patrum nostrorum Erasistratorum medicorum schola Smyrnae ab Icesio. Pulsuum artem, vt superuacaneam & difficilem, damnauit Aesclepiades Prusensis, aetate Pompeij, ex oratore medicus effectus, quem Plinius cum ceteros medicos improbasse dicat, non sine ratione Galenus in tertio de Crisibus ipsum ἐξ ἐπιτολογικῶν exercuisse confirmauit. Sed in disputationibus illud forsan ipsi condonari potuisset, nisi Caelius Aurelianus, vel potius Soranus à Caelio Latinitate donatus in lib. de Acut. passionibus scriberet, ipsum semper in curandis aegris ambitione quadam aliorum medicorum praesidia, quaecunque fuissent, siue bona, siue mala, reijcere consueuisse. Quae deterrima consuetudo vtinam tempestate quoque nostra inter fastuosos quosdam & humano generi infensissimos medicos non vigeret.*

De Condituris vinorum. De vino Picante: De vino Massiliensi. Locus Galeni emendatus. CAP. XIII.

Antiquos vina varijs modis condijse (factitia ab hoc genere separo) ita clarum est ex auctorum scriptis, vt id demonstrandi vanus sit futurus omnis labor. Causas verò, quibus illud agerent, tres praecipuas inuenio. Vnam ad leniendam ipsorum asperitatem; alteram ad augendam paruitatem, vetustatemque accelerandam; postremam,

H. Mercurial. Variarum

streman, vt ipsa ab omni corruptionis genere conseruarent. Africam, scribit Plinius, & Plutarchus in quaest. nat. suis vinis gypso, & in aliquibus regionibus calce, asperitatē dempsisse, Graeciam autem suis argilla, aut marmore, aut sale, aut marina aqua lenitatem excitasse: quo pacto etiam à Cretensibus vinum maluaticum nuncupatum parari audio. Refert Plutarchus. 5. Symposiac. problem. 3. ex Graecis Euboios, & ex Italis eos qui circa Padum incolebant, consueuisse vasa pice oblinire, resinamque ipsam vino commiscere, quòd talia vasa non modo gratū quendam odorem impertirent, verum etiam vinum generosum redderent, celeriterq. ab eo aquositate nouitatemve caloris ope remouerent; de quibus loquebatur Plinius, cum scripsit, in Italiae prouincijs nonnullis vulgare fuisse, musta pice rabulana atque resina condiri. Et ne quis miretur, quomodo à pice ac resina graueolentibus potuerit vinis odor gratus donari: sciri velim eas, lotionibus alijsque modis (vt docet Columella) à graui odore spoliari consueuisse, & propterea, resinata vina ac picata apud aliquos in precio extitisse. An verò quod hodie Picans & Racens vinum populari vocabulo dicitur, veteribus notum fuerit, qui de huiusmodi sapore nihil meminisse videntur, multi dubitarunt. Ego autem puto primùm à Plauto ipsum fuisse significatum, quando in Penulo dixit, Vetusstate vino edentulo aetatem irriges, quasi edentulum vocarit vinum, ad illius differentiam, quod detatum atque mordax erat. Plinius similiter lib. 14. cap. 20. scribens, picis aspersu odorem vino contingere, & saporis quaedam acumina; duo me commonefacit: vnum, quòd vinum picans cognouerit; alterum, quòd facile potuerit picans Italarum à picato veterum esse deductum. Quamquam scio non deesse, qui velint, picans vocem ex media Gallia fuisse productam, atque idem quod mordens significare. Auerroes quoque 7. Collect. cap. 16. eum saporem mihi videtur his verbis indicasse: *Et vinum, quod melius reperitur, est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quod sit sine amaritudine, & stipticitate, & est illud vinum, quod est vinosum, pungituum in principio, & post delectabile sine aliqua amaritudine, & ponticitate.* Cur autem maiores nihil de hoc sapore explicatius nobis reliquerint, puto eam fuisse causam, qua etiam plurimas alias res tunc temporis vulgatissimas nobis relinquere destiterunt: aut potius quia simplicium duntaxat saporum meminerunt, mixtos autem cuiusmodi est picans, ex dulci, & acri compositus, tamquam infinitos praeterierunt. Ad inducendam vinis vetustatem erant qui vasa in locis calidis, aut fumo exponerent, vt is

conti-

continuo quodam, & blando calore penetrans, aqueas partes ab-
 sumeret: quod parentem suum factitasse affirmat Galenus primo de
 Antidot. & de quo locutus est Horatius tertio lib. Carm. ode 8.

Hic dies anno redeunte festus.

Corticem astrictum pice dimouebit.

Amphorae, fumum bibere instituae.

Consule Tullo.

Narbonenses ac Massilienses passim vina fumo maturasse, praeter
 Plinij testimonium, Martialis abunde demonstrat lib. 3.

Vel cocta fumis musta Massilianis. & lib. 10.

Improba Massiliae quicquid fumarum cogunt,

Accipit aetatem quisquis ab igne cadus. & lib. 13.

Cum tua centenos expugnet sportula viues,

Fumea Massiliae ponere vina potes. & lib. 14.

Massiliae fumos miscere niualibus undis

Parte puer, plaris ne tibi constet aqua.

Ex quibus non solum vina Massiliensium parum aestimata, ve-
 rum etiam insaluberrima (quod Plinius libro 23. capit. 1. tribuit om-
 nibus vinis fumo inueteratis, quae Galenus capiti dolorem inducere
 primo de Antidotis inquit) extitisse facile colligi potest. Et iccirco
 Galeni locum in 2. ad Glauconem mendosum esse suspicor, ubi pro
 eliquandis ad herpetas medicamentis accommodata vina recensens,
 inter tenuia, alba, & sub adstringentia Massiliense adnumerat: quod
 tamen Athenaeus ex ipsius sententia crassum, & carnosum fuisse,
 quemadmodum est verisimile, asserit. Cum igitur Athenaeus atq;
 etiam Galenus ipse vinum *μαρσικόν*, siue *μαρσικόν*, & non *μασσαλιώ-
 τικόν*, inter adstringentia collocent, loco dictionis, *ο μασσαλιώτης*, di-
 ctionem *ο μαρσικός*, restituere praestet, cui sententiae eo libentius
 adhaereo, quoniam Galenus nunquam alibi, aut rarissimè saltem,
 vini Massiliensis mentionem facit. in 4. autem de Comp. med. per
 genera Marsico tanquam albo, & adstringenti, in componendis vl-
 cera exiccantibus sine mordicatione medicamentis, vnà cum Faler-
 no, sicut in 2. ad Glauconem vitur. Ad tuenda verò ab omni corruptione
 vina in primis ea nonnullas nationes igne coxisse inuenio; quemad-
 modum de Spartanis Athenaeus, & de alijs Plinius, atq; Columella
 referunt. Alij defrutum immiscebant; quod hodie aliqui populi Ro-
 mae vicini faciunt. Non deerant, praesertim apud Graecos (vt scri-
 bit Columella) qui salsa aqua, aut sale ipso componerent, tum gratia
 cuiusdam suauitatis maioris, tum quia mare, vt cetera multa, sic vinum
 incorruptum seruare compertum erat. Atque huiusmodi vina ab

H. Mercurial. Variarum

Asclepiade Thethalassomena vocata esse prodidit Caelius Aurelianus Acut. lib. 2. Quamquam puto sic etiam nuncupata interdū fuisse omnia ea, quae ex alijs in alias regiones per mare transferebantur; quaeve simili transfuēctione nō parū in bonitate ac suauitate proficere experimur omnes. Quibus vero marina aqua non miscebatur, οἷνον ἰσχυροῦς à Lesbijis vocatos, scribit Galenus 12. Meth.

Defenditur Plinius in tractatione Argenti viui, & Hydrargyri Locus Theophrasti restitutus.

C A P. X I I I I.

I qui Plinium auctorem inter Latinos grauissimū passim reprehendere delectātur, ij aequiori animo ipsius scripta lectitarent, forsan intelligerent ea, quae damnāt, saepē laudari potius debere: vt euenit de Hydrargyro, quod quia ab Argento viuo separat, statim in ipsum tanquam linguae Graecae ignarū debacchantur, cum potius hac in re non exigua commendatione dignus sit, quoniā Graeci Dioscoride posteriores, vt vno nomine tam natium quā factitium hydrargyrum appellant, sic Plinius Latinae linguae locupletandae gratia (quemadmodum non raro facit) natium Argentum viuum, factitium verò Hydrargyrum vocare maluit. Neque puto vllum vsque adeò coecum inueniri atque hebetem, qui non videat, Plinium hydrargyri siue factitij argēti viui naturam describentem, eadem prorsus Dioscoridis verba transfuisse, in quibus & is de factitio sermonē habet: siue is ab hoc sua acceperit, siue (quod malunt nonnulli grauissimi viri) vterque ab vno atque eodem. Ex quo capite cum etiam Plinius illa, quae auctor tribuit hydrargyro natiuo, desumpserit, atq; argento viuo suo clarissimè adscripserit, quis nisi Plinianae gloriae nimium insensus non cognoscit, eam mentem habuisse, vt genera vtraq; duobus nominibus describeret, non autem quòd linguae Graece imperitus esset? quando sermonem Dioscoridis, vel saltē eius auctoris, à quo etiam Dioscorides desumpsit, nō minùs accuratè quā eloquenter in Latinum conuertit. Immo rationi valde consentaneum mihi videtur, priscos Graecos, qui factitium argentum viuum non cognouerunt (nempe quod minio, ex quo fiebat, cccxlix. vrbs conditae anno reperto, posteriùs factitari coeptum sit) natium alio nomine vocasse,

vocasse, quàm ὑδέργυρον, siquidem Arist. 4. Meteorol. illud ἀργυρον χυτόν, quemadmodum etiam Philippus comicus apud eundem lib. de Anima 1. & non ὑδέργυρον nuncupavit: neque fortasse apud quemquam Graecum Aristotele seniore, aut Latinum Plinio vetustiorē, ὑδέργυρον argentum viuum natiuum vocatum, obserues: sed apud Dioscoridem; quē linguae Graecae politioris rudem admodum, atque imperitum, posteriores tam Graecos quàm Latinos secutos esse, & in eundem errorem impegisse, exceptis Plinio & Galeno, forsan aliquis nō absque ratione tueatur. Atque hoc tunc magis pro certo habere cogor, quando Nican drum poetam vetustissimum in suis Alexipharmacis lithargyri, & non hydargyri (de quo potius, si cognouisset, aliquid edocere debebat) mentionem fecisse confidero. Nam Galenus, qui tantum modò factitium nouit in 9. de Simpl. med. non est mirum, si hydargyrum sicut Plinius, vocauit. Quinimmodò cum dixerit, hydrargyrum non esse ex sponte nascentibus, videtur Plinij studiū imitatus, qui soli factitio id nomen tribuendum voluit. Nec ex eo loco cogimur putare, Galenum natiuum argentum viuum siue ἀργυρον χυτόν ignorasse: quando illud apud Philippum comicum, & Aristotelem, in quo maximè versatus erat, legisse potuerat; sed fortasse non viderat oculis & proinde nihil de ipso scriptum reliquit. Vitruuius quoque Dioscoride & Plinio antiquior, in 7. lib. vbi argenti viui mentionem facit, hydrargyrum nunquam nominat, solius natiui tractationē habet: quasi Augusti etiam aetate argentum viuum natiuum solummodò diceretur, in qua re Gab. Fallopius virum doctissimum & alios hallucinatos esse, cuiusque Vitruuium non oscitanter legenti perspectum esse potest. Quomodo autē verba Theophrasti, ex quibus multa accepit Plinius, & ex quibus factitium etiam ἀργυρον χυτόν ab ipso vocatum videtur, sint interpretanda, dicam, vbi prius ipsissima verba restituta in mediū adduxero, quae in lib. περὶ λίθων sic habentur: γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφ' ἰσάμερον καὶ τὸ κιννάβαρι, τὸ δ' ἐπάνω καὶ πλεῖον, πλῆσμα. καταδέξαι δὲ φασὶ καὶ εὐρεῖν τὴν ἐργασίαν Καλλιᾶν τινὰ Ἀθηναίων ἐκ τῆς ἀργυρείων, ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἄμμον χεισίον δὲ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπεαματθετο, καὶ συνέλεγε. ἐπεὶ δὲ ἤδεδετο, ὅτι ἐκ ἔχει, τὸ δὲ τὸ ἄμμο καὶ ἄλλος ἐθαύμαζε δὲ τὴν χροῖαν, ἕτως ὅτι τὴν ἐργασίαν ἤλθει ταύτῃ. ἔπαλαμὸν δὲ ὄσιν, ἀλλὰ περὶ ἐτη μάλισ' ἐνευήκοντα εἰς ἀρχοντα Περαξίβηλον Ἀθλίωσι. φανερόν δὲ ἐκ τούτων, ὅτι τὰ μὲν μιμείται τὴν φύσιν ἢ τέχνη, τὰ δ' ἰδὲ ποιεῖ: καὶ τούτων τὰ μὲν χρησέως χρεῖν, τὰ δὲ μάγον φαντασίας, ὡπερ τὰς Ἀλλεῖς, ἕνια δ' ἴσως ἀμφοῖν, ὡπερ χυτόν ἀργυρον. ἔτι γὰρ τίς χρεῖα καὶ τούτα. ποιεῖται δ' ὅταν τὸ κιννάβαρι τρυφθῇ μετ' ὄξους

H. Mercurial. Variarum

Ἐν ἀργείῳ χαλκῷ, Ἐδ' οἶδ' οὐκ χαλκείῳ. id est, Fit verò quod infra subsi-
 det cinnabari, quod autem supra natat lotura est. Huius opificium aiunt
 Calliam quendam Atheniensem ex argenti fodinis inuenisse, atque mon-
 strasse: qui cum putasset arenam auream ob splendorem se tenere, multa
 sollicitudine collegit: sed postquam se eam non habere intellexit, arenamq;
 pulchritudinem ob colorem admiratus fuit, ad huiuscemodi operam con-
 uersus est. Neque hoc admodum antiquum est, sed circa nonaginta annos
 tantum, imperante Athenis Praxibulo. Atque ex his perspicuum fit, quòd
 ars in aliquibus naturam imitatur, in aliquibus verò propria facit, & ho-
 rum alia usus, alia apparentiae gratia, quemadmodum Alpes; alia for-
 san ob utraque, sicut fusile argentum, est enim & huius aliquis usus. Effi-
 citur autem, quando cinnabari in aeneo vase, aeneo pistillo cum aceto tri-
 tum sit. Itaque ex his facile constare arbitror, à Theophrasto ἀργύ-
 ρου χρῶμα nomen usurpatum planè inueniri etiam in factitio. Quod
 ita euenisse conijcio, quoniam nonagesimo anno ante ipsum minio
 demonstrato, factitium argentum viuum aetate ipsius componi coe-
 perat, & propterea nondum aliud nomen illi indiderant, sed eodē-
 met, quo natium, tunc appellabant. Posterius verò, dum factitium
 magis innotesceret, hydrargyrum nominarunt: vsquequò Diosco-
 rides parum sermonis puri obseruator, vocem eam ἀργυρον χρῶμα
 dimittens, ὑδραργύρου vocabulo in ambobus generib⁹ usus est. Hoc
 loco admoneor, vt quod apud medicos hactenus non obseruauit,
 apud Aufonium poetam (sed Aufonij filium medici) obseruatum, in
 medium proponam: nimirum argētum viuum toxicum venenum de-
 bellare, si post ipsum bibatur: quam rem exemplo vxoris, maritum
 veneno tollere cupientis, hoc epigrammate monstrat poeta ille:

Toxica zelotypo dedit vxor moecha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit argenti lethalia pondera vini,

Cogeret vt celerem vis geminata necem.

Diuidat haec si quis, faciunt discretata venenum,

Antidotum sumet qui sociata bibet.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit lethalis noxa salutiferac:

Protinus & vacuos alui petiere recessus,

Lubrica deiectis qua via nota cibis.

Quam pia cura Deum: prodest crudelior vxor,

Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

De tempore coitus. Plutarchi locus restitutus. Hippocrates & Aristoteles collatus. Error Gazae detectus. De situ corporis in somno. Error Alexandri contra Hippoc. C. A. P. XV.

Oitum exerceri debere post somnum, secundum Galeni interpretationē mandauit Hippoc. 6. Epid. sub hisce verbis: Labor, cibus, somnus, venus, omnia moderata, quam tamē sententiam apud omnes posteriores medici prorsus secuti sunt. Aetius quidē lib. 1. serm. 3. cap. 8. voluit à prandio coeundum esse, vbi cibus descenderit: à coena autē, vbi paululūm dormieris. At Paulus lib. 1. c. 35. maluit concumbendum esse secundum cibum, antequam somnus irreat, quā in re cōceptioni potius, quā valetudini studuisse videtur; & si neque hoc à veteribus admodum probatum inuenitur, cū in lib. de Foetatione & superfoetatione (sic enim inscribi debet) Hippocrati adscripto, legatur mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum sobrium modicē pastū vti debere. Ex quo loco sententiā illam in Probl. mutuassee Aristoteles videtur, quando scripsit, antiquorum nonnullos praecepisse, vt concubitori parçē coenarent: quōd sic, meatibus magis patentibus, facilius & longius semen propelleretur. Haec quaestio apud Plutarchū in 3. Sympos. 6. problem. latissimē disputata est, vbi post multas rationes hinc inde deductas, tandē decernitur, venere in nocte post coenam modicē acceptā vtendum esse, quōd somnus deinde succedens, lassitudines omnes tollat, ac purgatiōra corpora efficiat, vbi etiā duō hac in re veluti praecepta tradūtur: vnum, post coitum balneum calidum ne quis ingrediatur; (ita namque corruptū Graecum codicem restituendum censeo: ἡμῖν δὲ τὰ νόμῳ πόλειως εὖ ἐπορμόσις ἐξὸν λαβητῆριον εἶναι εἰς θέρμην ἐμβαλεῖν, καὶ κατάρχεσθαι θυσιῶν, ὀλίγον ἐμπροσθεν διαπεπεργυρόσις τι τοιοῦτον.) alterū, ne sacrificium hostiave offeratur: quod etiam Tibullus hoc carmine docuit in 2.

*Vos quoque abesse procul iubeo: discedat ab aris,
Cui tulit hesternā gaudia nocte Venus.*

Hippoc. 2. de Acut. tex. 16. 6. Epidem. com. 5. aphor. 75. scribit coitum in ijs morbis prodesse, qui à pituita oriuntur. & 5. Epid. Timocharem à destillatione per coitum esse liberatum narrat; quam Hippoc. sententiam Aristoteles eius aemulator 1. sect. prob. 5 1. & 4. sect.

Mercur. Var. Lect.

F iij probl.

23

H. Mercurial. Variarum

probl. 17. explicans, docuit id fieri, quia pituitae multum vna cum femine eijcitur. Sed cauendum est à Gaza, qui λαγνείαν Hippoc. vocem pro immodica libidine non absque summo periculo interpretatus fuit: cum ea ipsi vel coitum, vel semen significet, vt in Linguis monstrat Galenus. Hanc eandem sententiam habuit Hippoc. in 1. de Diaeta, sed aenigmatico hoc modo: λαγνύει δὲ ὕδατος ἐφόδων ἡ γυναικῶν πλείονα, ἐν δὲ τοῖσι τῷ πυρὸς ἐπιφορήσειν μείονα. id est, Vtendum esse pluri coitu in aquae accessibus, pauciore in ignis impressionibus. Iam verò somnus admonet, vt communem omnium ferre errorem detegā, qui si altiore capite dormiant, à destillationibus minus tentatum iri sperant; cum contrarium potius euenire, praeter rusticorum omnium experientiam (qui vt plurimum capite toti corpori aequo situ posito dormientes, vrbans minus catarrhis vexari clarè conspiciuntur) ratio etiam atque auctoritas Arist. in 10. probl. euidentissimè demonstrant. Ibi enim quaerens Philosophus, cur vnus homo ceterorum animalium maximè & sternuat, & consequenter destillationibus laboret: inde euenire determinat, quoniam in alijs brutis neque calor, neque ipsum consequentes humores rectà (vt est eius naturalis promptitudo) ferri ad caput queunt, sed in artus, ceruicem, atque alia membra per refractionem dissecti dissipantur, quo minus caput pertentent, sed in homine, erectae figurae ratione, calor & subinde humores facilius in caput efferuntur, vbiis rarefaciens meatus, calefaciensque, hi verò subeuntes, & postmodum crassifaciti, varias destillationes gignunt, quod item contingere ijs, qui altiore capite dormiunt, nemo sanus non videt. quemadmodum perspicuum est, si humiliori & toti corpori aequali capitis situ dormiatur, idem euenire, quod in brutis, calorem scilicet & humores non posse rectà secundum naturalem inclinationem in caput attolli, sed in caetera membra partitos necessario diffari, interrumpique. Atque hanc dormiendi consuetudinem fortasse approbari ab Aetio quis putet, quando sublimiorem capitis situm in ijs solum commédauit, qui ventriculi imbecillitate laborant: quòd ijs opus sit huiusmodi erectiore figura cibum in ventriculi fundo continere. Addam his magnum medicinae auctorem Hippocrat. non absque summa ratione 1. aphor. 15. scripsisse, Somnos fieri longissimos hieme, tum ob notum longitudinē, tum ob pituitae copiam: & iccirco Alexandrum Aphrodisiensem errasse: qui 2. Quaest. nat. c. 20. nos aestate quam hyeme fieri somnolentiores, tribus de causis putauit. vna, quòd à destillationib. hyeme natius calor minus vincatur, citiusq. ob magnitudinem suam vapores dissoluat: altera, quòd aestate plus dormire.

nire videamur ob noctium breuitatem, nempe cum aliquam diei partem somno transigamus: postrema, quod tunc ob calorem extrinsecum sensoria sint debiliora, & iccirco operari nequeuntia; somnum faciliorem & maiorem efficiant.

De vua Taminia, & Labrusca. Plinij & Scribonij locus examinatus & emendatus. CAP. XVI.

Vua Taminiam apud Cornelium Celsum Staphisagriam vocatam esse, puto dubitare neminem: sicuti apud Apuleium Vua Taminia Italiae est Bryonia Graecorum. Quae verò illa sit penes Plinium, nonnulli in cōtrouersiam vertunt: Nā qui sub nomine Taminiae vuae Plinium lib. 23. vitem siluestrem, & non labruscā, explicasse existimant, id necessariò sentire videntur, quòd Plinius duplicis agrestis vitis sermonē habeat, eo ferme pacto, quo à Dioscoride duobus diuersis capitibus *ὄει ἀμπέλου ἀγρίας* mentio facta fuit, ita vt ibi dicit, Labrusca quoque oenanthen fert satis dictam. de vite lib. 5. cap. 2. à Dioscor. explicata loquatur. vbi verò subiungit, Quae à Graecis ampelos agria, &c. eam vitē planè ad verbū explanet, quam in 4. lib. fusiùs Diosc. declarauit. Hanc sententiam tribus potissimis rationibus confirmare nituntur, quarū prima est, quòd quādo Plinius inquit, Labrusca quoque oenanthen fert satis dictam, de oenanthe fructu siue flore labruscae nil se amplius dicturum insinuat, nempe cum in prooemio eiusdem libri, & in 16. capit. lib. 15. ac vltimo 12. de illa abundè tractauerit, & ob id sequentia verba, in quibus Taminiam memorat, de labrusca nullo modo esse intelligenda. Secunda ratio est, oenanthen florem esse, & non vuam: quemadmodum testatur ipsemet Plinius cap. vltim. 12. libri: vnde verba haec post labruscam prodita, Fert vuas rubentes cocci modo, ei conuenire minimè posse. Tertia ratio est, quòd ea verba, Quae à Graecis ampelos, vique ad eū locū, Est huius similis, omnia ex Dioscoridis capite, vel saltem ab auctore eodem, vnde sua illa sumpsit, deprompta sunt; in quo is auctor de vite siluestri, & non de labrusca Latinorum, sermonem fecit. Ego verò, qui Plinium sub Taminia vua labruscam edocuisse potius credo, primae illi rationi respòdere soleo, verba illa, Satis dictā, alio fine ab ipso prolata fuisse: nimirum qui aliorum auctorū sermones in suū volumen transferre assuetus, in hac quoq. re Dioscoridis, seu alterius scriptoris verba

H. Mercurial. Variarum

aucta, diminuta, & transformata pro more suo transtulerit. Dioscorides etenim de labrusca Latinorum loquens, ait: ἀμπελος ἀγρία διτλή. ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐπερικρατεῖ τὴν σαφύλλω, ἄλλο δὲ ἀνθήσεως ἀγρίω τὴν λεγομένην οἰνάνθω. quem locū Plinius cum absque dubio aemulatus sit, facile eruditus lector cognoscere potest, Plinianum nostri temporis codicē mendosum, & particulam illā, Satis, vel abundare, vel eius vice particulam, Sic, legi debere: vt haec sit genuina lectio, Oenanthen sic dictam, quae Graecas voces, τὴν λεγομένην οἰνάνθω, felicius sine dubio exprimere videatur. quando & Scribonius Largus cap. 249. ita loquitur: *Ad impetigines vna Aminea, quae sic dicitur, benefacit.* Quo in loco & cap. 64. nemo est qui non videat legendum esse non Aminae, sed Taminiae: siquidē vna Aminea faciendo vino praestantissima, alias vires habebat, quā vt posset in ijs medicamentis vsuuenire, Secundam rationē propterea nihil valere assero, quoniā nisi Plinij verba extorqueamus, tantū abest ipsum oenanthen vnam esse negare, vt potius ore pleno affirmet hisce verbis, Eodem & oenanthē pertinet. *Est autem vitis labruscae vna, colligitur cum flore, cum optime olet.* Idē asseuerat Columella, qui lib. 8. cap. 5. labruscam ipsum vnam nuncupauit. Quod porro tertio loco subiungitur, vltima illa verba, Quae à Graecis ampelos, vsque ad illud, Est huius similis labruscae nō esse attribuenda; propterea quod tota illa series ex Dioscoridis cap. de Siluestri vite translata fuerit (sicut & ego fateor) opinioni eorū nequaquā fauere opinor, quandoquidem si Plinius & illis & antecedentibus verbis nō de labrusca sola, sed primò de labrusca, deinceps de siluestri vite sermonē faceret, dū ait, Quae à Graecis ampelos agria: demonstraret vtique labruscā etiā à Graecis ampelon agriam non fuisse vocatam. quod tamen falsissimū est, cum labrusca non minū, quā vitis siluestris, illud nomē obtinuerit. Relinquitur ergo, Pliniū loco citato de labrusca, quā valgo Taminiam dictā arbitratur, mentionē facere, atq. penes ipsum, quādo nullo alio loco (quod recorder) de siluestri alia vite locutus est, vtramque Dioscoridis ἀμπελον ἀγρίαν labruscae nomine appellatā esse: immò fortasse pro vna atq. eadē habitam, quemadmodū censuisse quoq. ab aliquibus creditur Galenum, Paullum, & Auicennā, diligentissimos Dioscoridis obseruatores, & interpretes, qui vnum dumtaxat de siluestri vite caput condiderunt; sicut pariter euenisse potest, vt ex vno Dioscoridis capite vel ineruditi librarij, vel scioli aliqui, duo fecerint; eo magis, quod in labruscae cap. paucissima habentur, quae ferè viti siluestri non cōueniant. Taminiam hanc vnam Verrio appellatam esse tradit Festus, quae tā mira sit, quā minium.

*De Vua Theriacae: de Mulso quaedam. Plutarchi
error de Vno Massico, & cur Vinum percola-
retur. Pliny locus restitutus. Theodo-
ri error. CAP. XVII.*

lib. 23. cap. 1. nominatur à Plinio Vua Theriacae; qua & vino eius contra serpentium ictus Thalios pro remedio vsos memoriae mandauit in 18. cap. lib. 14. Vini huius potionem Theriacam appellatam non insulsè aliquis existimarit; atque eam fortasse M. Varronem intellexisse apud Nonium, quando ait, Vel maximè illic didici, & sitienti Theriacā mulsum, esurienti panem cibarium filigineum, & exercitato suaue somnum. Quòd autem vinum vitis Theriacae biberetur, atque in varios hominū vsus veniret, locupletissima testimonia habentur apud Plinium medicum libro primo capit. vigesimo secundo, & apud Palladium in Februario cap. 28. & apud Geoponicos scriptores lib. secundo cap. 46. & lib. 4. capit. 8. vbi, & quomodo fieret, & in quem vsum, tam ipsum vinum, quàm acetum, vua, cinisq; adhiberentur, satis vnicuique clarum efficitur. Caeterum quòd Petrus Victorius, doctissimus in primo Variarum, arrepta inde occasione dubitat, an Theriaca olim biberetur, nempe quae tempestate nostra crassior, ac durior, quàm vt potui idonea sit, temperetur: haudquaquam sane quaestione dignum mihi videtur. quoniam nullus est in antiquorum medicorum, & praesertim Galeni lectione versatus, qui nesciat, Theriacam, quamuis crassam, modò vino modò alijs liquoribus dissolutam propinari solitam; quam siue mulso hac ratione Varro compararit, siue theriacae vuae (vt dixi) vinum, non multum laboro. Quod magis mirum est, M. Antonium Muretum, multae lectionis atque egregij iudicij virum, aduersus Victorium ita egisse, quasi theriacam potari inauditum fuerit: quādo apud medicos antiquos, quorum doctrinam scio ipsi non esse ignotam, id intelligere poterat. At nec illud facilè Mureto concedo, theriacam nostram eandem esse, quam tempore Varronis & antea habuerūt veteres. Vt enim non inficior, ea tempestate fuisse in vsu medicamenta, *θνεικα* quòd aduersus ferarum venena valerent, appellata, de quibus copiosè scripsit Nicander: certè Theriaca nostra minime

H. Mercurial. Variarum

nimè excogitata fuerat, sed Andromachus primus Neronis principatu eam composuit, vt monet Galen. in principio libri de Antidotis. Quas verò antiquiores habuerunt theriacas, etiam ipsos potasse docet Plinius, qui libro vigesimo cap. vltimo scribit, theriacam illam incisam lapide versibus in limine aedis Aesculapij, qua magnus Antiochus rex utebatur, vino mixto dissolutam bibi solitam: ne quamplures alias à Galeno nominatas adducam. M. Varro apud Nonium sic ait: *Quid medico mihi est opus? nempe tuo, absinthium uti bibam, graue & castoreum, leuemq; robur.* Iam verò Castoreum quale sit, solidiusculum quàm vt sit potando, omnes norunt: & tamen Varro bibi solitum monstrat. Quod idem de theriaca cogitandum. Id praeterire nolo, Mulsum hodie ab omnibus fere neglectum, antiquitùs maximo in honore fuisse, quod Varro praeter citatum locum etiam in secundo de Re rustica, Virgilius in Georgicis, Celsus, qui quendam toto anno à vino, mulso, venere, sibi temperantem, à podagra tota vita incolumem vixisse scribit, & alij multi scriptum reliquerunt. Vnde mirari soleo, cur Plutarchus auctor grauissimus, octauo Sympos. problem. in 9. scripserit: *πολλὰ γὰρ τῆς ἀγρύττων, καὶ ἀβρώτων πρῶτερον, ἢ δ' ἴσα νεῦ γέγονεν, ὡς περ οἰνόμελι, καὶ μύτεα.* nisi fortè ipsum tempora ante Varronem intellexisse credamus. Sed Plautus, qui saepius mulsi mentionem facit, nos hac in re facillè conuincet; ne Hippocratem vetustissimum scriptorem in medium proferam: quem si quis in libris ad Gnidas sententias, & alibi lectitare voluerit, certus fiet, Plutarchum vel errasse, vel eius codicem deprauatum haberi, vbi legitur, veteres mulsum non gustasse: ne praeteream Plinium, qui Aristaeum Thracium huiusmodi potionem primùm inuenisse tradit. Idem quoque de Vulua suspicandum est in Plutarcho: quam veteres in delicijs habuisse, hoc versu,

Quid melius turdo, quid vulua pulchrius ampla.
constare potest, & Plinius fusè monstrat lib. 11. cap. 37. Sed Plutarchi mentio admonet me, vt nonnulla de mulso ex ipsomet proferam, quae in 4. Prob. Sympos. prob. 5. sic Latine sonant; *Praeterea in sacrificijs Iudaei mel non adhibent, eò quòd vino contemperatum illud corrumpere videatur: quamuis antequam vites essent inuectae, melle liberent, ac inebriarètur: scuti etiam hac tempestate Barbarorum quàm plures, qui vino carent, mulsum bibunt, dulcedinem mellis vinosis quibusdam & austeris radicibus temperantes. Ex aduerso Graeci abstemijs ob haec mulsum in libationibus sacrificiorum offerunt, quasi mel natura vino opposita donatum sit.* Quòd autem vinum Hebraei magna in existimatione

matone

atione teneant, illud non paruum argumentum est apud ipsos cum multa poenae sint, unam omnium maximè ignominiosam haberi, quando illi, qui puniuntur, tanto tempore, quantum ille, cui est puniendi potestas, statuerit, à vini potu inhibentur. Fiebat optimum mulsum, vt docet Dioscorides, ex vino austero, & melle: proptereaq. ex Massico vino & melle Attico factum commendabatur. sicuti Martialis attestatur hisce versibus:

*Tam bene rara suo miscentur cinnamamardo,
Massica Thesaeis tam bene vina fauis.*

Ob quod iure damnatur ab Horatio Aufidius, qui mulsum ex Falerno & melle factitabat:

*Aufidius forti miscebat vina Falerno,
Mendose: quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
Prolueris melius, si dura morabitur aluis.*

Massicum autem vinum, siue Massicum (vt Galenus & Athenaeus dicunt) nascebatur in monte Gastrano, in Puteolorum Baiarumq. prospectu, quod licet apud ferè omnes Latinos poetas maximè celebratum extet, crassum tamen ac turbidum aliquando fuisse, ex his Horatij verbis colligitur:

*Massica si coelo supponas vina sereno,
Nocturna si quid crassi est tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitata saporem.*

Nam vina crassiuscula sacco lineo percolare consueuisse maiores, praeter Lucretij, Horatij, Martialis, & aliorum testimonia, Plutarchus problemate in id instituto abundè monstrauit. Cur verò id agerent, explanasse videretur Plinius cap. vltimo, libri 14. vbi dixit, vinorum vires sacco frangi solitas, vt potiores plus bibere possent. Vina etenim diffusa, perfrigerata, & excolata, tenuiora fieri, atque debiliora, etiam in libello *ἡρωικῶν*, sub Hippocratis nomine vulgato, notatum inuenitur: vt iurè Plinius, vina inueterari, facisq. castrari dixerit lib. 19. capit. 4. Apud quem etiam facis animum & amaras nucas ad commendanda vina addi solitum, legitur. Sic enim lib. 20. capit. 17. vulgatos contextus restituendos puto. *Saccis quoque additum cum amaris nucibus vina commendat.* Cum autem Scribonius cap. 122. Falerni non faccati mentionem faciat: id intelligendum est valentius extitisse, & cuius vires faccis non erant castigatae. Huius vini percolati mentio quoque est apud Theophrastum 6. de Causis plant. cap. 24. vbi Theodorus mirè

H. Mercurial. Variarum

hallucinatus est; τὸς ἠθικὸς τῶν οἴνων, non Percolatum, vt debebat, sed Morale vinum, ineptè transferens.

Medicinam, eiusq. regulas ab Aegypto manasse: Et locus Hippocratis, Herodoti, Aristotelis, Plutarchi, Et Celsi in id de purgatione. Aeliani improbatio de lingua Hippocratis.

De Aerone medico.

(A.P. XV III.)

Medicinam, sicut & omnes ferè artes, apud Aegyptios ortum habuisse, probatissimi auctores scribunt propterea regulas medendi precipuas ab ijs quoque manasse, rationi consentit. qualis est illa à maximo Hippocrate omnium primò monstrata: Πίπτονα φαρμακείειν, καὶ κινεῖν, μὴ ὤμα, μηδὲ ἐν ἀρχῆσιν, ἢ μὴ ὄργῃ. Et: Ἐν τοῖσιν ὀξείσιν πάθεισιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῆσιν, τῆσι φαρμακείησι χρεῖοις, καὶ τῶτο προεξέκριψαντας ποιεῖν. Etenim Aegyptiorum medicos purgantia medicamenta in principijs morborum vitasse, abunde testatur Aristoteles: qui, vbi haec in 3. Polit. c. 1. 1. scribit, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τετρῆμερον κινεῖν ἔξεσι τοῖς ἰατροῖς, εἰάν δὲ πρότερον. ἔπὶ τῶν αὐτῶν κινδύων, de tribus nos commonefacit. Vnum est, quòd apud Aegyptios vetabantur in principio purgationes: alterum, vocem illam κινεῖν, antiquitus pro purgare (vt Hippocrates) vsurpari consueuisse: postremum, quòd in morbis quarta dies tanquam iudicialis fere semper & vbiq. obseruata inuenitur. Hoc idem elegantissimum Celsum intellexisse puto, quando lib. 3. cap. 4. ait, antiquos medicamentis quibusdam datis concoctionem moliri solitos, eò quòd cruditatem maxime horrerent; deinde eam materiam, quae laedere videbatur, ducendo, saepius aluum subtrahere; Asclepiadem verò medicamenta sustulisse, aluum non toties, sed fere tamen in omni morbo subducendo. Aduersari tamen hisce videntur, quae de Aegyptijs ab Herodoto in secundo libro memoriae mandata sunt, eos sanitati tuèdae studuisse, tum quibusdam purgationibus, quas singulo mense per triduum faciebant, tum vomitibus atque clysterijs; quasi nullam quadruidi antedicti rationem habendam vellent, sed illud in morbis

morbis curandis, hoc verò in valetudine conseruanda lenioribus
 medicinis ab ipsis commendatum, non inconuenit. Vt pariter non
 absurdè factum appareat, dum Aegyptios omnes medicos esse pro-
 uerbio dicebatur: nam ciborum abstinentiam, succorum, herbarūq.
 non incuriosam cognitionem, clysterij frequentem vsus ab Ibide
 aue commonstratum, cum passim omnes in Aegypto affectarent,
 quid aliud nisi medicinam profitebantur? Veluti significatum ab
 Isocrate puto in Busiride, dum hunc in modum scripsit: *μὲν ὦν ἐπι-
 νοι εἰστέλλοντες, τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικῶν ἔργων ἐπικουρίας, οὐ δὲ
 κινδυνὸν ἀμείνοις φαρμάκοις χειρμέντω, ἀλλὰ τοιοῦτοις, ἀπὸ μὲν ἀσφα-
 λειῶν ἐχέει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ κατ' ἡμέραν, τὰς δὲ ὠφελείας τῆλ' ἠκούσας,
 ὡς τὲ θεοκίνοιοις ὁμολογοῦμένως υγιεινὰ τὰ τοῦς, καὶ μακροβιῶτὰ τοῦς.*

Ne fileam, quae ad hanc rem pertinentia sic à Plutarcho de Aegy-
 ptijs in libro *Ἐπιτομῆς, καὶ Οἰκισμοῦ* referuntur, nostra lingua: Hoc
 primum consideres, quod maxima cura prosequantur isti homines ea insti-
 tuta, quae ad sanitatem pertinent. Et est sanè in sacrificijs, lustrationi-
 bus, & victu non inferior sanctitate sanitas. Neque enim rectum puta-
 bant, ut corporibus subputidis, & morbosus colerent id, quod purum, sin-
 cerum, & immaculatum est. Quoniam itaque aer, quo plurimum uti-
 mur, & in quo maxime versamur, non eandem semper temperiem ha-
 bet, sed noctu condensatur, & offendit caput, & animum contrahit in
 anxietates, & curas, dum quasi nubilosus redditur, ac grauis: surgunt
 statim, & resina suffitum faciunt, & sanant, purgantq. dissipationibus
 aerem; & ignatum corporis spiritum iam marcidum refocillant, cum hic
 odor vehemens quiddam, & incitatuuum habeat. Iterum cum circa me-
 ridiem sentiunt à sole copiosas, ac graues exhalationes vi ex terra sub-
 trahi, myrrham incendunt, quam aeri immiscent: resoluit enim calor,
 & dissipat id, quod concretum in aere, & turbulentum, & limosum est.
 Siquidem & medici aduersus pestilentes morbos ita succurrere videntur,
 & flammam ingentem accendunt, quae aerem attenuet: attenuant au-
 tem rectius, si odorata ligna urant, qualia sunt cyparissi, iuniperi, &
 piceae. Acronem itaque medicum Athenis ex eo fuisse celebrem memo-
 rant, quod magnae pestis tempore ignem accendere iuxta aegrotos iusse-
 rit, unde non paucos inuit. An Hippocrates, qui discendae medici-
 nae gratia Delum, Libyam, atque Scythiam (vt in Prognosticis, &
 in lib. de Aere, aqua, & locis inuit) peragravit, Aegyptum quo-
 que inuiserit, non Equido mihi constat. Attamen ab Aegyptijs eū
 multa mutuasae facile credo. Quemadmodum ex altera parte nul-
 lam Aeliano fidem habeo dicenti 4. De varia hist. Hippocratem Do-
 sica lingua natum Democriti persuasionibus inductum Ionice scri-
 psisse.

H. Mercurial. Variarum

plisse. Neque verò inficias eò, Doricam linguam Hippocrati (quod Paetus etiam in epist. ad Artaxerxem fatetur) nativam extitisse, quã Siculos, Calabros, Anconitanos, aliosque innumeros populos ob lasciviam quandam eius dulcedinem amplexos fuisse scimus; at Ionica potius monumenta sua posteris relinquere voluit, quòd ipsa post Atticam alias elegantia & facilitate superaret, ipsaque Attica hoc maius commodum haberet, vt cum facilitate iunctam quãdam gratiam in explicandis rebus maiorem seruare posset. At quoniam in citatis Plutarchi verbis Acronis medici fit mētio, sciri volo eum Acronem fuisse Agrigentinum, Empiricae sectae, vt ait Plinius, auctorem, ab Empedocle commendatum, atq; Hippocrate antiquiorem: cuius facti Aetius quoq; Tetrabl. 2. lib. 1. cap. 94. & Paulus lib. 2. cap. 35. meminerunt. Quod igitur fecisse Hippocratem constat, cū Graeciam propè vniuersam peste vexatam crebris ignibus accensis liberauit, ab Acrone didicisse faciliè credi potest.

De vnguentis: & quid Hippocrati significet Unguentum Aegyptium. De Metopio locus Hippocratis emendatus. Quadam ex Plutarcho de Vnguentis, & Myrrha.

CAP. XIX.

Eteres tam potibus quàm cibis vnguenta admiscuisse, Plinius, Plutarchus, & Athenaeus memoriae mādant. Ratio autem erat, quòd vt musicis sonis cantibusq; aures, spectaculis visum, edulij palatum, sic & varijs vnguentorum atq; florum odoribus nares in conuiujs delectare studebant. Quem tamen vsum non primis illis saeculis, quando nondum increuerat luxus, inuectum credimus, sed multò post Hippocratis tempora; apud quem de vnguentis varijs saepius quidem facta mentio inuenitur, at medicinae potius, quàm vllius libidinis loco. Aegyptij quippe omnium primi ob myrrhae copiam inter alia medicamentorum genera vnguentorum mixtiones excogitarunt, & tamdiu caeterae nationes ab illis per vniuersum orbem transportare durarūt, quamdiu in diuersis regionibus illa parare viri & mulieres edocti sunt. Quocirca mirari debet nemo, si penes celebriores veterum auctores maior vnguentorum atq; oleorum pars Aegyptiorum cognomina sibi vendicauit.

dicauit. Hippocrates enim, vt Galenus in eius Vocum expof. fcribit, quatuor eorum genera memorat: vnum oleum Aegyptium, alterum oleum Aegyptium album, tertium vnguentum Aegyptium album, quartum vnguentum Aegyptium. hoc poftremum quod effet, explicans Galenus, ait: Αἰγύπτιον μύρον. τὸ δὲ τῆς Αἰγυπτίας μύρον ἀκάνθης τοῦ αἰθέρος, ὁπερ καὶ μετώπιον ὀνόμασαι. Veruntamen fuerūt, qui Her- molaum & Ruellium fecuti, hac in re Galenum damnare aufiunt, propterea quod Didymus apud Athenaeum vnguentum Aegyptiū ftactem faciat, metopiumq; & à Dioscoride & a Paulo valde ab Aegyptio diuerfum ponatur. Caeterum faciliè ij redarguentur, fi quae à Theophrasto ac Athenaeo memoriae prodita leguntur, in mediū afferamus. Ille enim in libello, περὶ ὀσμῶν hunc in modum ait: τὸ δὲ Αἰγύπτιον μύρον ἐκ πλείων, ἕτε τοῦ κινναμώμου, καὶ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ἑξ ἄλλων: ἔτι δὲ ἐκ παλαιῶν τέτων τὸ μεγαλεῖον. id est; Aegyptium autem vnguentum ex pluribus, ex cinnamomo fcilicet, myrrha, atque alijs. Adhuc ex pluribus quàm istud componitur Megaleum. Et paulò pòst: σάκκη δὲ καλεῖται, ἕξ τὸ κατὰ μικρὸν σάζειν, ὃ δὴ μόνον τινὲς φασὶν ἀπλεῖν εἶναι καὶ ἀσώθητον ἢ μύρον. Iterum πολυχρωμιώτατον δὲ ἐστὶ τὸ Αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἰεῖον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ κάρδιον, πάντων δὲ μάλιστα ἡ σάκκη. Adhuc, τῆς δὲ γυναιξὶν ἡ σάκκη, καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἐτὸ Αἰγύπτιον. Amplius: ἢ δὲ μύρον, τὸ Αἰγύπτιον, καὶ ἡ σάκκη. id est, Gutta vocatur à guttatim decidendo, quod vnguentum solum simplex esse, & alicui minimè commixtum quidam aiunt. Diutius autem manet Aegyptium, & irinum, & amaracinum, & nardinum, omnium autem maximè gutta. Mulieribus gutta, Megaleum, & Aegyptium. Vnguentorum verò Aegyptium & gutta. Ex quibus omnibus luce clarius apparet, aliud Aegyptium vnguentum ex pluribus pharmacis commixtum, aliud Stactem extitisse: nempe quam vnguenti genus simplicissimum fuisse omnium, Theophrastus; ex sola myrrhā constituisse, Athenaeus cap. 15. lib. 15. ipsius myrrhae pinguitudinem fuisse, Dioscorides scribit. Sed huic obijciant fortasse, vnguentum Aegyptium Theophrasti id esse, quod ab Hippocrate Aegyptium album nuncupatur, & propterea ex verbis à nobis propositis nil aliud colligi, quàm Aegyptium vnguentum album, & Stactem, non autem Aegyptium simpliciter differre. Quam obiectionem minimè arduum est refellere. Siquidem Galenus id σέσιον καὶ κρινόμυρον vocatum scribit; Theophrastus verò manifestè Sufinum vnguentum ab Aegyptio separauit, vbi ait, Vnguentorum alia à floribus nomen mutuasse, vt rosaceum, liliacenum, & susinum (ἐτὸ τέτο. ait, ἐκ τῆς

H. Mercurial. Variarum

ἢ κείνων) alia à folijs, vt myrrhinum, & coenanthinum: alia à ra-
 dicibus, vt nardinum: alia à ligno, vt phoenex: alia à fructu, vt
 melinum, myrteum, & laurinum: Aegyptium verò ex pluribus, ex
 cinnamomo, ex myrrha, atque alijs. Neque illud verum puto, quòd
 Theophrasto adscribunt, nimirum in Aegypcio vnguento albedi-
 nem commendatam: quoniam is, dum myrto-plastas alia vnguenta
 vtpote viliora certis coloribus inficere, alia vt preciosiora nullis,
 refert, propterea Aegyptium tanquam preciosum album, hoc est,
 nullo colore extraneo saturatum, sed ἀχρωμάτιστον eos voluisse in-
 nuit. quamquam scio Pollucem nigri quoque Aegyptij, & alterius
 quod Sagdas ab ipso; & ab Hesychio etiam φέγδας, vel, vt in Ga-
 leno & Athenaeo, psagdas vocatur, mentionem fecisse, forsan quòd
 alterum colore nigro infectum componeretur, cuius ab alio nullam
 mentionem factam adhuc obseruarim. His omnibus addo, quòd si
 Theophrastus diuersum agnoscit Megaleum ab Aegypcio; Galenus
 verò ambo haec, & Mendesium, vnum atque idem facit: quomodo
 Aegyptium album Hippocratis sub nomine Mendesij & Megalei si-
 gnificatum pro Aegypcio Theophrasti. quod à Megaleo distingui-
 tur, accipi queat, intelligere non possum, nisi forsan contendat,
 Megaleum Theophrasti aliud fuisse à Megaleo Galeni. Quam rem
 si ipsis concessero, illud tantum consequentur, verum Megaleum
 Galeni aetate fuisse desideratum, nomenq. in aliud transiisse. Dio-
 scorides enim scribens, tempore suo Megalei mixturam fieri desij-
 se, id ait, quòd Galeni tempestate extitisse verisimile est: quando
 Megaleum quidem illud verustum non amplius conficiebatur, sed
 eius nomen duntaxat in Aegypcio albo conseruabatur. Vt non si-
 ne ratione is dixerit, Aegyptium album ab aliquibus Megaleum &
 Mendesium esse vocatum. Atque in hac sententia ideò magis con-
 firmor, quoniam Plinius Mendesio colorem nigrum tribuere vide-
 tur. Vnde patere potest, Aegyptium album non fuisse verū Men-
 desium, aut Megaleum, sed ipso deficiente solum nomen obtinuis-
 se; & iccirco ex Theophrasto Staeten ac vnguentum Aegyptium
 simpliciter ita dictum, non parum inter se distare. Nunc Athenaeū
 videamus, cuius verba in xv. Dipnos. haec sunt, ex vetustissimo co-
 dice Alexandri Farnesij Cardinalis maximi excepta. τοῦ δὲ Αἰγυ-
 πτίου κίρρου μνημονοῦει Ἀχάριος. ἐν ἀθλοῖς φησὶν, εἰς ἀργυρᾶν τις χειρὶ κυ-
 πρίου λίθου δάσει κόσμον χειμάτων τ' Αἰγυπτίων; μή ποτ' οὐδ' (φησὶν ὁ
 Δίδυμος) καλὸν ὠμίω σάκτιον λέγει, δὲ τι μύρραν; ἢ εἰς Αἰγύπτου
 καταγοῦντιον κομίζεσθαι φησὶ τούς Ἕλληνας. id est, Aegyptij vnguenti
 mentionem facit Achaeus. Inquit enim in certaminibus, in argen-
 teum

zēum quis manu Cyprj lapidis vnguentorum Aegyptiorum dabit ornamentum? Nunquid (ait Didymus) Guttam vocatam dicit ob myrrham, quam scimus in Aegyptum latam ad Graecos portari? Ex quibus nemini obscurum est, Didymum asserere de Aegyptio vnguento simpliciter sic appellato, quod ab Achaeo pro Staete comprehensum sit. At potius interrogantis instar de illo ambigere videtur. Quam dubitationem omnino leuem putare debemus, quoniam Achaeus, cuius verba is interpretari studet, de Aegyptijs vnguentis, non autem de vno solo mentionem facit. Metopij verò nomen cum oleo amygdalino & alijs multis tributum reperiatur, nihil inconuenit, quinetiam vnguento Aegyptio, vt scribit Galenus, fuerit traditum. Propterea locum illum Hippocratis in libro de Locis in homine, *δίπτυ μετώπω*, tam in Graecis omnibus codicibus, quam in Latinis, corruptum, & *μετωπίω* restituendum arbitror. vel enim pro oleo amygdalino, vel pro vnguento Aegyptio capiamus, melius sanè ad explicandam Hippocratis mentem consultum erit: nisi quoque placeat neutro in loco *μετώπων* legere, sed potius *πέτωπων*, quod huius vocis apud alios atque etiam alibi apud Hippocratem habeatur mentio, alterius autem nullus alius meminerit. His addam Plutarchum in libro de Iside & Osiride, ex Aristotelis sententia dicere, vnguentorum, florum, pratorum odoriferas respiraciones non minùs ad sanitatem, quàm ad voluptatem conferre, cum cerebrum natura frigidum & concretum sensim calore & leuitate resoluant: Myrrham insuper apud Aegyptios Bal vocari, quod tráf-latum Delirij purgationem maximè significat.

Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate, Agatharchide, Plutarcho, & Galeno. Locus Hippocratis restitutus, & aliter Platonis indicatus. C A P. XX.

Vod Galenus in 1. & 6. de Locis affectis negauit se vidisse, vt etiam in intestinis hominum perinde ac in vesicis lapides gignantur, id minimè mirandum putari debet: quando & nos & alij tophaceas materias ex intestinis atq. alijs corporis partibus non sine stupore extractas inspeximus: immò vetustissimus auctor Hippocr. in 5. Epidemiorũ famulae Dyseridis in matricelapidem enatum refert. Quod neque admiratione vlla dignum

Mer. Var. Lec.

G

videbitur,

videbitur, si quibus causis renes & vesica humores in lapideam cō-
 pagem vertunt, & augent, iisdem alias quoque partes illud efficere
 posse consideremus. Negavit quoque ibidem Galenus se anima-
 lia in cruribus humanis apud Arabas genita, Dracunculos appella-
 ta, conspexisse: quae tamen Auicenna 3. 4. t. 2. cap. 21. à se visa in-
 nuit: et si, quòd essent animalia, palam affirmare minùs videatur.
 Haec eadem fuisse semper existimaui, quae Plutarchus aetate Gale-
 no non multùm superior in 8. Sympof. 9. hunc in modum descrip-
 sit: οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν νοσήσαντες, οἱς Ἀγαθάρχιδας ἰσόρη-
 κεν, ἄλλοις τε συμπώμασιν ἐχρήσαντο κενοῖς, Ἐ ἀνισορήτοις, Ἐ δὲ ἀκίττια
 μικρὰ τὰς κνήμας διεδίοντα, καὶ τὰς βραχίονας ἐξέκοψεν, ὄψαμένων
 διαύθις ἀνεδύτο, Ἐ φλεγμονὰς ἀκαρτερήτας ἐνειλέρηρα τοῖς μύδεσι
 παρίσχεν. Ἐ τὸ τοῦ πάθος ἔτε πρότερον οἰδένε δεις ἔτε ἕσπερον ἄλλοις,
 ἀλλὰ ἐνένοις μόνον ἡρόμδρον, ὡς ἕτερα πολλά. id est: *Maris rubri in co-
 lae, vt retulit Agatharchides, affectionibus nouis & nunquam auditis
 tentati sunt. Nam dracunculi quidam parui, crura & brachia edentes,
 eruperunt: qui si tangebantur, statim emergebant, atque musculis infi-
 xi, minimè tolerabiles inflammationes pariebant. Hoc morbi genus prius
 nemo vidit vnquam, neque posterius alijs, nisi his solis, contigisse, vt alia
 multa. An is morbus ab aere, an à regione, an à victu nasceretur,
 fortasse dubitandum esset. Sed me certum faciunt, victum potiùs si-
 mili morbo occasionem dedisse, quae in 5. πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν
 idem Agatharchides & Diodorus Siculus lib. 3. cap. 3. scripta reli-
 quit; nimirùm quosdam populos, vt aliàs quoque retuli, ob frequē-
 tem locustarum esum non modò breuiori caeteris vita esse, verùm
 etiam faeuissimò quodam pediculorum alatorum genere, nec admo-
 dum dracunculis praedictis dissimili morbo consumptos interire.
 Vnde vehementer mirari soleo, quomodo Parthi ac Iudaei potue-
 rint (vt Leuitici 2. narratur) locustis victitare: nisi Dei immortalis
 beneficio id perinde factum est in ipsis, ac in Ioanne Baptista obser-
 uatum legitur apud Matthaeum: alioquin, vt Galenus 5. de Loc. af-
 fect. nec non Suidas tradunt, Seleucidas aues in Asia locustis vescen-
 tes, statim ipsas excernere, & proinde nil ferè nutriri, sic par erat ho-
 mines eos vnico cibo haud quaquam diu superesse posse. Historiam
 ab Agatharchide relata, quoniam medicos adiuturam ac delecta-
 turam spero, eam Latino sermone expositam hic subiungam. *A prae-
 dictis non multùm differunt locustarum esores, gens quidem staturae
 alijs breuioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra. Sub aequino-
 etium vernum, quando apud ipsos Africi & zephyri spirant, ex loco
 quodam incognito ineffabilis magnarum locustarum multitudo vnà cum
 illis**

illis ventis ad ipsos peruehitur, quae ab auibus volandi facultate parum, at corpore longe differunt. Ab hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, ijs salitjs atque alio modo paratis vescentes; venantur autem ipsas fumo ex aere in terram deijcientes. Atq; hi agilitate quidem & pedum velocitate pollere dicuntur; sed cum valde siccum nutrimentum capiant, vltra quadragesimum annum minimè vitam producant, immò vita miseriosem sanè mortem obeunt. Si quidem appropinquante senectute eorum corporibus alata quaedam pediculorum genera innascuntur, figura quidem caninis muscis similia, sed alioquin minorum. Incipiunt à pectore, ac ventre, breuiq. vniuersam faciei cutem depascuntur. Atque horum alij primùm scabiosorum instar afficiuntur, deinde seipsos grauiter dilacerant, tandemq. morbo consistente, necnon bestiolarum exortu tenuibus effusis humoribus, intolerabiles cruciatus subire miseri coguntur: sicq. vel ob alimentum, vel ob aeris prauitatem intereunt. In lib. de Medico, Hippocrati adscripto, haec leguntur, ἡ ἀεὶ αὐτῶν καὶ θάψεν ὡς ἔχειν. Quae cum obscura sint, neq. cohaereant, sic restituenda puto: ἔπειτα τὰ αὐτῶν καθάρσας ἔχειν ἐδῆτι χροῖς ἢ. Qui enim dixerat antea de corpore medici, vt esse debeat, mox iure de ijs, quae sunt circa corpus, loqui potest. Quod autem dixit ibi Hippocr. medicum carnosum & optimi coloris esse debere, quoniam malè dispositi alijs minùs auxiliari posse putatur, diuersum est ab eo, quod in 3. de Rep. scriptum est apud Platonem, scilicet medicos fieri excellentissimos, si à pueritia artem discere auspicati, cum plurimis aegris versati sint, ipsiq. omnes morbos experti, natura quoque valetudinarij sint.

De ijs qui semel in die cibos capiunt. (AP. XXI.)

Maiorem antiquorum partem semel tantum in die cibis saturari solitam, multi varijs rationibus atq. auctoritatibus comprobarunt. Non defuisse tamen, & praesertim seniores, qui valetudinis gratia bis terve manducarēt, & Aristoteles & Galenus & ante hos Hipp. lib. 2. de vict. acut. memoriae prodiderunt. Vti melius sibi ipsis consulerent, huic loco non conuenit, vt disputetur. Id solum dicam, ab auctoribus varia in ijs, qui semel manducarent, vitia fuisse notata Aristoteles in Physicis quaest. quemadmodum refert Apollonius in Mirab. historijs, scribit, τοὺς μονοσιτοῦντας πικρότερα τὰ ἦδη ἔχειν μᾶλλον, ἢ τοὺς δις τροφᾶς χρημύους: Eos

G H qui in

H. Mercurial. Variarum

qui in die semel tantum cibis vescuntur, amarulentioribus esse moribus, quam eos, qui bis. quoniam aucta in ipsis vtraque bilis, animum magnopere perturbat, eosq. iracundos & melancholicos facit. Unde auctor ille in fine primi libri de Diaeta, ijs qui calido temperamento sunt, mandat, vt post sumptos cibos actiones obeant, quoniam sic calor cibi temperatus eos stabiliores, ac agendis rebus aptiores facit. Plinius quoq. lib. 28. cap. 5. ex sententia Hippocratis tradit, non prandentium exta celerius senescere. Ante hunc dixerat Celsus, assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleantur, aluum adstringi. Ambos vero ex secundo de Diaeta Hippocratis libro accepisse arbitror, vbi haec leguntur: *μονοσιτίη ισχυράνεται, καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίαν ἰσχυροποιεῖ, διότι τὰ τῆς ψυχῆς θερμῶ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται· αἰεσον δὲ πάναντία διαφράσσεται τῇ μονοσιτίῃ.* Quo fit, vt non omnibus tutò à medicis τὸ μονοσιτίειν praecipiam credam: quemadmodum inutile omnibus puto, si cibis quotidie repleti (quod Plato in Syracusanis notauit) bis velint. Certè alimentum in plures vices dispartitum, faciliùs concoqui nemo negat. At si modus qualitatis ac mensurae non habeatur, quanto copiosius quis alitur, tanto deteriora pericula eum subire constat. Atq. de his locutum puto Hippocratem, quando in libro de Aere aquis & locis, *αἰεσίτας* edaces appellauit, quasi illi ab ipso vt intemperati damnentur, qui tam in prandio quàm in coena escis impleri volūt; Neque enim Cornelij Celsi sententiam probare queo, vbi, modò cōcoquas, nullum in cibis discrimen haberi necessarium ducit: quod antè Lucretius dixerat, hisce carminibus:

Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur,

Dum modò quod capias concoctum didere possis

Artubus, & stomachi humectum seruare tenorem.

Si quidem athletae pessimis cibis & ἀναγκοφαγία illa, ab Aristotele in Politicis & Clemente Alexandrino decantata, vtentes fortasse ob exercitationes & coctiones minùs offendeantur: sed Galenus, qui illud probè nouit, in 2. de Aliment. facult. haec scripsit: *διὰ τὸ τοῦ ἀπέχου συμβουλεύω τῶν πάντων κακοχύμων ἐδισμάτων, καὶ δὲ πεπτατισίην ἢ: λαμβάνει γὰρ ἐν ταῖς φλεβίχυμοις ἕξ αὐτῶν ἠθροισμένος, ὃς ἐπειδὴ ἀνδλῆης εἰς τὴν σῆψιν ἀφορμῆς ἐπιλαμβάνεται, πυρετοὺς κακοχύμους ἐργάζεται.* id est, *Quapropter, vt ab omnibus prauis succi edulys abstineant, consulo, & si illa coctiua facilia sint. Latet enim in venis prauus humor ex ipsis coaceruatus, qui cum vel paruam ad putredinem concipiendam sit nactus occasionem, febres mali moris inducit.* Hoc tamen obseruandum, αἰεσον, quod & Galeni & nostra tempestate coenam significat,

significat, *ἀπὸς* siue prandium vetustissimis temporibus designaf-
se: vt Erotianus & Galenus meminerunt. quasi id esset, *μεθ' ὃ δὲ*
πρὸν εἶναι, siue post quòd laborare oportet.

De Caryce, & Carycia. De Apro, & Lumbo.
C A P. XXI.

Hν *καρύκην*, edulium siue intritum fuisse Ly-
dium, ex sanguine atque aromatibus eo pacto,
quo in pluribus Italiae locis conficiuntur, com-
mixtum, & Suidas, & Philocrates Samius,
Erotianus atque Gal. memoriae mandarunt;
cuius item mentionem fecit Plutarchus 4. Sym-
pos. prob. 1. vbi dum haec scribit, *ὡς ἐκ καρυτά-
κας, Ἐκ κινδύτοις ἢ καρύκας ἐστὶ*. demonstrat ea

omnia escarum genera ex varijs rebus apparata fuisse. Ad Cary-
ces verò imitationem, aliud non illi dissimile condimentum poste-
rioribus saeculis componi solitum puto, quod à multis, & praefer-
tim à Gal. in 4. de San. tuen. *καρυκία* vocatum est; cuiusque appara-
tum maximam artem requisivisse, ex hisce ipsius Galeni verbis per-
spicuum fit: *ἐπιτήδειον δὲ τοῖς ἔτιω δακρυμένοις ἐστὶ, Ἐτὸ δὲ τριῶν πτε-
ρῶν, ὅταν μὴ πᾶν φαρμακῶδες τε ἢ ποικίλως σκευασθῆ: καθάπερ
οἱ πολλοί, ἢ ἰατρῶν συνθήσασιν αὐτὸ, δίκην καρυκίας τινός, ἢ σὺς
ἄγρις, πρὸς τὴ τέτων ἢ θυμασιῶν ὀφθαλμοῦν ἐσκευασμένον*. Vnde
mirari scribit, cur Suidas *τὴν καρυκίαν* significare ἢ *ζωμῶν* ἢ *ὄστρακα*
scripserit. Apri autem, quos etiam à coquis exquisitissimè apparari
consuevissent, in praecitatis verbis meminit Gal. vt à veteribus in con-
uiujs aestimarentur, Iuuenalis hoc versu testatur.

—quanta est gula, quae sibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum.

Ne Martialem proferam, qui vix vnquam coenas aut nobiles escas
memorat, quin inter ipsas apro nobiliorem propè locum tradat;
quem sicut hodie varijs iuribus ac delicatis liquoribus condiunt co-
qui, vt eius siluestrem odorem occultent, ita quoq; maiores nostros
non minùs gulae studiosos factitasse intelliget, quicumque Apicij il-
lius opsoedaedali varijs apri condituras examinauerit. Apri lumbus
omnibus alijs partibus eius praeponeretur. hunc Plautus & Cato
Aprugnum vocauerunt, cuius tenera durities commendata ipsi etiam
Calli nomen dedit: propter quod etiam Horatius longa oua extol-
lens callosa nuncupauit, tãquam compacta illa teneritudo in omni-

H. Mercurial. Variarum

bus ciborum generibus & dentibus & palato valdè grata sit. Quin & hodie in Italiae nonnullis regionibus, ac Venetorum praesertim, suum domesticorum lumbos inter suauium aestimari scimus.

Quid sit ὀμήλυσσις. De Farrefactitio Aetij locus emaculatus: & quid Far hordei. De Hordeo quaedam, ex Aristotele, & Apollonio.

CAP. XXIII.

Vicunq; apud Absyrtum lectitarunt, ὀμήλυσσι Graecorum mixtionem quandā ex, farinis foenugraeci, seminis lini, & hordei, aequali pondere confarctis extitisse, iure dubitant, quomodo Caelius Aurelianus Acutorum 2. c. 24. & 37. interdum simplicis pollinis cataplasma, interdū pollines aqua solutos à Graecis ὀμήλυσσι vocari tradat. Sed omnem dubitandi occasionem è medio tollit Galenus, qui in Expos. voc. antiq. eo nomine à veteribus appellari tam tenuiores quàm crassiores & non torrefactas hordei farinas scribit: addens, ὀμήλυσσι quasi crudam farinā propriè dici, abusiue autem omne aliud farinarum genus ita nūcupari. Et quoniam farinarum mentionem feci, hic locus me admonet, vt errorem quorundam recentiorum detegam, qui apud antiquos Far etiam refactitiam extitisse, duabus rationibus probare credunt: quarum prima est, q̄ Archigenes apud Aetium lib. 9. ca. 45. manifeste monstrat, Romanos far ex frumento madefacto, siccato, & in partes crassiores diffracto, parasse. Altera est, q̄ Palladius farris hordei mentionem faciens, clare innuit, far illud factitium fuisse. Ego verò, qui nec Pliniū Archigeni fere coetaneum, nec quemquam alium (quod recorder) far aliud praeter natium adorem vocatū nominasse vidi, facile puto eos in magno errore versatos esse. Et quod primò de Archigene in mediū afferunt, sciāt velim, ea omnia ex margine, ab aliquo infcio librario cōtextui fuisse perperā interposita. Nam praeterquam q̄ nemo mediocris iudicij inueniretur, qui verba illa in Latinis codicibus posita nec inter se, nec cū praecedentibus subsequētibusve, cohaerere nō aduerteret; accedit quoq; codicis manuscripti verustissimi, qui apud me reperitur, testimonium, in quo tota illa pars sine farris factitij mentione hunc in modū legitur: πολλοὶ μὲν οὐδὲ σκεδάσαντες ἄλλοι δὲ χύνειν ἢ ἀλίης, τρίφτοι οὗτοι, καὶ ποσῶς ὡς πλεονακοί, ἢ δυνέσαντες δὲ αἰσί

ἀλλοῖς λαχίσις & βραχεῖ ἐλαίω, καὶ ἀνήθω, ἢ μᾶλλον ἀντι τῷ ἐλαίω ἐλάτι
 ὄριθος ἢ χλωὸς προσφάτω, οἱ δὲ δὲ ὀρύζης ὁμοίως σκδαζόμενοι ξηρα-
 τικώτεροι εἰσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ ἀπὸ κέγχρε. οἱ δὲ ἐκ φαρός σκδαζόμενοι,
 τυπικώτεροι. σκδαζόμενοι δὲ αὐτὲς ἐγὼ, φησὶν Ἀρχιγῆνης, τὸν τρόπον τῆ τὸν
 μαγνητικόν. ἀποβρέχω ὕδατι οὐβρίω, ὡς ἐκ νεκτὶ ρεύσασα: εἶτα ἐπιμελῶς
 ἀποσπλύνω τὸν ῥῆν, ἐμβάλλω τῷ ὕδατι φάρ τὸ καλέμενον κλέστινον, &
 πάλιν ἐάσας αὐτὸν διαβρεχέω, χερσὶν ἀποδράως διατείβω, & ἔτως διη-
 θήσας, αὐτὸν τὸν χυλὸν ἐψω, κινῶν ἀνήθε κλωστὴν, σωίς ἄτα δὲ ταχέως, ὡς
 ἢ εἰς τὰ βιβλία κόλλας. id est, *Pultes igitur ex chondro vel halica apparen-
 tur, ut qui valde nutriant, & aliquo pacto obducant: condiantur verò mi-
 nimo salis, oleo, & anetho, vel potius olei loco recenti gallinae aut anseris
 pinguedine. Quae verò ex oryza eodem modo parantur, magis exsiccant:
 & quae ex milio adhuc magis: & quae fiunt ex farre magis adstringunt.
 Ipsas autem paro (ait Archigenes) hoc coquorum modo. Aqua pluuiā tota
 nocte rohem macero: deinde diligenter exprimens, aquae in ycio far clusi-
 num vocatum: rursusq. ipsum macerari sinens, manibus diligenter tero:
 sicq. percolatum ipsum siccum coquo, anethi ramis agitans. Consistit autē
 celeriter instar glutini librorum. Quae verba uti inter se mirifice cōso-
 nant, sic Latinis Germani interpretis comparata, non modò ea cor-
 rupta esse, verum etiam quicquid plus in ipsis legitur, superuacaneū
 fore monstrant. Cū enim aliquis recentior in margine dictionis
 Far adnotasset Farris illius apparatus: forte vel interpret ipse,
 vel librarius alter, id totum textui interferendum existimauit; vn-
 de postmodum alia exemplaria transcripta, simili errore innumera
 infecerunt. Multos etenim errores in antiquos libros simili ratione
 irrepsisse, apud omnes eruditos constat. De Palladio autem quod di-
 cūt, ita sentio: far hordei apud ipsum idem esse, quod apud Columel-
 lam, à quo omnia illa accepit. Columellam potrò farris nomine sae-
 pissime pro crassiore farina uti, scire possunt, qui octaui eius libri cap.
 4. 5. & 11. attente legerunt: quo pacto Varro etiam vsus saepius inue-
 nitur, & praesertim quando pro turdorum cibis offas modò ex cras-
 siore, modo ex subtiliore farre componi mandat. nam & farinam à
 farre, quo tercentum annis veteres Romani victitarunt, dictam fuisse,
 restatus est ex Verrio Plinius lib. 18. post quem & Iuuenalis simili
 vocabulo, pro pane ex farina vsus inuenitur Satyra 5.*

cum possis honestius illic

Et tremere & sordes farris mordere canini.

Addam his; in Historijs mirabilibus Apollonij notatum inueniri,
 Aristotelem in Physicis quaestionibus docuisse, eos qui hordeo se-
 tendo incumbunt, pallidioribus corporibus esse, quàm qui tritico;

H. Mercurial. Variarum

cum tamen in 2 i. Prob. sect. probl. 24. id paullo diuersus legatur: eos scilicet, qui cibos ex hordeo factitant, decoloratiores, & destillationibus magis obnoxios esse. eos vero, qui ex tritico, meliorem habitum referre. quod sicut triticum hordeo facilius coquitur, pariter eam effluxus ab illo in corpus illabentes melius conficiantur, & propterea nec in crudos humores conuertantur, nec sanguinem corrumpant, quemadmodum vapores ab hordeo effluentes efficere verisimile est.

Locus Aristotelis de Melle correctus et expositus.

Quod mel conseruet mortua: & alia quaedam. CAP. XXIIII.

Vlgarium quorundam iam diu fuit opinio, mellis prouentum maxime praemonstrari, quando frequentiores arcus caelestes apparent. quod probant nonnulli hisce verbis Aristotelis in li. 5. de Hist. anim. cap. 12. μέλι δὲ τὸ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ αἴθερι, καὶ μάλιστ' ἀπὸ τῶν ἐπιτολαῶν, & ὅταν κατασκήψῃ ἡ Ἰερός. Sed ego hanc sententiā semper suspectam habui: propterea quod Aristoteles eodem in loco ita scribens, ἀλλ' αὐχμὲ μὲν ὄντος μέλι ἐργάζονται μάλλον, ἐκ' ὀμβρείας δὲ γόνον, id clare, affirmat, quod etiam communi fere omnium experimento constat, nimirū in summis ficcitatibus maiorem mellis super herbas, quas depascuntur apes, copiam abundare. Iccirco, quin in Aristotelis codicibus impressis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto: eo magis, quod in vetustissimo Scipionis Carteromachi codice, quem mihi opera eruditissimi Fuluij Vrsini videre contigit, in hunc modum scriptum inueni: & μάλιστ' ἐν ταῖς τῶν αἰθρῶν ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ὁ Σείριος. Quam lectionem vt vehementer probem, in primis publica fere experientia admonet: deinde Plinij scriptoris inter Latinos grauissimi auctoritas, qui cum omnia ab Aristotele acceperit, sensisse videtur lib. 11. c. 14. optimum mel Sirio ex oriente produci, apparente vero arcu caelesti, si imber non sequatur, medicamenta oculis & nonnulla fieri. Quid porro Astrorum exortus Aristoteli significarent, scio alios diuersa sentire: mihi vero probatur magis, vt Canem & Procyonem interpretemur: quandoquidem Theophrastus 1. de Causis plantarum cap. 6. & alibi Canem τὸ αἶσρον per excellentiam vt plerique alij vocasse inuenitur. Cum enim (vt Hipparchus ac Hyginus declarant) fidus

fidus Canis plures stellas contineat, quarum vna Sirius vel Canicula nūcupatur: Aristotelem id significasse arbitror, quòd mel tunc maximè ab aere cadit, quando astra, videlicet Procyon, Canis, & praesertim Sirius, qui Canis stella est, exoriuntur: eo namque tempore ardere terram, & siccitates maiores instare, vnde roris mellei vbertas nascatur, nemò nescit. Illud verò admiratione dignum est, quòd Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert, in Aphrica quādam gētem esse, quae supra Sirtes & Carthaginem incolat, Gyzaneres vocata, hancque exerceat artē, vt flores istis in locis colligat, melque ea copia & qualitate ex ijs conficiat, vt apum aequet mellificium. Multas autem atque omni ex parte homini vtilissimas vires à natura obtinuit mel: sed illa reliquarum praestantissima putanda, quòd vitia coerceat, nec serpere ea patiatur. Qua ex causa etiam exanimum (sicut Columella lib. 12. tradit) corpus hominis per annos plurimos innoxium conseruat. Nam Plinius refert, principatu Claudij se vidisse Hippocentaurum in Thessalia natū, ex Aegypto ad Imperatorem in melle allatum. Ante Plinium verò Xenophon in 5. Graecarum rerum, morem quandoque sepeliendi mortuos in melle, vt conseruarentur, extitisse tradit: quod in 3. Lucretium intellexisse puto, cū scripsit:

Aut in melle situm suffocari, atque rigere

Frigore, cum in summo gelidi cubat aequore saxi.

Varro in Sciomachia. *Quare Herclides Ponticus plus sapit qui praecipit vt comburerent, quam Democritus, qui vt in melle seruarent, quem si vulgus secutus esset, peream si centum denarijs calicem mulsi emere possemus.* Aemilius etiam Probus, siue Cornelius Nepos, in Agesilai vita refert, ipsum inter Cyrenas & Aegyptum ex morbo decessisse, ibique amicos, quo Spartam facilius perferre possent, inopia mellis cera circumfudisse, atque domum ita incorruptam retulisse. Vt hac ratione valeant medici in vsu mellis esse audaciores, vbi praesertim corruptionibus occurrere, atque putredinem compescere necessarium est. Alioqui si cum siccitate contendatur, detrimentum potius quàm commodum mellis vsui succedere, meritò innuit Galenus, dum biliosis, vtpote ficcis, magno studio eum cauendum praecipit, sicut & Hippocratis ijsdem cuncta dulcia damnauit.

H. Mercurial. Variarum

Locus Theophrasti Apollonio collatus. De Helleboro
 quaedam. Alter Theophrasti locus non integrè
 à Plinio expressus. CAP. XXV.

Theophrastus in 8. cap. lib. 9. de Hist. plant. quan-
 tum assuetudo etiam in medicamentis valeat,
 declarans, aliquot hominum exempla propo-
 nit, qui magna hellebori copia assumpta, ob
 cōsuetudinem neque superius neque inferius
 purgabantur: inter alia Eunomum Chium re-
 fert viginti duas hellebori potiones in foro
 vna die hausisse, nec quicquā purgatum es-
 se: quamquam hoc ab ipso factum subiungit, cum post septimā po-
 tionem pumicis pulverem aceto subactum ad comprimendum hel-
 lebori vim bibisset. Haec historia ex ipsomet Theophr. Non parum
 diuersa Apollonius in lib. de Mirab. hist. refert, hoc pacto: Θεόφρα-
 στος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἐν τῇ ἐξάτῃ τῆς παραγματείας, Εὐνομος (θησαύριον)
 ὁ χιός ὁ φαρμακοπόλις ἐλλεβόρου πίνων πλείονας πόσεις ἐκ ἐκβαίρει-
 το, καὶ ποτὲ, ἔφη, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνθίμβρος τοῖς ὁμοτέχνοις περὶ τέττε, δύο
 καὶ εἰκοσι πόσεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος, καὶ ἐκ ἐξάντην ὑπὸ τῆς
 σκιδῶν, τότε δ' ἀπῆλθεν λέσασθαι, καὶ δειπῆσαι, ὡς περ εἰώθει, καὶ οὐκ
 ἐξήμισεν. τὸ δὲ ἔπαρξεν ἐν πολυχρονίᾳ συνηθείᾳ γεγονώς, ἀρξάμενος
 ὑπὸ ὀλίγων ἕως τούτων. πάντων δὲ τῶν φαρμάκων αἰδωάμενος ἀδενέ-
 σθαι τοῖς συνειθισμένοις, ἐνίοις δὲ, καὶ ἀπειρατοὶ εἰσὶν. id est, Theophra-
 stus in lib. de Plantis, in postrema tractatione, Eunomus (ait) Chius phar-
 macopola multas hellebori potiones hauriens, non purgabatur: & non-
 nunquam vna die cum eiusdem professoribus re composita, in foro sedens,
 viginti duas potiones accepit, neque tamen à suis vasis surrexit: tum ve-
 rò abiit lotum atque coenatum, uti consueuerat, neque euomuit. Hoc au-
 tem fecit longa consuetudine ita paratus, à paucis scilicet principio acce-
 pto, sicque ad tot potiones progrediens. Sunt enim omnium medicamento-
 rum vires in consuetis infirmiores, in aliquibus etiā prorsus inefficaces.
 Quae verba libèter proposui, vt queant eruditi iudicare, Theophra-
 sti ne vulgaris codicibus, an Apollonij scriptis potior fides haberi
 debeat. Cū enim Theophrasti mens in eo capite existat, consuetu-
 dinis potentiam demonstrare: videtur potiùs, si suam sententiam
 tali exemplo confirmare quaerit, voluisse, Eunomum Chium tot
 hellebori potiones impune accepisse ob consuetudinem (vt legitur
 apud Apollonium) quā quòd pumicem aceto subactum potasset.

Cur

Cur veteres helleboro, elaterio; similibusque vehementissimis medicamentis adeò frequenter atque audacter vterentur, inopiam leuiorum pharmacorum, qua laborabant, in causa extitisse, putarunt multi. Ego verò non tam eorum consilium huic adscribo, quàm quòd (vt Galenus in libris de Artic. memorat) huiuscemodi pharmacorum praeparationes varias ac tutas habebant, quas posteros edocere neglexerunt: nisi potiùs eorum commentarijs careamus: vt contingit de lib. Hellebori Hippocr. cuius principium dumtaxat habetur. Praeterea linimentis, balneis alijsq; extrinsecis (vt notat Oribasius) remedijs admiscebāt, quae vt sine noxa hominū corpora purgabant, sic quoque iucūditatem maiorem vel saltem molestiam minorem afferebant. His autem temporibus nihil penè huiusce generis notum est: & iccirco non est mirum, si dum medicamenta leuiora sectari studemus, valentiora dimittentes, in curandis aegris ab antiquioribus tum in celeritate, tum etiam in securitate non rarò superamur. Ita sanè interpretor Plinij sentētiā, qui helleborum scribit quondam terribile, postea tam promiscuum effectū, vt plerique studiorum gratia ad peruidenda acrius, quae cōmentabantur, sumptarent. An venenis edendis ita quoque possint homines assuefieri, vt ab illis non laedantur, dubium est. Multi grauissimi auctores id fieri posse existimarunt: sed Auerroes, auctor in perscrutandis rerum causis acutissimus, in libro suo de Theriaca, talem sentētiā acriter cōfutauit. Hic subiungendus alter Theophrasti locus à Plinio non integrè expresus. Is enim libro de Lapid. in hunc modum scribit: ἀνακείδων κ̄ ἐν τῷ Διὸς ὀβελίσκῳ σμαράγδους, τέτταρας, μήκος μὲν τετράκωντα πηχῶν, εὖρος δὲ τῆ μὲν τέτταρας, τῆ δὲ δύο. id est: In Iouis obelisco quatuor smaragdos fuisse positos, longitudinis quadraginta cubitorum, latitudinis verò in vna parte quatuor, in altera duorū. haec Theophrastus. At Plinius ipsum citans, sic ait 37. lib. cap. 5. Et fuisse apud eos in Iouis delubro obeliscum è quatuor smaragdis, quadraginta cubitorum longitudine, latitudine verò in vna parte quatuor, in altera duorum. Mihi sanè rationabilius videtur, in obelisco fuisse smaragdos arte infixos, quàm totum obeliscum ex smaragdis constructum esse.

H. Mercurial. Variarum

Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus. De
Lactis coagulatione. Ctesiae locus de Radice vi-
num coagulante. Muria dura, & Mari-
nae usus. CAP. XXVI.

Erutissimus auctor Hippocrates in lib. de Ae-
re aqua & locis, Scytharū mores varios enar-
rans, inter caetera eos equino lacte Hippace
vocato victitasse refert. Quo modo autē Hip-
pacem eae gētes conficerent, in 4. de Morbis
hac oratione edocet: *ἔοικε δὲ τὸ τοῦ ὠπερ οἱ
Σκυθαὶ ποιεῦσιν ὅκ τῆ ἰππείης γάλακτος. ἐγχιόν-
τες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοίλα, σείκσι. τὸ δὲ τα-
ρυσόμορον ἀφαιεῖ, & διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν πῖον, ὃ βάτυρον καλεῖουσιν,
ἐπιπολῆς διίσταται, ἐλαφρόν ἐόν. τὸ δὲ βαρὺ καὶ παχὺ κατὰ ὕψαται, ὃ καὶ
ἄποκρίναντες ξηραίνουσι: ἐπιπὺ δὲ παγῆ καὶ ξυραυθῆ, ἰππάκλυ καλεῖουσιν.*
id est: *Assimilatur verò hoc illi, quod Scythae ex equino lacte parant.*
*Nam lac vasis ligneis iniicientes conquassant: quassatum spumescit atque
disseparatur: & id quod superficiei supernatat, Butyrum appellant, ve-
luti leue quoddam: quod autem infra subsidet graue, segregantes exic-
cant, & postquam concreuerit, Hippacem vocant.* Hanc eandem rem
quoniam Herodotus Hippocratis coetaneus in 4. diuerso quodā
& latiori modo exponit, eius quoque verba subnectam: *αἱ γὰρ τῆς
Σκυθίων γυναικες, ὡς σφι ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον ὄψα-
τὺς δ' ἔλας. τὰς δὲ δ' ἔλας οἱ Σκυθαὶ πάντας τυφλοῦσι, τοῦ γάλακτος εἰνε-
κεν, τοῦ πίνουσι, ποιοῦντες ὡ δὲ ἐπ' ἄν φουσητήρας λάβουσι ὀσεινέας, αὐλοῖ-
σι φροσεμφερισάτες, τέτες ἐσθέντας ἐς τῆς θηλείων ἰππων τὰ ἄρθρα,
φουσῶσι τοῖσι σώμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φουσητότων ἀμείλῃσι. φασὶ δὲ τῆ
δὲ εἰνεκα τὸ τοῦ ποίειν, τὰς φλέβας τῆ πῖμιπλασται φουσηομένας τῆς ἰπ-
πυ, καὶ τὸ ἔταρ κατίσται. ἐπ' εἰάν δὲ ἀμείλῃσι, τὸ γάλα ἐγχιάντες ἐς ξύ-
λων ἀγγύηα κοίλα, καὶ φέουσάντες μετὰ τὰ ἀγγύηα τὰς τυφλὰς, δο-
νέσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ὅπως ἄμυρον ἀπαρύταντες ἐγχιόνται εἰναί τι-
μιώτερον, τὸ δὲ ὑπὲς ἄμυρον ἦσαν τῆ ἐτέρη. id est. *Vxores namque eorum
in diuturna virorū absentia ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant
autem Scythae seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes.*
*Sufflatoria ossa fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum
imposita ore instantur: hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc
ideo se facere aiunt, quòd venae equarū sufflatae implentur, & mammae
descen-**

descendunt. Posteaquā emulxere lac, in concaua vasa lineā diffundunt. His circumpositi caeci lac agitant, cuius, quod summum est, delibatur, preciosiusque habetur: vilius autem, quod subsidit. Ratio autem, qua seruos occaecarent Scythae, nulla alia fuit, nisi ne fugā capere possent, siquidem cū in hunc vnum faciendi lactis vsū eos adhiberent, oculi ipsorum non erant necessarij, vt ideō possent sine detrimento, ne fugitarent, seipsos exoculatione securos reddere. Itaque ex praedictis perspectum habetur, praeter coagulum, & succos diuersos, nobis experientia notos, quendam alium condensandi casei modum antiquos cognouisse; medicos autem solos fuisse, vt 4. Meteorolog. capit. 3. scribit Aristot. qui coaguli opera lac in caseum condenserent, forsan quōd sic purior & valetudini accommodatior euadat: cū qui alijs rebus commixtis efficitur, earum qualitates imbibere necesse habeat. Nam & Hippocrates loco citato Aristotelis sententiam ratam facere videtur, cū ipse medicus coaguli sic mentionem faciat: *εἶποιε δὲ τοῦτο τὸ πάθος γάλακτι, ἐπὶ τῆς ὀπῆς ἐμβάλλη ἐς τὸ γάλα, φύξις γηρομένη ἐπὶ αὐτῷ γάλακτι σιωεπάχυνε τὸ γάλα, καὶ ὁμοῦ ἐποίησεν.* id est: *Similis est haec affectio lacti: quando quis succum lacti iniecerit, frigiditas ipsi lacti inducta id condensat, atque unit.* Quamquam posset aliquis suspicari, nomine ὀπῆ, intellexisse Hippocratem succum ficulnum, vt saepè notatum est apud auctores, & praesertim poetas Graecos. Hippicem quoque herbam describit Plinius lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes, famē sitimque non sentire, & ob id Scythas illa etiam in duodenas dies durare in fame sitique tradit. An verò sit herba Hippice Plinij, cuius meminit Theophr. 9. de Hist. plant. 13. his verbis, *διὸ ταύτη τε, καὶ ἵππακη δάξεν φασὶ τοὺς Σκύθας ἡμέρας, καὶ ἕνδεκα, καὶ δώδεκα,* vt credidisse videntur Hermolaus & Gaza, qui ἵππακη vocem transtulit Equestri: an verò caseus equinus, sicut Turnebus in annotationibus in lib. Theophr. de Odoribus in hoc Plinium reprehendens, existimauit: non ita facillè ausim affirmare. Certè Theophrastus aliquid miri de Scythis dicere voluisse videtur. Atqui eos duodecim dies ea radice & caseo equino viuere consueuisse, nullam admirationem habet: quando ferunt, Zoroastrem interdum solo lacte sex menses transegisse, quod de quodam alio narrat Athenaeus: immò ipsemet Hippocrates, atque Herodotus videntur innuisse, plurimam temporis partem solo caseo equino Scythas vixitasse. Igitur quin Turnebo discors sim, haecenus facere nequeo. An verò ope caloris an frigoris semper lacti coagulatio accedat, dubitari meritò posset: sed cū à rebus diuersis facultatibus praeditis hanc operatio-

H. Mercurial. Variarum

nem nasci constat, ab vtraque causa proficisci autumo, calore ferofum humorem exfugente, frigore terrenum condensante, atque ab aqueis partibus segregante sic namque cynara, gallinae ingluuies; *πρόλοφος* ab Arist. vocata, Cnicus (quod tradit Alexander Probl. auctor) coagulare conspiciuntur. Auenzoar quoque lib. 1. tract. 15. cap. 5. myrobalanos ad lac coagulandum experientia inuentos esse optimos, etsi Galenus id ignorauerit, testatur. Illud mirum, quod à Ctesia scriptis mandatum est, radicem quandam apud Indos haberi, quae aquae aut vino parua mensura immissa, ita cōdensat, vt manu veluti cera teneri ac tractari queant: quemadmodum item de aquifoliae arboris flore aquam glaciantem, & coriacea calliciaque idem operantibus, ex Pythagorae auctoritate tradit Plinius lib. 24. cap. 13. & 17. Id autem efficere vim radicis mirificè exsiccatariam ac frigidam, propterea existimo quoniam Aristoteles scriptor grauissimus, in 4. Meteorol. lib. aquam, serum, & vrinam solo frigido sicco concrefcere prodit: vbi etiam scribit, Arcadici quoddam vini genus esse, quod à fumo in vtribus siccatum adeò conspissatur, vt gladijs abrasum bibatur. Cur itaque apud Scribonium Largum aliosque scriptores pro Muria dura non eam intelligamus, quae visolis vsque adeò crassifaceta sit, vt alterius liquidioris respectu dura quodammodo appareat? Certè Turnebus, alioquin oculatissimus, si Columellam in lib. 12. vbi muriae durae conficiendae rationem edocet, attentè lecitasset, non ipsi necesse fuisset eius etymologiam nimis subtiliter inuestigare: sed statim intellexisset, maiores nostros plures murias habuisse, & inter alias vnam, quam & copia salis & calore solis conspissatam, vt à reliquis separarent, duram nuncupare voluerunt, quae etiam oliuas albas condiri consueuisse innuit Celsus in 2. lib. Nam columella idem lib. 7. cap. 4. caelestis aquae sub dio solibus duratae ad pecoris scabritiem curandam meminit. Mentionem quoque facit Celsus lib. 2. cap. 30. aquae durae quam difficulter putrescentem exponit. Ad haec marinam aquam ad profligandos varios morbos tam intus quàm extra in vsum receptam ab antiquis inuenio; qua sacerdotes Aegyptios Euripidem, illuc cum Platone appulsum, & morbo correptum, curasse memorat Laertius: vnde is quasi remedio gratiam redditurus, versiculum decantatum omnibus fecit:

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ.

*Sententia Plinij defenditur de Lino viuo, et ex alyis cõ-
probat. Quid sit Scribonio Foenicij. CAP. XXVII.*

HX Cyprio lapide, quem Amiantum alij nominant, te-
las et vela spectaculi gratia maiores texisse, quæ igni-
bus iniecta arderet quidē, sed flāmis inuicta & splē-
didiora exirent, Dioscorides scripsit. Hūc q̄ Plinius
crediderit ac appellarit Linū viuū & inextinguibile,
nō erat à quibusdā recētiōribus dānandus, quando quidē Pausanias
ante ipsum Carpasium linum, Strabo Carystium vocarant, quē So-
linus Carbasum, Zoroaster Bostrychitem, quidam Corsoydem, alij
Poliam, alij Spartopoliam, vulgares Pulveres salamandrae aut
Alumen scissile falsò dixere. Et huiusc generis lino mappas etiam
factitatas, quae igni immissae, vt aliae aqua lotae, à sordibus mūda-
bantur, praeter Plinium Apollonius quoque auctoritate Taci, in lib.
Mirab. hist. hunc in modū testatur. Τάκος ἐν τῷ περὶ λίθων, ὁ καρύσιος
(φουσίον) λεγόμενος λίθος ὀπιφύσει εἶχει ἐριώδες, & χυώδεις, ὅξ ἐν ἴσῃται
& ὑφανεται χειρεκμαγεία: σφέροσι δὲ ὅξ αἰτὲ & ἐλλύχνια, & ὄσι καόμενα
λαμπρά, & ἀκατάκασα. τῷ δὲ ἐκμαγείων τῶν ῥυπαρομένων ἡ πλύσις
γίνεται ἐδὶ ὕδατος ἀλλὰ κληματὶς καίεται, καὶ τότε τὸ ἐκμαγείον ὀπι-
τίθεται. ὁ μὲν ῥύπος ἀπορρεῖ, αὐτὸ δὲ λεύκον & καθαρόν γίνεται ὑπὸ τῆ
πυρρῆς, & πάλιν εἰς τὰς ἐγγρήζει χρείας. τὰ δὲ ἐλλύχνια μῦθε τὸν ἀπαι-
τα χροῖον ἀκατάκασα καόμενα μετ' ἐλαίου. δοκιμάζει δὲ, & τὴς πλωμαί-
ζομένους ἢ ὀσμῆ τῆ ἐλλύχνια καόμενα. γίνεται δὲ ὁ λίθος τῆτος & ἐν Κα-
ρυσιῶ μὲν, ἀφ' ἧ καὶ τῆιομα ἐλάβεν, πάλιν δὲ ἐν Κύπρῳ, καταβαυόντων
ἀπὸ τῆ Περαῖνδρου ὡς ἐπὶ Σόλωνος πορεύομένοις ἐν ἀριστοῦ τῆ Εμαίῃ, ὑπο-
κίτω πετρῶν, & καὶ πᾶσι λίθων αὐξεται, & πάλιν φθίνοντος τῆ σελωῖς
μειῖται & ὁ λίθος, id est: Tacus in lib. de Lapidibus, Lapis (ait) Carystius
dicitus habet adnata quaedā lanuginosa & colorata, ex qua materia nen-
tur ac texuntur mantilia: ex eadē & fila pro lucernis torquetur, suntq. dū
vruntur splendida atq. incremabilia. Porro sordes mantilium non aqua
eluuuntur, sed clematis vruntur, atq. ei mappa imponitur, vnde sordes omnis
effluit, ipsaq. mappa igne alba atq. pura redditur, rursusq. in usum ad-
hibetur. Funiculi autē lucernarum ex ipso facti, vsti cū oleo, nullo vnquā
tēpore consumuntur. Atq. harum lucernarum odore deprehenduntur, qui
morbo caduco vexantur. Gignitur verò huiuscemodi lapis tum in Carysto,
à quo nomen sumpsit; tum copiosius in Cypro, quā à Perandro Sobolos ver-
sus iter deorsum ducit, ad laeuam Elmaei, infra rupes; augetur circa ple-
nibunium, rursusq. luna decrecente minuitur. Ex quibus manifestē
colligitur, lapidē siue linum Cyprium, nō tantūm spectaculi gratia,

verum-

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. II.

verumetiam ad mappas ad mantilia cōficienda, vt quoque Plinius meminit, vfurpatū esse, quē vsūm Dioscoridem sanē latuisse, nemo dubitet; fortasse q̄ illius tēpestate, vel potiū in regionibus suis minimē amiantū in id adhiberetur. Ad hunc locū faciunt & illa, quae Plutarchus scripsit in lib. de Defectu oraculorū: vbi flumina, fontes, metalla, aliasq. plurimas terrae vires, aliquando deficere ostendēs, idem euenisse scribit, lapidi Carystio, sub hisce verbis: καὶ μετὰ τῶν τὰς μὲν ἔξαμωρόσεις γεγόνενα καὶ ἀς, ὡς τῶν περὶ ἀττικῶν ἀργυρίων, Ἐτῆς ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἔξ ἧς ἐδημιουργεῖτο τὰ ψυχρήματα τῶν ξίφων, ὡς Αἰχυλος εἶρηκε, λαβὼν γὰρ αὐτόθακτον ἑββοϊκὸν ξίφος: τῆς δὲ ἐν καρύσει πέτρας χερίος ἔσπολυς ἀρ' ἔσπέπαιται, κινύματα λίθων μαλακὰ νηματῶδ' ἢ σικκωφέρετα. Ἐ γὰρ ὑμῶν ἐωρακέναι τινὰς οἴουμαι χειρομάντρα, καὶ δίκτυα, Ἐ κερυφάλις ἐκείθεν ἔτε περὶ κομίνες, ἀλλ' ὡς ἀνρύπανθῆ χερσὶ μένων ἰμβάλλοντες εἰς φλόγα λαμπρὰ Ἐξερῶν κομίζονται, καὶ δὲ ἠφάνισαι, καὶ μὲν οἶον ἴνες ἢ τρίχες ἀομαὶ ἔξετρήχσιν ἐν τοῖς μεταλλοῖς.

id est: Metallorum quoq. nouas haud mirū extinctioniones factas, quemadmodū argēti apud Atticam regionē, atq. chalcitidis, in Euboea, ex qua aquae frigore tinctos enses fieri solitum testatur Aeschylus his verbis: Capiens enim Euboicum ensē acie rigentē. Petrae autē in Carysto iā diu est quōd vena desijt glomos lapideos molles ferre, ex quibus fila nebantur. Nonnullos enim vestrum mantilia, plagulas, retia ex illa materia cōtexta aspexisse puto, quae nō comburuntur, sed vsu sordida effecta in flamma conijcitur, atq. inde lucida et splendida efferunt. nunc autē euannit, vixq. in metallis rarae veluti fibrae ac pili intercurrunt. Laborauit Turnebus, vt quid Scribonio Foenicium significaret, apertum faceret, sed quis nō videt, ea verba in 267. sic legi debere. Secundū quae adijcitur crocum tritū ex aceto, deinde myrrha trita per se aspergitur, vltimū nitrū, & Asius lapis, phoenicio inducitur. Marcellus enim, qui Scribonium transcripsit, c. 35. idē malagma describēs, sic ea verba refert: Secundū quae adijcitur crocum tritū ex aceto, deinde myrrha trita aspergitur, vltimū nitrū, & Asius lapis additur. Ea verō vltima duo verba, Phoenicio inducitur, arbitror sic intelligendum, q̄ malagma super pannū vel corium purpureum, dū postulat vsus, duci debeat, atque ita loco patienti apponi: corij phoenicij mentio est apud Plautum in Pseudolo. Nā & Marcellus & Scribonius alia huiuscemodi emplasmata memorant, quae pannis superinducta aegrotantibus membris applicabantur, In 37. capite Marcelli: De lapide Sarcophago, Vnciā vnā tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis, atq. in pannum inductum impones pedibus, & alligabis.

Finis Libri Secundi.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Tertius.

Loca Oribasij ex Stobaeo restituta.

CAPVT I.

RIBASIVS, qui multa veterum medicorum scripta collegit, cuique ob hanc causam medici omnes plurimum debent, in 9. Collect. suorum libro, nonnulla ex Antyllo de aere profert: quae quoniam apud Stobaeum diuerso satis modo leguntur, hic lectoribus proponere volui. Ea igitur quae in cap. 4. Oribasij scripta habentur, sic apud Stobaeum ferm. 99.

leguntur: *ἡμέραν λαμβάνομεν συν νυκτί. ἀναλογίαν δὲ αὐτῷ ἐφαρμόζειν τινὰ πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν, καθάπερ Ἰπποκράτης ἐν τῇ δευτέρῃ τῆς ἐπιδημιῶν ἐπισημιώατο. ἔστι δὲ ὁ μὲν ὄρθρος ὑγρὸς καὶ θερμὸς, ἕξει ἰσοκῶς. δὲ τῆτο οἷτε ὑπνοὶ δὴ κρινεῖς, καὶ τὰ σώματα ἀνεῖται καὶ τὰ τῆς νοσοῦτων, ὥστε καὶ τοῖς πυρέσσουσιν ὀφροφότατον εἶναι τὸν δὲ τὸν καιρὸν. ἀναθυμιάσεις δὲ ἀνεῖσι πρὸς τὸν ὄρθρον, καὶ αἷρα ποταμῶν διποπνέουσιν ὑγραί, καὶ δρόσος ἐπιπίπτει, ἀνθη ἀναβαίνει, καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ἀνίσχουσιν, ἔστι τῆς καταστάσεως τῆς ὀρθρινῆς ἰσοκῶς. τὰ δὲ μέσα τῆς ἡμέρας φέρεται παρειασθαι. τὰ δὲ κατὰ τὴν δείλην φθινοπώρῳ: δὲ τῆτο βαρῶν, καὶ δυσπαρεσσημάτων οἰσικῶν, νοσηρῆς οὔσης τῆς δείλης, ἀνάλογον φθινοπώρῳ. τῆς δὲ νυκτὸς τὰ μὲν πρῶτα, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἑσπέραν, ὁμοία τῇ δείλῃ. ἐντεῦθεν οὔτε ὑπνοῦ ἐπιτρέπομεν τοῖς κέμενσι πρὸς τὴν ὥραν, οὔτε ποτὸν προσφέρομεν, οὔτε ἄλλο πρὸς ἀγομῶν βοήθημα, εἰ μήτι ἕτερον προκαλοῖτο, ὑποφόμῳ τὸν καιρὸν τῆτον, ὡς περὶ τὸν δειληνόν. τὰ δὲ μέσα τῆς νυκτὸς χειμῶνι ὀξείασθαι πλεῖστον γὰρ τότε*

Mer. Var. Lect.

H ὁ ἥλιος,

H. Mercurial. Variarum

ὁ ἥλιος, καθάπερ καὶ ἐν χειμῶνι, ἀφίση κενήμων. αἰτε οὐδ' ὀδύνην τοῖς νοσῶσιν ἰσχυρότεραν τῆς νυκτὸς εἰκότως, διὰ τὸ ψυχρὸς πυκνομένης τῆς ἐπιφανείας, καὶ ὑπολαμβανομένης τῆς κατὰ τὸ ἄδηνον διαπνοῆς. καὶ τὰ ῥόματα δὲ, καὶ τὰ τῆς ὀφθαλμιῶντων, καὶ τὰ τῆς δυσεντερικῶν, καὶ κοιλιακῶν, καὶ τὰ ἀμαρτικὰ, ἅπτε τῆς αὐτῆς προφάσεως ἐπιγίνεται, παντὸς τοῦ εἰωθότος ἀπεινᾶν κατὰ τὸ ἀφανὲς εἰς ἓνα τόπον σιωδιδόμενα τὸν ῥόματιζομενον. τὰ δὲ τελευτᾶα τῆς νυκτὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν ὄρθρον γειννάσιν τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ κρείσσεως μεταλαμβάνει. Ea verò in Latinis codicibus hunc in modū restituenda erunt; Diem unā cum nocte modo intelligimus, eumque anno similem esse pronunciamus, quemadmodum Hippocrates in secundo Epidem. significavit. Matutinum enim tempus humidum calidumq. est veri simile; quomobrem somni puri, & corpora tam sanorum quam aegrotantium recreantur. Ex quo fit, ut febricitantes hac hora placidissimè degant: nam exhalationes mane dissoluntur, & humidae fluminum aurae respirant, & ros cadit, flores exurgunt, omniaq. è terra orientia attolluntur: nimirum matutina constitutione veri simili existente. Meridies autem aestati comparatur. Pars verò quae ad occasum pertinet, autumno: propter hoc gravitates ac fastidia infert, quippe cum occasus morbosus sit. Noctis vero pars prima, et quae circa vesperam est, occasui similis est, eo tempore neque somnū aegroti suademus, neque potum damus, neque ullum aliud auxilium adhibemus, nisi quid aliud admoneat: quod facimus, veluti illud tēpus aequè ac tempus occasus vereamur. Mediae noctis tempus hiemi comparatū est, siquidem tum sol primum à nobis, ut hibernis diebus, distat. Ergo dolores nocturno tempore vehementiores sunt, idque meritò, cum nox suo frigore extremam cutim denset, & perspirationem, quae clam in corporibus fit, intercipiat: & defluxiones, tum eorum qui lippitudine laborant, tum eorum, quos tormenta intestinorum exercent, tum eorū qui Coeliaci nominantur, tum eorū quibus sanguis fluit, ab hac eadem causa promouentur, cum ij, qui defluxionibus correpti sunt, id totū, quod clam ferri consuevit, unum in locum amandent. Ultima noctis pars, propterea quòd matutino tēpori propinqua est, eiusdem cum eo temperamenti est particeps. In eodem similiter lib. i. i. quae scribuntur, ita Stobaeus refert: οἱ ὑψυλοὶ τῆς τόπων ὑγειότεροι. τὸ αἶρος ἐν αὐτοῖς μὴ μένοντος, ἀλλὰ ἀειχειροῦς, & ὑπὸ τῆς ἀνέμων συνεχῆς ἀπωθουμένου. Ἐπνοοῖτε δὴ, & διαθίσισι πάσας ἐπιτήδειοι, τοῖς ἀει θάρακα & κεφαλῇ ἀπεινοῖσι, & τοῖς ἀσθητικαῖς πᾶσιν. οἱ δὲ ταπφνοὶ τοῖς μὲν προειρημένους ἀνάρμοσοι, διαφορεμένοις δὲ, ἢ & συγκοπτομένοις ἐπιτήδειοι, καὶ γέρεσι δὲ ἀρμόζουσι μᾶλλον τῆς ὑψυλῶν. οἱ δὲ ἀρθεθαλάττιοι τόποι τοῖς τε ὑδρωπικοῖς, καὶ τοῖς ὑπὸ ῥόματος ἔτι σινοῦ ἐνοχλεμένοις ἀρμόδιοι, & ὅπερ διὰ μύξα, ἢ δάλαφα, ἢ ἀνασομῶσαι: ἀγαθοί

ἀγαθοὶ δὲ ἐνδριχοῖς ἢ ἀρθριτικοῖς ᾧσιν, ὀπιτήδαιοι δὲ, ἔεις ὄρεξιν κα-
 καωμένοις, οἱ δὲ μεσόγειοι ψυχρότεροι τῶν ὠρεθλαττίων, καὶ πρὸς μὲν
 τὰ ὄξεια νοσήματα, ἴαν γε μὴ ἐλώδεις ᾧσι, μηδὲ κοῖλοι, κρείττους τῶν πα-
 ρεθλαττίων, πρὸς δὲ τὰ χρόνια χεῖρας. οἱ δὲ ἐλώδεις κακοὶ μὲν αἰεθέρως
 δὲ, ἔλοιμώδεις, περὶ ὄδεις θέρως μὲν πνιγώδεις, χειμῶνος δὲ χαλεπῶς
 ψυχροὶ, ἔφαυλοι δὲ πρὸς ὑγείαν. οἱ δὲ ὠρεθλαττίοι, ψυχροὶ καὶ ἀνώμα-
 λοι, ἀτροφίας μόνως ὀπιτήδαιοι τῆς δι' ὑγρότητα σωσιζαμένης. χεῖρας δὲ
 τῶν οἱ τελευτῶδεις. ἔ γδ μόνον φαῦλον τὸν αἶμα κατασκευάζουσιν, ἀλλ-
 ἂ ἔ τὴς καρπὸς κακείως, σόμαχόν τε λυμάνονται, καὶ τὰ σπλάγχνα σκλη-
 ρῶσι, καὶ καχεξίας ἔ κακοχυμίας καὶ ὕδρωπας ὀποτελεῖσι, κακοὶ δὲ ἔ οἱ
 πρὸς μετὰ ἄλλοις τισὶν ὑφεσῶτες: ξηροὶ γδ, καὶ πνιγώδεις, οἱ δὲ βαθύγειοι
 εὐχυμώτεροι ὄντες, τῆς ξηροῦτος ἀρμόζουσι διαθήσειν. οἱ δὲ ἀργιλώ-
 δεις διαλυτικοὶ τῆ σωμαχῆ, ἔκλυτον ἔχοντες τὴν ἀναθυμίασιν. οἱ δὲ πυ-
 ρόγειοι ξηραντικώτεροι τῶν οἱ δὲ μελάγγειοι πάντες αἰεσοί. Sic verò
 Latine interpretanda sūt: *Loca sublimia saluberrima sunt, cum aer in eis
 non sit permanens, sed perfundatur, ἔ à ventis continenter exagitetur;
 cumq. rectè perspirentur, omnibus thoracis affectionibus erunt accom-
 data, ἔ capiti laboranti, ἔ omnibus sensuum instrumentis conuenient.
 At loca humilia ante dictis non sunt idonea: ijs verò qui per halitum di-
 geruntur, qui in syncopas cadunt, ἔ senibus, magis quam sublimia apta
 sunt. Loca verò maritima hydropicis, ἔ quibus quaeuis defluxio mole-
 sta est, accommodata sunt, itemque ubi detergendum, aut calefaciendum,
 aut aperiendum est, conueniunt; sed profunt etiam omnibus ijs, qui ner-
 uorum ἔ articulorum doloribus torquentur. Iam deprauatis quoque ap-
 petitibus profunt. Mediterranea verò sunt maritimis frigidiora: caete-
 rum ad morbos acutos, si neque palustria, neque caua fuerint, sunt mariti-
 mis accommodatiora; sed ad morbos diuturnos ineptiora. Stagnantia
 cum semper sunt in vitio, tum verò etiam aestate sunt pestilentia; Petraea
 aestate quidem suffocant, hieme verò molesta frigora faciunt, neque ta-
 men sanitati incommodant. Quae verò sunt prope flumina frigida ac
 inaequalia existunt, solis atrophia ob humiditatem laborantibus accom-
 modata. Hisce peiora habentur lutulenta: quoniam non solum aerem
 prauum, sed ἔ fructus deteriores reddunt, stomachum corrumpunt, vi-
 scera indurant, malos habitus, cacochymias, ἔ hydropas pariunt. Praete-
 rea quae metallis propinqua sunt, mala itidem existimantur, siquidem
 sicca sunt, ἔ suffocantia. Quae verò sub terra sunt, si boni succi fuerint,
 siccioribus affectionibus apta censentur, Argillosa verò robur dissolunt,
 cum exhalationem habeant, in qua exsoluendi vis inest. Rufa maiore
 exsiccandi vi, quam quae nunc diximus, sunt praedita: nigra verò om-
 nibus bonitate longè praestant.*

82 H. Mercurial. Variarum

De Cyphoide, & Cyphi, Galeni, Plutarchi, & Herodoti
 loca collata, emendata, & explicata, De verbo

Ταειχ^δεω, in condiendis corporibus mortuis
 vsurpato. C A P. I I.

X praeclarissimis, quas ad varia morborum genera reliquit Andromachus, cōpositionibus, vna fuit pro hepaticis curādis, Cyphoides appellata, cuius Gal. 8. de Comp. med. secūdum loca, mentionē faciens, sic ab ipso vocatā scribit ob similitudinē illius Cypheos, quod Aegyptij omnium primi inuenere, ac in honorem Deorum quotidie accendere, eiusque vapore templa suffumigare consueuerunt. Cypheos verò cōpositionē, etfi Damocrates ex Ruso, in 2. Antidorū Gal. lib. clarissimē explicasse videatur: nihilominus & à Plutarcho traditā descriptionem proponere gratum futurū putavi, vt vtrisque simul conlatis, Galeni historiae splendor & gratia maior addatur. Plutarchus itaq. in libello de Iside & Osiride, prope finem, sic lingua nostra loquitur: *Cyphi autem temperamentum est ex decem & sex rebus compositum, cypero, melle, vino, & vna passa, & resina, & myrrha, & aspalatho, & seseli, & iunco odorato, & bitumine, & musco, & lacaphtho (nā vbi Graecē τρυβ legendū βρυβ, & λανθθη) praeter haec vtraque iunipero, quarum alteram maiorem, alteram minorem vocāt & cardamomo, & arundine. Componunt autem non temerē, sed recitatis interim, dū seplasiarū temperant, scripturis sacris, Numerus verò tametsi maximē videtur quadratus ex quadrato, & solus habere aequalem aequaliter numerū eò, quòd loco aequalē ambitum decenter inducat, minimē est nominandus. In hoc autem cooperari oportet inter se simul plurima, quae cōiuncta sunt, cūm odoriferas habeāt facultates. Dulcem enim spiritum & vtilem emittunt exhalationem, per quam & mutatur aer, & corpus etiam spiritu commotū cōstringit, vt & erga nos accommodetur, & temperamentiū blandum habeat, et continuas grauesq. curas diuturnas sine ebrietate relaxat, ac soluit, & vim imaginatiuam & insomniorum capacem veluti speculū laeuigat, ac puriorem reddit, nihilo deterius quām lyrae pulsus, quibus ante somnum utebantur Pythagorici. Odorata enim sensum deficientem reuocant saepe, rursus obtundunt & auferunt diffusis prae tenuitate per corpus humoribus: sicut & medici nonnulli somnū fieri dicunt, cūm cibi exhalatio leniter circa viscera*

H. Mercurial. Variarum

De turdis Horatij & Martialis defenditur iudicium,
& Galeni sententia improbat. Modus co-
quendi phasianos. Locus Varronis
emendatus. CAP. III.

Multi mirati sunt, quòd Horatius Flaccus scri-
pserit:

Nil melius turdo, nil vulua dulcius ampla.

idque Martialis confirmarit, dicens:

Inter aues turdus (si quis me iudice certet)

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

in eamq. venerunt sententiam, vt veteres tan-
quam gulae indoctos damnarent. Sed si rem
hanc exactius considerare velimus, profectò apparebit haud qua-
quam malè eos iudicasse: Nam quantam nutriendis pinguefacien-
disq. turdis maiores operā impenderent, M. Varro in 3. de Re rust.
lib. & Columella posteris testatam fecerunt: vbi praeter alia innu-
mera circa turdos studia. in cibum illis quòtidianum offas & ficis &
farina aliàs crassiore aliàs subtiliore confarctas, nec non milium cū
aqua copiosa & clara praebitum fuisse, mōstrat: vt hac ratione per-
suasum cuique esse possit, aues similibus cibis, aliisq. curis enutritas,
iucundissimas euasisse, adeò vt singuli turdi ternis denariis iure em-
pitari potuerint, quemadmodū interdū tempore suo Varro, quo-
tidie aetate sua factum scribit Columella, Atqui tēporibus nostris
turdorum fagināndorū eū nullus curam gerat, sed quales capiuntur
in coquinas mittantur, necesse est eam in ipsis manducādis sua-
uitatem minùs percipi. Illud sanè de turdis non parua admiratione
me afficit, quomodo Galenus eos & passerulos duriores esse cō-
coctu perdicibus, attagenis, columbis, gallis, phasianis, & gallinis
scripserit 3. de Alim. fac. Quem locum aliquo mendo scaterere, posset
quis suspicari, nisi eadem verba apud Oribasium & Aetium notata
haberentur. Cur autem hoc admirer, potissimū in causa est, quòd
& 7. Methodi, & alibi ex Galeno colligitur, quaecunq. magis nu-
triuunt, debere difficilius (datis caeteris paribus) à calore naturali cō-
fici, vnde si turdis & passeribus magis perdices, gallinae, & phasiani
nutriunt, suntq. (vt loquitur Celsus) materiae firmioris, par est quo-
que difficilius concoqui. Iam verò phasianos, quos, quārum ad cō-
ctionem ac nutriendi vim spectat, gallinis pares, edendi verò suauitate

tate superiores facit Galenus, solis vaporibus à culinàrum magistris ob maiorem gulae iucunditatem coqui còsueuisse, apud D. Hieronymum obseruati. Is enim in Epistola ad Oceanum 83. sacerdotis munera rypicè enarrans, sic eum depingit: Debere esse domũ suam bene regentem, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt caelatas patinas struat, nõ vt phasiadas aues lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant. artificii temperamento. Hoc etiam pacto solitum fructus coqui pro valetudinarijs meminit Galenus 2. de Comp. medic. vbi examinat scripta Apollonii ad capitis dolorẽ ex ebrietate: & Alexander Trallianus lib. 12. cap. de Tertia, Aethiopus in arenis carnes coquere multorum testimonio comprobatum est, ob id apud Varronem *καλαπρίστων*, ita legendum puto, neque in puluere libyco, non mythico, coquam carnes, quibus satullem corpora, ac famem ventris.

De Aconiti nomine, ex Antigono, De eodem Athenaei locus emendatus: item alter Theophrasti melius quàm à Gaza interpretatus. De Cicuta quaedam. Error Macroby. CAP. IIII.

Iu inter auctores disputatum fuit, à quonam aconiti nomen acceptum esset; tandemque potior pars Theophrasto adhaesit, qui in 9. de Plantarum historia sic ipsum vocatũ scribit, ab Achonis Periandinorũ siue Mariandinarum (vt quidam corrigendum volunt) pago ad Heracleam Ponti. Theophrasti sententiam ex Theopompo comprobauit primò Aelius

Promotus, cuius verba haec sunt ex lib. *περὶ ἰοβόλων καὶ δαλιτηρίων φαρμάκων*, qui in Vaticana bibliotheca seruat: τὸ ἀκόνιτον οὖνεται μὲν ἐν Ἀκόναις, λόφος δὲ ἐστὶν ἐν Ἡρακλείᾳ οὕτω καλοῦμενος Ἀκόναι, ὡς ἴσσορεὶ θεόπομπος: καὶ Εὐφορίων δὲ ἐν τῷ ξενίῳ ἐστὶ δὲ τὸ ἀκόνιτον ρίζιον αἰγῶσι διευφροῖς, ἀπὸ τῆς τὸ πετῆτο ὄνομα κέκτηται, ὃ ἐπαρδαλιαγῆς τινὲς ὀνομάζουσι, δὲ τὸ τὰς παρδαλεῖς ἀπογευμῆρας τέτε πηγυμὸν ὑποιδίειν. id est: *Aconitum in Aconis quidem nascitur: mons autem est in Heraclea sic vocatus, vt narrat Theopompus, vt verò Euphorion scribit in Xenio, Aconitum radícula est gramini similis, à loco huiusmodi nomen sortita, quam nonnulli Pardalianchen vocat, propterea quod pardali,*

H. Mercurial. Variarum

dali, si eam gustauerint, suffocantur. Deinde Antigonus in Collectaneis paradoxis, ubi haec scribit, Θεόπομπος δὲ φησὶν ὁ ἰσοριόγραφος τὸ καλέμενον ἀπόνιτον γίνεσθαι μὲν παρὶ Ἡράκλειαν πλὴν ἐν ταῖς ὀνόμαζομένης Ἀκόνιαις, ὅθεν καὶ τῆς ποροσηγορίας τελευτηκίαια; δυναμικὸν δὲ ἐν ἀργῶς ὄν, ἐκ ἐνεργείῃ ἐξέρχεται, ἀνὸς τῆς πῆγανον ταύτης ἡμέρας. ὡς Ἀγαθάρχου τὸ τυράννε πολλὰς ἀποκλείναντος φαρμάκων, & περιεφύμενε λαθάνειν, ὡς ἐβόητο συμφορῆς, τὰς πλείους Ἡρακλειωτῶν ἐπρότερον ἐξείναι, παρὰ τὴν φάγειν πῆγανον. id est, Theopompus verò historiarum scriptor aconitum vocatum circa Heracleam in Aconis vocatis nasci, atque inde nomen habuisse narrat: cum autem magnas vires possideat, quicquam non operari, si quis eadem die rutam potet. Vnde Agatharcho tyranno multos eo pharmaco tollere, atque latere cupiente: ut primum res detecta est, plurimi Heracleotarum non exhibant domo, priusquam rutam comedissent. Quomodo verò Agatharchus Heracleotas aconito interficeret, Theopompus apud Antigonum clarè non expressit: conijci tamen potest, occultum aliquem modum habuisse, quando ipse tanto tempore latuit, atque Heracleotae, ut illaesi euaderent, antequàm ἐδομιβίς proprijs exirent, rutam bibebant; quasi nulla vi, aut arte alia sese tueri valerent. Quo in casu id venenum etiam extimarum partium contactu fortè iugulare potuisse crederem, postquam Heracleotae statim extra domos venenum formidabant: ac Theophrastus & Plinius retulerunt, aconitum θυλήφορον, genitalibus quadrupedum foeminarum solummodò inditum, eò die enecare: alijque scripserunt aconitum tam extrinsecus, quàm intrinsecus homini nocere, nisi verisimilius esset Agatharchum eo secreto cõponendi aconiti modo ad interimendos Heracleotas vsus, cuius Theophrastus 6. de Hist. plant. cap. 16. meminit; ubi secundùm interpretationem nostram sic loquitur de aconito: *Petrosis locis maximè gaudet, eo nec oues, nec aliud animalis genus pascitur. Ad hoc autem ut operetur, quodam modo componi dicunt: nec cuiusvis esse: & propterea cum medici eam ignorent, pro putrefactoria uti; quinimmodò nec in vino, nec in melle ad quaecunque alia propinatum ullatenus sentiri. Ita verò componi, ut quibusdam statis temporibus veluti duorum, aut trium, sexue mensium, aut unius anni vel duorum spatio, sustollat: atque eos infelicissimè mārri, quibus longiori tempore corpus consumitur, feliciter autem, quibus citius. Nec ullam eius antidotum sponte nascentem (ut audiuimus) inueniri, sed quaedam auxilia illis, qui acceperunt, esse reperta: si quidem incolae nonnullos melle, & uino, & similibus, sed raro, & cum labore, à morte reuocant.* Haec Theophrastus. in quibus quot graues errores commiserit Gaza, cognoscet, quicunque eius verba & nostra Graecis conferre

ferre voluerit. Id quod ex Antigono retuli, apud Athenæum quoque 3. Dipnos. paulò diuersiùs legitur, hoc pacto: *Εἰ τις τούτους ἀπι-
σει, μαθήτω καὶ πῶρα Θεοπόμπου τῆ χίμ, ἀδρός φιλαλήθους, καὶ πολ-
λά χρήματα καταναλώσαντος, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἰσορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆς,
φησὶ γὰρ οὗτος ἐν τῇ ὀδῷ καὶ τριακῶσὴ τῶν ἰσοριῶν ἐστὶ Κλεάρχου διη-
γούμηνος τῶν ἠερακλειῶν τῶν ἐν τῷ πόντῳ τυραννῶν, ὡς βιαιῶς ἀνὴρ
πολλούς, καὶ ὡς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν. ἐπειδὴ οὖν, φησὶ,
πάντες ἔγνωσαν τὴν τῆ φαρμάκου φιλοτησίαν, οὐ παρέθεσαν τῶν οἰκίῶν
πρὶν φαγεῖν πῆλαιον: τὸ γὰρ τοῦς προφαγόντας, μηδὲν πάρα ἐν πίνον-
τας τὸ ἀκόνιτον; ὅκληθ' ἰωῦ φησὶ, δὲ τὸ οὐδεὶς ἐν τόπῳ, Ἀκόννας καλε-
μῶν, ὅτι πῶρα ἠερακλείαν. id est, Si quis fidem his adhibere non
vult, apud Theopompum Chium discat, hominem veritatis amanti-
ssimum, quiq; in exacta historiarum cognitione comparanda multum pecu-
niarum consumpsit. Hic enim in 38. Historiarum libro sermonem faciens
de Clearcho Heracleotarum in Ponto tyranno, ut vi multos sustulit, & ut
plurimis aconitum potu dedit; Postquam, ait, omnes pharmaci in potu fa-
ciendam à rege inuitationem cognouerunt, hæud prius domo exierunt,
quàm rutam comederent; eò quod nihil ab aconito ledantur illi, qui prius
hanc potarint. Aconitum vocari scribit à loco circa Heracleam Aconis ap-
pellato. Sed vbi apud hunc habetur, ἐδίδου κώνειον πιεῖν, corrigen-
dum esse puto, ἀκόνιτον: quoniam cùm Antigoni, nuper citati aucto-
ritas id exoptulat, tum maximè ipsiusmet Athenæi postrema ver-
ba requirunt. Ut interim quoque non omitam, cicutam valde aco-
nito leniùs esse venenum, & iccirco eam maiori mensura propinari,
atque interdum fallere: Nisi malumus, Athenæo κώνειον & ἀκόνι-
τον idem extitisse: quemadmodum Stephanus in libro de Urbibus,
eum citans, in voce Ἀκόννας attestari videtur, quo pacto Arabum er-
rorem tegere quoque possemus, qui κώνειον & ἀκόνιτον forsan idem
putantes, turdos siue sturnos aconito vesci tradiderunt: cùm non
aconito, sed cicuta eos nutriri, Galenus & alij veriùs tradant, vt
enim vulgò hodie Toxici nomine genus veneni quoduis significa-
mus, sic fortè & cicutam & aconitum veteres indifferenter vsurpa-
runt, quando scilicet, venenum, & non plantarum genus diuersum
erat significandum. Ex ijs quoque Athenæi verbis clarum esse po-
test, apud Antigonom non Agatharchum, sed Clearchum esse legen-
dum, atque illum ea die, in qua olim reges pocula prægustata porri-
gebant populo, vt hac propinatione suam erga ipsum benevolentiam
testarentur, ipsa pocula aconito inficere, atque hoc pacto illos in-
terficere decreuisse. Porro cicutam vino haustam irremediabile ma-
lum inducere, & si post ipsam vinum bibatur, eius prauitatem atque*

H. Mercurial. Variarum

vim castigare, Plinius intellexit, quando lib. 16. cap. 5. scripsit, Sicut cicuta homini venenum est, sic cicuta vinum, cuius euentus eâ rationem afferre soleo, quòd cicuta paucò vino hausta citiùs ad vitalia penetrat, nec ab illo sui vis hebetatur: at si vinum largè bibatur, postquam ipsi per aliquod tempus cum nativo calore pugna fuit, vim eius in pugna iam retusam ab illo vtpote calido penitus extinguere necesse est: & iccirco apud Platonem in Phædone voluerunt satellites, vt Socrates hausta cicuta non moueretur, timentes ne calore motus veneficum cicuta frigus nimiùm retusum foret, sicque mors, vel impedita vel saltem prorogata esset. Itaque Macrobius errasse facillè hinc patet, quando lib. 7. cap. 6. scripsit, Aconito potu superhaustum vinum esse remedio: sicut vinum cum aconito tritum, & potu haustum, irremediabile malum facit. Praeterquam enim quòd de aconito id nullus probatae fidei auctor tradidit; nisi vt supra ipsum quoque tueamur, Plutarchus etiam, à quo omnia illa accepit. 3. Sympos. 5. monstrat, non de aconito, sed *ὡς κωνεία*, siue de cicuta ea vera esse; vt Macrobius hallucinatus sit, *κόνιον*, id est, cicutam aconitum esse putans. Est apud eundem Plutarchum in lib. *ὡς ἀδολεσχίας*. historia scitu digna de illis, qui templum depopulaturi, priùs cicutam potarant, secumq. lagænam vino plenam attulerant, vt si capti fuissent, veneno interirent: sin minus, vini potu sese à veneno liberarent.

Macrobij error ob imperitiam medicinae. Quòd potus ad pulmonem pertingat, non vnum Platonem dixisse. Plutarchi locus ex Macrobio emendatus: alter Theophrasti explicatus, Et ab errore Galæe vindicatus. CAP. V.

Macrobius, qui totum Saturnalium suorum septimū librum ex Symposiacis Plutarchi verbore-nus furatus, illius nunquam mentionem fecit, si à nobis interdum damnabitur, eum ingrati-tudinis suæ debitas luere pœnas æqui iudices clamabunt, quemadmodum hoc loco, vbi Plu-tarchi, quem Latinum eius nomine occultato faciebat, vestigia deserere, & medicorum are-nas ingredi non veritus, calumnijs locum satis amplum parauit. Dū enim

enim eius lib. cap. 4. quattuor virtutes, quas medici naturae in perficiendis nutrimentis subministrare sciunt, exprimere conatur, quasi in primo limine maximo errori impedit, siquidem nullus est vel in medicinae auctorum lectione minimum versatus, qui ignoret, eas facultates appellari, *ἑλκτικήν* siue attractricem, *καθαρτικήν*, id est re-
 centricem, *ἀλλοιωτικήν* vel alteratricem, & *διπορητικήν* siue expul-
 tricem: quam verò ipse falsò *καθαρτικήν* vocat, *ἑλκτικήν* esse: & quā
καταδελτικήν, καθαρτικήν, ex ipsiusmet verbis intelligere facillè licet.
 Neque etiam vllus adeò rudis grammaticus inueniatur, qui *κατί-
 ζεν* pro trahere, & *καθαρτικήν* facultatē pro attractrice vsurpare ve-
 lit. Sed hoc illius fortè non proprium, at librariorum culpa erratū
 sit: Aliud autem cum multis illi commune, & forsan cum Plutarcho
 & Galeno, qui Platoni adscripserunt, tanquam primus & solus po-
 tum per asperam arteriam ad pulmones descendere senserit: cum an
 teipsum fuerint celebres medici idem sentientes; aduersus quos Hip-
 pocrates siue Polybus in 2. de Morbis disputauit, & quos potius
 quàm Platonem ab Aristotele in libris de Animalibus damnari cre-
 diderim. Immo verò Plutarchus in Stoicorum repugnantijs hanc
 opinionem etiam Hippocrati tribuit, multisque alijs veteribus. Hip-
 pocrates verò in lib. de Corde (si tamen eius est) id planè sensisse vi-
 detur. Hisce adijciam, aliquas quoque gratias Macrobio habendas
 esse, nempe qui plures in Plutarchi Problematibus, lacunas explen-
 di, & errores corrigendi scriptis suis potestatem faciat; sicuti ex loco
 citato hos versus Eupolidis apud Plutarchum corruptos restituere
 poterit quiuis:

*Βοσκόμεθα ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς, ἐλάτης,
 Πείνης, κομάρε τε πόρθους ἀπαλοὺς διποτρώουσαι,
 Καὶ πρὸς τῆ τοισιν ἔτ' ἄλλ', οἶτον, κυτισὸν τε, ἠδὲ
 Φάσκον δῶδην, καὶ σμίλακα τεὶ πολύφυλλον,
 Κύτινον σχίνε, μέλιαν, συκὴν, δριῦ κιττὸν, μυρίκην,
 Πρόμαλον, ῥαμνον, φλώμον, ἀνθρεικόν, κισθόν,
 Φηγόν, δύμα, δύμβραν.*

Quos si Adrianus Iunius legisset, non traduxisset, *φάσκον δῶδην*, Le-
 gumina odora, sed aut alio quodam modo legisset, aut *φάσκον* intel-
 lexisset saltem apud Hesychium, si nō apud alios, esse τὸ ἕπι τῶν δρυ-
 ῶν γινόμενον. quae omnia vna cum caeteris enumeratis ab Eupoli-
 de, capras lubentiùs quàm legumina pasci, nunquam negarent pa-
 stores. Quamquam illius poetae sententiam nequaquam opinioni
 eorum fauere putem, qui multiplices cibos faciliùs concoqui simpli-
 cibus asserunt; propterea quòd ex Eupolide nō conuincitur capras

simul

H. Mercurial. Variarum

simul tot eduliorum genera manducare; sed quòd, cum maior pars aliarum pecudum duobus tribusve tantum cibis vtatur, ipsae vno vel altero deficiente, adhuc multa habent, quibus vesci queant, plantas vel herbas. Quid porro sit φάσκος fusiùs Hesychio indicarunt nobis Theophrastus, atque Plinius. Is. n. 3. de Hist. plant. c. 9. sic ait: ἡ αἰγίλωψ μὲν ἐστὶν φέρει ἀέλιον καὶ θράσχιον. καὶ γὰρ ὡπὴ χυαῖον κατακρήμνεται καθάπερ τρύγχος ὀθονίς μακρὸν. φύεται δὲ τὸ ἐν τῷ φλοιῷ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἢ βάλανος, οὐδ' ἐξ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς πλάγης τῶν ἀνωθεν ὄζων ἔχει. Quae verba dū trāsferret Theodorus, miror cur, (quod plerunque facere solet) Plinij verbis hac dere vsus non sit, quae sic se habent lib. 16. c. 8. *E glandiferis sola, quae vocatur aegilops, fert panos arentes, muscoso villo, canos, non in cortice modo, verum & è ramis dependentes, cubitali magnitudine, odoratos, vt diximus inter unguenta.* Haecenus Plinius. qui licet in aliquibus a Theophrasto diuersa scribere videatur, cum (vt Dioscorides & Eupolides) odoratum faciat huiuscemodi muscum, quod non indicat Theophrastus: attamen omnia mirè ipsi plantae accommodantur. Quemadmodum nec rei, nec Theophrasti verbis conuenit, quod Gaza, ἐκ τῆς κορυφῆς, transtulit, E surculo, siquidem κορυφή apud Theophrastum modo vocatur germinatio arborum, à clauae similitudine, sicut lib. 3. cap. 6. de Hist. modò geniculatum incrementum. & cacuminum articulatio, quod ait Plinius lib. 16. ca. 25. & quod in loco proposito significare existimo: Surculus verò id germen est, quòd ramis enascitur: a quo non est dubitandum quin muscus exeat.

Lucretij locus de Peste Hippocrati collatus, & eius defensio. CAP. VI.

Vlti fuere ex veteribus, qui pestis rationem explicare, & posteris tradere tentarunt: sed vnum Hippocratem in eo genere omnes alios exceluisse inter medicos constat, non modò in ijs, quos Epidemicos inscripsit, libris, verum etià alibi, & praesertim in illo volumine, vbi *de φουσῶν*, siue de Spiritibus disertissimè tractat: quòd cum ab Erotiano, Galeno, Gregorio Nazianzeno, Stobaeo, & ab alijs fide dignis scriptoribus, vt Hippocraticè citetur, quin magnae apud medicos existimationis tamquam Hippocratis doctrina plenum esse debeat, neminem negaturum spero; quemadmodum etiam latissimè in nostris, quas edituri aliquando sumus

fumus super Hippocratem adnotationibus, probabitur. Itaq; in lib.
 de Spiritibus sapientissimus senex omnium morborum aliquam da-
 ri communem originem, nempe aerem, ante cetera ostendens, ita
 scribit: Μετὰ τὸ τοῖνον εὐθὺς ρητέον, ὅτι ἐκ ἄλλοθεν εἰκὸς ἐστὶ γίνε-
 σθαι τὰς ἀρρώστιας μάλιστα, ἢ ἐντεῦθεν, ὅταν τὸ τοῖνον ἢ πλεονῶν ἢ ἔλαττον, ἢ καὶ
 ἀθροώτερον καὶ μεμιασμένον νοσηροῖσι μιάσμασι τὸ σῶμα ἐσέλθῃ. id est:
*Post hoc igitur statim dicendum, quod non aliunde potissimum morbos
 nasci consentaneum est, quam hinc: quando scilicet hic (de aere loque-
 batur siue spiritu) vel copiosior, vel potior, vel cumulatior atque morbosus
 inquinamenti infectus corpus ingreditur. Ex quibus liquet, eum
 sensisse, quod licet aliunde quoque morbos nasci contingat, nihilo-
 minus tunc maximè contingunt, quando aer morbosus contagijs af-
 fectus corpus intrat. Paulo pòst febres in duo genera partiens, al-
 terum commune omnibus Pestem vocat; alterum ijs, qui mala vi-
 uendi consuetudine vtuntur, ob victum proprium facit; vtrumque
 tamen ab aere ortum capere scribit. De primo siue de peste hunc
 in modum loquitur: ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς διὰ τὸ τοῖοντος, ὅτι τὸ
 πνεῦμα τοῦτο πάντες ἔλκουσιν ὁμοίως, ὁμοίως δὲ ὁμοίως τὸ πνεῦμα τὰς σώ-
 ματι μιχθέντος, ὁμοιοὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται. ἀλλ' ἴσως φησὶ τις, διότι οὐδ'
 οὐχ ἅπανσι τοῖσι ζώοισι ἀλλ' ἔθνη τινὶ αὐτέων περὶ πῶτος αἰ τοιαῦ-
 τα νοῦσοι; διότι (φαίλω ἂν) διαφέρει σῶμα σώματος, καὶ φύσις φύσιος,
 καὶ τροφή τροφῆς. οὐ γὰρ ἅπανσι τοῖσιν ἔθνεσι τῶν ζώων ταῦτα οὐτ' ἀναρ-
 μοσα, οὐτ' ἀαρμωσι βῆσιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι συμφρα. ὁπόταν μὲν οὖν
 ὁ ἀήρ τοιοῦτέοισι πληθῇ ἢ μιάσμασι, ἀτὴ ἀνθρώπινῃ φύσιν πολέμια βῆσιν,
 ἀνθρώποι τότε νοσήουσιν; ὅταν δὲ ἕτερω τινὶ ἔθνεσι ζώων ὁ ἀήρ ἀαρμωσος
 ἢ, τὸ νόσημα καὶ νοσήουσιν. id est: *Communis itaque febris ideo talis
 est, quod spiritum huiuscemodi omnes attrahant: simili verè spiritu si-
 militer corpori commixto, similes quoque morbi efficiuntur. At fortas-
 se dicet quispiam, Cur igitur non cunctis animalibus, sed alicui ipsorum
 generi contingunt tales morbi? Causa est (inquam) propterea quod cor-
 pus à corpore, natura à natura, nutrimentum à nutrimento differunt.
 Non enim omnibus animalium generibus incongrua eadem vel congrua
 sunt; sed alia alijs conueniunt. Quando itaque aer huiuscemodi conta-
 gijs, quae hominum aduersantur naturae, repletus fuerit, tunc homines
 aegrotant; quando tunc alicui alteri animalium generi aer incongruus
 exiterit, illa similiter aegrotant. Quam sententiam Lucretius in 6.
 de Natura adeò eloquenter ac appositè expressit; vt non aliunde,
 quàm ex hoc Hippocratis libro ea omnia excerpisse, & quae bre-
 uiter hic docentur, ibi fusiùs & luculentius declarasse videatur. Ver-
 sus ipsius hisce subijcere placuit:**

Nunc

H. Mercurial. Variarum

Nunc ratio quae sit morbis, aut unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi, pecudumq; cateruis,
Expediam. Primum multarum semina rerum
Esse supra docui, quae sint vitalia nobis,
Et contra quae sint morbo morriq; necesse est
Multa volare. Ea cum casu sunt fortè coorta,
Et perturbarunt caelum, fit morbidus aer,
Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque
Aut extrinsecus, ut nubes nebulaeque, supernè
Per Caelum veniunt; aut ipsa saepe coorta
De terra surgunt, ubi putorem humida naçta est,
Intempestivus pluviusq; & solibus iccta.
Nonne vides etiam caeli novitate & aquarum
Tentari procul à patria quicumque domoque
Adveniunt? ideo, quia longè descrepitat res.
Nam quid Britannis caelum differre putamus,
Et quod in Aegypto est, qua mundi claudicat axis?
Quidve quod in Ponto est differre à Gadibus, atque
Vsq; ad nigra virum percoçtaque saecla calore?
Quae cum quatuor inter se diuersa videmus
Quatuor à ventis, & caeli partibus esse,
Tum calor & facies hominum distare videntur
Largiter, & morbi generatim saecla tenere.
Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in media, neque praeterea vsquam.
Athide tentantur gressus, oculiq; in Achacis
Finibus; inde alijs alius locus est inimicus
Partibus ac membris. varius concinnat id aer.
Proinde ubi se caelum, quod nobis fortè alienum
Commouet, atque aer inimicus serpere caepit,
Ut nebula ad nubes paullatim repit, & omne
Qua graditur conturbat, & immutare coactat;
Fit quoque ut in nostrum cum venit denique caelum,
Corrumpat, reddatque sui simile, atque alienum.
Haec igitur subito elades noua pestilitasque
Aut in aquas cadit, aut fruges perfidit in ipsas,
Aut alios hominum pastus, pecudumq; cibatus,
Aut etiam suspensa manet vis aere in ipso,
Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras,

illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.

Consimili ratione venit bubus quoque saepe

Pestilitas, etiam pecubus balantibus aegror.

Nec refert utrum nos in loca deueniamus

Nobis aduersa, & caeli mutemus amictum:

An caelum nobis vltro natura corruptum

Deferat, aut aliquid quod non consueuimus uti,

Quod nos aduentu possit tentare recenti.

Si igitur quis attento animo Lucretiana Hippocraticis conferat; sanè cognoscet Latinum scriptorem non modò sententiam atque principia à Graeco accepisse, immò & saepè verba verbis alterius respondere perspicuè animaduertet. Quod eò magis miror, quoniam cum Epicurus, & Democritus, cuius discipulus fuit Hippocrates, eandem opinionem tenuerint, facile dici posset, Lucretiū potiùs illos quàm Hippocratem secutum esse. Vt verò cumq. sit, manifestè patet, pestis originem apud illos omnes penè eandem haberi, atque in hoc dumtaxat varietatem aliquam apparere, quòd Democritus atomos, Hippocrates *μιάσματα*, Lucretius Epicurum imitatus semina appellare maluerit. Conferrem quoque Thucydidi de Athenensium peste narrationem Lucretianae, quando praefertim Galenus saepenumèro Thucydidi mentionem facit: sed quia id à multis eleganter factum inuenio, quos Fuluius Ursinus singularis probitatis, & eruditionis vir in sua Virgilij collatione non parum antecessit, libentissimè abstinere. itaque illud vnum admonebo, nonnullos iniquè profectò agere, qui Lucretio vertunt vitio, quòd interdum à Thucydidi oratione ac mente defleat; quandoquidem non ipse Thucydidi verba ad vnguem exprimere instituerat, sed tantum modò historiam Latinis carminibus complecti; quam vt felicissimè affecutus est, ita magnam laudem meretur, vbi praeter sententias, verba quoque Graeca (id enim saepissimè facit) Latino sermone reddit.

H. Mercurial. Variarum

Hippocratis, & Herodoti loca de morbo Scytharum
foemineo collata. De Amazonibus.

C A P. V I I.

Erodotus in Clio auctor est Scythas praelio
fufis Medis, vniuerfa Asia potitos, iamq. vt in
Aegyptum contenderent, Syriam, & Palaesti
nam ingreffos, à Psammittico rege precibus,
& muneribus fuiffe perfuafos, vt ea regione
intacta relicta, in loca fua reuerterentur: cūq;
in Afcalonem Palaestinae vrbē perueniffent,
multos ipforum vetustiffimum Vraniae Ve
neris templum depēculatos effe: ob quod facinus Deam illam tem
pli fpoliatoribus, eorumq. pofteris omnibus morbum foemineum
immiffiffe, quo quicunq. laborabant, à reliquis Scythis ἐνάρρες, fivē
ἐνάρες, hoc eff, euirati vocabantur. Ceterum quinam fuerit is mor
bus cū Herodotus non docuerit, Hippocratem, qui & morbum,
& originem veram, eiusque nōminis rationem explanat, in medium
adducemus, cū vt Herodoti hiftoriae maior claritas addatur, tum
maximē vt per Herodotum Hippocratis verba ac fentētias facilius
intelligamus Sic ergo in lib. de Aere aquis, & loc. fcribit: ἐτι τε πρὸς
τουτέοισιν δυνεχία γίνονται παλαιοὶ ἐν Σκύθεισι, & γυναίκα ἐρβάζονται
ὥς ἀγνώμονες δαλέγοντάτε ὁμοίως, καλεῖντάτε οἱ τοῖστοι ἀναδρι
εις. οἱ μὲν ἐπιχώριοι τῶν ἀγρίων προσιδέασιν θεῶν, καὶ σέβονται τετέως τοὺς
ἀνθρώπους, καὶ προσκυνοῦσι, δεδουκότες φέρεται αὐτῶν ἕκαστοι. ἐμοὶ δὲ καὶ
αὐτέω δοκεῖ ταῦτα τὰ παλαιὰ εἶναι, & τὰ ἄλλα πάντα. & εἰδὲν ἕτερον εἶτε
ρεθιότερον, εἰ δὲ ἀνθρωπινότερον, ἀλλὰ πάντα θεία. ἕκαστον δὲ ἔχει φύσιν
τῆς τοικτέων, καὶ εἰδὲν ἀλλοῦ φύσιος γίνονται. & τὸ τοῦ πάθος ὡς μοι δοκεῖ
γίνεσθαι, φεράσω ὑπὸ τῆς ἰππασίης κέδματα λαμβάνει, ἀτε αἰεὶ κρεμαμέ
νων ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν τοῖς ποσίν. ἐπειτα ἀποχαλοῦνται, καὶ ἔλκονται τὰ ἴσχια
οἱ ἀσφόδρα νοσοῦσιν: ἰῶνται δὲ σφάς αὐτῶν τρώων τοῖσδε. ὁ κοταν ἀρχη
ται ἢ νῆτος, ὅταν ἰδεν τὸ ὠτὸς ἕκαστην φλέβα τὰ μνησιν: ὅταν δὲ ἀπορρῦνται
αἷμα, ὑπὸς ὑπολαμβάνει ὑπὸ ἀδυνείας, & καθεύδουσιν. ἐπειτα ἀναγείρον
ται, οἱ μὲν τινες ὑγιεῖς εἰόντες, οἱ δὲ ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔστιν εἰς ταῦτα τῆ ἰήσει δὲ
φθέρει δαμ. εἰσι γὰρ ὡδὰ τὰ ὄτα φλέβες, αἷς αἰνίς ἐπιτάμη, ἀγοιοὶ γίνον
ται οἱ ἐπιτηθέντες. ταῦτας τοῖσιν μοι δοκέσιν τὰς φλέβας ἐπιτάμειν. οἱ
δὲ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ ἀφικόνται ὡδὰ γυνῆκα, καὶ μὴ οἶοι τε ὡςι χρῆσθαι
σφίσιν αὐταῖς, τὸ πρῶτον ἐκ ἐν θυμῶνται, ἀλλ' ἡσυχίῳ ἔχεσιν. ὁκοταν δὲ

δις ἢ τρίς Ἐπιδρωμαίους αὐτέοισι πειρωμένοισιν μηδὲν ἀλλοιότερον ἄπο-
 βαίει, τοιούσαντες τὴν μαρτυρικὴν τῶν θεῶν, ὃν ἐπαυτοῦνται, ἐν δ' οὐ τοιούτω
 γυμνασίῳ, καταγιόντες ἐσωτέρω ἀναδρέϊν, γυμναζέουσι τε Ἐργάζον-
 ται μετὰ τῶν γυμνασίων, ἃ καὶ ἐκείναι. τὸ δὲ πάσχεσιν Σκυθῶνοι πλε-
 σιοί, ἃ καὶ οἱ κήκισοι, ἀλλ' οἱ ὀυγενέσασοι, Ἐισχυὸν πλεῖστον κεκτημένοι δέ τι
 ἰππασίῳ. οἱ δὲ πένητες ἦσαν, ἐγὼ ἰππάζονται. Ἐ τοι ἐγὼ, ἔπειθε ἰότε-
 ρον τὸ τοῦ σκυθῶν ἔστι, ἐ τοῖς Ἰνδοῖσι τοῖς Ἰππασίῳ, καὶ
 τοῖς Ἰνδοῖσι τοῖς προσηπείν μουσίῳ, ἀλλὰ τοῖς ἄπασιν ὁμοίως, καὶ
 μᾶλλον τοῖσιν ὀλίγα κεκτημένοισιν ἐ τιμωμένοισιν ἦδη, εἰ χέρουσι οἱ θεοὶ Ἐ
 θαυμαζομένοισιν ἀνθρώπων, καὶ ἀντιτεταῖον χάριτας ἀποδιδέειν. ἐκεί-
 νων χερμάτων, καὶ τιμῶν, τοὺς δὲ πένητας ἦσαν, ἔπειθε τὸ μὴ ἔχειν, ἔπειθε
 καὶ ἄπασιν ἀποδίδουσι, ὅτι ἐ δίδουσι χρήματα αὐτέοισιν. ὥστε Ἰππασίῳ
 ἀμαρτῶν τὰς ζημίας τοὺς ὀλίγους κεκτημένους φέρειν μᾶλλον, ἢ τὰς πλε-
 σίους ἀλλὰ γὰρ, ὡς περὶ Ἐπιδρωμαίους ἐλεξα, θεῖα μὲν Ἐ ταῦτα ἔστι ὁμοίως
 τοῖς ἄλλοις. γίνεται δὲ καὶ φύσιν ἔχουσα. καὶ ἡ τοιαύτη νοῦσος ἀπὸ τοιαύτης
 προφάσιος τοῖς Σκύθαις γίνεται, οἷον εἰρηκῆ. Quibus, vt facilis à
 quocunque intelligi, & conferri queant, etiam Latina adiungam:
*Amplius autem plurimi Scythae eunuchi fiunt, & muliebria officia
 obeunt, in starq. foeminarum omnia faciunt, & loquuntur, vocantur-
 que hi Effoeminati. Et regionis quidem incolae causam ad Deum refe-
 runt, coluntq. hos ipsos homines, & adorant, sibi ipsis timentes, ne quid
 tale accidat. Mihi verò hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut,
 & reliqui omnes; neque vllum aliquem alio esse diuiniorem aut huma-
 niorem, sed diuinos omnes: verum vnusquisque eorum suam propriam
 habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo
 hic affectus contingat, vt mihi videtur, narrabo. Ad equitatione ip-
 sa diuturni eos corripunt articulorum dolores, nimirum propendentibus
 semper ex equis eorum cruribus; deinde claudi fiunt, contrahunturque
 coxendices, cum inualuerit morbus. Medicantur autem sibÿpsis hoc
 modo. A principio morbi vtranque venam retro aures incidunt: quo
 factò, sanguine multo permanante, somnus eos corripit prae imbecilli-
 tate, sicq. obdormiscunt: quorum quidem aliqui depulso somno sani exur-
 gunt, aliqui verò minimè. Atque mihi sanè videntur ea medicatione se-
 ipsos perdere. Sunt enim venae post aures, quas si quis secet, steriles fiunt,
 y, quibus secantur. Quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere cer-
 tum est. Quando igitur postea uxores ad eunt, impotentesq. se factos vi-
 dent cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt:
 cum autem bis, aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquã
 proficiunt, mox putant se Deum offendisse; in quem culpam reyciunt,*

H. Mercurial. Variarum

induuntq; se veste muliebri, palam se euiratos esse confitētes, ad mulierūq; contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaq. malo ditissimi Scytharum afficiuntur minimè vero infimi, immo qui maximè & genere & potentia praevalent, ex nulla alia, quam continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur: pauperes verò minus, quum non multum equitent. At qui oportebat, siquidem is morbus alijs diuinior est, ut nō nobilissimis neque ditissimis Scytharū ferè solis accideret, sed esset omnibus aequaliter peculiaris, immo magis inuaderet pauperes circa cultum deorū negligentiores, si gaudent Dy etiam in hominum admiratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites. n. saepius dīs sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntq; quum pecunijs abundant: pauperes autem minus id faciunt, quū non habeant; quin etiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent; ut verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quam diuites, & qui opibus abundant. Verum (sicut & prius dixi) diuinus quidem hic affectus est similiter atque alijs omnes, singuli autem secundum naturam sunt. Atque eiusmodi morbus ex ea, quam dixi, occasione Scythis contingit.

Haecenus Hippocrates: à quo facile vnusquisque comprehendere potest. Scytharum morbum ab Herodoto nominatum eūdem esse, quem ipse refert: & quando hic eos *αἰσὺν πρῆς* vocat, vel *εἰσπρῆς*, ut apud Herodotum, corrigi debet, vel vtramque dictionem idem significare putandum: nimirum euiratos seu effoeminatos: sicuti quoque Scytharum vates, vtpote castratos appellatos esse in Melpomene meminit. Quae verò Hippocrates de morborum omnium diuinitate disserit, quaeue de pauperum & nobiliū moribus, unde Aristoteles multa 2. Rhet. scripta accepisse potuit: ita interpretari debēt tanquam a viro potius philosopho, quam vlllo verae religionis lumine praedito profiscantur. Id non est absque animaduersione praetereundum, Amazonum genus, quod ab aliquibus fabulosum reputatum est, ab Hippocrate ante uerba citata apertissime cōfirmatum esse, sicut etiam confirmauit 3. de Artic. textu 85. quamquam ibi neget, eas consueuisse infantibus masculis articulos luxare, ut claudi imbecilliores fierent. Has etenim mulieres multis saeculis perduralse, probaret aliquis, quòd Eradius in uita Poemenis Abbatis narrat Amazonas foeminarū crudele genus uiuente eo Abbate in Scythiā descendisse, multosq. patres sanctos interemisse, qđ pluribus annis post natum Christum contigit. Haec tamen historia haud parum uerò dissimilis uidetur, quoniam regio, in qua Amazones regno sunt potitae, plus distabat ab Aegypto, quā ut potuerint in ipsius regionē uenire: praeterquam quòd nullus auctor fide dignus Amazonū imperium

perium tanto tempore perdurasse tradidit; quod tamen aliquem scripturum fuisse, si verum fuisset, rationi consentaneum esset. quam Dionysius Afer eas aliquando in Africa quoque regnasse scribat, ac Diodorus Siculus lib. 4. cap. 4. eos refellat, qui in Africa Amazonas regnasse negarunt.

Jecur anserinum in precio fuisse antiquitus. De carne suilla locus Plutarchi. Caupones Italos solum immeritò damnari à Plutarcho.

C A P. V I I I.

Jecur anseris apud Romanos in mēsis fuisse celebre probatum est ab Athenaeo Dipnos. 9. vbi etiam anseres ipsos faginari solitum habetur: quod potissimū gratia iecoris factum puto, nempe quòd sagina maxime omnium crescit: ideoq. Martialis hoc significans ait:

*Aspice quàm tumeat magno iecur anseris maius.
Miratus dices, Hoc, rogo, creuit vbi.*

Quamobrem nullus mirari debet, si pariter suillam carnem qui summo opere commendent, ipsiusq. solam concoctionis difficultatem dānent, inueniantur multi: ex quorum numero antiquitus fuit Plato Comicus, qui in comedia, quae inscribitur, Festa, vt recitat Clemēs vij. Strom. solas quadrupedum sues occidendas esse dixit, quòd carnes habeant suauissimas, & a suae nil aliud proficiscatur, quàm setae, clamor, & lutum. Post Platonē etiam Galenus eiusq. sectatorum maior pars hoc sensisse videntur. Ante hunc, qui vsq. adeò extulerint huiusmodi cibum, raros obseruavi, excepto Celso, qui suillam carnem inter domesticas quadrupedes leuissimam male putauit: immo complures rationes recensere possumus, quibus antiquitus, sicut & hisce temporibus suem in cibum assumere religio erat, quod eos ple runque ob sanitatem factitasse, potiùs quàm ob superstitionem credo. Et ne sententia sine autore aliquo proferatur, Plutarchum adducam, qui in 4. Sympos. prob. 5. rationem reddēs cur Iudaei carnibus suillis abstinerent, sic loquitur: τὸ δὲ ἕϊον κρέας οἱ ἀνδρες ἀφοσιῶσαι δεξιῶν ὑγιεινὸν δοκῶσιν, ὅτι μάλιστα πάντων οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιλοιπίας, καὶ λέπρας δυσχεραίνουσι, ἐτὴν προσβολῇ τὰ τοιαῦτα καταβόσκουσι καὶ ἀθητεῖς ἀνθρώποις οἴονται. πάντων δὲ καὶ ὑπὸ τὴν γαστέρα λέπρας ἀπάπλειον ἐφωρικῶν ἐξανθημάτων ὀρώμεν, ἃ δὲ καχεξίας τινὸς ἐγγίνομαι.

H. Mercurial. Variarum

μέγιστον τῶ σώματι, καὶ φθορᾶς ἐπιτρέχειν δοκεῖ τοῖς σώμασιν. ἐμὴν ἀλλὰ καὶ
 τὸ θολερὸν περὶ τῆς διαίτης τῆς θρέμματος ἐχρήσιν ἀπονεύειαν. ἐδὲν γὰρ
 ἄλλο βορβόρον χαῖρον ἔτω ἑτόποις ῥυπαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις ὀρώμεν, ἐξω
 λόγου τιθέμενοι τὰ τῆς γῆρας καὶ τῆς φύσιν ἐν αἰτοῖς ἔχοντα τούτοις.
 λέγουσι δὲ καὶ τὰ ὄμματα ἵππων οὕτως ἐκκεκλᾶσθαι καὶ κατασπᾶσθαι
 ὄψιν, ὥστε μηδενὸς ἀντιπαμβλαῖσθαι μηδέποτε τῶν αἰώνων, μηδὲ προ-
 σοραῖν τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ μὴ φερομένων ὑπὸ τῶν ἀστροφῶν τινὰ ὄψιν αἰ
 κόραμ λάβωσιν. διὸ καὶ μάστιγα κραυγῆς χρώμενον τὸ ζῶον ἡσυχάζειν, ὅταν
 ἔτω φέριται, καὶ σιωπᾶν, κατατεταμνημένον ἀνθία τὰ οὐρανια, καὶ
 κρείττονι φόβῳ βοᾶν σιωχόμενον. Quae verba, quoniam aliqua ex
 parte nos restituumus, necdum à quoquam Latinè interpretata vi-
 dimus, vt a nemine desiderentur, etiam lingua nostra ponam:
*Carnem porro suillam ob sanitatem quoque reuereri isti homines vi-
 dentur, propterea quòd barbari maximè omnium gentium vitiligine
 ac lepra laborant, huiusque carnis esu à talibus morbis homines consumi
 arbitrantur: omnem verò suem sub ventre, lepra ac efflorescentijs re-
 fertam ferè semper intueamur: quae nimirum ob malum quendam ha-
 bitum, atque corruptionem corpori ingentam in corporibus summis ef-
 florescere videntur. Verum enimuero huiuscemet bestiae circa victum
 sordities prauitate non caret: quandoquidem nullum aliud animal aequè
 fimo ac lutulentis immundisq; locis gaudere cernimus, exceptis ijs, quae
 generationem in his ipsis, naturamque similem possident. Ferunt etiam
 oculos porcorum vsque ad eò inter videndum hebetari, atque contrahi,
 vt nec vllam rem superiorem apprehendere, neque coelum aspicere va-
 leant, nisi ipsis resupinè collocatis pupillae conuersionem acquirant; &
 proinde animal illud, dum vehementer stridet, tunc praefertim, si ita
 feratur, quiescere, ac tacere, quasi insuetudine coelestia videns stu-
 peat, & maiore metu à clamando deterreatur. Sed quoniam Plutar-
 chi meminimus, non tacebo me summopere illius iudicium mirari,
 qui secundò Sympof. probl. 10. Italos caupones prauitatis ac mo-
 lestiae incusat, quasi Graeci nò essent alijs deteriores Alexidis apud
 Athenaeum testimonio qui scribit eos vinum prius aqua dilutum
 pro mero vendere consueuisse atque etiam Platonis aequissimi iudi-
 cis sententia: qui dum Graecis legem de cauponaria in 11. lib. de
 Legibus ferret, enumeratis pluribus cauponum maximis vitijs, eos
 ex viliori ciuitatis gente, tanquam prauos omnino futuros creati
 mandat. Polybius quoque dum libro secundo Italiae eximiam
 feracitatem celebrat inter alia dicit cauponas solitos liberaliter
 peregrinos tractare, nec pro praemio quicquam plusquam ἡμισσας
 σάγιον hoc est dimidium parui assis accipere. At fortasse Plutar-
 chus*

chus ab aliquo caupone deceptus, quod vel vinum Falernum adulteratum, vel nouum aut recentatum pro vetere (vt saepe eos facere consueuisse narrat Galenus) ei vendiderit, ea dicere non erubuit. Nisi malumus à Plutarcho tacitè laudatam Italorum sobrietatem, quod scribat, ideò fuisse molestos conuiuatoribus, quoniam repeterent quantum in coenam, hauserant vini: vt qui Italorum moribus assueti, non facillè Graecorum multo plus vini bibentium intemperantiam ferrent.

De Meliloto Cratinus expositus. De Coronis: de Lemniscis. CAP. IX.

Vaesitum est apud Athenaeū in 15. Dipnos. qua de causa Cratinus melilotū herbam *αείφρον*, semper custodem, vocarit. Cui quaestioni cum eò in loco nihil respōsum habeatur, ne lectorū animi perpetuò suspensi maneāt, sciri velim, inter herbas coronarias apud veteres melilotū primas ferè semper tenuisse, ac ob id à Latinis modò fertulā, modò campanicam fertā vocatā esse. Cur verò id esset, puto, quoniā coronis ad sedandum ebrietatis feruorē institutis melilorum mirā operam praestabat: quando nimirum in 3. eiusdē Athenaei libro legitur, *ὅτι μελιλώτινοι ἔφρανοι πάντων δὴ εἰς, καὶ καύσωνος ὄρα ψυκτικώτατοι*. Qui igitur apud Cratinum Sēper custodem melilotū dixit, nil aliud (mea quidem sentētia) significare nobis voluit, nisi q̄ eius herbae potestate semp ab ebrietate custodiretur. Coronas aut laneas antiquissimis tēporibus, vt ait Festus esse factitatas, nemo mirari debet, si Plutarchi, Athenaeiq. de coronarum origine scripta attentè considerarint. Veteres enim potui magno perè dediti, saepenumero ex ebrietate maximis capitis doloribus sollicitabantur, nec vllū magis praesentaneū remedium experiebantur, quā vt arctis vinculis tempora ligarēt. Ligamina verò illa primò ex rudi & vili materia fuisse cōficta verisimile est, vtpote lino lanave, non tincta, coloria a Festo appellata: quarū vtilitas quotidie maior apprens, homines tandē excitauit, vt (quemadmodum in rebus luxus succrescere solet) primo vtilitatem illam ornamentis quibusdam pararent, vnde coronas inuenerūt: deinde vt cōmoditati iucunditatem etiā annexam vellent; quo tēpore laneis lineisq; inuolutis dimissis coronas ex hedera: myrto, rosis, meliloto, alijsq. fragrantibus

H. Mercurial. Variarum

tibus herbis texere aggressi sunt, quae & odore coloreq. sensus oblectarent, ac simul vi refrigeratoria incendium vini & ciborum, & ut ait Gal. lib. de causis procatar. aestum leuarent. Quod remedij genus excogitasse medicos valde rationi consonat, ac Athenaeus attestatur. Nam (vt scribit Plin. lib. 21. cap. 3.) apud Graecos de coronis priuatim scripsere Mnesitheus, atq; Callimachus medici, quae nocerent capiti: quoniam & in hoc est aliqua valetudinis portio, in potu atque hilaritate praesertim. Nec his hominum vasta cupiditas delictijs satiata est; immo referente Plinio, ex auro atque argento folia coronarum tegere, easq. vnguentis preciosis perfundere, & capiti collove circumponere coeperunt; quasi parum esset odoribus florum à natura elargitis perfrui, nisi & illam vincere, aut saltem dehonesta- tentassent. Habuerunt coronæ fasciolas quasdam intortas dependentes, vt illis possent subligari, ne capite laberentur, vel potius vt aliquid ornamenti ijs adderetur; quas fasciolas à Graecis *ληνίσκουσ*, à Latinis Lemniscos vocatos scio: quamquam apud Plinium lib. 21. cap. 3. non Lemnisci, sed Lemnici falsò legantur. Hi verò ex varijs rebus fiebant, sed celebres erant ex tenuissimis philyris earum tuni- carum, quae inter corticem, & lignum tiliæ inueniuntur. Ad illarum porrò similitudinem Celsus, Aetius, Paulus, alijque medici Lemni- scorum nomen indiderunt inuolucris quibusdam lineis lógis retor- tis, quibus in dilatandis vulnerum, nec non amplificandis aliquorū locorum angustis oris utebantur. At Lemniscos angustas vittas vo- casse Syracusios, auctor est Hesychius.

*Plinij & Galeni loca de Doloribus. Plutarchus corre-
ctus. Pro oculis vstio venarum temporalium. De Co-
lico. Lotio pedum. Origanum. Sordes aurium in
morientibus quales. CAP. X.*

Linus lib. 25. cap. 3. memoriae mandauit, auos experimento iudicasse asperrimos omniū cruciatus esse calculorum à stillicidio vesicæ. Proximum stomachi, ob quæ epoto gypso C. Pro- culeium Augusti Caesaris familiarem sese ene- casse prodit lib. 36. c. 24. Tertium eorum quae in capite doleant, non ob alios ferè morte cõ- scita. Ad haec Galenus in 2. de Comp. med. s. l. scribit, neminem ob capitis dolorem vehementem vnquã animi de- liquo

Aliquo comprehensum interijisse, neque seipsum occidisse, quemad-
 modum quidam coli dolore vexati fecerunt: quinimmo utcumque
 quis capite doleat, semper eius minorem dolorem esse, quam eorū,
 qui coli, aut auris, aut dentis, aut oculi vexantur dolore. Attamen
 nullus dolor capitis id habeat, ut non sentiatur, à nullo vnquam prae-
 terquam à Plutarcho in principio libri de Animi & corporis mor-
 bis, proditum inueni: ex quo iure locum illum semper suspectum ha-
 bui; tanto magis, quòd reliqui morbi ibi enumerati minimè sentiun-
 tur, & à dolore capitis, quòd ad hoc spectat, multum diuesi sunt, ut
 autem eum locum restituendum putem, breuibus dicam. Verba Plu-
 tarchi haec sunt, *λίθαργοι κεφαλαλγίας, ἐπιληψίας, πυρετοὶ αὐτοῖτε.*
 Sensus autem germanus erit, si ita scribatur *λιθαργοὶ, ὄρα, πηλγίας,*
ἐπιληψίας, πυρετοὶ ἐκτικοί. est enim *Παραληψία* Paralysis seu
 priuatio sensus & motus in toto, aut aliqua parte corporis, apople-
 xiam vel epilepsiam sequens. Inter alia verò quae antiqui habuerūt
 pro vetere capitis dolore tollendo remedia, vnum erat, temporum
 venas inurere, ab Hippocrate in lib. de Locis in homi. summoperè
 cōmendatum: quo similiter vsos ad compescendas oculorum fluxio-
 nes scriptum reliquit Arist. 31. probl. sect. 5. vbi sic ait: *διὸ τῶν ῥόματι-
 κῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὰς τε περὶ τὰς προτάφους φλέβας κάμει, πυκνο-
 κῶτες τὰς τῶν ὕργων πόρους, καὶ ξύουσι τὴν κεφαλὴν, διατέμνοντες τὸ ἐν
 αὐτῇ δέριμα.* id est: *Propter quod in illis, qui fluxionibus, oculorum tentan-
 tur, venas circa tempora inurunt, humorum ductus occludentes, caputque
 obscalpunt, eius cutem incidentes.* Qui tamē hanc medicationis ratio-
 nem damnarent, posterioribus temporibus non defuerunt, quē ad-
 modū Aetius, qui solos barbaris legibus seruiētes hoc factitasse me-
 morans, non medicationem ipsum, sed imprudentem potiùs eā ad-
 hibendi modum improbasse videtur. Cur autem in lib. 5. & 7. Epid.
 notatum habeatur, pedes aqua vel igne maximè calefacere oculis no-
 xium esse, certè videre nequeo: nisi maximam calefactionem vapo-
 res plures, quàm par sit, ad caput mittere dicamus, & propterea eos
 libros qui non approbarunt, aliqua ratione id effecerunt. At quod
 ibidem scribitur, Origani potum oculis obesse, non vsquequaque à
 veritate abhorret: quando Aristoteles 31. sect. prob. 9. organū oculi
 nocumentum afferre innuit, quoniam tantummodo deficcando
 eum indurat, neque lachrymas ciet. Et ne aures penitus silentio
 praetermittantur, de illis hoc in loco adnotare placet, quod ex sen-
 tentia Aristotelis scriptum reliquit Apollonius in Hist. mir. & quod
 antea memoriae mandauerat Hipp. 6. Epi. comm. 5. text. 19. videli-
 cet sordes, quae in auribus nascuntur, cum sint alioquin amarae,

H. Mercurial. Variarum

feri dulces morituris, idque in multis esse obseruatum, cuius euentus causam ab ipso in Quaest. nat. explicatam tradit: qui liber cum hodie desideretur, atq; à Galen. in comm. ad citatum Hipp. locum ieiunè satis causa explicetur, iccirco putamus nos, eam ibi rationem allatam, quòd morituris calor natiuus extinguitur, vnde humores in capite dilutiores ac frigidiores multiplicantur, vt etiam ex lacrymis constat, ac destillationibus, quae tunc téporis maiores sùt; Illi igitur humores sordibus aurium permixti, dulcescere faciunt, perinde ac lupinos aqua potabilis. Nisi potiùs dicamus, biliosos ichoras, vtpote calidos qui sordibus, commixti amarorem inducebant, morientibus vnà cum calore expirare, & propterea, quod relinquitur pituitae dulciùs videri.

De Carbonibus loca Galeni, Cassij, Lucretij, et Theophrasti. De Lumbricis & Grano Gnidio, locus

Plinij ex Theophrasto correctus. Error

Gazae. CAP. XI.

Mltos ex halitu Syrorum, spelūcarum, ex cubiculis recenter oblitis, atque etiam a carbonibus, tum antiquis tum nostris temporibus interijisse, nemo sanus inficias ibit; quorum euentuum causam tenuitati spirituum attribuens Erasistratus, iure a Galeno refellitur 7. de Vsu partium, nec non lib. de Vtil. respir. Sed neq; ipse omnibus placere potuit, dum ea omnia, & praesertim carbonum effectus in occultas & nobis inimicas qualitates retulit: Cassium itaque medicum (vt vocat Celsus) ingeniosissimum Tiberij aetate Romae aestimatum magis laudare debemus, q in Probl. suis, carbones capitis dolorem parere, nō arcana ratione, sed nimio calore caput exiccante cōdensanteq; scripsit; esse namq. maiorem vim in exusto carbone, iterumque flagrante, Plinius quoque lib. 33. cap. 5. affirmavit. Cur autem Cassius ad euitandam carbonum noxam eos vino pauco extingui praecipiat, eam rationem afferrem, quòd vinum maxime penetrans carbones non solūm prauis vaporibus priuat, qui si suffocatione extinguantur, in ipsis retinentur; verū etiam eos rariores ac tenuiores efficit, vt cum iterū accendantur, puriorem ac blandiorem calorem emittant. Huic rationi id nō parum fauet, quod Theophrasto in libro de igne scriptū est, ignē scilicet citiùs ab aceto, & vino, quàm ab aqua extingui, qm̄
intumius

intimius penetrans, porosque latiores reddens, fomites, ubi ignis co-
servatur, melius tollit. An verò quicquam ad hunc Cassij locum fa-
ciant Lucretiani illi versus in 6. sic ab Oberto Gifanio restituti:

Carbonumque grauis vis atque odor insinuatur

Quam facile in cerebrum, nisi aquam praecepimus antè,

Aut nisi membra prius pertexit frigida seruus,

Aut sit odos vini plagae manabilis mora.

Alijs cogitandum propono. Nunc postquam Theophrasti mentio
incidit, aliquid ex ipso memoria dignum interserere libet, id scilicet
quod in fine ex lib. Histor. plant. notatum inuenitur, *ελμινθας* lum-
bricorum genus nonnullis nationibus connasci: ex aduerso alias ip-
sis omnino carere. Habere quidem Aegyptios, Arabas, Armenios
trans Mediam, (sic enim corrigo, *Αρμενιοι μετα μηδης*, quod & Pli-
nius & Gaza omiserunt) Syros, Cilices, & inter Graecos Thebanos
in gymnasijs versantes, ac Boeotios omnes: carere autè Athenien-
ses, Phrygas, atque Thracas. Vnde Plinij verba in fine 27. libri ex hoc
loco sumpta sic corrigenda sunt, quemadmodum in manuscripto Pau-
li Manutij codice leguntur: Sicut accepimus de tineis lumbricisque
in esse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, & diuerso Thraciae
(non Graeciae, ut est in vulgatis omnibus) Phrygiae omnino non in-
nasci. Minus id mirum, quam quod in confinio Atticae Boeotiaque
Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Hoc autem an pe-
culiare illarum regionum donum sit, an potius ex victus diuersitate
nascatur (ut ego magis reor) alijs discutiendum relinquam: si tamen
hisce adiecero errorem in eodem cap. à Gaza commissum. Nam quod
Theophrastus de Grano Gnidio loquens, ita scribit: *διὸ καὶ ὅταν δι-
δωσι κατὰ ποτόν, διδῶσι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν, ἐν ἅρτων ἢ σιῶτι
πεπλάττουσι*: ipse transtulit, Contra alui solutionem: cum potius,
Ad aluum soluendam interpretari debuisset, si quidem granum Gnidium
apud medicos, & praesertim apud Hippoc. nunquam non pro maximo
purgatorio usurpatum est. Sed fortasse deceptus est Theodorus à Pli-
nio, qui lib. 27. c. 9. scripsit, granum Gnidium aluum sistere, contra ra-
tionem, cum sit adurens, & contra experientiam: quanquam etiam Dio-
scorides eius vim purgatoriam magnam facit, qui semen Thymeleae
granum Gnidium esse, & à Syris Linum, ut quoque Plinius, vocari scri-
ptum reliquit. Nisi tamen ubi Plinius dicit, Sistit aluum, restituamus,
Ciet aluum. nam vix possum existimare, Plinium adeo ignarum,
ut quod de grano Gnidio in ore omnium erat, ipsum latuerit.
Quae verò dicit Plurarchus. 4. Sympos. 4. & in fine libri de sale, om-
nia uerissima sunt, scilicet, panem eo condire consueuisse, carniam,
& saum

H. Mercurial. Variarum

& suam esse Animam, coctionem iuuare, generationi prodesse, venem excitare, ob idque Aegyptios sacerdotes à sale abstinuisse; Quam etiam ratione Graecos sacerdotes, ad virandam salis in ventre excitanda vim, eum torrere consueuisse narrat Fulgentius.

Thucydidis locus à Lucretio expressus, ac illustratus. C A P. XII.

Etrus Victorius, vir aetate nostra cum ob raram eruditionem, tum ob incredibilem probitatem omnibus admirandus, in ijs, quos postremo Variarum lectionum edidit, libris, cogitandum proponit, an ea Thucydidis verba, *ἔ πολλοὶ σερισκόμην τεύων ἐκφορῶν*, à Lucretio exactè sint interpretata his versibus,

Et grauius partim metuentes limina lethi

Vinebant ferro priuati parte uirili.
De qua re cum iam diu ipsi sententiam meam per litteras Roma significassem, humaniter sanè nonnullis alijs rebus; quae in ipsis continebantur responsum dedit, de hac vero nullum quidem verbum fecit: ob quod ratus opinionem meam saltem ab illo improbatam non esse, hic ponere non timebo. Homines enim vitam membrum, dum periculum conspiciunt, praepone, nemo est qui neget. Porro medicis in pestiferis morbis (qui facillè, nisi compescantur, & serpendo sese in viscera propagare, & inde citò iugulare solent) ferro atque igne, vt statim virus de corpore tollant, crebrò vt, clarum esse cuique puto. Itaque verisimilis fit, in ea saeuissima peste à Thucydide descripta, homines, ne perirent, genitalia luce pestifera iam corrupta sibi amputanda ferro praebuisse, quam permisisse, vt emortua sponte caderent. Rarum planè est, vt pestis aliquod membrum depascens sponte desinat, nisi medicamentorum opera coerceatur: quod tanto minus in partibus genitalibus euenire putandum est; nimirum quae male affectae, ob viciniam & *συνπάθειαν* ceteris visceribus affectiones suas facillè impertunt. Quando igitur Thucydides illos genitalibus priuatos euasisse narrat, secundum medicos necessarium propè est intelligere, quòd ferro illa abscinderent, neque finerent morbum intimius penetrare, necareque: vt euenisset, si partes à peste infectae atque corruptae, vt sponte sua deciderent, expectassent, neque statim à sanis eas disiunxissent. Accedit his luculentissimum Gal. testimonium,

medicinam Mutam artem vocarit carminibus his :

*Ille ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumque medendi,
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.*

non defuerunt, qui explicare conati sint, ita scilicet à Poeta vocatam dicentes, quoniam comparata musicae, ignobilis ac parum celebris est. Sed eorum mendacia faciliter redarguuntur, quòd Homerus multis antea saeculis medicum magnis nominibus dignum fecerit. Itaque appositissimè Fulvius Ursinus doctissimus, mihi que ob candidissimos suos mores, & miram eruditionem valde carus, atque arcta amicitia coniunctus, in suis collationibus, Mutam à Vergilio artem medicam nuncupatam insinuavit, quòd tota eius vis in operationibus ac remedijs potius, quàm in sermonibus atq. eloquentia collocetur, ut non modò Cornelius Celsus, verùm etiam Galenus ubique praedica. Vnde in medicos loquaces dicterium emanavit :

Ἰατρὸς ἀδόλεχος νοσοῦντι πάλιν νόσος.

Cassiodorus in varijs ad Albinum, & Labienum scribit Pantomimorum artem à veteribus esse vocatā mutam, quae ore clauso manibus loquitur & gestibus facit intelligi, quod vix lingua, aut scriptura perciperetur Claudianus.

Qui gestu manibusque loquax.

Loca Aristotelis & Strabonis de Generatione animalium in niue, et igne collata, atque examinata. Locus Aristotelis emendatus. CAP. XIII.

Aristoteles 5. de Hist. animal. cap. 19. animalia quaedam ex niue atque igne oriri hūc in modum scribit: καὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκῶσι ἀσπῆροτάποις ἐγγίνεται ζωα, οἷον ἐν χιόνι τῆ παλαῆ σκώλικες. γίνεται δὲ ἡ παλαῆ ἐρυθροτέρα, διὸ & οἱ σκώλικες τοῖσ τοῖς δασεῖς, οἱ δὲ ἐν τῆς ἐν ὕδατι χιόνος, μεγάλοι & λευκοί: δυσκίνητοι δὲ πάντες. ἐν δὲ Κύπρω, οὗ χαλκίτις καίεται, ὅτι πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων, ἐν ταῦθα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μῶν μικρόν τι μείζονα, ὑπόπτερα, ἀ καὶ τὰ πυρὸς βαδίζουσι, & τῶν ἀποθνήσκουσι δὲ & σκώλικες, & ταῦτα χειροζώα τὰ μὲν τὰ πυρὸς, οἱ δὲ τῆς χιόνος. Quinetiam in ijs, quae putredinē nullam posse recipere existimantur, nasci animalia nouimus, ut vermes in niue vetustiore, qui hirti

sunt

H. Mercurial. Variarum

sunt pilis, & rubei, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit. Sed in niue in Media candidi & grandiores inueniuntur. Torpent omnes, ac difficulter mouentur. In Cypro insula aerarijs fornacibus, vbi chalcites lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiolae in medio igne nascuntur pennatae, paulò muscis grandioribus maiores, quae per ignem saliant, atque ambulent. Emoritur & hoc genus, & aliud niuis alumnium, cum alterum ab igne, alterum à niue demotum est. Quae cum referat etiam Antigonus in Paradoxis, non μωών, siue murium, vt in Graeco & Latino codice legitur: sed μυών, id est, muscarum legendū est. Animalia verò haec, & praesertim ex niue generata, quoniam Strabo, vt in Armenia fiant, ex Apollonide monstrat, eius verba haud Aristotelicis dissimilia hic ex libro eius Geographiae. 12. subiungam: ἐν δὲ τῇ χιόνι βώλους πῆγνυσθαι φασὶ κοίλας παρειχούσας χρῆσθον ἕδωρ, ὡς ἐν χιτῶνι, Ἐτὰ ζῶα δὲ ἐν αὐτῇ γήρνασθαι. καλεῖ δὲ σκώληκας Ἀπολλωνίδης: Θεοφάνης δὲ ὀρίπας, καὶ τῆτοις ἀπολαμβάνουσθαι χρῆσθον ἕδωρ, παρειχθέντων δὲ τῶν χιτῶνων πίνεσθαι. τὴν δὲ γένεσιν τῶν ζῶων τοιαύτην εἰκάζουσιν, ὅταν τῶν κωνόπων ἐκ τῆς ἐν μεταλλοῖς φλογός, καὶ τοῦ πετράλλης. In niue glebas quasdam concavas congelascere prodiderunt, aquam optimam tanquam in tunica continentes: in niue animalia quaedam concreari, quae Apollonides Vermes appellat, Theophanes verò Montanas Tereidines: atque in illis aquam optimam contineri, & ruptis tunicis bibi: Horum animalium generationem talem putant, qualem culicum ex flamma & bractea metallorum. Quae omnia sanè creditu difficilia sunt, quòd ad animalium generationem necessariò tū calor tum humor requiruntur; quorum alter ab igne, alter à niue maximè absunt: immò agricolae, dum semina in terra adhuc latent, hieme niuium copiam exoptant, quo inter cetera beneficia id consequantur, ne bestiolae frugibus perniciosae alantur, sed existentes enecentur. Itaque si in niuibus interdum vermiculi conspiciuntur, ex terra emanasse, ipsisque se inuoluisse putandum. Pariter animalia apparentia in fornacibus metallorum potius crediderim ex terra metallis commixta, in qua nascuntur, erumpere, quàm in igne ipso oriri. eo maximè quòd Aristoteles quasi sui immemor in 2. de Gener. animalium cap. 3. vbi maturiùs, quàm in Historiarum libris naturae res examinauit, nec in igne ipso, nec in ignitis vllis, siue humidis, siue siccis animal quodpiam gigni, hunc in modum scripsit: διὸ τῶν μὲν ἕδωρ γεννᾷ ζῶον, ἕδὲ φανεται σιωπῆς ἀμύμον τυρρυμένοις, οὐτ' ἐν ὑγροῖς, οὐτ' ἐν ξηροῖς οὐδὲν. Idem quoque proditum inuenitur 4. meteor. lum. 2. cap. 1. & 2. de gener. & corr. tex. 21. Haecenus de re ipsa ab Aristotele narrata. Nunc occasio postulat, in eius v. de Histor.

Histor. anim. suprâ citatis verbis Graecis maculâ insignem deleam : quoniam vbi legitur , οἱ δὲ ἐν τῆς ἐν ἐυδία χιόνος μεγάλοι , legendum monstrat antiquissimus apud me manuscriptus codex, οἱ δὲ ἐν τῆς ἐν Μηδία χιόνι μεγάλοι . Ita verò legi debere vt sentiam, duae rationes impellunt. Vna est, quòd nix sereno tempore vel liquatur interdium, vel noctu gelatur : & propterea quomodo ex ipsa grâdiores vermes nasci queant, non video. Altera ratio est, quòd Strabo, qui in Armenia huiuscemodi animalium generationē fieri scribit, eiam regionem eam Mediae finitimam, atque in producēdis rebus simillimam facit. Itaque prudenter Gaza, vel coniectura ductus, vel optimo codice adiutus, verba in vulgatis deprauata sic transtulit; quemadmodum ex manuscripto nostro transferendum censemus.

Insaniae genus ab Aretaeo medico descriptum , & monstratum. C A P. XV.

Retaeus medicus in eo libro, quem *περὶ χρονίων παθῶν* inscripsit, explicatis multis insaniae generibus, vnum in fine narrat his verbis: τέμνονται τινὲς τὰ μέληα θεοῖς ἰδίους ὡς ἀπατησὶ χαριζόμενοι δ' σιβεῖ φαντασίη: καὶ ἔστι τῆς ὑπολήψιος ἡ μανίη μουῶν, τὰ δὲ ἄλλα σώφρονόουσι. ἐγείρονται δὲ αὐτὰ, καὶ θυμῷ ἢ μέθῃ, ἢ τῶν παροόντων ἄπορροσπῆ : ἐνθεος δὲ ἡ μανίη καὶ λυδοπομένωνσι, δ' θυμοι, ἀκυδέες, ὡς τελευθ' ἐντες τῶν θεῶν ἄγεροὶ δὲ, καὶ ἴχνοι, καὶ ἐς μακροὶ ἀδενείες πόνους τῶν τραυμάτων, id est, *Sunt qui membra sibi ipsi amputant, tanquam Dys proprijs ea repercentibus, gratam rem pia cogitatione facturi. Atque insania huiusmodi in opinione duntaxat collocatur, cum in reliquis temperatè ac prudenter degant. Excitantur verò tibia, animive oblectatione, aut temulentia, aut adstantium exhortationibus. Manat huiuscemodi furor à Deorum afflatu. Quòd si incolumes desistant, bono & pacato animo sunt, tanquam Dys initiati: at decolores, macilenti, & prae vulnerum doloribus infirmi longo tempore remanent. Hos verò fuisse Cybeles sacerdotes, Gallos vocatos, Corybantas, & omnes eos, qui matris Deum sacris initiabantur, facile est illis intelligere, qui eorum sacrorum ritus ac modus passim ab auctoribus descriptos in memoriam reuocarint. Nunc satis erit meminisse sacerdotes & ministros eius Deae cymbalis atque tympanis cursitantes, sese furore correptos simulare, aut etiam opinari consueuisse,*
 ficque

H. Mercurial. Variarum

ficque infanientes caput rotare, genitalia abscindere, cultris faciem, & musculos corporis totius (sicut Catullus, Strabo Geog. x. & Apuleius n viij. Transformationum memorant) diffecare, moribusque seipfos imperere, quasi flagitijs similibus eam Deam gaudere putarent. Nec aliquis mirari debet veteres, lumine Christianae veritatis orbatos, vsque adeò spurcissima ac immanissima facinora sub religionis titulo peregisse; si quidem Plutarchus in libro *Ἐὶ δειδαμνίας*, prauam religionem & similia, & his peiora hominibus suggerere, exemplis Galatarum, atque Scytharum humano sanguine Dijs sacrificare solitorum copiose satis ostendit. Vnde non immeritò apud Herodorū in Melpomene Scythae vitio verterunt Graecis agendi Bacchanalia consuetudinem, negantes rationi consentaneum esse, excogitare Deum, qui homines ad insaniam adigat. Porro furorem hūc inter morbos à medico antiquissimo & Hippocratis doctrinae studiosissimo maximè recenseri, commendo: veluti Caelium Aurelianum nequaquam improbo, quòd & in 4. diuturnarum affectionum Molliciei inter morbos locum fecerit: quae licet solo animi vitio, & non corporis nasci videatur, aegritudinem tamè maximam si quis appellet, minimè errauerit, quemadmodum vocauit Iuuenalis in 11. Satyr. vbi sic ipsam detestatur:

*Magna inter molles concordia, non erit vllum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu:
Taedia non lambit Clauiam, nec flora Catullam:
Hispo subit iuuenes, & morbo pallet utroque.*

*Defenditur Galeni inscriptio Ἐὶ ἀπειροθέτων τόπων. Loca
Aretaei & Galeni collata de ijs, qui corde
patiuntur. C A P. XVI.*

Vilius Caesar Scaliger, vir certè nostrorum temporum doctissimus ac subtilissimus fuit: sed dum in Galenum ingenij acumen exerce- re nimis studuit, plerunque maledicentiam suam atque imprudētiam detexit: vt ipsi tunc contigit, quando in primo commentariorū, siue potius accusationum, quas in libros de Plantis Aristoteli inscriptos edidit, eum dam- nare nititur, quòd libros inscripserit *Ἐὶ ἀπειροθέτων τόπων*, cū po- tius *Ἐὶ ἀθόντων* inscribere debuisset. Quod *ἀπειροθε* (inquit) non
amplius

amplius patitur: non igitur eget opere medici. Pulchra ratio, & subtili homine digna. Videamus itaq; quomodo vir iste Galeni doctrinam parum gustauerit. Nam quicumq; antiquorum de Locis affectis tractarūt, vt fecit Archigenes medicorum sui temporis princeps, inter τὸ πρῶτον παθόντας, καὶ ἀπονοθήσοντας id discrimen posuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes, quae extra se causam passionis tantū habent, atq; ea abeunte incolumēs & sanāe relinquuntur: ἀπονοθήσοντας verò eas vocarunt partes, quarū non tantū in causa externa est, quae ipsis morbum faciat, verū etiam quae propriam in seipsis ac iam factam affectionem, licet aliquando insensibilem, retinent, ita vt etiam recedente causa nihilominus affectae remaneant: & sic vocarunt, quasi non modò patiantur, sed etiam iam passae sint. Cū itaq; Galenus in libris de Locis affectis totam tractationē consumat praecipuè in docendo, qua methodo partes iam passae, & affectione propria à causa sibi externa & (vt dicunt) per consensum occupatae dignosci queant, περὶ ἀπονοθήσόντων τόπων eos inscripsit. Hae namque proprio ac intestino affectu laborantes sunt, quae potissimum curationem expostulant: non illae, quae nihil in propria essentia passae, aliunde solummodò vexantur, & causa extincta, nihil offensae, aut parum admodum remanent; & propterea παθόντες τόποι nuncupantur. Patet igitur quā in iustè Galenus reprehendatur, quem iam aetate prouectum, quando eos libros scribebat, in titulo ponendò sefellisse, apud me à ratione alienum omnino videtur. Cur autem Rabi Moses in suis Aphorismis citans libros hos, appellet Scientiarum libros, haecenus certè diuinare non potui. Ex quinto eorum librorum id mihi obseruatione dignum in primis videtur, quòd quicumque corde vulnerantur, vsquequo vitam trahant, semper mente constent, ac sapiant quasi necessariò inde colligatur, animam rationalem minimè in corde collocari. At Galeno vetustior Aretaeus in ij. de Acutis passionibus, simile quid de corde in Syncopis tractatione scriptum reliquit: vbi differentiam ostendens eorum, qui ore vetriculi infestantur, & eorum quos cordis labor aliquis exercet, de postremis ita loquitur: ὅτι δὲ τοῖσι καρδιώσασουσιν, ἐσθλήτεροι, ὡς ἰδέειν, ἐκ ακούσαι μᾶλλον, ἢ ἀπόδειξαι, καὶ γνώμη δισταχέστεροι, ἐψυχῆ καθαρώτεροι. Ἐὰ δὲ ἐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἐκ εἰς τὰ μέλλοντα μάλιστα ἀτρεκέεις. Esse scilicet, qui corde laborant, sensibus audioribus ita, vt magis quàm antea videant, audiant quae, & praeterea mente constare, animum quae puriorem habere, ac nedum in praesentibus dignoscendis: verum etiam in futuris exactos diuinatores existere.

H. Mercurial. Variarum

Quid sit apud Galenum. Ellychnium Tarsicum. Error
Cornarij de fungis, et de Gossypio. CAP. XVII.

Galenus in libro Meth. 13. modum, quo ad cicatricem ducuntur vlcera, docens, ellychniorum Tarsensium meminit: quemadmodum etiam in 14. eiusdem tractationis libro, vbi oedematis curandi rationem tradens, Spongiam posca madidam probat, eaq; deficiente ellychnium Tarsense substituendum monet. Quibus in locis quid sub ellychniorum eiusmodi nomine intelligi debeat, ab omnibus ferè hactenus ignoratum est. Ego verò quae illa fuisse ex auctoribus coniecero, in medium afferam, sententiam mutaturus, quotiescunque meliorem quis mihi monstrauerit. Ex varijs namque lignorum generibus pro lucernis accendis ellychnia fecisse veteres, apud omnes constat: iccirco & Tarsensia à Galeno vocata, ex huiuscemodi materia fuisse conflata, putare debemus. Inter alia autem cum vnum extiterit Gossypium à Latinis, à Graecis ξύλον nuncupatū, vt Plinius lib. 19. cap. 1. meminit: hoc ἐλλύχνιον ταρσικόν Galeno significasse, tribus rationibus, vt credam, impellor. Vna est, quòd Galenus nullibi gossypij mentionem facit: vnde, nisi his locis illud designet, ipsi ignotum extitisse dicendum, quod tamen non admòdū verisimile videtur, quando Plinij tempore Romae praesertim, cuique abundè suppetebat & ad varios medicinae vsus insèruire poterat. Altera ratio, quòd Galenus ellychnijs illis mollitiem prae ceteris attribuit. De gossypio scribit Plinius, nulla ipsi in candore mollitiave praeferenda. Tertia est, quòd loco spongiarum (vt Galenus monet de Ellychnio Tarsico) xylum linum, siue gossypium aptissimè in vsum medicum reuocatur. Sed duo huic opinioni obstare fortasse alicui videantur. Alterum est, Galenum ellychnio Tarsico carnem excresecntè deprimentè potestatem tribuisse, quae in gossypio minimè reperitur. Alterū, quòd nullus ex Tarso Ciliciae vrbe xylum linum inuectum scribit; sed Plinius in superiori Aegypti parte in Arabiam vergente oriri memorat. Attamen haec dubia facillè dissolui possunt, si dicamus, gossypium in fila redactū, quemadmodum pro ellychnijs fiebat, atq; et hodie passim fieri cōspicitur, eandē penè operam in cōpescenda carnis luxurie praestare, quam & fila linea. Praeterea tpe Plinij in Aegypto

illa fieri consueſſe, tempore vero Galeni optima in Tarſo fieri
 coepta: ſicuti temporibus noſtris in Cypro, in Italia, & in alijs regio-
 nibus. Nec ſanè mirum videbitur, ſi cogitemus, facile ob tractus vi-
 ciniam ab Aegyptijs Cilices, & ab his Cypriòs, deinde alias natio-
 nes tale lini genus accipere potuiſſe: neque vero ferre poſſum Cor-
 narium, qui fungorù genus fuiſſe ellychnium Tarſicum leui bus con-
 iecturis inducitur lib. iij. com. medic. cap. ultimo, vbi prae caeteris,
 qui fuerint lucernarum fungi, ſimpliciter admodù ignoraffe videtur.
 Non enim Plinius, aut quivis alius eo in loco intellexit fungorù ge-
 nus ellychnijs lucernarum conficiendis uſurpatum, ſed excrementum
 inſtar fungi circa lucernas, dum vruntur, coëcretum, vt Virgilius
 primo Georg. a quo accepit Plinius. Scintillare oleum, & putres co-
 crefcere fungos. Quod porro memoriae Plinius mandauit, ex goſ-
 ſypio veſtes ſacerdotibus Aegyptijs gratiſſimas fieri conſueuiſſe,
 uſque etiam ad tempora noſtra perdurare, nemo ignorat: quando
 veſtes illas ſacerdotum, quas Itali vocabulo populari Cottas, Ro-
 chettosve appellant, ſaepe numero xylinas, & praefertim ditiorum
 ac nobilium eſſe videamus: Nunc in regno ampliſſimo & ditiffimo
 Chinae uſque adeo copioſe fit goſſypium & ſericum, vt ignobilis
 quiſque xylinis veſtimentis, nobiles autem ſericis induantur.

*Morbus Deliorum ab Aefchine deſcriptus. Locus Celfi
 notatus, & alter Nonij emendatus. Contradictio
 Herodoti & Plinij. CAP. XVIII.*

Aeschines rhetor navigationem quandam Phi-
 locrati per epistolam suã describe ns, cuiusdam
 Deliorum pestiferi morbi memin it: qui quòd
 forsã ab aliquibus ignorari posset, hoc in lo-
 co (vt mea fert ſententia) notũ facere studebo.
 Sic itaque in lib. Graecarum Epist. legitur:
 λύσαντες ἐν Μενιχίας, ἐσπείρας λαμπρῶ σφόδρα
 σκίερον, ὡς ἐν μέσσην ἡμέραν κατήχθημεν εἰς τῆσον
 τῶ χιον. καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐνεία (σκαρὸς γὰρ ἰὼ ὁ ἀνέμος) εἶτα πάλιν
 λύσαντες, ἅμα τῆ ἑω εἰς δὴ ἴλον ἦλθομεν: δὴ ἴλοι δὲ ἐσπείσαν λοιμὸν δὴ τινα
 νόσον, τὰ μὲν πρόσωπα ὀπίμπλατο λευκῆς, καὶ τὰς τεύχας λευκαὶ ἐγί-
 στοντο, ὁ δὲ τεύχηλος αὐτῶν καὶ τὰ σῆρνα ἀνώδει. πύρετοι δ' ἐκ ἐγγύσι-
 το, ὡς δὲ ἀλγυνοὺς μεγάλας, ἐσθὲ τὰ κατω μέρη παρήλλαττον ἐβέν. ταῦτα
 δὲ ἐπέθοντο κατὰ μέσσην Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέαι, τεταφόντες

H. Mercurial. Variarum I

ἐν τῇ νῆσῳ τῆς τῆς ἐπιφανῶν, ἐπὶ πρότερον εἰωθός, ἐκ τῆς οὐδ' ἁποσβᾶλλαι
 λειν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτῃ ὑπελάμβανον. ἡμεῖς δὲ ὡς περ τὴ
 ἔθνος ἀλλόφυλον ἢ νῆσον ἐν τῇ ἕξω θαλάττῃ ἀφίγμενοι, καὶ ἰδόντες
 ἐξαιφνης χροῖμα ποικίλων ἀνθρώπων, μητὸς ἀποφύγοντες ὠχρῶμεθα,
 πινθαρόμενοι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον, εἰ τὸ χροῖμα ἔχει ἕκαστος οἷον
 ἐκόμιζεν ὀκνοῦν καὶ τὰς τεύχας. *vespere ex Atticae portu, Cauro valde
 claro perfstante, soluentes, circa meridiem Chium peruenimus: ibique
 dies nouem (erat enim aduersus ventus) morati, deinde rursum aurora
 soluentes, Delum inuimus. Laborabant Delij pestifero quodam morbo.
 Vultus quidem vitiligine plenos, capillos pariter albos habebant; ipso-
 rum autem collum & pectus erant tumida: febres vero non aderant,
 neque dolores insignes, neque inferiores partes quicquam permutatae
 fuerant. Atque haec Apollinis ira sibi contigisse credebant, cum prae-
 ter veterem consuetudinem illustris quidam in insula sepultus fuisset.
 ob hoc igitur Deum ipsis huiuscemodi morbum mittere suspicabantur.
 Nos autem tanquam externas gentes, vel tanquam insulam in exter-
 no mari accedentes, hominumque diuersorum colorem inspicentes, no-
 ste fuga capta discessimus, mutuo nos ipsos inter abeundum percunctan-
 tes, an quisque colorem & pilos, quos domo gestauerat haberet.*
 Fuerunt itaque quae tale morbi genus condiciones comitabantur
 quinque. Primò pestilens erat; secundò leuce seu vitiligine ora re-
 plebantur, tertio pili albescebant: quartò collum & pectus tume-
 scebant; quintò doloribus exiguis aegrotantes exercebantur; abe-
 rant febres. Nunquid autem contagiosum malum foret, clarè non
 explicuit Aeschines: attamen cum Delo iam relicta eius socij time-
 rent, ne colores atque pilos exigua mora ibi facta mutassent, non
 sine ratione quis colligeret etiam contagiosum exitisse. Quod verò
 maximè ambiguum in hac re videtur, est, an ille morbus fuerit leuce
 siue vitiligo, an alphi, an elephantiasis alba à Plinio lib. xv. cap. v. vo-
 cata. Mihi sanè cogitanti alphas atque vitiliginis neque pestiferos
 neque contagiosos fieri, praeterea sine tumore vlllo ac sine dolore
 existere, magis inclinatur animus vt putem, elephantiasim siue le-
 pram albam fuisse, quàm pestiferam, contagiosam, cum tumore
 & cum dolore fieri, confirmant Medici. Quod si crustarum leprae
 huiuscemodi propriarum nulla fit mentio, ob id non necesse vide-
 tur ab hac sententia recedere: quoniam vel sub leuces nomine, qua
 replebantur facies, eas comprehendi non inconuenit. Ad id magis
 forsitan repugnat de pilis albis dictum: quos tamen in elephantiasis se-
 cundum humoris naturam mutari, valde rationi cõgruit. Videbunt
 doctiores; quae potior sententia haberi debeat. Interim obseruari
 velim,

velim, Arnobium, qui sub Diocletiano floruit, in primo Aduersus gentes libro, voluisse eam lepram, quam Christus curauit, nullam aliam fuisse, quam vitiliginem albam. Etenim eius miracula recensens, vitiliginis saepius, leprae nunquam meminit: immò si leprae signa, quae in xiiij. cap. Leuitici copiosè recensentur, animo voluimus, perspectum erit, lepram Iudaeorum ipsammet vitiliginem extitisse. Addendum est hisce, Celsum Gangraenam vocasse Cancrù, sicut, & glossae antiquae, nam veteres omnè ferè mali, quod vt cancer serperet, genus, Gangraenam dixerunt, vt ex Lucilio & Varro- ne docet Nonius: apud quem legitur. *Non vituperamus, cum sciamus dictum praecidi oportere, si ob eam rem gangraena non sit ad brachiam ventura*, loco dictionis, Dictum, restitutum est, Digitum, quemadmodum etiam Lypsius iuuenis ingeniosissimus iam corrigendum monstrauit: quanquam is deceptus sit, putans gangraenam esse morbum manus peculiarem, cum potiùs nulla sit corporis pars, quae illi obnoxia non sit. Ad insulam Delum reuertor; quam eo tempore commotam scribit Herodotus in Erato, quo Datis, vt Delijs ipsum fugientibus reditum patefaceret, aduersus Eretriam classem, & simul Ionas atque Aeolas secum egit; cum nec priùs, nec posteriùs (sic enim legendum: & non, quemadmodum Latinus interpret) vsque ad aetatem ipsius Herodoti commotione passa foret. Ceterum Plinius lib. 4. cap. 12. eandem Delum diu fluctuatam vsque ad Varronis tempora, qui paullo minùs trecentis annis post Herodotum vixit, immotam perdurasse testatur. Quam virorum discordiam alijs considerandam relinquo.

Heracliti morbus: eius & Asclepiadis sententia de Urina, Galeni ad idem locus notatus. De Iberis dentes urina lauantes. CAP. XIX.

Egrotabat Heraclitus, vt ipsemet in epistola ad Amphidamantem narrat, cumque eum medici conuenissent, nec alter alteri concordaret, vt philosophus eorum inscitiam atque petulantiam retunderet, obscuris verbis (vt sui moris erat) ab ipsis quaesuit, quomodo *ἐκ τῆς ἐπιτομίας ποικίλων ἀρχῶν*. Cui nescientes ignari medici quiequam respondere, ab Heraclito iure expulsi fuerunt. Laborabat enim ille ventris hydrope, ἀσπίτων vocant Graeci: qui vt facillè notis proprijs manifestatur, sic non ar-

Aetius redarguitur, cur Castrati non fiant leprosi.

Locus de Satyriasi. De Manu Gre-

gorij Nysseni sententia noua.

C A P. X X.

Etius lib. 13. cap. 125. multa praeclare de Elephantorum victu memoriae mandauit: sed in duobus insigniter eum lapsus semper existimauit. in vno, dum causam, qua castrati eo morbo non tentantur, assignare studuit: in altero, dum elephantiasis correptos generandi gratia cum mulieribus aliquando consuetudinem habere consuluit. Quod in castratis larga fiat seminis generatio, atque non castrati vtilem ac bonum humorem in eo ita absument, vt illi à morbo ea ratione euadant, hi verò facilius capiuntur, ridiculum sanè est fateri: sicuti absonum est, quos elephantiasis exercet, multo abundare semine putare. In ijs enim, qui omne membrorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quomodo semen, quod vltimi ac vtilis alimenti *αείτωμα* est, multiplicari possit, non video. Quare verior sese offert ratio, cur eunuchi ab eo malo immunes reddantur; siquidem praecipua illius generationis occasio à caliditate & siccitate cum iecoris, tum vniuersi corporis habitus dependet, & iecirco huiusmodi affectio Aegypto familiaris traditur. Eunuchi verò frigidi atque humidi contra omnium controuersiam fiunt: vt nemini arduum sit intelligere, hinc nasci, quod castrati non solum leprae, verumetiam vlli alteri morbo à calido, & sicco nascenti non facili subijciantur, Consulere porò, vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, est non modo malè affectos iugulare, sed etiam reliquos peste inficere, morbosumque genus humanum reddere velle. Cur autem Elephantici vique adeò veneris appetitu stimulentur, non aliam causam puto, nisi quia vasa ipsorum omnia multo & crasso flatu humoreve incocto replentur, qui tam genitalia ipsorum, quam ora satyris similia efficit: ob quod etiam *σατυρίασις* & *σατυρίας* à veteribus medicis tale mali genus nuncupatum inuenitur: quemadmodum apud Aristotelem in 4. de Gen. animal. cap. 3. vbi haec leguntur: *Ἐξ ἀπλήσιον δὲ τῆτο καὶ τὸ νόσημα τὸ καλεῖται Σατυρίας. καὶ γὰρ ἐν τῆτω δὲ ῥόματος ἢ ἀνδρματος ἀπὲ πτε πωλῆδος εἰς τὰ μόρια τῆ προσώπου πα-*

H. Mercurial. Variarum

ῥιμπεσόντος, ἄλλου ζῶν καὶ σατύρι φαίνεται τὸ πρόσωπον. id est: *Similis huic est morbus Satyriasis vocatus. Etenim in hoc ob fluxionis & crudi flatus copiam vultus partes ingredientis, alterius animalis, & satyri facies apparet.* Nisi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo in 1. lib. harum obseruationum notauimus, excusari non merebitur, cum Aristoteles elephantiasis mentionem faciat, quam is tempore Asclepiadistantum, qui tercentum annis plus minusve post Aristotelem vixit, apparuisse, in Sympos. tradidit. Id quoque est huic loco accommodatum, quod scribit Galenus in ling. Elephantiasim esse Hippocrati vocatam *φοινικίην νόσον*. id est, morbum Phoenicium quod ea gens aut prior alijs, aut magis eo morbo fit vexata; vnde pariter licet corrigere locum Hippocratis in fine 11. prorrh. vbi male legitur *φθυικὴ νόσος* pro *φοινικίην*. Manus à natura hominis tributas fuisse duabus rationibus auctor est Aristot. 4. de Part. animal. cap. 10. Vna quod sit erectus atque ob id non cruribus, vt bruta terram prona spectantia, sed brachijs & manibus egeat. Altera, quod sit omnium prudentissimus, sicque ad exercenda prudentiae munera magna instrumentorum copia exigatur, pro qua vnae manus sufficere possunt: nempe quae non vnum, sed multa instrumenta ac veluti instrumentorum instrumentum sint. Aristotelis sententiae addidit acutissimus Gal. 1. de Vsu partium, hominem à natura manibus ornatum fuisse, quoniam ficuti ratio ipsius animo tributa est veluti quaedam artium ars: ipsaque sine instrumento sibi accommodato operari nequit: similiter instrumentum omnium praestantissimum dari conueniebat. Gregorius Nyssenus auctor non ignobilis in lib. de Opificio hominis, praeter haec, alium naturae in extruendis manibus finem fuisse putauit: nimirum sermonem, homini omnium maximè proprium: quandoquidem nisi manus, quibus cibum pararet, atque in os mitteret, habuisset, necessariò os sumendis è terra cibus, vt in ceteris brutis, idoneum fabricare cogebatur: os autem eiusmodi loquelae atque sermoni planè ineptum fuisset: vnde, vt loqui possit, manus homo habuit.

De Cretae generibus locus Pliny explicatus. Fasciae, Toga, Mappae creatae. Error Cornarij. De Gypso Tymphaico Theophrasti loci correcti, & alter Pliny notatus. CAP. XXI.

Erussa ad faciem dealbandam antiquissimis vsque temporibus vsas fuisse mulieres, praeter multos alios Plautus copiose testatus est. Verum ad candorem atque splendorem vestibus togisve conciliandum veteres cretae quodam genere vsos esse, Isidorus in Etymolog. & ante ipsum Plinius lib. 36. cap. 17. memoriae mandauit. Quo in loco cum non parum obscure loquatur, & interdum à Galeno diuersa sentire videatur, eius sententiam breuiter explicabo. Itaque Latinus auctor cretae tria genera facit, Cimoliam; Argentariam, & vilissimam. Cimoliarum altera erat vera, à Cimolo vna Cycladarum insula, vnde deferebatur, sic nominata. Altera per similitudinem ita nuncupata, atque huius plures species fuerunt. Aliae namque ad medicos pertinebant, veluti Thessalica, atque Lycia: aliae in vestibus vsurpabantur, sicuti Sarda, Vmbrica, & Saxum vocata. Sarda aquae commixta & eliquata vestes abluiebantur, mox sulphure suffitae Cimolia vera laeuigabantur; cumque vilissima esset, togis candidatorum dealbandis illustrandisque eam minimè adhibitam puto. Vmbrica, quae preciosior habebatur, poliendis vestibus in vsu erat: modò enim eliquata, modò ipsis affricata nitorem quèdam gratum ceteris vestium coloribus praestabat: non enim solis candidis, vt Sarda, sed etiam versicoloribus inseruiebat. Saxum pumicis instar & ipsum candidis vestibus sulphure suffitis affricatù non modò albedinem augebat, verumentiam nitorem, & lumen quoddam, atque soliditatem conciliabat; quo pacto mulieres hodie amylo vel oryzae decocto ad dealbandas solidandasue mappas & vela vtuntur. Hac veteres etiam togis candorem, soliditatem, ac nitorem, necnon fascijs caligarum atque mappis comparare cõsueuisse opinor, vnde M. Tullius 2. Epist. Ad Atticum 18. fascias cretatas dixit; & Martialis lib. 12.

Cretatam praetor vellet cum mittere mappam,

Praetori mappam surripit Hermogenes.

Hac

H. Mercurial. Variarum

Hac eadem etiam hostias maectandas dealbari solitas, indicat Iuueni-
Satyra 9. ita dicens:

*igne domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bouem.*-----

Cretenses tamen calceos ab Hipp. 4. de Artic. monstratos, quibus
monticolae in Asia & venatores utebantur, diuersos à cretatis exti-
tisse, nemo nescit. Cimolia verò nullo modo candorem tradebat.
Ied alios colores preciosos & veros emolliebat, nec non sulphure
contristatos quodam nitore exhilarabat: perinde ac hodie factitant
sericarum telarum textores, vbi varijs tincturis nitorem ipsis concii-
liant, illustrantque. De hac locutum credo Galenum, quando de
nigrandis capillis cimoliam cum alijs rebus commendat, alias nam-
que cimoliae species eum aut non nominasse, aut vno cimoliae vo-
cabulo in 9. de Simpl. med. comprehendisse constat. Tot igitur Ci-
molias apud Plinium inuenio, quae primum cretae genus faciunt. Se-
cundum verò cretae genus erat Argentaria, quam Galenus praecita-
to loco *γλυκὴ κρητική* appellat, vbi eam abstergendi potestatem habe-
re, & iccirco ad splendorem vasīs argenteis sordidis reddendum ho-
mines vsurpasse memorat. Qua in re accusandus est Cornarius, qui,
vbi Aetius lib. 2. scribit, Creticam terram facultatem abstergendi ha-
bere, qua τὸ ἀργύριον πύθει, transtulit, Ipsam argentum exterere, ac
depurare. Tertium genus fuit Vilissimae: qua circulos victores do-
mibus vel earum vestibulis praeducebant, vt essent spectatoribus
(quemadmodum coronis etiam fenestris appositis interdum facie-
bant) victoriae signa, quaque seruorum venalium pedes tingeant,
vt ab omnibus eos fuisse vendendos intelligeretur; ob quod Iuue-
nalis quendam, qui pro seruo venditus fuerat, notans in prima Sa-
tyra scribit:

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis,

& ante ipsum Tibullus:

Barbara gypsatos ferre catasta pedes.

Nunquid autem huiuscemodi cretae genere etiam facies eorū pue-
rorum oblinerentur, qui aut venundari debebant, aut dominis inser-
uiebant, sequebanturque, nondum mihi compertum est: illud certe
scio, veteres puerorum suorum vultus oblinire solitos, ne gelu aut
sole deturparentur: vt testatur Seneca Epist. 124. vbi pro Paedagia,
potius legendum, Paedagogia, puto: quoniam sic mancipia apud iu-
risperitos vocata legimus. Quo verò succo vngerent, haud satis
scio. Id tamen mihi perspectum est, hodie Genuenses mulieres, ne à
sole facies ipsarum denigrentur, in aestate solatri succum per lintea-
mina

H. Mercurial. Variarum

Menecrates medicus quis fuerit. Medici Clinici. Locus Plinij mutatus. De Posca, locus Suetonij.

C A P. XXII.

Menecratem, cuius frequentem nec incelebrem mentionem fecit Galenus in medicamentorū libris, nonnulli eum esse dubitarunt, qui Philippi Macedonum regis medicum egit, quiue glorioso quodam titulo seipsum Iouem nuncupabat: vnde postmodum ab Agesilao Spartarum rege insaniae vitio notatus fuit. At ne horum leuissima dubitatio alijs forsan occasionem errandi praebeat, non alienum iudicavi declarare, Menecratem a Galeno nominatum fuisse quēdam Tiberij & Claudij Caesaris medicum, libertum, sectae Rationalium addictum, multisque commentarijs editis insignem: de quo forsan ne historiae repugnet Coelium Aurelianum lib. 1. Diutur. pass. cap. 4. meminisse. Idem verò ita se habere, praeter Galenum, qui 5. de Comp. med. s. l. ca. 3. Menecratem post Antonium Musam paullò ante Andromachum & Neronis imperium Romae floruisse scribit, non incertum testimonium affert vetus haec inscriptio, quae hodie in Vrbe ad D. Pauli seruator.

ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΛΑΤΔΙΩ
 ΚΟΤΡΕΙΝΑΙ.
 ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙ. ΙΑΤΡΩ
 ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΣ
 ΛΟΓΙΚΗΣ. ΕΝΑΡΓΟΤΣ
 ΙΑΤΡΙΚΗΣ. ΚΤΙΣΤΗΕΝ
 ΒΙΒΛΙΟΙΣ. ΡΝΣ ΔΙΩΝ.
 ΕΤΕΙΜΗΘΗ. ΤΠΟ. ΤΩΝ. ΕΝ
 ΛΟΓΙΜΩΝ. ΠΟΛΕΩΝ. ΨΗΦΙΣ
 ΜΑΣΙΝ: ΕΝΤΕΛΕΣΙΟΙ ΓΝΩΡΙΜΟΙ
 ΤΩΕΑΤΤΩΝ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΗ. ΤΟΗΡΩΝ.

Iam verò Clinicos vocatos medicos à Chirurgis & Empiricis eodem modo atque etiam magis antiquitus fuisse seiunctos, quo temporibus nostris Physici nuncupati ab iisdem Chirurgis & Caeretanis vocatis separantur, praeter hoc Martialis carmen.

Chirurgus

*Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus,
Coepit, quo poterat, clinicus esse modo.*

& Plinij verba, qui lib. 29. cap. 1. medicinam ab Hippocrate inuentā,
Clinicen vocat. & lib. 30. c. 10. in quartanis medicinā Clinicen pro-

τὸ λιθίνον Διὸς χθές ὁ κληνικός ἤφατο Μάρκος,

καὶ λίθος ὤν, καὶ Ζεὺς σήμερον ἐπιφέρεται.

sequens inscriptio, quam Romae marmore insculptam vidi, satis
perspectum facit:

**P. DECIMIVS. L. HEROS
M. MERVLA. M. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVGVS
OCVLARIVS. VI. VIR
HIC PRO LIBERTATE DEDIT. Hs. lxxx
HIC PRO SE VIRATV IN REMP.
DEDIT Hs. ∞ ∞
HIC IN STATVAS PONENDAS IN
AEDEM HERCVLIS DEDIT. Hs. ↑↑↑
HIC IN VIAS STERNENDAS IN
PVBLICVM DEDIT. Hs. ↑↑↑ lxxx ∞ ∞
HIC PRIDIE QVAM MORTVVS EST
RELIQVIT PATRIMONI**

Hs. ∞ ↑↑

Ex qua itē manifestum esse potest, quātū Romae (quod etiā Plinius
meminit) ditescerēt medici: nimirū & qui pro libertate sibi ipsis a se
rēda (multi enim erant serui) & pro dignitatibus in republica conse-
quendis, ingentia precia soluebant. Hippocrates etiā in lib. de Steri-
libus cū dicat, qui physicus esse vult debere ad hominis robur atq;
habitum respicere, satis aperte indicat physicū eo tempore esse vo-
catum, qui, & ratione non experientia tantū mederetur. An Clini-
ci quoq; à Romanis dicerentur, aegri decubētes nonnulli, quemad-
modum Plinium lib. 25. cap. 5. dixisse aliquibus visum est, certē non
parum dubito: tametsi Cyprianus lib. 4. Epist. 7. paralyticum illum à
Christo ex diuturno morbo liberatum Clinicum appellare videa-
tur: atq; D. Hieronymus in Epitaphio Paulinae ad Eustochium ma-
nifeste decumbentes vocet Clinicos: quod item Hermolaus Barba-
rus, magni iudicij, & rarae eruditionis vir, ex sacris Bibliis quoque

probare

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. III.

probare nittitur: immò verò Cyprianus ibidem quosdam ait fuisse, qui ludibrio, sed opprobrio quodam Christianos vocarent Clinicos, miraturque vnde nam ex Hipp. aut Sorano id nomen ipsis tribuerent. Vt his omnibus constare possit, post Plinij quidem aetatem Clinicorum vocabulum ipsis aegrotantibus esse tributum, non autem eius temporibus. Hippocratem quidem 1. de Morbis & 4. de acutis scio decumbentes κλινοπέτες vocasse, & Plutarchum ac Athenaeum κληίης: at ubi κληίους dicant, non memini legisse. Itaque si quis pro Clinicis in Pliniano codice Chronicis substituatur, fortasse non aberret, quando non minùs potuit auctor in loquendo interdum liber, vti hac voce Graeca sanè, at ab alijs vsurpata, quã Spasticis, vocabulo ex media Graecia sumpto, nec fortè a quoquã vllibi praeterquam ab ipso met in eodem loco, & alibi vsurpato. Nisi potius pro Spasticis Clinicis alteri substituere placet, Spasms cynicis, vel pascicis cynicis: si quidem medici omnes sciunt, spasnum cynicum faciei esse morbum, in quo tollendo professe elleborum, scripsit etiam Celsus lib. 4. cap. 2. Spastici (ait, Barbarus) sunt quibus est intus aliquid conclusum conuulsivum. Mirantur nonnulli, quòd scribat Suetonius, Asiaticum, Vitellij Imperatoris libertum, Puteolis poscam vendidisse: quasi huiuscemodi potus solùm in medicum vsum intus & extra adhiberetur. Ego verò minime illud admiratione dignum existimo: quoniam vinum acidum aquae mixtum pro vili plebecula venale extitisse, rationi consonat, atque id Poscam fuisse appellatum; nisi malumus Puteolis gratia aegrorum qui eo frequentes conueniebant, id solummodo factitatum, vt scilicet vera posca venderetur, quam ex aceto parti modò maiori, modò minori aquae mixto factam, memorat Galenus. Quamquam etiam antiquitus, sicut escam pro cibus, ita Poscam pro potibus esse vsurpata, inuenio: quando, vt notat Barbarus, in antiquissimis Festi codicibus, & in Ferentini vetusto monumento, Poscalenta pro Poculentis leguntur.

TERTII LIBRI FINIS.

HIER.

HIER. MERCVRIALIS
VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Quartus.

*Qui fuerint apud veteres Archiatri, & Archiatro-
 rum Comites, quòve eorum munus.*

C A P U T I.

VI Galenum, aliosque medicinae scriptores
 vsque ad haec tempora interpretati sunt, om-
 nes penè in hoc conuenerunt, vt nomen *ἀρ-
 χιάτρον* medicorum principem, quasq. excel-
 lentissimum designare voluerint (Io. Baptistā
 Rafarium virum tempestate nostra eruditissi-
 mum excipio, qui in suis Galeni commenta-
 riorum translationibus, vbicunque occurrit,

Archiatrum transfert.) Id quoniam ego à veritate longè alienum
 semper putavi, credidique *ἀρχιάτρον* propriè Imperatoris Princi-
 pisve, atque eius familiae medicum significasse; quibus ductus ra-
 tionibus hanc opinionem conceperim, in medium proponam: vide-
 bunt deinde eruditi, ac in antiquis rebus per scrutandis versati viri,
 num sententia nostra aliorum placitis anteponi debeat. Nam primò
 nullum haecenus Graecum Latinumve scriptorem, qui ante Roma-
 nos Imperatores floruerit, inuenire mihi est concessum, qui hac *ἀρ-
 χιάτρον* voce vsus sit; quod coniecturam non paruam facere videtur,
 vt Imperatores esse, medicosve cum suae personae, tum familiae va-
 letudinis curae destinatos habere coeperunt, sic vocem eam tunc à
 medicis in usum inuectam esse; quod paullò post Tiberij & Clau-
 dij tempora fuisse idèò persuasum habeo, quoniam ante ea tempo-
 ra neque auctorum scripta, neque marmoreae medicorum inscri-
 ptiones

08 H. Mercurial. Variarum

piones Romae seruatae vsquam hoc nomen habent. Hanc autem Graecam vocem potius, & non Latinam elegerunt, quòd (vt refert Plinius lib. 26. cap. 1.) nemo Romanus medicam artem exerceret, sed omnes ferè, aut saltem maiori ex parte Graeci, atque ij vt plurimū serui aut liberti essent. Vnde si Archiater vel medicū primarium, vel medicorū principem signasset, consentaneum sanè rationi esset, vti res ipsa ante Imperatores extitisset, pariter etiam nomē eam exprimēns aliquando vsurpatum fuisse; quòd nunquā a me (nisi ceteri maioris lectionis viri secus obseruarint) apud quempiam auctorem animaduersum est. quemadmodum ex altera parte valde mihi probatur, iccirco ante Imperatores minime id nomen receptum fuisse, quòd res ab illo signata, medicus scilicet Principis, nōdum institutus foret. Quinimò Plinius lib. 25. c. 8. cuius tēpore iam Archiatri nomen in vsu haberi coeperat, cum Damocratem Seruiliū Mithridaticae antidoti auctore, medicum ipsius aetate primarium nominare vellent, non eum Archiatrum, sed è primis medentium vocauit, quasi sciret nomen illud medicis duntaxat Principis cōuenisse. Vt his omnibus grauissimis coniecturis facile iudicari queat, τὸ ἀρχιάτρης nomen haud illis propriè attributum, qui ceteros antecellerent, sed qui Principis vel Imperatoris personae atq; familiae operas suas locarent. Praeterea Andromachus, quem Erotianus in Onomastici sui dedicatione ἀρχιάτρων appellat, à Galeno item 1. de Antid. 14. & de Loc. affe. c. 1. Νεράνος ἀρχιάτρως vocatus reperitur, non quia is alios medicos praecellere ab ipso putaretur, qui Archigenem ab Andromachi tempestate vsque ad Traiani principatum in magna existimatione habitum (quòd etiam Iuuenalis Satyra 6. insinuat :

—tunc corpore sano
 Aduocat Archigenem. & Sat. 14.
 Ocyus Archigenem quaere, atque eme quod Mithridates
 Composuit)

alios antecessisse scribens, nullibi Archiatrum nuncupauit, quòd intelligeret solos Principis medicos eo nomine fuisse vocatos. Quòcirca si res ipsa non secundum legentis voluntatem, sed verè atque prudenter aestimetur: planè apparebit, Erotianum & Galenum concorditer Andromachum Archiatrum nuncupasse, quòd eam vocē vti debitum sibi quendam titulum, nimirum cum Neronis medicus esset, ei congruere intellexerint. Qua similiter ratione Liuium Eutychem Archiatrum vocatum credo in hac inscriptione, quae olim in tabellula quadam, vnà cum multis alijs vetustate penè consumptis, Romae ad D. Sebastiani reperta est:

M. LIVIO

M. LIVIO CELSO TABVLARIO

SCHOLAE MEDICORVM

M. LIVIVS EVTYCHVS

ARCHIATROS OLL. D. II.

INFR. PED. III.

Sicut & Petrus quidam Archiater apud Aetium nudis verbis citatus inuenitur: quem eo titulo indicatum; quasi Principis medicus, non autem medicorum princeps foret, ex Aetij 14. Terrab. ser. 3. ca. 10. verbis facile colligi potest: veluti quoque Galenum in lib. de Theriaca ad Pisonem non alia ratione puto vocasse Archiatros Magnum & Demetrium, atque alios multos alioqui populares potius, quam eminentes. Neque verò illud mihi consonum videretur, Imperatores consueuisse medicos plures conducere, atque inter eos vñ reliquis superiorem habere, quem & ob doctrinae excellentiam, & ob dignitatem sibi maiorem delatam Archiatrum vocarent: quandoquidem non vnum, sed plures simul Archiatros extasse, apud varios scriptores legimus. Qui ex legum peritis quaeso est, qui nesciat, Constantinum Imperatorem legem tulisse, qua Archiatros illustribus privilegijs, maximisque gratijs ornari voluit? Quis item nò vidit eam legem quam Imperator in l. Archia. cap. de metatis. lib. 12. Cod. tit. 41. in hunc modum tulit: Archiatros nostri palatij, necnò urbis Romanae, &c. Ex quibus omnibus negari nunquam poterit, quin Imperatores nò vnum, sed plures simul Archiatros habuerint, vt hac ratione Archiatrum Principis medicum extitisse credendum sit; alioquin si aliorum superior quasiq. Princeps fuisset, par erat non plures vno tempore, sed vnum tantum esse. Quam rem manifestius adhuc Vindiciani medici, q. Octauij Horatiani, siue Prisciani Theodori praeceptor fuit, necnon Cassiodori in Epist. ad Valent. testimonia comprobare queunt: quorum ille Archiatrorum Valentiniani Comes fuisse perhibetur; hic verò dum formam, qua Archiatrorum Comes eligebatur, 6. Variarum lib. exponit, ita clarè Archiatros simul plures, eosque Principis medicos extitisse, atque horum praesidem, ac veluti Principem non Archiatrum, sed Comitum vocatum ostendit, vt nemo nisi suae opinionis nimius amator hanc veritatem inficiari possit: quam Andreas Alciatus, auctor nostra tempestate clarissimus, in com. super lib. Cod. probè cognoscens, antiquos legum interpretes damnare non dubitauit, quòd vbi leges de Archiatris loquuntur, semper medicorum principes, & non principis medicos interpretentur. Porrò quatenus ad vocis ipsius etymon pertinet, et si vsus scriptorum secus habere videatur, attamen non minùs ἀρχίατρος

προς τὴν ἀρχοντος ἰατρὸς, quam ἰατρῶν ἀρχὸν dici queat: vt neque hu-
 iuscemodi ratio vlla ex parte ijs faueat, quibus diuersam sententiam
 sequi placuit. Nunc qui essent Archiatri, quodve eorum munus, nō
 admodum difficile est percipere. Si quidem verisimile vnicuiq; ap-
 parere potest, vt hodie saepenumero contingere cernimus, ita etiā
 antiquitus contigisse, vt qui vel artis praestantia, vel quopiam apud
 Imperatores fauore pollerent, in eius atq. familiae medicos coopta-
 rentur, atq; horum cum aliquis moreretur, alter in eius locum subro-
 garetur: in qua subrogatione, quoniam interdum ob fauores nō nul-
 li indigni locum obtinebant, ea lex condita est, quae in Cod. lib. 9. ti.
 de Profess. & med. cap. 11. habetur, ne scilicet quis in Archiatrum eli-
 gi deberet, nisi communi meliorum iudicio comprobaretur: nemo
 enim erat, qui, vt Archiatri locum impetraret, nō omnem moueret
 lapidem, nō modò ob dignitatem ac gloriam, verum & ob honestis-
 sima stipendia, ceterave priuilegia, quibus illi fruebatur. Scribit Pli-
 nius, l. 29. c. 1. annua horum medicorū stipendia apud principes fuisse
 CCL. HS. quae ad monetae nostrae rationem redacta, faciunt vni-
 garicorum sex millia, & sexaginta. Semuncialem vnum, duodenarios
 nouem, duplos quattuor, simplum vnum. Quae tamen non omnium
 Archiatrorum merces erat: cum in legibus habeatur. Archiatros
 ab Imperatoribus, praeter alimenta subministrata, quampluribus
 alijs priuilegijs atque fauoribus donatos esse; quae omnia mercedis
 instar, quòd multi forent, ipsis donabantur, perinde ac temporibus
 nostris medici aliqui in Pontificis Romani curia, & in aliorum Prin-
 cipum domibus ob solam sportulam, aliasve gratias operam suā me-
 dendo exhibent. De ijs sermonem factum à Galeno patet, vbi 9. de
 Plac. Hipp. & Plat. alios lucri causa medicinam exercere scribit, alios
 ob honorem, alios ob sibi legibus concessam immunitatem, ac repu-
 blicae vacationē. Iam verò illorum munus quod esset, ex loco Cod.
 citato cap. 10. scire vnicuiq. licet: vbi ex verbis illius legis aperte di-
 ci potest, Archiatros cum à populi commodis commoda reciperent
 salaria, non solum Principis familiae, eiusq. personae inseruisse, verū
 etiam pauperibus sine vlla mercedis spe obsequi, nec turpiter diuiti-
 bus inseruire obligatos fuisse, neq; propterea inserendum est archia-
 tros vrbis, à palatij Imperatoris diuersos extitisse, quādo rationi est
 consentaneum eosdem, qui stipendia ex redditibus populi capiebāt
 etiam si imperatorj, & aulae inseruirent, populo quoq; medicinam
 facere consueuisse. Dicebatur verò Archiatros & Archiater, veluti
 ex auctoribus atque superiori inscriptione, subsequenteq; patet,
 quae Romae in vetusto lapide seruatur adhuc:

ACTIVS CAIVS ARCHIATER SIBI ET IVLIAE PRIMAE CONIVGI INCOMPARABILI

Erant itaque Archiatri medici illi omnes, qui principis sumptibus conducti, eius personae primū, deinde aulae omni, postremo cunctis pauperibus arte propria Romae operā prae stabant: quorum Archiattrorum Princeps quidam senior, prudentia & doctrina praestantior eligebatur, cuius sententia & auctoritate omnes de re medica oborae dissensiones statim dirimebantur; isque Comes vocabatur & prae ceteris maximam Principis curam gerebat, eiusque veluti imperium quoddam & potestatem magnam obtinebat: ut ex Cassiodoricirato nuper testimonio abunde perspectum est. Nolo propter hoc omnino inficiari, quin in vrbe medicorum collegia quaedam & scholae instituerentur, quorum qui alijs praesidebat, Archiatros interdū vocaretur, ut ex inscriptione Liuij Celsi superius allata, & ex legibus colligi potest: verum tamen qui frequētius in ore hominum versabatur, Archiater, is erat, quem descripsimus.

De Cydni fluij aqua, loci Plutarchi, & Galeni & aliorum Collati. Locus Plutarchi ex Galeno restitutum.

Locus Hippoc. emendatus CAP. II.

Cydnus Ciliciae fluius est, transiens per mediā Tarsum, ciuitatem olim nō minū quā Athenas & Alexandriam viris in philosophia, atque omni alia doctrina praeclarissimis florentem; cuius fluij aquam frigidam atque asperam esse narrans Strabo Geographiae 14. eam tū beluis, tū hominibus nervos crassis humoribus occupatos habentibus, atque podagricis auxiliari scribit. Post quem Vitruuius, necnō Plinius, ex Cassij Parmensis sententia, eandem aquā cruribus podagricorum affusam dolores leuare scripserunt. Quae omnia nunquid vera sint, certē dubitari iure potest: non modō quia frigidū nervis aduersari pro cōperto habent medici, sed etiā quod Galenus in lib. de Caussis procatarcticis, Alexandrū Magnum aestiuo tempore, dū se in Cydno flumine lauaret, cōuulsione ac tremore torporeve captū fuisse tradit: quemadmodū

H. Mercurial. Variarum

posterioribus saeculis Fridericum Oenobarbium Imperatorem eodem flumine lotum interijisse scribunt historici. Nisi igitur dicamus contra Q. Curtij auctoritatem, Cydni aquam blando quodam frigore, ut Pausanias scribit, pollere, & vim detergendi insignem sub voce, τραχύ, à Strabone, & interdū ab Hippoc. designatā obtinere, quorum illi dolores ab humore calido nascentes mitigentur, hac verò humores ipsi nervis elidantur: quomodo podagricis & nervorū fluore tentatis opem ferat, intelligere arduum erit. Quod si interdū experientia comprobatum est, frigidum affusum convulsionem solvere, dum calorem *δὲ τὴν ἀντιπρῆξις αὐτῶν* augendo humoribus dissipandis aptiorem reddit, non propter hoc Cydni aquam iuuare credendum, aliòquin de compluribus alijs aquis frigidis idem foret asserendum. Neque etiam immodicos eius frigore dolores consopiri dicendum, propterea quòd potius sic articulis & nervis nocementū, quàm auxilium inferretur. Ob hoc. n. dicebat Hippocr. de podagricis loquens, in lib. de Viti humidorum, ψυχρὸν πολλὸν καταχρόμιον ἰσχυρῆς καὶ ἀδυνάτου παρρησί. id est, *Frigidum multum affusum extenuat, & dolorem sopit.* Alexandrum autem ac Fridericum id passos fuisse puto, quoniam fortasse nimis labore vel aestu calefacti, aquae frigidae sese immerferunt, Cautum enim est medicorum praeceptis, ne quis dum magnopere calet, in frigida lauetur; quoniam tunc corporis meatus valde aperti ingressum facilem noxio humoris frigori permittunt: atq; ita nervi calorq; nativus nō parum offenduntur, quod quidem minimè verū est de interno calore, & naturali, quia ubi partes aliquae sunt inflammatae ac rubentes, à frigida, quae influxū cohibeat, sicq; euacuet, ferè sanantur, ut ob hoc dixerit Hippo. v. Aph. 25. podagricos à frigida largè affusa leuari. Hic, ad notare placet qđ scribit Plutarchus in vita Syllae, eum scilicet Athenis agentem, pedū dolorem torpidum cum grauitate incurrisse, quem Strabo dixit esse *πὸ ἀγρίας ψελλισμῶν.* id est, podagrae balbutien. Aquam autē Cydni nō modica detergendi facultate praeditam esse, Plutarchi testimonio confirmatur, qui libro, in quo De sitorum oraculorum causas quaerit, ut demonstraret posse aquas & spiritus terrae inueniri, a quorum arcana quadam potestate animi humani ad futura praenoscentia disponderentur, alia alijs conuenire, & non omnia omnibus, multis exemplis ac oratione monstrat: *ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις οἰκεία καὶ πρόσφορα καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος, τῆς δὲ κόκκης τὸ νίτρον οἰκεί τὴν βασιλῆα ἄγειν μεμιγμένον. βύσσω δὲ γλαυκῆς κρόκος καὶ ταμίση γέται, ὡς Εἰρηαιδοκλῆς εἴρηκε. ὡδὲ δὲ τῆς Κύδνης ἐκ τῆς ἱερᾶς τῆς Ἀπόλλωνος ἐν Τάρσῳ μαχαίρας, ὡ φίλε Δημήτριε, σὺ λέγοντος ἠέρομεν, ὡς ὁ Κύδνος ἐκκαθαίρει σί-*

ροι σίδηρον ἐκείνοι, ἔτε ὕδωρ ἄλλο μᾶλλον τῷ μάχαραι, ἢ ἐκείνο. καθ' ἃ-
 ρωρ ἐν Ολυμπία τῷ τέφραι προσωλέττουσι τὰ βωμῶν, καὶ περὶ πηγῶν
 σιν ἐκ τῆς Αλφειῆς ὄρεα χέοντες ὕδωρ, ἑτέροις δὲ πειρώμενοι ποταμῶν οὐ-
 δὲνὶ δύνανται συναγαγεῖν, ἐδὲ κολλῆσαι τῷ τέφραι. id est: *Alia enim*
alijs propria & conuenientia: quemadmodum purpuræ faba, & gra-
ni infectoriū nitram videntur tincturam commixta ducere. Byſſo au-
tem glaucæ crocus miscetur, ut dixit Empedocles. De flumio Cydno,
& de sacra Apollonis in Tarſo machaera, o amice Demetrie, te narra-
tem audiuimus, quod Cydnuſ ferrum illud depurgat, neque machaeram
vlla alia aqua magis, quàm illa quemadmodum in Olympia cinerem
aræ affingunt, & aquam affundentes Alphæi cinerem circumden-
ſant, alio verò flumine id tentantes, nullo poſſunt coniungere, ne-
que cinerem conglutinare. Vbi manifeſte declarat, Cydni fluuij a-
quam detergendi repurgandive (cùm ferrum, ex quo machaera
Apollinis ſacra in Tarſo conſtata erat, ſola depurgaret) vim ma-
gnam habuiſſe. At hic admoneor primum vt putem byſſi colorem
aureum & flauum à Pauſania ſibi tributum minime natiuum, & pro-
prium, ſed potius ex croci mixtura acquiſitum fuiſſe, quemadmo-
duum hac de re fuſius in adnotationibus ad lib. Hippocr. de fiſtulis
locuti ſumus, deinde vt paullo ante citatum Plutarchi uerborum
corruptum in Graeco Baſilienſi codice locum reſtituam. Vbi enim
iſ ſiccitatem calori aſſociatam ſpiritum attenuare, aetheriumque
ac purum efficere dixit, ſtatim ſubiungit, αὐτὴ γὰρ ἔνεα ψυχῆ, καθ'
Ἡράκλειτον: quibus nil ſignificantibus, hunc in modum corrigi
debet, αὐγὴ γὰρ ἔνεα ψυχῆ ſοφωτάτη, καθ' Ἡράκλειτον. eam nam-
que ſententiam protuliſſe Heraclitum in ſimili prope diſputatione
ſcriptum reliquit Galenus eo libello, in quo temperatura corporis
animi mores fingi probat: unde etiam locus Hippocratis emen-
dandus eſt, in 1. lib. de Diaeta. ubi in omnibus codicibus Latinis
& Graecis, tam uulgatis, quàm manuſcriptis legitur, ἰχνασίης δὲ
πνεύμωνος ἔτος δέεται, καὶ ἔνεασίης: cùm legi debeat, πνεύματος, ſi-
quidem pulmonem ad prudentiam conferre nulli aſſerunt, ſed ſpi-
ritus, qui quanto ſicciores & ſubtiliores ſunt, tanto mentem acu-
tioſiorem faciunt.

H. Mercurial. Variarum

Loci Aristotelis & Herodoti collati. Darij luxatio à medico Graeco curata. CAP. III.

Mmenfae subtilitatis (vt ait Plinius) vir Aristoteles in 2. Politicorum lib. Lacedaemoniorum Reipub. instituta examinans, inter cetera illi vitio vertit, quòd senatoribus per omnem vitae aetatem de rebus magnis iudicia ferre liceret. cùm in senectute id non sine periculo fieri possit: quoniam (ait is) ὡς περ τῆ σώματος, καὶ τῆς δυνάμεως γῆρας. Hanc eandem rationem vsurpauit apud Herodotum in Thalia Atossa Cyri filia, & Darij vxor, quae à Demodene medico Graeco vlcere prauo in mammilla curata, viroque suo, vt bellũ Graeciae inferret, astuto eius medici ita patriam reuifere sperantis consilio, persuadere conata, inter multa alia haec verba protulit: ὦν γὰρ ἀντιθετο δὲ ξαροῦ ἔργον, ἕως νέος ἢ ἡλικίαν. αὐξανομένη σώματι, συναύξονται & αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγκληράσκουσι, καὶ ἐς τὰ κερήματα πάντα ἀπαμβλυώνται. id est. Nunc autem, quando aetate iuuenis es, si opus suscipias: nam auge sciente corpore simul & prudentia crescit, senescente vero consenescit, atque ad omnia opera hebetatur. Vnde non immeritò apud priscos prouerbio decantatum habetur.

Ἔργα νέων, βελαι δὲ μέσων, ὄχη δὲ γερόντων. id est.

Opera iuuenum, consilia autem mediorum, preces verò senum. quem versiculum Boethus poeta in Athenodorum seniore sic apud Strabonem in 14. mutauit.

Ἔργα νέων, βελαι δὲ μέσων, κροτάλι δὲ γερόντων. id est.

Opera iuuenum, consilia autem mediorum, crepitus verò senum.

Athenodorus autem contra ipsum, βρονταὶ δὲ γερόντων, siue Tonitrus senum, dici iussit. Sanè haec omnia non de animae substantia, quam alioquin immortalem credimus, sed de illius operationibus, quae ab instrumentis magna ex parte dependent: intelligi aequius est: etsi medici, ac praesertim Galenus, aliter sensisse inueniantur. De mocedis mentio iam impellit me, vt quam is apud Herodotũ citato loco in curando rege Dario operam praestitit, hisce subiungã. Darius. n. in venatu magnam offisi tali luxationem passus, vbi à medicis Aegyptijs, qui omnium primi eã in arte putabantur, varie tractatus esset, nec illi in retorquendo torquendoue quicquã proficerẽt, quin potius malũ augerent; Democedes Crotoniensis Graecis medica-

mentis

mentis vtens, & lenia, post acria admouens, Darium, qui septem noctes iam nihil dormierat, & perpetuo doloris cruciatu pene confectus erat, tandem somni compotem fecit, breuiq; deinde tempore in columem prorsus reddidit, cum iam posthac validum se fore ad incedendum desperasset. In qua re an solis medicamentis, an etiã manibus os tali restituerit bonus medicus, ex Historici sermone nõ admodum constat: mirum tamen sit, si medicamenta tantum (quemadmodum ex verbis colligi posse uidetur) adhibuerit, in eo praesertim luxationis genere, quod quando vehemens est, ab Hippocrate, & Galeno omnium dithicillime sanari traditur. Atqui nec de his, neque de maioribus adhuc antiquorum operibus multum mirari debemus: quando quidem eos in chirurgica, quae clinice prius reperia fuit, posterioribus omnibus valde superiores extitisse, Homeri atque aliorum testimoniis facilliter conuincitur.

Hippocratis & Aristotelis loci collati. Galeni de Demonstrationibus libri qui fuerint: & quae Symphonia à Nemesio citata. CAP. III.

Voniam Hippocratem nostris adnotationibus & emendationibus illustratum, non ita citò, vt optamus, edere, publico legendi munere atq; assiduus aegrotorum uisitationibus impediti possumus; interim aliqua ex ipsis in hunc librum sparsim protulimus, ut eruditi, quid in ipso praestaturi simus, ab hisce conijcere ualeant. Hippoc. in lib. de Aer. aq. & loc. Asianos & Europaeos inuicem distinguens, illos ingenio magis, minus uerò fortitudine ualere scribit, cuius euentus duas potissimum rationes assignat. Alteram, quòd Asiae regio maximam aeris temperati clementiam obtinuit, nullisque propemodum mutationibus subiicitur: Europa contrarium; quod ut ingeniorum bonitati atque menti magnopere confert, sic animorum fortitudini, qui à mutationibus magis excitati, ualidiores fiunt nullum adiuuentum praebet. Alteram, quòd Asiani semper regum imperijs subiecti fuerunt, Europaei uerò non modò non seruiuerunt, uerùm etiam fere semper liberi extiterunt. Nam qui bello & armis non sibi quicquam, sed dominis omnia comparare sciunt, negligentiores euadunt, quemadmodoceteri spe lucri proprii inflammati quid uis animose audent. Aristoteles

teles similiter lib. 3. polit. cap. 10. & lib. 7. cap. 7. Hippocratem secutus, Asianos artibus & mente excellere quidem, vt animis nihil à natura valere, & propterea tyrannis continuò inseruisse scribit: sicut Europaeos ob regionis frigiditatem mente ac artibus inferiores, animis verò & fortitudine superiores, ob idque nullius regis imperium passos esse: inter quos Graecos, veluti medios, non minùs artibus & intellectu, quam armis & animorum viribus pollere. His verò atque multis alijs rationibus demonstrare conatus est Galenus, Hippocratem, Platonem & Aristotelem, animam nostram si non ipsissimam corporis temperaturam, saltem eius sequacem existimasse. Quà sententiam multis, ijsque grauissimis argumentis damnauit Nemesius in 3. cap. lib. de Hominis natura, sub Gregorij etiam Nysseni nomine ab aliquibus falsò vulgati, quo in libro cùm multa ex Galeni commentarijs de Demonstrationibus inscriptis adducat, quae nil propè mutata in libro de Plac. Hippocr. & Plat. necnon in libello, Quòd animi mor. seq. cor. tem. ac alijs editis legantur, fit vt facillè mihi persuadeam, Galenum in libris illis *ἡ ἐπιτομή τῆς ἐπιτομῆς* nequaquam de rebus ad Logicam siue Dialecticam facultatem tantùm spectantibus quemadmodum ineptè arbitrantur nonnulli, tractasse, sed praecipue earum rerum plurimas sub oculis ratione & sensu ponere tentasse, quae apud medicos & philosophos in controuersiam trahuntur: veluti est de sede ac partibus animae, quaestio de affectuum generatione & causis, de venarum & arteriarum principiis, de testiculorum vsu, aliaque huiuscemodi plurima: quod similiter videtur confirmasse Rabi Moses 23. v. partic. aphoris. vbi hunc librum Probationes appellat. Quo in loco illud quoque adnotare placet, librum Galeni de Placitis Hippocratis & Platonis *συμφοριαν* esse vocatum ab eodem Nemesio, quasi ipsius tempestate sub hoc titulo ab aliquibus legeretur, cùm in illo summorum virorum concordantiae declarentur. Vixit verò Nemesius, Gratiani & Theodosij temporibus, quãdo Maximus philosophus Platonicus, Libanius, Basilius, Gregorius Nyssenus, alijque plurimi praeclarissimi viri floruerunt: quae tempora ab aetate Galeni paullò plus 150. annis absuerunt, ut ob hoc non paucam fidem Nemesij scriptis adhibendam censeam.

De Putaminibus fabarum, & quid sit *ᾠαειον*

Athenaeo. C A P. VI.

Vōd Theophrastus in 5. de Causis plantarum cap. 21. scribit, fabarum putamina radicibus aut germinibus plantarum nouellarum appo- sita earum vitam penitus tollere, etiam à Cle- mente Alexandrino Strom. 3. & ab Apollo- nio in Mirabilib. historijs citato, ex quinto de Causis naturalibus (quasi sic liber ille inscriberetur antiquitus) inuenio. qui cū addant do- mesticas gallinas iisdem putaminibus iugiter velcentes sterilefcere, neque id à Theophrasto traditum sit, eiuscemodi sententia non exi- guam mihi suspicionem parit. Quemadmodum item non admodum probo, Pythagoreos iccirco fabarum esum vetasse, quod comestae, mulieres infocundas reddant: quoniam, vt meminit Galenus, fa- bae, si belle nutriunt, & flatulentae sunt, potiùs foecunditatē quàm sterilitatem inducere debent. Fabam verò appellatam esse per ex- cellentiam à Clemente Alexandrino in loco citato *ᾠαειον*, non mi- ror; quando sic in vsu fuisse apud veteres puto. Vnde Galenus in 2. de Facialim. legumina recensens, primam fabam collocauit. Versi- culum ab Athenaeo citatum.

Σῦνον μετ' ἰχθῆϊς, ᾠαειον δὲ μετὰ κρέας. in ibidem libris muhom de faba interpretari soleo, quam viridem his quoque temporibus homines post carnes, loco bellariorum, esitant, quamve etiam ho- die à vulgo Graecorum *ᾠαειον* passim vocari intelligo.

In Acrothoracis significatione, Clementis Alexandrini locus emaculatus. Cur Lauri folia post coenam ad- hiberentur. Ebrietatis praecautiones. Plinij locus emendatus.

C A P. VI.

Ristotelem in 3. Prob. partic. probl. 2. manifestum est eos *ἀρεθώεχνας* vocasse, qui leniter inebriati deli- rant, quive de rebus quidem iudicium ferre tentant, sed in iudicando aberrant, quasi medij sint inter so- brios & temulentos; quorum illi iudicandi vim fir- mam & incorruptam habent, hi verò adeò vino obruti & sepulti iacent.

H. Mercurial. Variarum

iacent. vt neque iudicare, neque secundum animi corporisve facultates operari queant. Erotianus in Onomastico, vbi θάρσιον ab Hippocrate οἶνοποσία vocari scribit, ἀκροθώρακας etiam vsque ad tempora sua, eos appellatos subiungit, qui non multum vino repleti essent. Plutarchus quoque in 3. Sympos. probl. 8. Aristotelis sententiam examinans, idem quod is omnino sentire videtur, ἀκροθώρακας feilicet corpus non adeo dissolutum habere, vt & moueri, & secundum ipsum aliquatenus operari non valeant; at eorum discernendivim minimè liberam esse; nempe cum iudicium phantasias, & non rationem sequatur. Itaque non video cur Alexandrinus Clemens diuersa sentiēs in 2. Paedagogiae, ἀκροθώρακα. minimè rationem ac memoriam offensas gerere scribat; Nam senibus Christianis, vt vino vtantur, eousque indulgens, quoad ἀκροθώρακος terminum non transgrediamur, his verbis in 2. cap. vtitur, ἀλλὰ καὶ τέτοις ὄρος ἔστω τῆς ποσιῆς, μέχρις ἔ τὸν λογισμὸν ἀσεισον διατηρήσωσι, καὶ τὸ ἐν ἡμῶν ἐνερῶν, καὶ τὸ σῶμα ἀσάλευτον οἴνω καὶ ἀκροθώρακων. ἀκροθώρακα καλοῦσιν οἱ πατέρες ταῦτα δευνοί, id est: *His autē in potando terminus sit, quousque discursum imperturbatum seruent, & memoriam efficacem, et corpus vino inconcussum & immobile. Acrothoracem vocant circa haec periti.* Quo in loco verum illius vocis vsus omnino ab ipso ignoratū perspicitur: nisi contextum corruptum esse, & ea verba, ἀκροθώρακα καλοῦσιν οἱ πατέρες ταῦτα δευνοί, ab aliquo ignaro primum in margine adscripta, deinceps à librario ineptè interfecta fuisse velimus: quemadmodum eiusmodi multa eius auctōris haecenus edita commentaria habere apud doctos constat. Legimus apud Athenaeum in 4. veteres inter bellaria post coenam interdum etiā folia lauri adhibuisse, quod pluribus rationibus factum puto. sed potissimum duabus hīs: tum vt vi foliorum exiccatoria fumi ad caput elati absumerentur; tum etiā vt odor vini, ac ciborum, qui solet saepenumero à saturis hominibus grauis emitti, absconderetur; id quod Martialis in 5. facetè & clarè admodum nobis indicauit:

*Foetere multo Myrtale solet vino,
Sed fallat vt nos, folia deuorat lauri,
Merumque cauta fronde non aqua miscet.*

*Hanc turubentem prominentibus venis
Quoties venire Paule videris contra,
Dicas licebit, Myrtale bibit laurum.*

Vt quoque euitarent antiqui ebrietatem, ac interim multum biberent, interdum lauro, hedera, anetho, similibusque alijs eos coronatos inter potandum legimus: alij pumicem tritum, alij amygdalas

ama-

amaras, alij brassicam praemandebant, quasi non praestaret ebrietatis turpitudinem sobrietate cauere, quam eam succis alijsve medicamentis occultare. Plinius lib. 14. cap. 2. de Apianis vitibus loquens, ita scribit: Vina primò dulcia austeritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet. In quibus duo sunt, quae non immeritò eruditorum animos turbare possunt. Vnum, quòd vina alba à principio, vetustate non rubra, sed vel pallida, vel flaua, vel fulua redduntur: quemadmodum Galenus docet 7. de Tuen. val. & 12. Meth. Alterum, quòd postrema illa verba quid significet, obscurum est. Itaque restitui debet, vt in manuscripto Pauli Manutij, omnium post Ciceronem eloquentissimi, codice inuenitur. Vina primò dulcia, austeritatem annis accipiunt. Etruria nulla magis vite gaudet.

Tuberes apud antiquos qui essent. Locus Plinij notatus. C A P. VII.

Vi fuerint apud maiores nostros Tuberes, inter malorum genera relati, neminem, qui aperte declararit, hactenus mihi videre contigit. Idcirco si meam sententiam explicuero, id saltem proficiam, vt alij ad veritatem indagandam, meque sententiam meliorem proferendam excitentur. Ne igitur temerè quicquam affirmare videar, notas aliquas Tuberum ab auctoribus Latinis traditas ante alia indicabo. Tuberes ex Africa regione calida primùm allatas, scribit Plinius lib. 15. cap. 14. vbi fructus proferre baccis, quam malis similiores statuit. Idem quoque lib. 16. cap. 25. & lib. 17. cap. 16. Tuberes post amygdalas cum Armeniacis & praecocibus florere, (vt Columella lib. 11. in fine ca. 2.) quasi cum ijs etiam mutarentur fructus, & melius inferi pruno siluestri, atque malo cotoneae, quam granis feri, memorat. Martialis lib. 13. auctor est, Tuberes in agro Nomentano prouenire solitos, quae regio inter Romana suburbia pro aprica habetur. Palladius verò lib. 10. titu. 14. Tuberum fructus dulces facit, menseque Septembri eos granis feri, necnon etiã omnibus malorum generibus prunis & cotoneis inferi solitum tradit. Quas omnes notas si ijs arboribus conferamus, quas decem abhinc annis plus minusve ex Alexãdria in Siciliã primùm, mox Neapolim tranuectas, ob idque Albercocos Alexandrinas nuncupatas esse scimus, facillè iudicabimus, Tuberes veterum hosmet Albercocos extitisse. Nam haec sunt

arbo-

arbores non admodum proceræ magnitudinis; foliaque Armeniacorum serè gerunt; florent statim post amygdalas, inferuntur præcocijs, persicis, & prunis; seminantur granis Septembre & Octobre, sed infitione meliores fiunt; nascuntur locis calidis & apricis; gelu corrumpuntur; siccam terram, sed arte irroratam, amant; fructus nucè pontica paullò maiores, rubeos, cure læui, ac dulces suavesque ferunt, vt cuique intelligere liceat, huiuscemodi arbores fructusque maximè cum veterum tuberibus conuenire. Nec quicquã repugnat, quòd Domitiano prius, quàm iugularetur, Septembri mense oblatis fuerint tuberes: quoniam eos adseruatos ea arte esse credendum est, quam Palladius loco præcitato môstrauit: imò cum eo tempore, quo iam desierant, fuerint oblatis, munus magis imperatore dignum, magisque admirandum fuisse significatur. Neque inferendum est, Palladium, quòd in libro mensis Octobris tuberes seruandi rationem doceat, eos tunc maturari voluisse, quoniam hac in re auctor ille certam legem nõ seruat, cum etiam in libro Aprilis, zizypha, quæ autumno maturantur, seruandi modum indicet. Martialis item, quamuis tuberes cum malis Punicis adnumeret, nõ propterea putandum est eum inuisse, quòd eodem tempore maturarentur: immò his distichis:

*Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis,
De Nomentanis sed damus arboribus,
Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et verna tuberes: quid tibi cum Libycis?*

fortè dicere voluit, se ad amicum duo pomorum genera misisse, vnum nuperrimè ab arbore lectum, alterum domi quidem & ipsum natum, sed integrum arte conseruatum. Porrò Plinianum codicem lib. 15. cap. 14. vbi tuberum duo genera habentur, corruptum omnino, ac loco Tuberum legendum esse Zyziphorum, suspicor: quoniam Columella lib. 9. cap. 4. albam & rutilam Zyziphum agnoscit: Galenus Zyzypa 2. de Alim. fac. appellat: nullus autem duo tuberum genera fuisse scribit. Sericum verò colorem Plinio rutilum vel rubrum esse, quem alibi Syricum & ipse, & Aetius, & Paullus Aegineta vocarunt, satis Barbarus in Plinianis castigationibus declarauit. Vnde apud Plinium, etsi legatur modo sericum, modo Syricum de tuberum coloribus, non est quòd diuersos esse colores putemus, siquidem Paullus *σείκρον*, Aetius *σείκρον* dixerunt.

De Menta locus Aristotelis ex Hippocrate illustratus & correctus. Pliny alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. C A P. VIII.

Et nam tempore belli ferere, olim vetitum fuisse scripsit Aristoteles 26. Prob. sect. causamq. illam putavit, quod huiusmodi herba corpora humana refrigerando genitale semen corrumpat, sicque vires, quibus in bello maximè opus est, frangantur. Quo in loco si non *καταψυχες* sed *κατατίνες* legatur, vt ego legendum censeo, quando menta non refrigerat, sed potius colliquat, Hippocratis sententiam transtulisse alicui videri possit, qui in 2. *Dei διαίτης* hunc in modum de Menta scribit: *Μένθη θερμαίνουσι, καὶ ἐρέται, καὶ ἐμέτους ἰσχυροὶ, καὶ εὖ πολλὰκις ἐδ' ἴν τισ τὸν πόρον αὐτῆς τίνει, ὥστε ῥέειν, καὶ ἐντέηνειν κωλύει, ἔτὸ σῶμα ἀδενὲς ποιῆει.* Mentam scilicet calefacere, vrinam concitare, vomitus comprimere, sique ea saepenumero quis vescatur, illius semen ab ipsa ira liquari, vt fluat, ad haec tētiginem arcere, imbecillumque corpus facere. Simili propè ratione Plinius lib. 20. cap. 14. mentā semen humanū deprauare, atque generationi ineptum reddere tradit: quòd sicuti illa immista lacti, quo minùs coeat, concreascatve, prohibet; ita semen condensari ab homine in cibo sumpta non finit. Vbi legendum esse, Cohibendo genituram densari, & non, Genitalia, vt in vulgatis habetur, quiuis mediocriter doctus facilè conijcere potest. Nisi genitale, pro genitura Plinium & ibi, & cap. 21. eiusdem libri vsurpasse constaret. Quantum verò ad sterilitatem referat, vel nimia geniturae liquiditas, vel immodica crassities, prae caeteris elegantissimè dixit Lucretius in 4. hisce versibus:

*Nam steriles nimium crasso sunt semine partim:
Et liquido praeter iustum, tenuique vicissim.
Tenuè, locis quia non potis est adfigere adhaesum,
Liquitur extemplo, & reuocatum cedit ab ortu:
Crassius hoc porro, quoniam concretius aequo
Mittitur, aut non tam prolixo prouolat icu,
Aut penetrare locos aequè nequit, aut penetratum
Aequè admiscetur muliebri semine semen.*

H. Mercurial. Variarum

Aristotelis error de Epilepsia. Hippocratis locus ad id notatus. Seruij error & Cornary. Aristotelis alter error, de Sale & Nitro. Breuis adnotatio de Causis res duratas dissoluentibus. CAP. IX.

Aristoteles sect. prob. 3 1. quaerens, cur homines soli vel maximè inter animalia oculis peruertantur, inter alias causas hanc affert, *διότι μόνοι ἐν τῷ θύει ἐπιληπτοὶ γίνονται τῶν ζώων, ἢ δὲ ἐπιληπτοὶ διασφορῶν ποιεῖ.* quòd scilicet soli in animalium genere sunt epileptici, epilepsia vero oculorum peruersionem inducit. Hanc verò sententiam omninò falsam esse, vt p̄tem, duo faciunt. Vnum est, quòd ipsemet Aristoteles in libris de Animalibus nonnulla recenset, quae isdem morbis, quibus homines t̄rari scribit, vt oues. Alterum, quòd in libro de Sacro morbo, qui vt Hippocratis à Galeno in primo Prognost. tex. 4. & lib. An sanguis in arter. contineatur, necnon à Caelio Aureliano lib. 1. Pass. chron. cap. 4. citatur, scriptum est, oues & maximè capras epileptico morbo non parum obnoxias esse: quod certè de ouibus valde verisimile, videtur, quae caput in terram ferè detinentes, halitus prauos ac humiditatem crassam facillè in caput trahant, & subinde morbum sacrum incurrant. At caprae, quae alto capite vt plurimum pascuntur siccaeque sunt, ac perpetuò febrile traduntur, quomodo ouibus magis epilepsiae, quae à larga pituita gignitur, exponantur, non admodum intelligo eo praesertim, quòd Alexandrinus Clemens vij. Strom. tradit, hircinas carnes epilepticis auxiliari fuisse creditum. Nisi dicamus, vt Plutarchus in Rom. prob. capras ceteris animalibus magis comitali morbo tentari ob meatuū angustiam, quam arguit vocis tenuitas: atque etiam eodem morbo facillè capi eos, qui caprinis carnibus vescuntur. ob quod sacerdotibus eam carnem vetitam fuisse tradunt. Itaque sententia Aristotelis sic moderari debet, vt in sect. 10. Probl. prob. 43. & sect. 3 1. prob. 26. vbi ait, quòd homo ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διασρέφεται, ὅτι, ἢ μόνον ἢ μάλιστα λιπὸς ἐν τῇ νεπιότητι γίνεται. id est, *Vel solus, vel maximè oculis peruertitur, quoniam vel solus, vel maximè in infantia epilepticus fit.* Qua ratione in libro de Somno & vigil. praeceptum dedit, vt non solum pueri, verum etiam nutrices à vino, & praesertim nigro abstinere, tanquā id magis quam album ad caput euaporet. Hic animaduertere placet, Ser-

Seruum in 3. Georgicorum grauiter peccasse, qui vbi Virgilius ait: *contactos artus facer ignis edebat.* putauit sacrum ignem esse, quem Graeci *ἱερὸν νόσον* vocant; cum *ἱερὸν νόσον* nil aliud sit, quam epilepsia vocata: Ignis verò facer apud Latinos idem sit, quod apud Arabas Formica, apud Graecos Herpes, apud Scribonium Zona, apud Plinium Zoster, & Circinus. Vnde etiam malè Cornarius, qui apud Hippoc. 2. de Morbis mulieribus, & alibi saepe, ignè pro erysipelate vertit, cum valde erysipelas, & ignis facer differant: vt ex Celso lib. v. cap. 26. & 28. vnusquisque facillè potest intelligere. De hoc morbo sacro scriptum est à Platone 1. de Legibus, Si quis seruum vel phthisi, vel calculo, vel stranguria, vel sacro morbo, aut aliqua alia vulgaribus ignota, longa & curatu difficili aegritudine laborantem, alicui, qui neque medicus, neque gymnasta sit, vendiderit, licere emptori intra sextum mensem ipsum redhibere, excepto sacro morbo, quo laborantem emptor intra annum restituere potest. Causam verò, cur hūc morbum exceperit, puto, quia alij enumerati morbi sex mensibus dignoscuntur, & ferè incurabiles euadunt; epilepsia verò, siue morbus facer, vix intra annum verè à vulgaribus discerni potest, atque curatu difficilis euadit: praeterquam quòd vbi quis ab epilepsia curatus est, nisi integrum annum accessionem non sentiat, vere curatus dici nō potest, quod saepe obseruatum sit post vndecimum mensem rediisse morbum. Et quoniam Aristotelis mētio est, subiungam hisce quandam illius oscitantiam, quam alioquin perspicacissimus in 4. Meteorol. lib. commisit: vbi, indurata quibus causis dissoluantur, exponens, de sale & nitro haec dixit: *ἡτερον δὲ καὶ ἀλιεῖ λυτὰ ὑγρῶν ἔσσανται, ἀλλὰ ἄυχεῖ.* Atque ea non solo humido frigido, sed etiam humido calido dissolui, sensui manifestum est. Nam & si vinum & aqua calefacta, à quibus clarè sales & nitrum soluantur, possint quodam modo frigida humida appellari, cum sint sub genere aquae, ac illius propriam qualitatem, nempe frigiditatem, quātumuis mutata, nunquam penitus amittant; de oleo tamen calido id affirmare non possumus, nempe quòd ipsemet Aristoteles in eodem libro, nō sub genere humidi aquei, sed aerei, cui perpetuò iuncta est caliditas, aperte collocavit, ab illoque tam naturae suae vi, quàm igne calefacto salem liquefieri, experientia quotidie comprobatur, praesertim si ipsi alius quisquam humor misceatur, vt faciunt medici, cum vel oleum rosatum salitum, vel aliquod aliud parare volunt; cur enim solo oleo sal non dissoluatur, puto rationem esse quòd statim fundū perat, ibique omni humore priuatus minimè liquari possit. Quare

melius

melius erit sic de duratarum rerum dissolutione statuere. Quae à frigido sicco concrefcunt, vel à moderato, vel ab immoderato, omnem humiditatem exprimente, talia redduntur: similiter & quae à calido sicco concrefcunt, vel à moderato vel ab immoderato, omnem humorem confumente. Concreta à frigido sicco moderato, vt glacies vina, serum & vrina, à calido sicco simpliciter, & etiam à calido humido foluuntur. Concreta verò ab immoderato, aut simpliciter infolubilia funt, vt adamas, & aliae gemmae, aut non nifi à vehementiffimo calore foluuntur: quemadmodum plurima metalla, & cornua, quae magno calore mollefcent. Concreta verò à calido sicco moderato, à calido humido, & frigido humido foluuntur; vt sales, manna, & nitra, quae ab aqua calida actu, & à vino potestate calido, necnon ab oleo calido alteri humori permifto foluuntur. Concreta ab immoderato, vt lateres, fictilia, aut non foluuntur, aut folummodò ab ijs humoribus, qui maximè penetrant, ficut fuccus citri, & acetum acerrimum eft, aqua vitae, & fimilia, quae aliquos lateres, lapidesve foluunt; quod forfan ignotū fuit Aristoteli, quamuis ex ipfo ratio huius habeatur. Nam cum neget ipfe fictiles liquari, propterea quòd aqua eius meatus, per quos fpiritus exiit penetrare non potest: manifeflum eft, quòd fi aliquis humor adeò fubtilis inueniatur, vt eos ingredi queat, etiam ex eius fententia poterunt liquari. Inueniuntur autem facilè hifce temporibus: quibus ars chymica, Aristotelis tempeftate ignorata, cuius opera fubtiliffimi ac maximè penetrabiles humores efficiuntur, in facilem vsum tracta, quafique perfecta eft.

*Locus Hippocratis ex Gellio reftitutus, & alter
defenfus. C A P. X.*

Vlvs Gellius Noct. lib. 3. cap. 16. haec verba ex lib. Hippoc. de Alimento citat: *ἔστι δὲ, καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμυλος γέννησις.* Quae cum ibi ita non habeantur, puto reftituenda eſſe, vbi poſt, *ἔς ἐκπύωσιν σμ.* Haec habetur ſolum, *ἔκ ἐς, καὶ ἔς.* ita vt vniuerſa illa oratio fic conſtituenda fit. *ἔς ἐκπύωσιν σμ. (ἔς, δὲ καὶ) ἔκ ἐς ὀκτάμυλος γέννησις) γίνεται δὲ ἐν τῷ τοιοῦτο.* &c. Quae autem verba ſequuntur, etſi etiam à Gellio ibidem diuerſa ponantur, placent tamè magis, vt ſunt in vulgatis Hippoc. codicibus. Explicatio porrò ipſo-

ipsorum verborum licet obscura admodum sit, ac Sabinus diligentissimus, ut saepe eum vocat Galenus, Hippocratis interpres, illa clariora facere hac oratione conatus sit: ἔστι μὲν φανόμην αὐτῶν μετα τὴν ἔκτρεψιν, ἢ ἔστι καὶ ὡς θήσονται μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστι οὐ φαντασία μὲν ὄντων, διδάσκει δὲ ἢ ἔστι. non absurdum tamen mihi videtur, Hippocratem nil aliud docere voluisse, quam octimestrem partum, non propriè generatum, sed improprie tantum dici quasi potius abortus quam vera generatio sit. Quod enim putarunt aliqui Hippocratem voluisse docere, alibi non supervivere natos octavo mense, aliquos verò superstites fieri, quemadmodum scribit Aristoteles in Aegypto fieri posse: id sanè placitis Hippocra. nequaquam consonum est, qui in lib. de Octimestri partu monstrat, fieri non posse, ut nati in octavo mense supervivant. Criminantur aliqui Hippocratem, quòd in iureiurando caverit, ne quis medicinam exercens, mulieri utero gerenti abortivum medicamentum propinaret, cum tamen ipse in lib. de natura pueri scripserit, se famulae cuidam grauidae, iussu dominae, ne apud alias mulieres infamaretur, consuluisse, ut saltando genituram deijceret. Quod factum Hippocra. ego hac ratione tueri soleo: foetus nondum animatos corrumpere, vel quòd minùs vitam adipiscerentur impedire, ijs temporibus, quibus nondum Christiana lux apparuerat (qua scitur, ut dicebat Tertullianus in Apologetico, festinationem homicidij esse prohibere non nasci) licuisse: at iam animatos, & viuentes, minimè: atque hoc ita fuisse locupletissimus testis est Aristoteles lib. Polit. 7. cap. 16. qui tamen 7. de Hist. animal. ne foetus animaretur, docuit, post coitum locos oleo cedrino simplici, aut cum thure, cerussave esse vngendos. De Hippocratis & Gellij loco cum iam sententiam meam statuissem, eamque Claudio Puteano communicassem: is retulit, Muretum quoque eum locum restituisse. Idcirco ad ipsum scripsi, ut cuius raram eruditionem, acerrimumque iudicium semper plurimi feci, eius opinionem explorarem. Tandem Muretus hocce dedit responsum.

8 H. Mercurial. Variarum
M. ANTONIVS MVRETVS

HIER. MERCVRIALI. S.P.D.

*Q*uoniam tua litera ad urbem allata sunt,
Tiburiam omnes, ut nos quotannis
facere solere scis, secesseramus, eò il-
las accepi biduo, aut triduo serius:
Tibure autem neque Hippocratem
habebam neque Gellium. expectandum denuò fuit, dum
Roma arcesserentur. Allatis; ecce tibi aliud incom-
modum. corripit me febricula, non illa quidem, ut
euentus postea docuit, periculosa: sed quae tamen ani-
mum nonnullo metu suspensum ab omni scribendi cogi-
tatione auocaret. Haec ideo, ne mireris me ad tuas
tardius respondere. *Locus est ex libello, ὅτι τοσούτοις ἐν
ἔσιν, γίνεται δὲ ἐν ταῖτοις, καὶ ᾤλω, καὶ ἐλάσσω, Huc ego ad-
debam illa ex Gellio: aut potius pro illis, ἐν ἔσι, suppo-
nebam illa: ἔσι δὲ καὶ ἐκ ἔσιν ὀκτάμιλος ἄριστος. Quod si tibi
quoque ita videtur, non dubito quin verum sit; sin tu
secus iudicas, nunquam mihi dubium erit, quin tua
sententia verior sit. Semper enim non in his modò rebus,
quarum tua propria possessio est, sed in omni literarum
genere, iudicium tuum libentissimè anteponam meo.
Vale, meq; ama, & certò tibi persuade, te a me mi-
rificè & amari, & coli. Tibure. Kalen. Septemb.
M D L X X.*

Quae sunt Paleales vuae, & Fabriles apud Caelium Aurelianum. Quae Mensae frigidae Plutarcho: & eius locus emendatus. C A P. XI.

Vae sint apud Caelium Aurelianum lib. de Acutis passionibus, vuae Paleales, & quae apud eundem vua Fabrilis, cuius meminit saepius, adhuc multi dubitant. Ego verò ita existimo, plures fuisse modos veterum in seruandis vuis. Nam primò seruabantur in ollis fictilibus, atque in dolijs inclusae, vina ceis stipatae circumsudatibus, vt manifestè docet Plinius. Seruabantur quoque appensae varijs modis, non tantum ad escam, verum etiam ad faciendum passum appellatum, atque alia potus genera. Ex vua nanque resupina suspensa, & in vasis suis seruata, ac thecis naturalibus custodita, vinum acinaticum Veronense, adeò celebratum, & Imperatoribus aestimatum, fieri consueuisse, testatur Cassiodorus 12. Variarum. Ad haec refert Columella, inter multos seruandarum vuarum modos hunc extirrisse ferè praecipuum, quando in labello fictili nouo, paleis quam siccissimis cribatis, vt sine puluere essent, impleto, vuae condebantur; deinde labellum luto paleato circumlinitum, in tabulato siccissimo paleis siccissimis obruebatur. Has vuas Paleales Caelium vocasse puto, nimirum quae humore superuacaneo spoliatae, aegris impunè concedi possent. nisi potius eas appellet Paleales, quae colore sunt paleis similes, cum praesertim addat, Recentes; eo quòd illae vi quadam adstrictoria magis polleant: quales puto fuisse Cydonitas à Columella vocatas. Porrò quae fuerit vocata vua Fabrilis seu fabricia, vt appellat Theod. Priscianus lib. 2. cap. 13. non admodum difficile est definire. Si quidem ea erat, quae in officinis fabrorum ferrariorum suspendebatur, vt igne atque fumo exiccata, diutius posset incorrupta conseruari. Idque innuit ipsemet Caelius 4. lib. de Diuturnis pass. cap. 3. dicens, Fabrilis vuae esse dictam vapore fumi siccitam. Vt enim dolia vinorum ad fumum ponebant antiqui, praesertim Massilienses ac Narbonenses, quo citius vetustescerèt, ac innoxia magis redderentur: ita verisimile est illos vuas fumo exiccatas conseruare potuisse, atque ob id fabriles nuncupasse. Quam rem videtur non obscure expressisse Plinius lib. 14. cap. 2. vbi loquens de vinis vt conseruarentur, ita scribit: Alijs gratiam, quam vinis affert fumus

H. Mercurial. Variarum

fabrilis, ijsq. gloriam praecipuā in fornacibus Africae Tiberij Caesaris auctoritas fecit. De huius generis vva Horatius 2. Ser. Saty. 4.

Rectius Albanam fumo duraueris uuam.

Cur verò eas in coeliacis, & alijs ventris defluxionibus cōmendet, ratio est, quia fumus & calor officinarum fabrorum ratione ferri, quod gignitur assiduo, non modò exiccat, verumetiam facultatem quandam adstrictoriam & corroboratoriam immittit, quae in huiusmodi affectionibus non parum cōferunt. Caseum similiter fumo exiccare consueuisse maiores, testatur Martialis hoc disticho:

Non quemcunque focum, nec fumum caseus omnem,

Sed Velabrensẽ qui bibit, ipse sapit.

Quod Athenaeus. 4. Dipnos. ex Dromea parasito scripsit: Prooemiũ coenae in Chalcide fuisse illustrius, quàm totum Atheniensium apparatus; sub nomine proemij ostreorum copiam & varietatem indicans veteres in principio coenae ostrea praebere consueuisse monstrat; quod etiã prae ceteris videtur testari Plutarchus 8. Sympos. 9. vbi haec leguntur, à nobis in quibusdam vtcunq. restituta: *αἱ γὰρ καλέμεναι ψυχραὶ τετραπεζαί, τὸ πρότερον ὀστρέων ἔχειν ὠμὸν λαχάνων, ὡς περὶ ἔφησεν ὁ Πλάτων, ἀπ' ἐραὸς ἐπὶ σόμα μεταχθείσαι, τὴν πρὸ τῆς ἀντιτῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσιν.* id est, *Mensae frigidae vocatae, quod ante ostrea olus crudum habent ut dixit Plato, à cauda ad os translatae, primum pro ultimo ordinẽ habent.* Ex quo conijcere quoque licet, Mensas frigidas vocatas, quas nũc Acetaria Latini appellant, & antiquitus in vltimo mensae ponebantur, tempore Plutarchi coepisse primo loco in mensas ferri. Cui etiam ad stipulari videtur Martialis, qui lactucam prius vltimo mensae loco positam, sua aetate ante alias dapes esitaram testatur hoc disticho.

Claudere quae coenas lactuca solebat auorum

Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Vixit autem Martialis iisdem temporibus, quibus Plutarchus: cùm alter sub Domitiano, alter sub Traiano, qui Domitiano post Neruã successit, floruerit: vt hac ratione potuerit vterque vsus acetariorũ eo tempore innouatum nobis significare. Haecenus quae ego censescam. Sed ne eruditos vlla ex parte defraudem, vtiq. habeat quomodo in varijs rebus dijudicandis ingenium & iudicandi vim exercere queant, subiungam his aliam eius Plutarchi loci correctionem, pulchram quidem, & Hieronymi Mei viri acutissimi, qui eam excogitauit, eximia doctrina vere dignam. Est verò illa huiusmodi: *αἱ γὰρ καλέμεναι ψυχραὶ τετραπεζαί, τὸ πρότερον ἔχειν ὠμὸν λαχάνων, ὡς περὶ ἔφησεν ὁ Πλάτων, ἀπ' ἐραὸς ἐπὶ σόμα μεταχθείσαι, τὴν πρὸ τῆς ἀντιτῆς ἐσχάτης*

ἐξ ἄτης καὶ ἐκ τῆς ἰχθυῖς. In qua illud quod me offendit est, Plutarchum ad declarandas nouorum morborum causas inducere nouum vsu ciborum. Atqui ostrea ante alios cibos comedendi vetus fuit consuetudo, sicut & herbas loco coenae vltimo poni solitas antiquis scimus. Vnde si τῶ ἀπώτερον ἀσπίων ἔχει ἰκθύνον λόχων, in Mei emendatione reponatur, & gratiam maiorem, & auctoris sententiam verius atque aptius forsan assequetur tota oratio.

Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij Pollucis de Morbis emendatus. Favorini erratum. Sudor sanguineus. CA P. XII.

Chores frequenter in ore medicorum versari, nemo ignorat: At, qui sint ij, pauci omnino intelligūt. Iccirco hac in re sententiam meam declarare audebo, non aliunde, nisi ex ipsis auctorum probatorum scriptis acceptam: Homerus in 5. Iliados sub his versibus;

— ῥέε δ' ἀμβροτον αἷμα θεῶν.

Ἰχθῶρ, οἷος περ τε ῥέει μακρῆρασι θεοῖσιν.

Ὅν γὰρ οἶτον, ἔδυσ', εἰ πίνουσ' ἀΐθοντα οἶνον,

Τοῦνικ' ἀναίμονες εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλῶνται. Rursus:

Ἡ ρὰ καὶ ἀμφοτέρησιν ἀπ' ἰχθῶρ χειρὸς ἐμώργυν.

manifestum est voluisse Ichorem esse sanguinem Deorum, qui cum nec pane nec nigro vino vescantur, vt homines, iccirco sanguinem humanum non gignunt, sed Ichorem. Hipp. 2. Epid. circa principium. 4. de Ratione victus, tex. 1. 6. Epid. commento, 2. tex. 38. ichores (vt sentit Gal. in ijs commentarijs) appellauit aquosas atque tenues humiditates à corpore emanantes, quae prout à varijs humoribus fecernuntur, sic varias qualitates & appellationes habent, dum alij biliosi ichores, alij melancholici vocantur. Hippocratis sententiam aemulatus Plato in Timaeo dixit, ichorem sanguinis esse blandum serum, acidae verò melancholiae ἄγριον, id est serum. Caeterum Aristoteles vnum solum ichorum genus agnouisse videtur, atque id nil aliud esse voluisse, quam sanguinem imperfectum, vel in serum conuersum, vt est apud ipsum videre 3. de Hist. animal. cap. 19. immo in 2. de Part. animal. cap. 4. scriptum reliquit, Ichorem esse partem aqueam sanguinis vel nondū coctam, vel corruptam. Vnde 4. Meteor. cap. 7. dixit, sanguinem ichorosum non coagulari, quòd huiusmodi sanguis sit pituita & aqua, cum neque

H. Mercurial. Variarum

coctus, neque à natura superatus fuerit; & cap. 10. Ichorem veluti serum, vinum, lixiuum, & alia, aqueae naturae esse statuit. 10. etiam sect. prob. 2. quaerens cur homini maximè omnium animalium sanguis à naribus effluat, id euenire respondet, quoniam cerebro humidissimo est, vnde fit, vt sanguis capitis humiditati plurimae cerebri commixtus, veluti ichor euadat, & subinde venis faciliè effluat. Est igitur Aristote. sententia, ichorem esse aqueum sanguinem, vel partem sanguinis aqueam, incoctam, vel in serum mutatam. atque duplex hoc ichoris genus, vel per solam cruditatem factum, vel per corruptionem, & in serum mutationem. Ex primo per coctionem posse fieri sanguinem, aperte scribit Aristotel. 3. de Histor. animal. cap. 19. Celsus lib. 5. cap. 57. appellauit ichorem speciem saniei tenuem, subalbidam, ex malo vlcere emanantem. Dioscorides verò cap. de Corno, succum foliorū corni viridium, dū vruntur, emanantem, vocauit ichorem: quem quasi imitatus Aetius, cochlearū mucum & ipse ichorem nuncupauit. Iulius Pollux lib. 4. Onomast. cap. 25. vbi de morbis totius corporis loquitur, ichorē videtur appellasse morbum quendam capitis vlcerosum, sed suspicor subesse mendum, & vbi legitur: *τερηδόνας τῆς φθορᾶς ἀπροφασίσως μάλιστα ἀπὲς κεφαλῶν, σύριγγ, ἀνθεξ, ἀμα, ἰχώρ, ἔλκος ἀπὲς τε τραχηλῶν.* Iegendum esse, *τερηδὼν ὁσῶν φθορᾶ ἀπροφασίσως, Ἐ μάλιστα ἀπὲς τὴν κεφαλὴν, σύριγγ, ἀνθεξ, ἀθέρομα, ἀχωρ ἔλκος ἀπὲς τε τραχηλῶν.* Galenus porro, & in locis citatis, & in 6. de Tuend. valet. fecutus Hip. & Platonis sententiā, de qua etiam 8. de Plac. cap. 7. videtur omninò censuisse, ichores nil aliud esse, quàm tenuiorem atque aquosiorē partem vniuscuiuscunq̄ humoris. Sicut enim in lacte adest serū, quod nil aliud habetur, quàm pars ea sanguinis humidior, quae in caseum vel butyrum verti non potuit: pariter etiam in sanguine atque alijs humoribus tam sanguini mixtis, quàm separatis, reperitur quaedam pars aquosior, quae in substantiam humoris verti non potuit, exactè sero proportionē respondens, & ichor vocatur, ac eiusdē facultatis est semper, cuius est proprius humor: vt Gal. 4. Acut. 16. Epid. com. 2. text. 28. & 2. de Temp. nec non Paullus lib. 1. c. 100. ex Dioclis sententiā clarissimè cēsuerunt. Neque solū eiusdē qualitatis sunt, verum etiam prout vnā cum sanguine alter vel alter humor abundat magis, sic etiam illius ichor copiosior extrat. Et ne decipiatur quis in ichoribus dignoscendis scitu dignum, vbi aliqui humores à sanguine segregati sūt, faciliè esse dignoscere illorū ichores, quando crassiore parte conspissata, facile humidior & tenuior sese prodat. At vbi sanguini permixti sunt difficilior est dignoscere. Ideo

sangu-

sanguinem ex venis extractum contemplari oportet: qui postquam coagulatus est, duas substantias tenues monstrat. Vnam, quae magis est in summa, quam uel materiam potulentam esse, & urinam profitemur, quoniam si seponatur in vase, & urinae comparetur, est eiusdem coloris atque substantiae. Alteram, quae est vicinior sanguinis substantiae coagulatae, quae uel medijs quodammodo coloris est inter urinam, & sanguinem. Haec igitur secunda est ichor totius illius massae sanguinis coagulatae: in qua prout hic, vel ille humor abundat magis, sic huiusmodi ichor huius vel illius humoris naturam atque facultatem refert. Hoc cum ignoraret Hesychius, dixit, ichorem esse *αἷμα συμπυκνωθὲς ἐν πύλον ἀντιδῶν*. at Fauorinus dixit ichorem esse *αἷμα πυκνωθὲς*, siue sanguinem coagulatum, errans turpiter: cum non sit sanguis coagulatus, sed ea pars humiditatis tenuis, quae à sanguine coagulato separatur. quod si sanguis reperiatur al. quis, qui totus ferè incoctus ac tenuis existat, ita ut nulla eius pars coaguletur, ichorosus sanè nuncupabitur: cuiusmodi vocasse Arist. diximus 4. Meteorol. cap. 7. qui in nulla alia re circa ichores à medicis discrepare videtur, nisi quia in humoribus alijs ab ipso sanguine similes ichores haberi explicitè non monstrauit. Nam etsi medici ichores in sanguinem uerti negent, possumus tamen dicere, Aristotelem quoque idem censuisse de illis, qui fiunt per sanguinis corruptionem, & in serum degenerationem, quanquam postea eos, qui fiunt ex sanguine non cocto, nec à natura eijecto, in sanguinem per concoctionem mutari uoluerit. Quod fortasse neque medici ipsi negaturi sunt, quando Gal. 6. de Tuen. ual. docere uidetur apertissimè, quomodo ichores frigidi & pituitosi à capite in uentriculum delabentes, tum ope medicamentorum, tum ciborum, tum etiam ipsius caloris natiui opera sint coquendi, atque in melius commutandi. Ex his ergo omnibus non est arduum intelligere, quomodo potuerint aliqui sanguinem sudare: ut euenisse interdum referunt Aristot. 3. de Histo. animal. cap. 16. 3. de Partib. animal. cap. 5. Theophrastus in lib. de Sudoribus, ex sententia Monae Medici, & Gal. in lib. de Vtili. respir. nam haud quaquam sanguinem uerum, sed sanguinis ichorem exiuisse uenarum meatibus, rationi consentaneum est.

Hesychius tamē dicit videtur, sed per auerhoianē aut ratio-
ne dubius, ignoro. Similiter dicitur in tractu Sueronius de I. uo.
B. V. c. lli. rlio. qui alioquin in tractu Sueronius, amore libentiae
pennantia tuis, cuius salus inelle committat, nec in partem aut
tuo. Quod si in tractu Sueronius & Sueronius pro rlio. h. rlio. h.

H. Mercurial. Variarum

*Galenus explicatus locus. Alter Plutarchi mutatus,
& ex Celso atque Galeno explicatus. Historia Sa-
bini uxoris notatu digna. CAP. XIII.*

Alenus 10. de Simp. med. cap. 1. Xenocratem damnans, quòd stercora aegris voranda daret, probrum ait grauius esse, *κοποροφάγον*. id est, stercoriorum audire, quàm fellatore, aut cinaedum. Subiungit deinceps: *καὶ τῶν ἀγχεργῶν μᾶλλον βδελυτομεθα τῆς πορνικότητος, τῆς λεσβιαζόντων*. Qui verò sint phoenicifantes, & Lesbifantes apud ipsam, nullibi explicatum habetur. Ego itaque reperio, spurcissimam quandam apud Phoenices libidinis speciem exitisse, qua viri cunnos mulierum lingebant, quave interdum impurissimos homines Romanos vsos esse memoriae mandatum est. Nam Seneca lib. 4. de Beneficij. cap. 31. *Quid tu, ait, cum Mamercium scaurum consulem faceres, ignorabis ancillarum suarum menstruum ore illum hiantem exceptare?* & lib. 13. epist. 88. *Nuper, inquit, Natalis tam improbae linguae, quam impurae, in cuius ore foeminae purgabatur.* Hos cunnilingos frequentissimè diffamatos, apud Martialem est reperire: qui fortasse phoenicifare dicebantur, quòd labia sanguine rubea saepissime gererent. vnde Martialis lib. 11.

Cunnum Curinus lingit, & rāmen pallet
De hoc meminit Lucianus in Apophrade, & Plutarchus in Caesare. Iam verò *λεσβιαζέειν*, qui esset, ab aliquibus explicatur, obscœnum fuisse turpitudinis genus, quo viri inguina puerorum, vel virorum ore & labijs tractabant, irrumationem alias vocatam & sicuti phoenicifantes labra rubicunda sibi reddebant, sic Lesbifantes alba. Ob quod Catullus ad Gellium:

*Nescio quid certe est, an vere fama susurrat,
Grandia te remedy tenta vorare viri,
Sic certe est, clamant Virronis rupta mi felle
Illa, demulso labra notata sero.*

Hesychius tamè aliter videtur sensisse, sed qua auctoritate aut ratione ductus, ignoro. Simile his portentum refert Suetonius de Lucio P. Vitellij filio, qui alioquin innocens & industrius, amore libertinae perinfamis fuit, cuius saluis melle commixtis, nec clam quidem aut rarò, sed quotidie ac palàm, arterias & fauces pro remedio fouebat.

Veteres

Veteres igitur, quod à vera religione recessissent, ferinis atque nefariis vitijs immetros fuisse, nemo miretur quemadmodum nec flagitiosissimos illos Gnosticos quos scribit Epiphanius viros atque foeminas semen & menstruum libare Deo, & deinde potare solitos. Est apud Plutarchum in lib. de praeceptis sanitatis locus non sine animaduersione praeter mittendus: vbi monet eos, qui aegrotos inuisunt, vt diligenter ab ipsis causas aegritudinis inquirant, *μη σοφιστικώς, μηδὲ φειράς ἐν ἄσει, & παρεμπύσεις, & κοινοτήτας λαλέηται, καὶ παρὰ τὴν εὐκρίνην ἰατρικῶν ὀνομάτων & γραμμάτων ἐμπειρίαν.*

Quo in loco quid *ἐν ἄσει* apud medicos sint, cum nondum mihi notum esset, *ἐνδείξεις* legendum putabam, quod est vocabulum commune medicorum, vel potius *ἀνισάσεις*, qua voce vsus est Herodorus medicus apud Aetium lib. 5. cap. 129. ad significandam cibi subtractionem: & si mendose apud Aetium legatur, *ἰσάσεις*. Ceterum Nicasius Eilebodius, & in medicorum & in aliorum lectionibus versatissimus, magnoque iudicio praeditus, textum integrum esse, nec vlllo modo scaterere persuasit: quandoquidem Asclepiadem, qui Democritum securus, morbos ex atomorum in vacuos meatus ingressu obstructione gigni docuit, huiusmodi ingressum infixionem vè *ἐνσυστιν* vero simile est vocasse. Quod primò colligitur ex Caelio, qui in proemio librorum suorum tradit, Asclepiadem contendisse fieri aegritudines, vbi manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt, deinde ex Caelio Aureliano, qui in proem. lib. de Acutis pass. ait, Asclepiadem diffinisse phrenitum esse corpusculorum stationem siue obstructionem in cerebri membranis. Galenus vsus est ea voce lib. 6. Apho. 3. in his verbis: *ἐφ' ὧν ὄζειν ἐν ἄσει ἀμματος παχέως ἐν τοῖς ἡδὲ ὀφθαλμῶν φλεβίαις,* & lib. 13. meth. cap. 2. Apertissimè autem omnium, quid proprie esset *ἐνσυστις*, declarauit Cassius medicus, quem ideo Asclepiadis sectatorem fuisse conuincitur, quia frequentissimè eam vocem vsurpauit. Is enim probl. 76. quaerens, cur in dolore capitis tinnitus fiant, ita responderet: *ὅθι τὸ ἀκουσικὸν πνύμα κρῖ ἀνέται ὑπὸ τῆς ἐνσάσειος τῆς περὶ τὰ μέρη συστάσης. ἐνσυστις δὲ ὄζειν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι δὲ σφύρωσι.* Quae porrò essent Methodicorum κοινότητες, omnes ferè medici norunt: quando clarum est, eius factionis medicos ad quasdam ab ipsis vocatas communitates, nempe *σιγνὸν & μαόν*, omnes morbos reducere consueuisse. Atqui *παρεμπύσεις*, fuit Erasistrati medici dogma, qui, vt locupletissimè testatur Celsus in proem. libri sui, & Galenus in cap. 3. eius libri, in quo disputat, An sanguis in arterijs contineatur, hoc proficiebatur,

H. Mercurial. Variarum

fitbatur, spiritum in seipsis duntaxat arterias continere, & ubi in ipsas a venis pulso spiritu transfunderetur sanguis (quae vocabatur *παρέμφωσις*) inflammationes, & alios morbos suboriri. Hisce omnibus adijcerelibet, quod refert idem Plutarchus in fine eius libri, qui inscribitur *ἱρωτικός* de Sabini Romani uxore, quae cum vtero gereret, atque dum aliae mulieres secum lauabantur, vteritumorem caelare optaret, eo vnguento, quo ruffas & aureas comas reddebant, vniuersum corpus ab vtero liniuit. Id verò, vt ait auctor, habebat *λίπασμα σαρκώσιον ἢ χωνώτικόν σαρκός, ὥστε οἶον χύσιντινᾶ ἢ διόγκωσιν ἐμψοιείν. ἀφθόνῳ δὲ χρωμεινῆς τὰ τῶν ὀφθαλμῶν λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἀρόμενον, καὶ ἀνηπιωπλάκειον ἀπέκρυπτε τὸν τῆς γαστρὸς ὄγκον.* id est: *Pinguitudinem carnis effectricem, vel carnis laxatiuam, ita vt veluti diffusionem quandam inflationemve ingeneraret. Quo cum largè in reliquis corporis partibus vteretur, id tumefactum & repletum, ventris tumorem occultauit.* Quod autem esset illud medicamentum, certi nihil tradi potest: (quando scimus innumera propemodum eiusmodi extitisse apud antiquos medicamenta) possumus tamen conijcere, illud ex eorum genere fuisse, quae magna caloris vi aut humores ex alto ad summum trahendo, aut ex ipsis diffusis flatus gignendo, cutem & omnem extimam corporis partem in maiorem molem attollunt: qualia sunt rubificantia, & vesicas inducentia, calx scilicet, auripigmentum, thapsia, sulphur: haec enim alijs rebus commixta, veteres ad capillos excolendos, & pulchriores efficiendos adhibuisse, notatum habetur apud Galenum, atque Oribasium. De hoc Sabino refert Dion Nicaeus in vita Vespasiani, quòd cum se Iulio Caesare prognatum venditaret, ac propterea Caesar esset appellatus, tandem in quodam bello superatus, rus abiit, ibiq; in sepulchrum subterraneum, quod antea inciderat, ingressus est, vbi cum uxore Peponila nouem annos delituit, ex eaque duos filios habuit, interim cunctis illum interijisse opinantibus.

Plutarchi

Plutarchi locus restitutus de Signis pestis, ex Hesiodo,
 & Hippocrate: Strabonis ad idem locus. Empedoclis
 historia diuerso modo à Plutarcho & Laertio rela-
 ta. Quid fuerit ἀπνοὺς Empedoclis, & Laertio, &
 Galeno.

CAP. XIII.

Plutarchus in initio lib. de Defectu oraculorū,
 declarans quomodo paruae res interdum ma-
 gnarum sint indicia, medicinam in exemplū
 profert, quam duobus signis aestatem pestife-
 ram significare, nimirum araneorum copia, &
 ficus foliorum vernorum cum cornicis pede
 similitudine scribit. Quoniam verò Hesiodus
 in 2. de Operibus & diebus, tradit, ficus folia
 cornicis pedibus similia veris noui argumenta esse, atque idem quo-
 que Hipp. 6. Epid. sect. 7. confirmat: vnde si veritati consona Plu-
 tarchi sententia esset, sequeretur, semper debere aestatem pestilen-
 tem esse cum semper vere folia ficus sint talia: ad credendum impe-
 lor, Plutarchi locum mendosum esse, atque ita restituendum: *κα-
 τὰ τρεῖς δὲ λοιμῶδες θέρος ἀραχίδων ἀλθίει ποροδηλοῦν, καὶ θρίαις ἔαρ-
 νίον, ὅταν κορώνης ποδὶ ἴκελα γένηται.* i. medicam vero artem pestife-
 ram aestatem araneorum copia praenunciare, & folijs ficus ver no-
 uum quando comicis pedibus sint similia. Huc quoque pertinet,
 quod a Strabone memoriae mandatum est lib. Geogr. 3. Hispanis
 esse peculiarem muscarum multitudinem, quam saepe consequi pe-
 stis consuevit: vt Romani interdum in Cantabria aliquos sint con-
 stituere coacti, qui muscas venarentur, & secundum mensuram ca-
 pturae mercedem acciperent. Nam *μυῶν* porius siue muscarum quā
μυῶν, siue murium, quemadmodum legunt alij, ibi scribendum es-
 se vt credam, facit & Plutarchi auctoritas, cum muscae araneis sint
 similiores, & ratio, quod mures gignantur à sicca putredine, quae
 aerem non contaminat, atque à muribus quidem sata vastantibus fa-
 mes saepe inducta, non pestis, legatur. Accedit Plinij auctoritas,
 qui lib. 10. cap. 27. scribit Elaeos Myagram deum muscarum inuo-
 care consueuisse, ipsarum multitudine pestem afferente. Est & apud
 Laertium in Empedocle historia à Timaeo excepta, & à Suda repe-
 titā, scilicet Empedoclem Etesijs aliquando vehementer flantibus,
 adeò

H. Mercurial. Variarum

adeò vt fruges corrumpent: excoriari asinos, factisque vtribus eos collibus & montium verticibus admoueri, ad cohibendos flatus, iussisse, cessantibusque ventis ab euentu rei κωλυσαίμεμον vocatum esse. Haec historia quoniam parum fide multis digna videtur, ea sanè verisimiliorem existimo, quam Plutarchus in lib. περι πολυπραγμοσύνης narrat his verbis ὁ δὲ φυσικὸς Ἐμπεδοκλῆς ὄρων τινὰ δεσφάγα βαρὺν, καὶ νοσῶδη κατὰ τῆς πεδίων τὸν νότον ἐμπνέουσαν, ἐμπεδέξας, λοιμὸν ἐδόξεν ἐκκλείσαι τῆς χώρας. videlicet, Empedocles cū animaduertisset grauem quendam & pestiferum austrum per montis scissuram in campos mitti, obstructa ea, pestem à loco auertisse visus est. Quid porrò esset ἀπνως Empedoelis, quo ille; vt Laertius & Suidas narrant, dicebat hominem sine pulsu & spiratione triginta dies seruari, à quoquam explicatum non inuenio. Galenus sanè lib. 6. de Locis affect. ca. 5. meminit Heraclidis Pontici libri, qui ἀπνως inscriptus erat, vbi, is, vt videre est, affectiones explanabat, quibus aegri absque respiratione, pulsu, aliove vlllo motu reddebantur, & inter alia casum foeminae exanimis septem diebus ad vitam reuocatae narratum eo scribit Plinius lib. vij. cap. liij. In hoc itaque libro forsan ab Heraclide monstratum est, quid fuerit, nunquid medicamē, an potius (vt ego existimo) morbus, vteri praefocatio vocatus, vel ipsi similis. Quicquid sit, hoc certum puto, apud Laertium non, ἀπνοου igitur Heraclitus, sed Heraclides: nec, Absque strepitu aut putrefactione, sed Absq; spiratione, ex Suida & Galeno esse legendū: apud quem, eundem Heraclidem, cuius Laertius meminit, significari opinor. Quamquam etiam vbi Suidas habet, ἀσπτον, & Laertius ἀσπτον, legendum ἀσφυκτον, ex Galeno in loco citato certum habeam.

Plinij locus emendatus. Hippocratis locus à Plinio citatus, & explicatus. CAP. XV.

Pponam loci Pliniani non inutilem emendationem: in quo explicando mirum est, Hermaulum Barbarum doctissimum adeò insigniter dormitasse. Lib. enim 16. c. 20. sic in omnibus ferè codicibus scriptum reperitur: Harum generi non decidunt, oleae, palmae, lauro, myrto, cypresso, pinis, hederæ; rhododendro: & quamuis herba dicatur Sabina rhododédru, vt no mine apparet, à Graecis venit, alij nerion vocarunt, alij rhododaphnon,

Rhodaphnon, sempiternum, fronde rosae similitudine, caulibus fruticofum. Putauit Barbarus rhododendrum à Plinio herbam Sabina-
nam dici. Quod sane à veritate longe alienum est, quando rhodo-
dendrum & Sabina multum differunt, ipseque Plinius lib. 24. ca. 11.
dicit, rhododendron tempore suo nomen Latinum non inuenisse,
quam tamen Apuleius post Plinium lauream rosam vocauit. Itaque
sic Plinianus contextus restituendus est: Hederac, rhododendro, &
(quamuis herba dicatur) Sabinae. Rhododendrum, vt nomine ap-
paret, à Graecis venit. Nam Plinius vult dicere, etiam Sabinae non
decidere folia: & quia de arboribus erat sibi sermo, iccirco addit ea
verba. Quamuis herba dicatur: deinde persequitur rhododendri
tractationem. Hunc verò locum etiam Melchior Guilandinus,
herbariae rei, omnisque eruditionis vniuersitatis, ita ante me re-
stituérat: vt mihi carior & certior esse debeat emendatio, quia in eã-
dem cum viro acri iudicio praedito sententiam fortuna quadam in-
ciderim. At haec Plinius lib. 38. cap. 5. scribit; Hippocr. tradidisse,
non prandendum ex ta celerius senescere, vestum id remedijs non
epulis cecinisse, quòd multo vtilissima sit temperantia in cibis. Hip-
pocratis similem sententiam nullibi adhuc inuenire mihi licuit, nisi
in 2. Acutorum morborum victus libro, vbi scriptum est eos, qui pra-
dere consueverunt, si prandium dimiserint, imbecillos fieri, ignauos,
praecordiorum doloribus torqueri, ac veluti suspensa viscera gere-
re: quod etiam in libro de Veteri medicina fusiùs dixi. Quem lo-
cum si Plinius nobis indicare voluit, aliter quam fecerit Barbarus
eius verba erunt interpretanda: quod scilicet prandium intermis-
sum voluerit Hippocrates, secundum Plinium, ijs nocuisse, qui à
morbis derinebantur, & curationis gratia temperatè vivebant; non
autem ijs, qui valetudine fruebantur, ac inter epulas quotidie ver-
sabantur, quibus alioquin vtiliter erat à prandio abstinere, cum lau-
tissime ferè semper cohaerent. Nisi magis placeat (quemadmodum
in lib. Artis veteris scriptum est) dicere, alijs prandium conducere
ob necessitatem, quia si non prandeant, offenduntur; & non his, qui
aut ob voluptatem, aut ob aliquem alium casum alterutrum faciunt.

H. Mercurial. Variarum

Loci Hippocratis restitui, & collati Lucretio. Aristotelis locus restitutus, & alter defensus.

CAPUT XVI.

H N principio eius Hippocratis libri, qui *ἀπὸ παντὸς ὑγροῦ* *τῆς αἰδορὸς ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τῆς ὑγρῆς τῆς ἐκ τῆς* *σώματι ἰόντος.* id est: *Viri semen ab omni humore corpori inexistente proficiscitur.* Quae non paucā eruditis multis difficultatem peperere, non satis intelligentibus, quomodo à quolibet humido secernatur semen. Sed cum ipse legerim in vetustissimo Vaticanani codice, non, *ἀπὸ παντὸς ὑγροῦ*, sed *ἀπὸ παντὸς ὑγιέος*, id est, non Ab omni humore, sed Ab omni sana corporis parte: ita restituendum locum, atque omnem ambiguitatem tollendam putavi. Ratio est, quoniam inferius Hipp. non tantum ab omni humore, verumetiam à solidis, & mollibus partibus, tandemque ab vniuerso corpore semen emanare scribit, quod etiam habetur in lib. de Sacro morbo, vbi perhibet à toto corpore semē proficisci, sed à sanis partibus sanum, ab aegris aegrum. Ad haec Aristot. 1. de Gen. anim. cap. 17. & 18. vbi aduersus Hipp. non paruam, eius tamen nomine suppresso, habet de semine disputationem, monstrat eius sententiā fuisse (quod etiam alibi Hipp. sensisse reperitur) semen tantum à partibus integris, non mancis atque deprauatis proficisci, argumento quod claudis (quanquam hoc non semper fieri vult Hipp.) ex claudis nascantur, quoniam à partibus vitiatas semen non ducatur. Hipp. autem opinionem, etsi Aristoteles ibi euertere omni studio contendat, eam tamen aliquando in Prob. secutus videtur, sicuti 14. scēt. quando reddens causam, cur venere vtentes resoluuntur, atque debiliores redduntur, idem ait, quod Hipp. quoniam scilicet ex vniuerso corpore semen profluit, & paucum ex multo nutrimento, sicuti τὸ ἀμυλον ἐκ τῆς σαύτος vt legit Gaza, vel ὁ μυλός ἐκ τῆς σίατος, vt posse legi supra etiam monstratum est, siue (quod in 13. Prob. ait) quoniam semen paruum quid existēs, magnam vim habet, si quidem ex multo paucum conflatur. Theophrastus 5. de Caussis, cap. 7. scribit, viti si medulla extrahatur, vvas absque acinis fieri, atque eum euentum illis fauere, qui semen ab omni corporis parte duci putant. Eandem Hippocr. sententiam veluti antiquam habuit Lucretius in quar. hisce carminibus.

Ex homine humanum semen ciet una hominum vis: Quod simul atque suis eiectum sedibus exit, Per membram atque artus, decedit corpore toto, In loca conueniens neruorum certa.

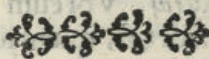
In eodem Hipp. de Genitura libro haec scripta inueniuntur: *ἄσπον δὲ πολλὰ ἢ δὲ τὰ ἡ γυνὴ τὴ ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ὁ ἀνὴρ, id est, Multò minus in concubitu delectatur foemina, quàm vir, longiore autem tempore vir.* Sed postrema in manuscripto antiquo leguntur, *πλείονα δὲ χρόνον ἢ ὁ ἀνὴρ*, videlicet mulierem minùs in coitu viro delectari, sed diutiùs ipso perdurare in voluptate. Quod verissimum est se ea ratio persuadet, quoniam vir calidior (quicquid senserit Parmendes) muliere existens, velociore motus obtinet, quorum meritò ardentius & citius desideria sua terminat; mulier verò vt est frigidior ad cuncta, atque tardior, sic in voluptate finienda frigidiuscule se habet, ac perdurat magis. Id Messalina prostitutae libidinis foemina satis aperte declarauit; quae, & si centies in die viro sese commiscuerat, potiùs tamen de lassatam, quàm fatiatam se praedicabat. Ad hoc item alluisse potuit Tiresias ille, qui iudex electus ad decernendum, Iouisne an Iunonis maior esset in concubitu volupras; sententiam tulit, viros ardentius, mulieres pertinacius amare, atque concumbere. Sic namque Arabum opinio est intelligenda, quando maiorem mulieri, quàm viro voluptatem tribuunt. Scribit ibidem Hippocrates, ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quam mulieris, quòd partus ille magis patri adsimilabitur: vnde cunque verò à corpore mulieris plus venerit, mulieri similior euadet. Quam sententiam, sicut & quam plurimas eius libri alias Lucretius, qui primus rerum naturas Romana lingua explanauit, ac plurima ab Epicuro, Democrito, & Hippocrate mutuatus est, hisce versibus explicuit:

*Semper enim partus duplici de semine constat,
Atque vtri simile est magis id quodcunque creatur,
Eius habes plus parte aequa quod cernere possis,
Sive virum soboles, sive est muliebris origo.*

Porro in lib. de Natura pueri, quem esse ueluti partem quandam libri de Genitura facillè ex fine unius, & alterius principio colligitur, scriptum est, *ἢ τὴ γυνὴ ἐν τῇ ἀσπρὴ χουσα νόσημα ἐχῆ μὴ συγγενὲς ἐν τῇ λοχίῳ καθάρσει, ἀπὸ ἄλλων.* Vbi cum obscurum sit, quid sibi uelit. *μὴ συγγενὲς*, clarum euadet si, quemadmodum in manuscripto antiquo legitur, in hunc modum restituitur: *μὴ συγγενὲς ἐὼν τῇ λοχίῳ καθάρσει.* Qui enim morbi a familiaribus puerperio perturbationibus

80 H. Mercurial. Variarum

bus valde diuerſi contingunt, lethales ferè ſunt: quòd neceſſarium ſit aliquam magnam adelle cauſſam, quae morbum inducat, nec à naturalibus purgationibus vincatur, quaeque & purgationum moleſtijs, & partus laboribus reiecta, malorum prauam ſocietatem gignat. Ad tam hanc coronidem, illud eueniſſe libro de Natura pueri, quòd multis alijs Hipp. commentarijs contigit, qui tranſmutati, imminuti atque aucti ſunt, uel prioribus illis ſeculis, quando circa libros homines negligentiores erant, uel quando Adriano imperante à Capitone & Dioſcoride in unum collecti ſunt. Nam praediſto libro apud me compertum eſt totam eam partem importunè interſer tam fuiſſe, ubi longo ſermone de cauſis diſſeritur, quibus terra & aquae nonnullae hieme calent, aeftate frigent, quando quidem neque praefenti materiae quicquam ferè conuenit, nec ullò modo ei diſputationi aptari poteſt, quam de augmento plantarum tam in ſupernis quam in infernis partibus inſtituit. Itaque uidebunt, eruditi, an tota ea tractatio ſit ex eo loco tollenda, atque in librum de Aer. aq. & locis transferenda, in eam ſcilicet partem, quae olim lib. de Vulneribus capitis malè interiecta conſpiciebatur. Athenaeus 7. Dipnoſ. refert, Ariſtotelem in lib. ωϵ ζωϊκῶν, ſcripſiſſe, piſcem aſellum ſolū inter animalia cor in uentriculo habere: quam rem ex anatome falſam eſſe probare conati ſunt Rondeletius, & Saluianus. Ego autem cum intelligam hoc fieri non poſſe, ut cor ibi ſit, ubi cibi coquantur, Philoſophum adeò ſtupidum fuiſſe, ut hoc uerum putaret, nunquā crediderim. Iccirco ſi id unquam ſcripſit Ariſtoteles, nihil aliud ſignificare uoluit quam immenſam eius animalis uoracitatem, magnamque ſtomachi, reſpectu cordis, amplitudinem. Sicuti namque eos, qui uentrem ferè non habent prominentem, dicimus in dorſo illum gerere: ſimiliter piſcem, qui magnum ſtomachum haberet, cor puſillum, dixit Ariſtoteles cor in uentre habere. Clemens Alex. 2. Paedagogiae cap. 1. Voraces, inquit, & eos qui mentem in uentrem infodiunt, aſſimilari aſino piſci, quem Ariſtoteles dicit ſolum ex alijs animalibus cor in uentre habere. Quamquam aptiùs fortè defendere Ariſtotelem poſſumus, ſi (quod ſcripſit Apuleius in prima pro ſe ipſo oratione) eum dicamus ſcripſiſſe, aſellum piſcem in media aluo gerere cor, cum alia animalia potiùs medio in pectore habeant.

Quoties veteres in die manducarent.

CAPUT XVII.

Nter doctos diu fuit nō parua quaestio, semel-
 ne in die tantū, an saepius veteres manduca-
 rent. M. Antonius Muretus, vir elegantissimus
 & doctissimus in hoc laborauit. vt etiam qua-
 ter in die manducasse interdum probaret; in
 quo certē non sefellit. Attamen ego hāc rem
 sic statuendam existimo. Graecos, & praefertim
 Hippocratis tempore, nullam huiuscē
 consuetudinis legem firmam habuisse; sed multos ter, plures semel,
 plurimos bis cibum sumere consueuisse: vt Cardanus omninō deri-
 dendus videatur, qui quōd tempore Hippocratis ter & plus ederēt,
 totidem etiam eos cacasse, in com. secundum Prognost. scripsit. Id
 autem clarissima Hippocratis auctoritate confirmatur, qui in 2. de
 Rat. viēt. in acut. morb. vbi sanorum hominum consuetudines mul-
 tis verbis exponit, sic loquitur: *ἔπει καὶ τοῖσι δις σιτεομένοισι τῆς ἡμέ-
 ρης, & τοῖσι μονοσιτέουσιν. αἱ ἔξαπιναῖοι μεταβολαὶ βλάβας, & ἀρρώσιων
 ἀρρέχουσιν, & τὰς μὲν γὰρ μὴ μεταβηκότας ἀριστῶν, εἰ ἀριστήσουσιν, ὡς θέωσ
 ἀρρώσους πικρῆς βαρείας ὄλον τὸ σῶμα, καὶ ἀδενεῖς, & ὀκνηρῆς, ὡς ἔπι
 δειτησῶσιν, ὄξυρεμιάδας, id est: Quippe siue bis, siue semel dumtaxat
 in die, quis cibum accipere solitus est, si subito consuetudinem mutauerit,
 noxam imbecillitatemq; subibit. Etenim prandium assumens, qui id non
 consueuit, protinus imbecillus, grauis, aegrotus, segnissq; redditur. Et paul
 lo post sic scribit, καὶ τοιγαρ πολλοὶ εἰσὶν οἱ ὀφθόρως φερῶσι τὰς σιτῶμενοι
 τῆς ἡμέρας ἐς πλῆθος, οἱ αὖ ἔτιωσ ἐθιθῶσιν, id est: Quamquā sunt nonnulli
 quibus nihil molestiae affert, ter in die cibo repleti, praesertim si ita edu-
 cari consueuerint. Ex quibus & alijs multis eo in loco scriptis facile
 colligitur, mores hominū Graecorū in comedendo diuersos fuisse.
 Quōd verō Plato miratus sit Siculos, atq; Italos bis in die impleri cī
 bis, ita planē intelligendū est, q̄ rari essent, qui vsq; ad satietatē quo-
 tidie bis cibū caperēt; cū Hip. ibidē scribat: ἔτι δ' αὖ μάλλον ποιήσασιν
 ὁ τοῖστος, εἰ τὰς σιτέοιτο τῆς ἡμέρας ἐς κόρον, ἔτι μάλλον, εἰ πλεονάξιος.
 id est: Maiori tamen molestia afficietur is, qui ter eadē die ad satietatem
 vsq; cibum ingesserit, ac multo magis si crebrius etiam nū assumpserit. vbi
 satietatē ciborū frequentatā in die eadem maximē obesse docēs, mo-
 ner quoque non fuisse hanc eorum hominum consuetudinē; quod
 similiter innuit Aristoteles in Probl. vbi medicos concubitoris prae-*

H. Mercurial. Variarum

cipere solitos, vt parçè vespere māducarent, scribit. Sed clariùs hoc testatum fecit Plutarchus, qui 8. Sympof. 6. tradit, olim infames fuifse, qui ante coenā quicquā edebāt: quemadmodum etiam Hippocrates in lib. de Aere, aq. & loc. monens, vt hominum viuendi ratio à medico consideretur, scilicet *πρότερον φιλοπόταυ, & ἀεισηταί, & ἀταλαίπωροι*, videtur pransores inter eos collocare, qui non rectam viuendi nōram sequuntur. Immo ibidem à Plutarcho notatum est, *ἀκράτιστα, & ἀεισον*, siue ientaculum & prandium, idem veteribus significasse, atque alterum dictum esse *ὑπὸ τῆ ἀκράτει*. id est à mero, quod solum cum pane veteres mane sumebant, vel *ὑπὸ τῆς ἀκρασίας*, id est ab incontinentia, qua notabantur id faciētes; alterum verò, quasi *ῥάσον*, id est facillimum, quòd faciliter pararetur. Vt ex his omnibus colligatur, quàm rarissimos fuisse Graecorum, qui saepius die cibis implerentur, quàmquam multi etiam ter esitarent. Ceterùm Romanos ita assueuisse puto, vt scilicet maior hominum pars semel saturarentur, atque id vespere; manè verò aut modicum quid, aut nil omnino sumerent, rarissimi ter esitarent. Quod certè Horatij, Martialis, & aliorum, qui Romanos mores posteris tradiderunt, probare possem scriptis: sed vnum Galeni testimonium mihi sat erit, qui in lib. de Tuen. val. 5. senes nutriendi rationem exponens, satiùs esse ducit illos ter cibum sumere, atque illud factitasse Antiochum medicum, ac Telephum Grammaticum monstrat, quasi hoc praeter communem aliorum viuendi morem esset. In 6. quinetiam eiusdem tractationis lib. eorum victus rationem docens. qui negocijs districti sunt, considerari mandat, meliusne sit in die semel, an bis comedere, atque hoc ex consuetudine diffiniri debere: quasi certò sciret, homines Romae (nam in libro illo ad Romanos vt plurimum sermonem habere certum est) modò bis, modò semel comedere consueuisse, rarissimè verò ter; vt etiam ex Cornelio Celso in principio librorum suorum de Medicina intelligere possumus, necnon ex Plutarcho, qui in loco nuperrimè citato scriptum reliquit, pricos Romanos moderatè prandere seorsim, cum amicis verò coenare consueuisse, ideoque coenam quasi *κοινὴν*, id est communem ipsis appellatam esse. Quod verò de ientaculo & commestatione à Latinis auctoribus memoriae mandatum est, sic accipio, pueros ferè solos ipso vsos: perinde ac hodie vbique ferè gentium hoc vsurpatum est, vt pueri summo mane semper aliquid cibi capiant. Ea propter in Curculione Plautus facit Phedromum adolescentulum Veneri ientaculum vouere: similiter & in Truculentio Phronesium meretrix sic ait:

*non nouisti obsecro? Qui illic apud me erat, huius pater pueri ille est, vsque ad ientaculis
Insit ali.*

Idem significauit Martialis lib. 14. hoc disticho:

Surgite iam pueri, vendit ientacula pistor.

Cristataeque sonant undique lucis aues.

Præter pueros & senes, qui valetudinis gratia utebantur ientaculo, nullos alios vnquam vsos puto; quod si aliqui erant, qui uterentur, protinus tanquam incontinentes notabantur. Ita quoque de merenda apud Afraniũ, & alios (quæ erat, vt Nonius docet, cibus post meridiem sumptus) censeo dicendum. Sicuti & illos non parua infamia affectos existimo, qui comestiones seu cibos post coenam sumebant, atq; Comestatores nomine indecoro vocabantur, vt non mirũ sit, Clementem Alexandrinum in 2. Paedagogi, vehementer in pueris quoq; prandiola, coenas, epulas atq; merendas, quæ omnia *ἀγάθων*, id est, charitates aliqui appellabant, damnasse. Quemadmodũ pariter mirum alicui videri non debet, si Aulus Vitellius Imperator luxuriosissimus & incontinentissimus, epulas suas saepe trifariam, interdum quadrifariam dispertiebat. in ientaculum, prandium, coenam, comestationem, quibus omnibus, sicut ait Suetonius, vomitandi consuetudine sufficere poterat.

De Prisana, & Aqua hordei Arabum.

C A P V T XVIII.

EX hordeo Achilleio ab Hippocrate 3. de Morbis, & Aristophane vocato, hoc est magno, & optimo, vt in Linguis exponit Galenus, atque etiam Theophrastus 3. de Caussis plant. ca. 17. & 8. de Hist. capite 4. apud veteres Graecos, & Latinos primò factos inuenio panes (quãquã Athenæus hunc panem deterrimum omniũ hordaceorum facit) Graecis olim in maximo precio habitos, Romanis verò, vt Plinius lib. 18. refert, damnatos, ob id seruis, & gladiatoribus alédis destinatos. Huiusmodi panes autẽ interdum *μαζα* apud veteres, & praesertim Hippocratem vocatos fuisse puto; licet Erotianus Mazam apud Hippocratem factã putet ex omni farina cum oxymelle, aut posca, aut mulsa, aut aqua. Neque quisquam mirari debet, quòd hoc ita à me constituatur: siquidẽ

80 H. Mercurial. Variarum

nec ipse ignoro, ab Hippocrate, Galeno, & posterioribus panes ex hordeo à maza distingui, veruntamē cum ἀπτος penes antiquos pro tritico frequentissime vsurpetur, vbi Arist. 2 1. sect. Prob. & Hippoc. lib. Artis ver. panes & μάζαν comparant; clarum est, pro maza ab ijs hordeaceos panes intelligi: vti etiam ab Aristophanis interprete vetustissimo & probatissimo in fabula, Pacis nomine inscripta. Ex hordeo quinetiam far efficiebatur, atque id erat hordeum incisum, athenis cohortalibus auibis opportunum, vt habemus apud Columellam lib. 8. cap. 4. 5. 1 1. atq; Palladium lib. 1. cap. 28. Fiebat & farina, quae aqua cocta Puls appellabatur, & interdum lacte miscebatur, quemadmodum meminit Gal. lib. De Atten. vict. c. 6. De hac scribit Plinius, eam Graecis ignotam fuisse. Efficiebatur quoq; polenta, ἀλφίτος à Graecis nuncupata, quam Plinius auctor est, Romanis olim ignotam, apud Graecos verò celebratam extitisse, nepe qua ipsi milites suos alerent, in hoc à Romanis damnati. Constabat haec varijs modis, sed laudatissima ex recenti hordeo, modice frixo, deinde molis fracto, & post aqua perfuso, ac cocto. Fiebat praeterea ptifana, quanquam ptisanam etiam ex oryza & tritico fieri consueuisse memorant Horatius 2. Ser. Galenus 1. de Alim. facult. & Plinius lib. 18. Fiebat vltimò aqua, de qua apud Arabas, Auicennam, Auerroem, & alios celebris est mentio: quamquam sub nomine aquae hordei ptifanae quoq; complectantur Arabes: apud Graecos verò & Latinos nunquam fere habeatur mentio aquae hordei, nisi sub nomine cremoris ptifanae. Igitur alijs omisis, de ptifana & Aqua hordei verba faciam, quoniam de his medici in primis agunt. Ptisanam inuenio apud Graecos, atque Latinos scriptores fuisse nomen rebus multis commune. Nam primò omnia frumentacea, deglubata, ac pistillis decorticata, ptifanae appellatione vocata inuenio, ἀπὸ τοῦ πτίνου, quod est pinsere, vel decorticare, sic enim legimus apud Galenum 1. de Alim. facult. 6. & 9. ptisanam ex Chondro, quae erat species zae δίκοννος, nec non triticeam, de qua etiam habetur mentio apud Hippocratem in lib. πρὸ πρῶτων, qui Maior de morbis ab Erotiano inscribitur, & Aristotelem primo Probl. 38. Plinius autem lib. 18. cap. 17. mentionem facit ptifanae oryzae, de qua loquens Horatius 2. Ser. dixit, Vas ptisanarium oryzae. Columella pariter lib. 2. cap. 7. ex hordeo potissimum factitaram esse ptisanam perhibet. Dicebatur secundò ptifana de omnibus his non solum crudis & deglubatis, sed etiam coctis aqua; veluti monstrat Plinius loco citato, & Galenus 8. Meth. 7. cap. 6. vbi docet parandum esse chondrum coctum instar ptifanae. Tertiò dicebatur proprie de hordeo,

Lectio. Lib. III. H 99

hordeo, vel decorticato solum atque deglubato, sicut monstrare videtur Pollux: de quo Martialem locutum puto, quando 12 lib. scripsit in Panicum:

Frumentum, milium, ptisanam, fabamq. solebas

Vendere.
 & de quo loquitur Constantinus lib. 17. vbi pro curatione doloris capitis boum laudat ptisanam crudam, vel etiam de hordeo decocto Ptisana verò ex hordeo decocto apud Galenum lib. de ptisana, ita efficiebatur. Hordeum mundatum, decorticatam, integrum, non contusum, vt monet Galenus loco citato, & Auerroes 5. Collect. 31. in aquae purissimae ponebatur decem partibus (apud Constantinũ lib. 3. Geopon. & apud Paulum Aeginetam lib. 1. cap. 78. quindecim) atque sic ad ignem maximè ebulliebatur, quousque hordeum intumesceret: deinde ad lentum ignem coquebatur, quousque totũ hordeum colliquesceret, atque aqua illa succulenta euaderet. Sicq. ptisana simpliciter, ptisana hordei, ptisana tota, ptisana non colata apud veteres appellabatur, quemadmodum scribit Galenus 1. de Acut. 26. 28. & 1. de Alim. 9. vbi etiam dicit, coquos saepe consueuisse ptisanam haud tantum coquere, quantum erat necesse. Quòd si haec ptisana percolabatur sacculo, vel stamine, ita vt pars succulenta retineretur, terrestrior verò & lignosior abijceretur, iam non amplius sic vocabatur, sed ptisana colata, vel *πρωάνο χυλός*. id est, Succus ptisanae nuncupabatur: ita vt apud Galenum duplex tantum esset ptisana hordeacea, non colata siue tota, & colata vel succus, hordei (Hordeatam vocant Itali) & haec est illa Aqua hordei, in quam dicit Auicenna ingredi de corpore hordei. Est tamen sciendum, vt habemus à Galeno in libro de ptisana, & ab Auicenna Fen. 1. quarti, veteres, quando in ptisana requirebant vim absterforiam, consueuisse eam parare ex hordeo non decorticato, quod docet Gal. lib. de ptisana, & 1. de Alim. facult. cap. 9. Atque de huiusmodi ptisana loquitur Plinius lib. 22. cap. 25. vbi dicit: *Ptisanae, quae ex hordeo fit, laudes vno volumine condidit Hipp. quae nunc omnes in Alicam transeunt. Contra quanto innocentior est Alia? Hipp. tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis hic cibus in febre bis die posset dari, tantum remotus ab istis (Diarritarios à Galeno damnatos, qualis fuit Thessalus, intelligit) qui medicinam fame excercent.* De hac eadem loquitur Galenus, quando Hippocratis commendationem ptisanæ, quam habet 1. de Acut. 28. & per totum librum exponit. Condiebatur autem ptisana varijs mo-

H. Mercurial. Variarum.

dis modò aceto, pipere, melle, sapa, cymino, amygdalis, modò alijs :
pessimus omnium iudicabatur ille, quando parum coquebatur, &
sapa vel melle & cymino miscebatur; potiùs (ait Gal. 1. de Fac. alim.
ca. 9.) Cyceon appellandus (erat enim Cyceon, vt notat Erotianus,
potio farinae commixta, vel, vt Gal. docet 6. Epid. com. 6. tex. 5. Ho-
merum ac Hippocratem vsurpasse, mixtio cibi & potus, necnon po-
lentae & vini) quàm ptisana, de qua locutum puto Hefychium, quã-
do ptisanam dixit esse cyceonem, & etiam Apicium. Opsodaedalu
in 4. vbi condituram ptisanae recenset. Nos certè meliùs eam lacte
feminum peponum vel amygd. dulcium & saccharo còdimus. Prae-
ter hanc ptisanam, apud Latinos & Arabas fiebat Aqua ex hordeo
tam decorticato, quàm non decorticato: & est illa, in quam dicit Au-
cenna nil de corpore hordei ingredi. Accipiebatur pars vna hordei
electi & emundati, aquae partes xx. ac bulliebant quousq; pars quin-
ta remaneret: deinde colabatur atque exprimebatur: abiecto hor-
deo, sola aqua expressa referuabatur pro vsu. Hanc Celsus Cremorẽ
ptisanae dixit libro 3. cap. 7. & alio in loco vbi in vicem vini Cremo-
rem ptisanae dat. Vnde patet, omnes Galeni interpretes hallucina-
tos, vbi *χυλὸν πτισάνης* transferunt Cremorem ptisanae, cùm trans-
ferre deberent, Succum, quoniam cremor ptisanae apud Latinos est
aqua hordei expressa, non succus ipsius substantiae hordei, vt apud
Galenum. Nec me latet, apud Arabas extitisse diuersas mensuras
in facienda aqua hac: quando Auicenna, Mesue, & Auerroes praedi-
ctam monstrarunt, Auenzoar verò & Halyabas aliam. Sed hoc eue-
nit, pro vt magis vel minus nutrientem ac refrigerantem eam red-
dere studebant. Itaque si quando placet parare hanc aquam pro
aegrotis, eamque magis nutrire optabitur; curandum erit, vt multa
portio hordei apponatur, veluti octaua, aut decima, aut multum bul-
liat: sin magis cura erit refrigeratio, paucior erit hordei portio, vt vi-
cesima: atque non tam diu bulliet. Ceterum quam ex farina hordei
Aquam coctam fieri consueuisse monet Auicenna, eam non video
in vsu fuisse apud Graecos: puto tamen ipsam Latinos habuisse, at-
que hanc fuisse eam, quae Romae publicè vendebatur, sub nomine
Polentae: de qua etiam mentio est apud Galen. 1. de Alim. facul. 9. &
lib. de Atten. vi. 6. Quanquam etiam fieri potest, vt ptisana appella-
retur, quam ex pluribus rebus, vt tritico, oryza, parari consueuisse,
iam diximus.

QVARTI LIBRI FINIS.

HIER.

HIER. MERCVRIALIS VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Quintus.

Quid sit Camum, Acinaticium, Murrhina.

C A P V T I.

Debitavit Cuiacius, vir eruditissimus, in suis Observationibus, quid in D. lib. 33. de Vino, trit. & oleo, per camum intelligendū sit; videturque in eam deflexisse sententiam, fuisse Romanorum Loram. At ea ratione huiuscemodi sententia mihi non probatur, quod Apicij contextus, cuius testimonio maximè nititur, valde deprauatus est, vt hac de causa variae eius loci inueniantur lectiones. Quod si legi debeat camum, esse tamen loram minimè vero simile videtur. Quia cum lorae mentio apud omnes linguae Latinae scriptores creberrima sit, neminem eam camum appellasse constat. Accedit his, vt ait Plinius lib. 14. cap. 10. loram inter vina operaria recenseri: si quidem Cato propter seruitia huiusmodi potionem factam docet. Itaque puto ego genus aliud potionis fuisse ex varijs rebus commixtae, perinde ac ceruissiam, ita vt cibi potabilis formam referret: quod quia forte peculiare alicui nationi fuit, non est mirum si à plurimis sileatur. Sicut Ammianus Marcellinus lib. 26. narrat, Sabaïam fuisse ex hordeo vel frumento in liquorem conuersum in Illyrio paupertinum cibum. Nam Caesilius Aurelianus 2. de Morb. acut. cap. 10. de ijs, quae catalepsim inducunt, loquens, ait: Sciendū igitur quod haec passio ex ijsdem causis antecedentibus fit, quibus aliae quoque passiones efficiuntur, in-

H. Mercurial. Variarum

digestione, vinolentia, camali cibo, & horum similibus rebus. Atqui vellem Cuiacius potius explicuisset nobis, quid fuerit Acinaticium, quod inter vina Legislator ibidem minime recensendū statuit. Scio qui Latinae linguae thesauros construxerunt, eos voluisse acinaticium fuisse loram, seu vinum secundarium, factum ex vuarum acinis aqua maceratis. Sed cum nullius auctoris fide vtantur, ipsis minime credendum puto: praesertim cum acinatici Cassiodorus celebrem mentionem fecerit lib. 12. Variarum: quod quia cum acinatio, de quo in lege scribitur, idem fuisse puto, Cassiodori verba ipsa hic subiiciam. *Comitis itaque patrimonij relatione, declaratum est, acinaticium, cui nomen ex acino est, Eutheris aulicis fuisse tenuatum. Et quia cunctae ciuitates inuicem sibi debent necessaria ministrare, quae probantur ad rerum dominos pertinere; ad possessores Veronenses, ubi eius rei cura praecipua est, vos iubemus accedere, quatenus accepta precio competenti, nullus tardet vendere, quod principali gratiae debetur offerre. Digna plane species, de qua se iactet Italia. Nam licet ingeniosa Graecia multiuaria se diligentiae subtilitate commendet, & vina sua aut odoribus condiat, aut marinis permixtionibus insaporet, sub tanta tamen exquisitioe reperitur simile nihil habere. Hoc est enim merum, & colore regium, & sapore praecipuum, ut blactam putes aut ipsius fontibus tingi, aut liquores eius a purpura credantur expressi. Dulcedo illi ineffabili suauitate sentitur, styphis nescio qua firmitate roboratur, tactus eius densitate pinguescit: ut dicas esse vel carneum liquorem, aut edibilem potionem. Libet inferre, quam singularis eius videatur esse collectio. Autumno lecta de vineis in pergulis domesticis vna, resupina suspenditur, seruatur in vasis suis, thecis naturalibus custoditur: rigescit, non liquefit ex senio tunc fatuos humores exudans magna suauitate dulcescit. Trahitur ad mensem Decembrem, donec fluxum eius hiemis tempus aperiet, miroque modo incipit esse nouum, quando collis omnibus reperitur antiquum. Hiemale mustum, vuarum frigidus sanguis, in rigore vindemia, cruentus liquor, purpura potabilis, in oleum nectar, deseruet primum in origine sua, & cum potuerit adolescere, perpetuam incipit habere nouitatem, non calcibus iniuriosè tunditur, nec aliqua sordium admixtione fuscatur, sed quemadmodum decet, nobilitas tanta procratur, defluit, dum aqua durefcit, foecunda est cum omnis agrorum fructus abscedit. Destillat gemmis comparem liquorem, iucundum nescio quid illacrymat, & praeter quam eius delat dulcedo, in adpectu singularis eius est pulchritudo. Hoc quanto ocyus perquisitum, & competentibus precijs aggregatum, chartarijs, qui in rem directi sunt, tradite deferendum, Nec illud negligendum puteris, quod*

quod lacteo poculo relucescit: quoniam plus est mirabile, quod potuistis
 difficilius inuenire. Albedo ibi decora est, & serena puritas, ut illud de
 rosis, hoc credatur natura esse de lilijs, colore quidem extraneum, sed sa-
 pore germanum est, ad spectus dispar, & similis in utroque suauitas.
 Nam quod acute sapit, quod cito reficit, commune illis intelligitur, sed
 magis est distantiae quae videtur: illud intueris rubore lactum, hoc in-
 spicis candore festiuum. Et ideo procuratio eorum debet esse celerrima,
 quando in arboribus esse cognoscitur, quod pariter expetatur. Haec
 Cassiodorus de Acinatio. Ex cuius verbis facile conijci potest, il-
 lud fuisse protropi, seu, ut secundum Athenaeum Myrtenaei voca-
 bant, prodromi genus, à Galeno saepe in vsu medicamentorum no-
 minatum: quod ut fieret, indicatum habetur à Plinio lib. 14. cap. 9.
 Erat enim illud inter dulcium genera. Dulcia verò à vinis distincta
 fuisse, nemo nescit. Ceterum Murrhinam vinum fuisse lautissimum
 myrrhae odore conditum, Plauti testimonio probare conatus est Pli-
 nius lib. 14. cap. 12. cuius sententiam ut damnem, duo me hortantur.
 Primum illud est, murrhinam nullo modo fuisse vinum: quando prae-
 ter Plauti proposita à Plinio testimonia, ubi vinum & myrrhinam
 clarè distinguit, etiam Gellij accedit auctoritas, qui lib. 10. cap. 23.
 mulieres Romanas à vino abstinuisse, & murrhinam potasse scribit.
 quae si à vino propter libidinem abstinebant, tanto magis à myr-
 rha condito vino abstinuisent, nimirum quod lautissimum atque po-
 tentissimum erat. Alterum est à Plauto inter dulcia murrhinam re-
 poni: atqui dulcia appellata à vinis distincta erant, immò etiam si
 vina fuisse concederetur, myrrha valde amara cum sit vix fieri po-
 test, quin mixta vino illud amarum reddat. cuius rei non ignari pes-
 simi Hebraei, Christo cruci suffixo, ut recitat Marcus, vinum myr-
 rhatum obrulerunt: ut verò alij Euangelistae acetum & fel quasi
 vtraque potio insuauissima etiam hostibus offerenda esset. Quod
 verò Festus docet, antiquos vsos esse murrhata potione: ita intelli-
 gendum est, eam non in quotidiano habuisse vsu, sed interdum adhi-
 buisse, religionis vel alterius rei gratia: quo pacto refert Plinius
 lib. 27. cap. 7. absinthium sacris Romanis celebratum peculiariter,
 quando Latinorum ferijs in quadrigarum certamine victor absin-
 thium bibebat. Nec dicat quis Martialem secus sentire scribentem:

Si calidum potas, ardensi murrha Falerno

Commensis, & murrha sit sapor ille mero.

quoniam murrha pro vase myrrhino ab ipso accipitur. Neque etiã
 Iulij Scaligeri opinio mihi placet, qui in com. ad librum Theophr. 6.
 de Causis plant. cap. 36. voluit, murrhinam vinum fuisse ex baccis

H. Mercurial. Variarum

myrti factum. Si quidem nec nomen, nec vllius auctoritas ipsi fauet; immò verò vt huiusmodi vinum maxima vi adstringendi pollet, sic in quotidiano vsu haberi minimè potest. Quòd autem Adrianus Iunius, praestans medicus, monstrare conatus est, Murrhinam esse dictam, quasi vinum esset aut altera portio odoribus condita, à ratione quoque alienum videtur. quia etsi nemo dubitet, veteres, vnguenta atque odores vinis commiscuisse, quemadmodum praeter Athenaeum & Pollucem ab eo citatos, Plinius, Plutarchus & Clemens Alexandrinus docuerunt, attamen mulieres, quibus propter omnem libidinis occasionem fugiendam, murrhina loco vini concedebatur, odoratis potionibus vsas esse, minimè vero simile est. Neque verò nomen murrhinae, vt apud omnes scriptores Latinos inuenitur, inde ortum esse potest; praesertim quòd tẽpore, quò huiusmodi potio in vsu apud Romanos esse coepit, nondum luxus adeò creuerat, vt huiusmodi odoramentorum voluptates in potionibus etiam mulieres persequerentur. Quamobrem potius ego existimo, murrhinam fuisse artificialem quandam potionem, quae veterum tempestate vulgatissima cum esset, atque à posteris sit intermissa, vix eius remanuit nomen, quod vel à similitudine, vel à mixtione, vel ab aliqua alia re sortè captum fuit. Huic sententiae & Festus & Nonius adstipulantur, qui dicunt, murrhinum factitiae potio- nis genus extitisse. Haec inter dulcia potius, quàm vina reponenda non ob miram aliquam suauitatem, sed quia huiusmodi dulcibus utebantur frequenter antiqui, quòd nequaquam ebrietatem inducant, vt disputat Plutarchus 3. Sympos. 7.

*Quae sint. Febres Statae, Typhi, Quotidianae, Quer-
querae. Horatii locus de Hydropo explicatus.*

C A P V T I I.

Nonnulla apud Latinae linguae scriptores februm inueniuntur nomina, quae à medicis vel minimè vsurpantur: cuiusmodi sunt statae febres, quotidianae, querquerae. Statae febres (quae vox apud Plinium est lib. 28. cap. 8.) dicuntur, vt ego puto, omnes illae, quae certis quibusdam diebus affligunt, qualque à Graecis Periodicas esse vocatas scripsit idem Plinius lib. 10. cap. 3. ait enim Festus, Stata sacrificia à Catone & alijs veteribus esse dicta, quae certis diebus fieri debent: ita vt febres Sta-
tae op-

tae opponantur Vagis à Celso vocatis, quae scil. nullam firmam habent diem, qua inuadant, *ωλανήτας* dicunt Graeci. Has etiā typhos esse vocatas memorat Isidorus 4. orig. quamquam ab Hippocrate in lib. maiore de morbis, typhi quinque tractentur, qui multum ab eiusmodi febribus differunt: nec aliud esse ab aliquibus putantur, quam stuporis attoniti genera, de quo loquebatur Arnobius lib. 1. aduersus gentes cum dixit quod si mentis elatio, & typhus qui appellatur à Graecis, obstaret vt lib. ij. quod typhus est, sapientiam dicitis. Porro quotidianae febres tam apud Terentium in Hecyra, quam apud Celsum, Plinium, atque alios, sunt quaecunque singulis diebus vexant, siue sint duae tertianae, siue tres quartanae, siue continua, alias Assidua à Celso nominata: quam enim quotidianā propriè medici nuncupant, atque rarissimè fieri constat, Plinius lib. 28. cap. 16. Graeco nomine Amphimerinon vocat. Continuatatas febres & Continentes dixit quandoque Celsus: sed qui ex Latinis Continuas febres dixerint, raros omnino inuenies, huiusmodi verò quotidianam febrem siue continuam *λεπταρην* vocat Lucianus in initio lib. de consec. hist. Ceterum Querqueram febrem eam vocatam reperio antiquitus, quae cum frigore & tremore, à Graeco, *κάρκνεα*, vt docet Festus, affligit. Sic Lucilius.

Laetans me vt febris querquera. & alibi:

Querquera consequitur febris, capitisque dolores.

Sic referente Prisciano, Plautus in Friccolaria. *Is erat mihi bilis aqua intercus, tussis, febris querquera.* Arnobius in 1. lib. aduersus Gētes, querqueras atque intercutes morbos curasse Christum ait. Et Minutius Felix in Octauio, querquerum morbū videtur appellasse rigorem febres vrentes antecedentem Hipp. 1. Epid. com. 1. tex. 22. vocauit *φεικωδεις* huiusmodi febres. s. in quibus frigus perdurat vsque ad magnam paroxysmi partem, vt ibi Galenus atque 2. de diff. feb. 8. Sed Apuleius in Apolog. & A. Gellius lib. vlt. cap. 1. querce-ram dixerunt. Nomen huiusmodi, vt opinor, ductum à sonitus imitatione, quem in febre tremētes & horrentes edunt, veteres namque plurima hoc pacto, nomina effinxisse scimus, Et quoniam de morbis sermonem habuimus, addendus hisce Horatij locus est, qui lib. 2. Carm. ode. 2. hydropici conditiones proponens, appositissimè medicum sic agit:

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,

Nec sitim pellit, nisi caussa morbi.

Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

201 H. Mercurial. Variarum

Etenim cum sint tres species eius morbi; vna; in qua ventus simul & aqua ventri insidet, Tympanitis vocata, altera, in qua solâ aquam venter continet, quam Ascitim vocant: tertia, quando venae & minora totius corporis ambitus spacia praecipue inrer carnem & cutem aquoso humore plena sūt, quae Hypofarca, & Leucophlegmatia, vt Celsus quoque testatur, dicitur. de hac postrema loquēs poeta, eam egregiē depingit, & inter cetera nomen Graecorum, *Ἀνοφλαγμῶν* scilicet quasi exprimens, dixit, Albo corpore, quia sanè sub hoc vitio corpus albescit. Vnde manifestum cuius esse potest, quàm ineptè Lambinus Album corpus, pigrum, languidum, & iners interpretari laborauerit. Serenus Horatij imitator sic etiam Hydropem appellauit hocce versu:

Vnguine quo frangit vires languoris aquosi.

Locus Plinij de Mammis explicatus, & defensus,
 Quis morbus Solstitialis. C. A. P. III.

Linus lib. 3. cap. 6. aquae marinae vtilitates proponens, inter caetera haec scribit, *Mammās sororientes, praecordia, maciemq. corporis, piscinae maris corrigunt.* vbi duas eruditus dubitandi dedit occasiones, vnam, quid sibi velint sororientes mammae: alteram, quomodo aqua maris, quae extenuat & deficcet, maciē corporis corrigere sit idonea. Quod spectat primum dubium, sunt qui putant legendum esse, quemadmodū est in vetustis quibusdā codicibus, tam manuscriptis, quàm impressis, Rigentes, loco Sororientes, quam lectionē nec ego improbo, modò pro rigentibus mammis intelligamus eas, quae ob nimiam lactis copiam valde durefcunt: sic Dioscorides marinam laudat *μαρῖνῆς ἀπαργῶνας*. Verūm lectionem quoque vulgatiorem dictionis, Sororientis, seruari posse existimo, si simpliciter pro Sororientibus, vel Sororientibus, interpretemur tumentes. nam Festus scribit, Sorrotiare dici mammās puellarum, quando primū tument: sic Plautus, Tunc papillae primū sororiebant. Sed quia huiusmodi nimij tumores fiunt, tum à lacte, tum à carne, alijsque mammarum partibus plus iusto crescentibus; potiùs de prioribus Plinij sententia exponenda erit. Posteriores namque tumores pulchritudinem, & non valetudinē impedire solent. & huiusmodi mulieres vocabāt veteres Mammofas, Plautus dixit Mammeatas. neque falsis eae

coer-

coercentur, sed, vt est videre apud Galenum 9. de Simplic. med. capite de Ostreacite, & alibi apud Aetium, Auicennam, & alios, refrigerantibus medicamentis. Serenus de his scribens ita loquitur.

Si castigatas studium est praestare papillas,

Ex hedera fertis ambas redimire memento.

& quae sequuntur. Pro secunda dubitatione, nisi pro macie interpretemur *καχεξια*, id est, malum corporis habitum, quem etiã Celsus Tabem, vt Marcellus Virgilius saepè à Plinio accipi testatur, in suis ad Dioscor. com. lib. 5. ca. de Aqua marina, proculdubio aut errasse Plinium, aut vocem illam deprauatam esse dubitandum erit. eo praesertim, quòd quaecumque ibi remedia ab aqua marina proponit Plinius, aut à Dioscor. sumpsisse videtur, aut saltem ab eodem scriptore, à quo sua Dioscor. accepit. Dioscor. verò *καχεξιας* meminit, de qua nil loquitur Plinius: nisi fortasse sub macie illam complectatur. Apud Plautū in Trinummo, seruus ille, qui Philtoni persuadere studebat, ne agrum quendam pro dote capere, multas eius agri pessimas condiciones enarrans, inter alias hanc ponit: *Tum autem Syrocurum, genus quod patientissimum est hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit, ita cuncti solstitiali morbo decidunt.* Quo in loco quaesitū est, quis sit Morbus solstitialis. Alij pro comitiali intellexerunt, alij pro repentino, & subitaneo: vt etiam alibi herba solstitialis, quae nata statim moritur. Turnebus doctissimus pro solstitiali morbo ardentissimas febres intellexit, quasi illae sub solstitio maxime vagetur. Sed etsi demus Turnebo, similes febres canicularibus diebus grassari; attamen solstitium à Canicula multorum dierum intervallo remotum est. Quare puto ego solstitialem morbū quemcunque prauum & lethalem vocari, quasi innuere velit ille seruus, neminem ibi potuisse sextū mensem viuere, sed statim vnumquemque tempore solstitiali interire consueuisse. Etenim solstitium periculosum, atque morbosum esse, vnus ante omnes docuit Hippo. lib. de Aere, aquis, & locis. Post quem Arist. 1. sect. Probl. idem confirmavit. Causa verò est, morborū multitudo, qui calore veris crescentē gignuntur, & eo magis in regionibus alioquin insalubribus, in quibus cum perniciosiores fiant, promptius incolae interficiuntur vt in maritimis Senarū partibus, atque adeò in ipsius Romae ciuitatis suburbijs, tempestate nostra euenire cōspicimus. Forsan autē & pro morbo solstitiali, non absolum est intelligere, eū qui à Graecis *Συρπιασις*, ab Alexādro 1. Pro. 98. *καύμα κεφαλῆς*, à Plinio ardor capitis, ab Auicenna erysipelas, à Raze sekakilos, ab Hippoc. verò 7. apho. sphacelos cerebri nuncupatur, qui licet potissimum in infantibus oriatur,

H. Mercurial. Variarum

oriatur, attamen fit etiam in adultioribus, & trium dierum spatio vnumquemque perimere solet in aestate, quando, vt scribit Alexander, potissimum inducitur.

Quaedam ab Aristotele notata de Menstruis, & de Morbo pilari. C A P. IIII.

Fsi Aristot. verè, vt dicebat D. Hieronymus, naturae miraculum fuerit; attamen cum & ipse homo esset interdù errasse, nequaquam rationi incongruum videtur: eo magis quòd, vt ab ipso scriptum est, πάντα κατορθούω, καὶ μηδὲν ἀμαρτάνειν ἐστὶ τῶν θεῶν: ἀνθρώποι γὰρ ἀμαρτάνουσι. Quare si errores aliquos illius detegere conor, minimè quis me audaciorem vocabit: quando praesertim etiam eius errores librorum corruptorum mendis excusare possumus. Etenim vniciuique perspectum puto, quod Strabò lib. 13. & Plutarchus in vita Syllae, de libris Aristotelis memoriae mandarunt, quomodo scilicet primo sub terram occultati fuerint, ibique ab humore & blattis vitiiati: tum Appelliconi Theio magna pecunia venditi: post à Sylla Romam veñti, atque Tyrannioni Grammatico qui plurima mutauit atque deprauauit, cõsignati. Sed ad rē venio. Aristoteles lib. 7. Historiae animal. cap. 2. scribit, paucis mulieribus singulis mensibus fieri menstruas purgationes, plurimis verò tertio mense, & tamen nemo est tam in rerum cognitione puer, qui nesciat, rem sese contrario modo habere, omnes scilicet mulieres singulo mense purgari, raras tertio, vel aliter. Albertus Magnus, qui vidit huius dicti falsitatem, dum Aristotelem fere transcribebat 9. de Anim. 2. textum illum peruertit, quasi dixerit Philosophus, plurimas singulo mēse purgari, paucas alternis mē-sibus, seu post tertiu. Augustinus verò Sueslanus in comm. ad eum librum, vt Aristotelem tueretur, dixit, id forsan verum in eius regionibus fuisse. At nugae sunt. Quare puto ego Arist. vera dixisse, modò non Gazam interpretem, sed ipsummet auctorem sua lingua, ita loquentem attendamus: καὶ ταῖς μὲν συνεχῶς, καὶ ἐκαστον ὀλίγαις (sic enim, & non ὀλιγάκις, vt in vulgatis codicibus legendum docent antiquus interpres, & Gaza) τὰ καταμύδια φοιτᾷ, ὡς ἂν μὲν αὖ δὲ τρίτον ταῖς ἀλείψαις. id est; *Paucis copiosè singulo menstrua fluunt, tertio mense plurimis. Quasi ita sentiat Arist. purgari quidē omnes vnoquoque mense,*

mense, sed aliquas semper copiosè, plurimas non nisi tertio mense
 copiosè. Particulam autem illam, *συνεχῶς*, vel id significare, vel lo-
 co alterius quid tale significantis subintrasse, vt credam facit Plinij
 auctoritas, qui omnia fere ab Arist. de animalium natura mutuatus,
 ita lib. 7. cap. 15. de menstruis loquens ait: *Et tale tantumque omnibus
 tricenis diebus malum in muliere existit, & in trimestri spacio largius.*
 Iudicabunt eruditiores, an meliùs sentètia tanti viri defendi queat.
 Verùm patrocinari eidem non possum, cum lib. 7. de Hist. animal.
 cap. 11. scribit, tota vbera ita fungosa esse, vt si in poculo fortè mu-
 lier pilum hauserit, dolor moueatur in mammis (quod malum pila-
 re vocant) neque sedetur, donec pilus vel pressus exeat sponte, vel
 cùm lacte exflugatur. Quasi pilus haustus ventriculum, meseraicas,
 iecur, atque ad eò venas ipsas non mutatus pertransire, & ad mam-
 marum cauernas per mille amfractus peruenire queat. quod pla-
 ne puerile est cogitare. Sed in Lectioibus nostris de mulierum
 morbis, & quid sit morbus pilaris, & plura alia medicinae myste-
 ria declarauimus.

*De duplici Ficu, Locus Varronis emendatus. Plus-
 tarchi sententia explicata & emendata
 de Salsis. C A P. V.*

Eteres quoque, sicut & nostrates, ficum stu-
 diosos extitisse indicant varia ipsarum, quae
 habuerunt, genera, tam simplicia, quàm arte
 parata; & inter cetera apud ipsos nominatae
 reperiuntur Ficus duplices: quae quales fue-
 rint nō satis, mea sentètia, explicuerunt Tur-
 nebus, atque Lambinus, qui Horatij, Vege-
 tij, & aliorum hac de re mentem interpretan-
 tes, ita statuerunt, maiores ficus, alias marifcas nuncupatas, pro du-
 plicibus esse intelligendas. Quod quàm sit à ratione alienum, atque
 a Vegetij instituto, facilè est diligenti lectori percipere. Quapropter
 sentio ego, Duplicem ficum ab Horatio, Plinio, atque Vegetio esse
 appellatam, de qua scribit Columella lib. 12. cap. 15. in hunc modù:
*Alij pinguis simam quamque viridem ficorum eligunt, & arundine vel
 digitis diuisam, dilatant, atque ita arescere patiuntur: quas deinde bene
 siccatas meridianis teporibus, cùm calore solis emollitae sunt, colligunt,
 & vt est mos Afris, atque Hispanis, inter se compositas comprimunt in
 figuram*

H. Mercurial. Variarum

*figuram stellarum sterculorumque, vel in formam panis redigentes, tum
rursum in sole assiccant, & ita in vasis recondunt.* Haecenus Columel-
la. Ex cuius sermone colligere licet, esse Duplicem vocatam, quo-
niam in duas partes findebatur, quarum altera alteri superposita, &
in formam crucis seu stellae compressa, merito duplicata ficus dice-
batur: erat enim pinguiissima, & iucundissima, ob idque & in mensis,
& in medicamentis exoptata. Apprimè congruunt huic, quae ab
Arist. 22. Probl. 9. scripta sunt, vbi quaerens cur caricae in duas par-
tes diuisae dulcissimae sint, non autem quae vel in plures, vel in nul-
las? respondet, quia ex partitis in multa humor dulcis diffilatus est &
consumptus: in solidis pars aquea & insuavis continetur adhuc:
quorum neutrum bipartitis inest. Ficum duplicem, loco vini du-
plicis esse restituendum, apud Plinium medicum lib. 3. cap. 12. satis
intelligere potest, qui ipsiusmet verba lib. 4. cap. 16. & Plinij maioris
lib. 10. cap. 6. conferre, & expendere voluerit. A ficibus ad carnes
venio. Nam quis fuerit carnem in mythico puluere coquendi mo-
dus à Varrone apud Nonium indicatus, à nemine notatum obserua-
ui, ob idque errorem aliquem subesse suspicatus, ita forte legendum
esse putavi, *Neque in puluere Libyco coquam carnes, quibus satullem cor-
pora, ac famem ventris.* Etenim memoriae proditum est, plerisque
in Libyae locis incolas in arenis solis calore pene feruentibus car-
nes, quibus vescantur, antiquis & nostris temporibus coquere con-
sueuisse, perinde ac alibi in cinere ad ignem coquuntur. Adijciam
his locum Plutarchi de Salitis carnibus, qui in Quaestion. natural.
probare nititur, sal, & salsa ad pinguefacienda corpora maximè va-
lere. Cui sententiae non facile accedo: quandoquidem extenuan-
di potius, quàm crassefaciendi facultatem inesse sali compertum est:
nisi corpora nimia humiditate luxuriantia, & veluti constipata,
contabescant. Sic enim existimandum est Apollonium Herophi-
li discipulum in ijs, quos crassefacere volebat, halicam, & dulcia
respuisse, salis autem esse usum, vt siccantia, tenuitateque ape-
rientia alimentum ad partes nutriendas perferrent. nam ὀχνημα πο-
tius quàm πρὶς καμα eo in loco Plutarchi legendum esse, rationi con-
sentaneum videtur.

Quo morbo Pherecydes Syrus obierit. An cor uratur
eorum qui cardiaco, & veneno interierunt. CAP. VI.

Pherecydi Syro Pythagorae praeceptori multa admiratione digna contigisse scriptum est. Etenim absque vilo magistro omnem philosophandi rationem sibi comparauit: cumque ceteri carminibus rerū naturas scriberet, ipse primus, vt docet Apuleius, soluta oratione vti coepit. Sed de mortis eius genere cōtrouersum est. Nā pediculari morbo ipsum interijisse memoriae prodiderunt Aristoteles. 5. de Hist. animalū cap. 3. Plutarchus in Sylla, Serenus medicus, Aelianus lib. 4. de Varia hist. cap. 28. Ceterum Plinius lib. 7. cap. 5. nō pediculis, sed copia serpentium ex illius corpore erumpēte Pherecydē expirasse tradit. quod similiter scripsit Apuleius 2. Floridorū. In hac controuersia fuerunt, qui putarunt, apud Plinium alium esse morbum, quo interijt Pherecydes, alium pedicularem: eo magis quòd ipsemet lib. 11. cap. 33. Alcmanem poetam, & Syllam dictatorem, pediculis obijisse dicit: vt etiā Arist. Plutarchus, & alij testati sunt. Ego verò sum huius sententiae, Plinium & Apuleium pro serpentibus, quibus perhibēt esse extinctū Pherecydem, nil aliud intellexisse, quā pediculos: & fortasse aemulati sunt hac in re Diodorū Siculum, qui lib. 3. ca. 3. de Acridophagorum morbo sermonē habens, modò *φείρας* appellat modo *έρπητα*. Vbi etiam cum eam gentem quādoque magna scorpionum copia infestatam scribat, ad memoriā reuocat Galeni & Theophrasti contradictionem, quorum hic 4. de Cauffis plant. 10. hominem à scorpione ictum non interire, ille verò interire tradit: nisi dicatur, Theophrastum esse loquutū de Italicis scorpionibus, ac alijs quibusdam, quos innocuos esse affirmat Plinius. Ceterum pedicularem morbum in corde fieri, vt Aegyptios, qui mortuorū corpora, valetudinum cauffas cognoscendi gratia, diligenter perscrutabantur, inuenisse testatur ille Plinius medicus lib. 4. cap. 1. omninò fabulosum puto: quum neque humores prauos, nedum animalia noxia cordi appropinquare natura patiatur, vt Arist. in lib. de partib. animal. scribit. Vtrum autem verum sit quod tanquam popular e & vulgatum narrat Plinius lib. 11. cap. 37. cor morbo cardiaco interemptorum non vri, sicuti nec veneno sublatorum: haud certus sum: quia cum cor nullum magnum affectū sustineat, secundum

201 H. Mercurial. Variarum

Aristotelem & medicos necessariū plane est, si incombustibile reddi debet, id ob aliquam insignem affectionem pati. Praeterea venena, vt quā plurimorum generum sunt, sic varijs modis necem inferunt: ob idque minimē veritati consonum est, cor à quolibet veneno flammis resistendi facultatem acquirere, frustra que disputatum fuit, an Germanicus obierit cardiaco morbo, an veneno, quòd cor eius vri non potuerit.

Antipherontis casus ex Aristot. examinatus, Plinij locus de Peste correctus, & expensus, Locus Celsi emendatus. C A P. VII.

Proponam hoc in loco eruditjs philosophjs Aristot. locum, nondum quod ego sciam, ita discussum, vt diligenter considerent, num sententia nostra rationi magis consentanea sit. Is enim lib. 3. Meteorol. narrat cuiusdam historiam, qui semper ante se propriam imaginem ex aduerso intuentem cernebat: cuius euentus causam reddens, eam fuisse inquit, quòd cum hebetem videndi aciem haberet, radij visuales minus longe permeare poterant, sed statim ab ipso aere reflexi, illam reddebant imaginem. quod pariter confirmavit Seneca lib. 1. Quaest. nat. cap. 3. Atqui huiusmodi ratio valde infirma mihi videtur, quoniam infiniti propè sunt, qui videndi imbecillitate cuiuslibet gradus laborant, neque tamen simile quicquam ipsis contingit. Praeterea imagines in aere repraesentatae cum sint tenues, solum ab acuto visu discerni posse videntur: propterea id lupo ceruario perspicacissimo animali tribuunt, vt expressas in aere imagines discernat: accedit his aerem continuò agitari, ob quòd necessarium est, vt imagines discendantur, ac propterea conspici etiā ab oculatissimo nequeant. Itaque hunc euentum illius potiùs ad corruptae imaginationis vitium ego sanè retulerim: si quidē scribit Gale. 1. de Sympt. causis, cap. 2. aliquibus interdum humores ante oculos apparere, quos qui habent, idolum quoddam se videre in aere imaginantur: atque id cum dicat euenire vt plurimū à somno surgentibus, pueris, atque ebrijs, monstrat etiā vigilātibus ac sobrijs euenire posse, sed quā rarissimè, vt huic etiā casus raritas consentiat. Haec sententia eo magis cōfirmatur, quòd si Antipheron fuit ille, vt putarunt Alexander,

ander, & Olympiodorus, cuius meminit Arist. lib. de Memoria & remin. (siue fuerit Oritanus, siue Tarentinus) is profecto corruptae imaginationis erat, vt potuerit, instar ebriorum, idolum propriū in aere se videre imaginari. Sextus Empiricus lib. 1. Hypot. c. 14. Aristotelem ait cuiusdam Thasij meminisse, qui hominis imaginē perpetuò seipsum antecedere dicebat. Num autem is fuerit, de quo supra locutus sum, etsi compertum nō sit, puto tamen eundem fuisse: vt simul hoc testimonio conuincar, in 3. Meteorol. intelligendū esse, virum nō propriam, sed aliam quampiam imaginē aspicerē consueuisse. Hic inuitor, vt Cor. Celsi locū expendam, qui lib. 7. de oculorum suffusionibus agens, eas dicit esse incurabiles, quarum color est caeruleus: cū Paulus Aegineta has curabiles omnino faciat, & iure. Quare loco, Caeruleus, potius legēdum erit, Cereus: eo magis, quod haec oratio. Si suffusioni color caeruleus est, aut auri similis, minimē accōmodata videtur, quod inter caeruleum & aureum colorem nulla propē sit similitudo, vt maxima est inter cereum, & aureum, tantummodo maiore & minore differentes gradu. Neque verò quicquam obstat, quod hoc nomē Cereus quā rarissime apud Latinae linguae auctores colorem significare inueniatur: quia etiam Celsus aliquibus vsus est, quae rara erant. quanquam interdū quoque colorem huiusmodi nomine significari obseruatū est, quemadmodum apud Martialem hoc disticho:

Cerea quae parulo luceat ficedula lumbis.

Cum tibi forte datur, si sapias, adde piper.

ubi minor, cur Grammatici nonnulli pro Cereo intelligant Pinguē: cū vnicuique res intimius consideranti perspicuum esse possit, ad colorem, non ad pinguedinem eam vocem esse referendam. Accius apud Sipontinum sic vocat ficedulas cereas à calore. Virgil. in Buc.

addam cerea pruna.

quo in loco cerea ad colorem, non ad mollitiem, referri, facit vt credam auctor carminis in Priapum, qui scribit:

Magisque vera luteam noua prunum.

Sed dimissis oculis, alteram Plinij non inutilem emēdationem proponam: apud quem lib. 7. in fine cap. 50. haec scripta inueniuntur:

Qua in re obseruatum, à meridianis partibus ad occasum solis pestilentia semper ire, nec vquam fere aliter, nisi hieme, nec vt ternos excedat menses. In quibus verbis tria dicuntur, quae minimē experientia cōprobantur. Vnum est, semper pestem incipere à meridionali plaga:

Alterum, solū hieme fieri: Tertium, solū tres mēses durare. Nam vt alia praeteream, quis nescit, pestem vere & autumno potius graf-

H. Mercurial. Variarum

fari, hieme, quando omnes desinunt putredines, minui & aboleri? Quis praeterea ignorat, saepe annos plurimos ita pestem continuasse. Ut integra regna extinxerit? immo verò Gal. quoties conqueratur, pestem suo tempore grafsatam adeò perdurasse, omnes faciliè ex eius monumentis intelligunt. Quamobrè apud Plinium non Meridianis, putro legendum: sed, In meridianis. quemadmodum & aliqui manuscripti, & etià nonnulli antiqui typis excusi codices habent. Sic enim rationi consonum est, in meridionalibus hieme, quando apud ipsas tepor est, putredinis parens, fieri pestem: quae deinde ab immensis aestibus ita citò extinguitur, ut tres menses, quibus solis hiemalis quaedam constitutio est, non pertranseat.

In Vitulo marino quaedam notata. De pisce Empiro &.

T hynno. Locus Lucily emendatus. C A P. VIII.

E vitulo marino plurima narrant scriptores, quae iure omnibus admirationem pariunt. Inter cetera illud primum est, quod D. Basilius septima in Hexameron homelia memoriae tradidit, eum catulos proprios aliquare perterritos, & fugientes in vterum suum rursum recipere. Quod quidem notatum ab alijs haecenus non animaduerti: referunt tamen; qui Indiarum descriptionem nobis reliquerunt, animal quoddam in Hispania noua reperiri, bursam quandam exterius in ventre habes, vbi foetus secum fugientes, ne pereant, vel rapiantur, magna cura abscòdit. Plutarchus autem in libello de amore erga prolem, mustellas marinas narrat viuum intra se partum edere, què exire foras ad pacèdum permittunt, mox dormiturum intra viscera denuo recipiunt Puerum iam natum in vterum reuertisse, quo tempore Saguntum ab Annibale deletum est, inter exèpla prodigiorum memorat Plin. lib. 7. cap. 3. Alterum verò est, quod scribunt Arist. Plinius, Aelianus, atque alij vsque adeò homini inuidum animal esse phocam, ut captà euomat proprium coagulum, ne possit ad epilepsiam curandà (còtra quam putatur mirificè valere: etsi Cael. Aurelianus id auxiliij daret) in vsu haberi. quamquam hac in re non paruam auctorù varietatem inspicere licet. Etenim Aelianus lib. 3. cap. 19. in hunc modum scribit: φώκη δέ, ως ἀκούω, τὸ πρῶτον τὸν ἑαυτῆς ἐκ εὐφῆς, ἵνα μὴ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἢ ἰατρῶν. id est. *Vitulus marinus (ut audio) proprium coagulum exorbet, ne id epilepticis sit auxilio.* Plutarchus verò 7. Symp. 3.

ἢ τε καὶ κρῖτα πηροσα φῶκη τιλὶ πίτην ἀναλισκομένη. quo in loco, malè à Cruserio intellecto, non πίτην, sed πίτυον legèdum esse, ex Aeliano facile conuincitur; vt ex his duobus grauissimis scriptoribus colligatur, phocam suū coagululum, dū se videt captā, deglutire. Ceterum coagululum cū in vētriculo animalium fiat, atque ibi maneat, quomodo deuorari possit, nequaquam video. Vnde melius censuit Plinius, qui vitulum marinū non deuorare, sed euomere coagululum suū perhibet. Nec obijciendum est, dum vomitur coagululum, non negari hominibus, sed potius offerri: quoniam coagululum terrestriū animalium sicut solum efficax est, quando nō mutatum cum ventriculo ex animali capitur, sic vbi extra solum eijcitur virtutem omnem proculdubio amittit. Et quia de piscibus sermo est, adnectam huic nonnulla alia minime vulgaria. Gregorius Nazianzenus in ijs carminibus, in quibus praecepta dedit Virginibus, cuiusdam piscis mentionem facit, quem ἔμπυρον vocari monstrat, hisce versibus.

Ἰχθὺς δ' ἔμπυρος ἔστι, καὶ ἐπιειδ' ἀμύρατ' ἀπίσῳ

Ἐμπυρος, αἰθόμενος δὲ μέσης δεξιλάμεται ἄλλης.

Eiusdem meminisse videtur Laertius in fine vitae Empedoclis, vbi eius sententiam de animarum transmigratione proponens, sic loquentem facit:

Ἦδ' ἡ γὰρ πῶτ' ἐγὼ γενόμενος κῆρος τε, κόρη τε,

ὄψις ὄψις τ' οἶνος τε, καὶ ὄψις ἄλλος ἔμπυρος ἰχθὺς.

Quamquam D. Basilus 8. Homelia in Hexameron huiusmodi sententiam innuens, non ἔμπυρος, sed ἐνάλιος legisse videtur. Ceterum quis sit piscis ἔμπυρος, nondum vidi quicquam certi constitutum: alijs interpretantibus affarum, alijs igneas rubrasque maculas habentem, propter quas apud Athenaeum in 8. pisces nonnulli fluuiatiles ἔμπυρῶντες dicuntur: alijs verba ad Salamandram, de qua in antecedenti sermone loquitur, referētibus. Ego verò alias existimaui, hunc piscē esse Stellā vocatā: de qua Arist. 5. de Histo. animal. 15. & Arist. sequuti Plutarchus, Plinius, Albertus Magnus, scribunt, esse adeò feruidā, vt quaecunque tangat, vel voret, statim adurat. Sed cū Gregorius scribat, empyrum minimè igne domari, & accēsum in medio mari lucere. nō admodū certus sum, cui sentētia inhaeream. Quaerēt studiosi, an textus Gregorij sit corruptus, an vere vllus talis inueniatur piscis. Thynni abdomina salita, quae Graeci ὀμοτδείχρον vocāt, in delicijs fuisse apud veteres, sicut nec hodie contemnuntur, ex hisce verbis Lucillij à Nonio, & Gellio citatis facilè colligitur.

Ad coenam adducam, & primum hisce abdomina Thynni

Aduenientibus prima dabo, cephaleamque carnem.

Mer. Var. Lect.

O iij

vbi pi-

H. Mercurial. Variarum

vbi pisces etiam antiquitus Carnes vocatos esse apparet. Et quoniam Lucillij meminimus, eius locum, vt restitui debeat, indicare placet. Sic legitur apud Nonium.

Audini quem febris vna, atque vna ἀπεψία

Vini inquam haustus vnus potuit tollere. qui versus postremus procul dubio mendosus cum sit, iurarem sic restituendum esse;

Vini non quem (nunquam) haustus (cyathus) vnus potuit tollere.

Veteres enim, quemadmodum etiam hodie populariter fit, Haustum vocabant potum vna vice factum: vnde haustum facere erat potare, vt adnotauit Sipontinus, & Ouidius 3. Fast. inquit, Exiguus haustibus bibere.

Locus Arist. & Plinij de Pilis palpebrarum expensus.

Locus Clementis Alex. ex Athenaeo restitutus.

Locus Hippocratis de Veste Dorica. CAP. VIII.

Cribit Arist. 3. de Hist. animal. 11. ijs, qui nimia vtuntur venere, pilos à palpebris defluere: quod item confirmatum inuenitur apud Plinij lib. 11. cap. 37. vt hac ratione non sit adeò mirum, in Gallica lue correptis, palpebras depilari, quippe qui plerunque libidinosi, & veneris nimis dediti sint. Sed quid ibidem haec verba Plinij significet ignoro, Mulieribus vero etiam infectae quotidiano. nisi vel vox, Quotidiano, mendosa fit, vel alia defit, scilicet Pigmento, aut quid simile. Etenim mulieres etiam antiquissimis temporibus, quemadmodum nostris, genas depingere consueuissent, nemo dubitat: sed praeceteris id abunde testatum facit Clemens Alexand. 3. Paedagogi lib. cap. 2. vbi muliebrem in fucandis vultibus vanitatem detestans, quosdam Alexidis poetae versus inducit, qui similiter apud Athenaeum lib. 13. sed paullo diuersi leguntur. Inter quos tres hi sunt.

Τὰς ὄφρυς πυρρὰς ἔχει τις, ζωγραφῶσιν ἀσβόλω

Συμβεβήκε εἶναι μίλασαν, κατ' ἐπ' ἅσπερ Ἰμμοθίω,

Ἀδύκωχος λίαν τις ὄζει, πετιώσῃ δ' ἐντεῖβεται.

Quae postrema verba cum sint corrupta, interpreti Latino multa falsa commiscendi occasionem dederunt. Quare corrigenda sunt: quemadmodum apud Athenaeum leguntur, *κατ' ἄρ' ὅτ' ἐντεῖβεται.*

Erat

Erat *καυδέερος* vnguenti genus quo mulieres immodicum vultus candorem minuebant: sic, ut puto, appellatum, quod huiuscemodi eumentis color pueros & amantes delectaret, vel potius quod componeretur ex ea herba, quae *καυδέερος* vocatur: quāquam Pausanias perhibet, Sicyone in vno tātum Veneris septo nasci: Est locus Hippo. in lib. de Natura pueri, vbi res humidas compressas incalescere, atque interdum vri docens, exemplo Doricarum vestium confirmare nititur: nempe quas compressas, perinde ac ab igne conflagrasset, interdum se vidisse testatur. Cornarius qui legit *δορικὰ* Pelliceas vestes transtulit, Gorraeus verò simpliciter Vestes Doricas. Ego autem cum huiusmodi vocem à nemine adhuc vsurpatam inuenirim, legendum puto, *δορικὰ* magisque Gorraeo accedo: quia Doricarum vestium mentionem facit Herodotus lib. 5. quas forte ex materia facile combusti bili contextas fuisse fieri potest: quādo praefertim pelliceas non adeò facilè vri experientia cōprobat. illud huic loco placet adnectere, non facilè haberi ex scriptoribus, veteres vltos esse pellibus ita lanatis & concinnatis vsos ad depellendum frigus; quemadmodum hodie apud omnes est in vsu, scio antiquissimis temporibus plerasque gentes pellibus, & pro indumentis, & prostratis esse vsas; sed omni tempore, nec solum ad arcendum frigus, vt nouissimis temporibus.

Qui morbi sint Oscedo, Corcus. C A P. X.

Vltus Gellius Noctium Atticarum lib. 5. cap. vlt. quendam narrat in iure stantem, clarè nimis atque sonore oscitauisse: ob quod propè fuit, vt plecteretur, tanquam illud indicium vagi animi foret, & hallucinantis, & fluxae, atque asperae securitatis. Sed cum ille deierasset, inuitissimum sese, ac repugnantem oscitatione victum, tenerique eo vitio, quod Oscedo appellatur, tum notae iam destinatae exceptum esse. Ex quibus Gellij verbis colligitur, oscedinem nil aliud afferre mali, nisi inuitas oscitationes. Isidorus autem lib. 4. Ety. cap. 8. de eodem vitio sermonè habens, hunc in modum illud definiuit: *Oscedo est, quae infantium ora ulcerantur, dicta ex languore oscitantium.* Vnde secundum hunc scriptorem oscedo idem est, quod apud Graecos medicos Aphra, apud Arabas Alcola, apud Aretaeum Vlcera Syriaca & Aegyptia, sic vocata, quòd in ijs regionibus magnus eiusmodi

H. Mercurial. Variarum

ulcerum prouentus sit, quae cum oris internas partes penè vrant,
& depascantur, os crebro aperiri, & oscitantes emulari faciunt. Ego
verò oscedinem vitium oris aliud puto extitisse: & forsan id quod
Plinius lib. 25. cap. 3. Stomacacem, quasi dicas, oris vitium à medi-
cis Graeco nomine vocatum tradit: nam herbam Britannicam,
quam ait illi morbo auxiliatam esse, ad oscedinem similiter curandam
fuisse commendatam testati sunt Apuleius, & Marcellus Em-
piricus cap. 11. vbi eum manifestè oscedinem ab aphthis separasse
cognoscitur. Accedit & Quinti Sereni auctoritas, qui inter dentiū,
& oris vitia oscedinem connumerat, tanquam morbus esset, qui os
depascens, tandem dentes decidere faceret, vnde forsan oscedinis,
quasi os edentis nomen emanasse, si existimet quis, non errabit, Vt-
cunque sit, oscedo minimè vitiū esse potest, quo homines tantum-
modo frequenter oscitare cogantur: quandoquidem Hippo. de hoc
fermonem habens lib. 2. & 6. Epid. com. 2. tex. 10. dicebat, *συεχέων
χαρμίων ἰσθηρὸν μακρόπνευς*, id est, *Frequentium oscitationum longa
spiratio est remedium*. quem locum dum exponeret. Galenus 3. de
Diff. resp. 10. eodem pacto scripsit, Sanari à retento spiritu oscita-
tionem, quo singultum. immo verò idem Hippoc. 7. Apho. 52. osci-
tationem etiam vino aequaliter aquae permixto finiri docuit. Vt ob
haec omnia minimè debuerint medici in multis conquirendis auxi-
liorum generibus ad eò esse solliciti, si oscedo, ita leue malum fuis-
set. Neque pariter opinandum est, eum à Gellio nominatum tam
saeco morbo laborasse, qualis ab alijs statuitur oscedo: alioqui in
iure stare & respondere quomodo potuisset, non video. Quamobrè
apud Gellium forsan praestabit, Oscitatio, & non Oscedo legere: vt
vitium illud fuerit, quod ab Hippoc. sub crebris oscitationibus lo-
co citato comprehensum est: non cuius Isidorus, aut alij memine-
runt. Haecenus de Oscedine. Ceterum Marcellus Empiricus sui li-
bri cap. 21. morbum quendam nominat, quem haecenus apud neminem
alium inuenire mihi licuit, & est Corcus: cuius remedia nul-
la alia proponit, nisi meras incantationes. vt hinc conijciam, nomen
illud magicum potius, quàm medicum esse. Veruntamen si quis
coniecturae locus esse potest, cum inter praecordiorū vitia à Mar-
cello recensetur, quis forsan existimare posset, morbum aliquem
praecordiorum extitisse: eo magis quòd Plinius lib. 20. cap. 15. &
32. herbae cuiusdam mentionem facit, quam Corchorum esse voca-
tam, & praecordijs auxiliari docet.

Quis sit morbus qui insputatur. quis Sonticus. an Colicus morbus Hippocrati notus fuerit. Quis canis morbus apud Gal. C A P. XI.

Orbus, qui insputatur, à Plauto in Captiuus omnium primo sic appellatus, quis esset apud veteres, in controuersiam posuerunt eruditissimi viri: & extiterunt, qui Herpetem miliarem alias Volaticam nuncupatam, fuisse constituerent, ea ratione adducti, quòd huiusmodi genus vlcerum non modò contagiosum sit, quale suum facit Plautus, verum etiam à vulgaribus atque medicis frequentissimè sputo curetur. Veruntamen horum sententiam satis Plinij auctoritas refellere videtur, qui libro decimo capite 23. & lib. 28. capite tertio, disertissimis verbis monstrat, epilepsiam eam fuisse morbum, qui insputabatur. Sed incertum est adhuc, quis fuerit insputandi modus, cum à nemine ita explicatum inueniatur, quin semper dubitandi relinquatur occasio. At sum ego eius sententiae, id fecisse priscos hac in re, quod faciunt hodie in plerisque regionibus, vt vbi epilepticus vel occurrat, vel morbus nominatur, sputum emittatur, tanquam huiusmodi conspuitio ad auertendam à sese morbi perniciem conferat. Neque vero simile videtur, vel in aegrotantis faciem, vel alio pacto aduersus ipsum conspuitionem faciendi consuetudinem extitisse. Epilepsiam esse morbum sonticum apud veteres, vt credam facit in primis auctoritas Plinij, qui lib. 36. cap. 19. verba transferens Dioscoridis, de lapide Gagate, vbi hic habet epilepsiam, ille transtulit sonticum morbum. Adhaec glossario habetur sonticus morbus *ἰσπα νόσος*, praeterea in lege 12. Tabu. vetabatur, ne quis in ius vocatus excusaret morbum vllum, praeter sonticum, nam qui decumbabant ob grauem morbum, sanè citra legem erant excusati, sed qui leuiter aegrotabant, ij omnes vocati, necesse erat vt adessent, praeterea laborantes morbo comitiali, quòd & in foro, & in comitijs infaustum haberetur, si quando epilepticus in morbum incidisset, neque verò Festum improbo, apud quem Aelius stilo ait sonticum morbum in 12. Tabu. significare certum cum iusta causa, neque Gellium, qui lib. vltimo cap. 1. scribit, legumlatores pro morbo sontico intellexisse quemcunque vehementiorem vim grauitur nocendi

201 H. Mercurial. Variarum

cendi habentem, nam Iulianus lib. 42. Dig. de re iud. id clarè definiuit, vbi fonticum morbum esse existimat, qui rei agendae impedimento sit, quòd similiter scriptis mandatum est à Venuleio lib. 21. Dig. De edic. edicto in fine. Cur porrò Hera, vt est apud Laertiũ aestimationem vocarit sacrum morbum, non satis intelligo. Sed forsan haec erant vocabula populi, vt illud de quo Galenus primo Progn. 22. vbi frequentem oculorum nictationem naturalem, *ἰσθῶν* vocari scribit, quod tamen à nullo alio proditum habetur, etsi etiam in antiqua eius libri interpretatione ea verba desiderentur. Ab epilepsia ad Colicum dolorem transeo: quem nec ab Hippoc. nec ante Cornel. Celsum ab vllò alio veterum medicinae scriptorum nominatum habemus: immo Plinius lib. 36. cap. 1. auctor est. Tiberiũ Imperatorem omnium primum id genus morbi esse expertum. Vnde mirantur complures, quomodo Hippocratem vel vulgatissimus morbus latere, vel frequentissimus eius aetate non esse potuerit. Res autem mea sententia ita sese habet. morbum quidem colicum & fuisse & innotuisse antiquitùs, sed Ileii nomine esse vocatum. Omnia enim intestinorum atque ventris tormina vno serè Ileii vocabulo significata apud antiquos medicos intelligunt, qui in ipsorum monumentis voluendis diligenter sunt versati, Facit autem comprobata magis hanc nostram sententiam grauissimi scriptoris Cornelij Celsi auctoritas, qui lib. 4. cap. 13. ita scribit. *Diocles Carystius tenuioris intestini morbum χόρδαν λέων, plenioris εἰλεὼν nominauit. A pleuris que nunc video priorem illam εἰλεὼν, hunc κολικὸν, nominari.* Sic Marcellus cap. 29. Ileum vel colum. Sed & illud multò magis dubium videtur, nempe in quo morbi genere contineatur Canis morbus à Galeno vocatus. Is enim. 2. de Diff. puls. lib. cap. 3. varias Canis nominis significationes proponens, inter aetera ait, quandoque morbum in facie significare. Scio apud Helychium, Fauorinum, & alios, morbi canis vocati mentionem haberi: at quis sit, à nemine adhuc explicatum inueni, nisi *κυνικὸν σπασμὸν* qui est oris tortura ab alijs, intellectum existimemus, quasi simul & Canis nominaretur.

Locus Plinij emendatus. Locus Plutarchi explicatus.

Quid sit Colostrum. CAP. XII.

Vi Plinij codices fuisse valde deprauatos negant, ij profectò aut non legisse, aut saltem se-
le non gustasse eum auctorem ostendunt: vs-
que ad eò aperta, atque nullo auctore digna
errata saepe in ipsis commentarijs reperiun-
tur, quale est quod lib. 2. Cap. 27. in fine sub
his verbis habetur: *Aues nec venas nec arte-
rias habent.* Quam sententiam absurdissimã
esse, vt facile est videre, sic Apes, & non Aues legendum esse quis-
que vel mediocri iudicio praeditus facilè consentiet. Et miror sa-
ne vsque ad eò foedum, & apertum mendum tam diu sustineri po-
tuisse. Scribit Plutarchus lib. de Comparatione ignis & aquae, in
secandis cadaueribus nouacularum acies non aliam ob causam her-
betari, quam propter immensum eorum frigus. Quod etsi id effi-
cere quandoque fatear, aliam tamen in se rationem subesse arbitror.
Experientia enim comprobatum est, pepones, aliosque plurimos
fructus, qui vel calidi & humidi sunt, vel saltem non multum frigi-
di, cum cultris inciduntur, eorum aciem obtundere. quem effectum
potius corpusculis viscidis, quibusdam adscribendum puto, quae
adhaerendo acutiem ferri remittant. Comprobatur autem hoc,
quoniam prout huiusmodi corpuscula paulatim dissipantur, & eu-
anescent, sic cultris pristina acies restituitur. Et ne sit vlla penè in-
ter res hoc capite tractandas similitudo, addam nonnulla de Lacte.
Aristot. iij. de Partibus animalium cap. 15. reddens causam, propter
quam lepus coagulum habeat, hunc in modum scribit: *τὸ δὲ δασύ-
πῳδι γίνεται αὐτεία, διὰ τὸ κόμειθαι ἐπὶ ὁδῶν πῳάν. ὁ γὰρ τοιοῦτος
χυμὸς σωίς πινει ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸ γάλα τοῖς ἐηβρύοις.* Quae verba sic
transtulit Gaza, *Lepori coagulum sit quoniam herbam succi lactei pa-
scatur: talis enim humor lac in ventriculo infantium stringit, facitque
colostrum.* Sed mea sententia duos errores non obscuros commisit
Theodorus: vnum, quòd haec verba, *ὁ πῳδὴ πῳάν,* &c. non rectè,
Herbam succi lactei, interpretatus est. Nam vt alibi indicauimus,
ὁ πῳς tam apud Hippocratem quam apud alios pro coagulo *κατ' ἔχο-
ξήν* capitur: quo quidem pacto ab Aristotele capi verò similis est,
nempe qui dicat, iccirco coagulum habere leporem, quòd is herbã
coaguli

Quid sit Ruminatio, & quomodo fiat.

C A P. XIII.

Oaguli habita in superiori capite mentio, eorū animalium, quae ruminantia dicuntur, sermo nem habendi cupiditatem mihi peperit, quorū natura à nemine, quod sciam, est hætenus ita explicata, vt illius tractatio absoluta cense-ri possit. cū tamen circa ipsam multa sint nō minùs scitu, quàm admiratione digna. Ego quicquid vel longa obseruatione didici, vel ipse excogitauī, huic quinto libro mandaturus, ab ipsa potissimum voce incipiam. Quod *μρυγκάζειν*, vel *μρυγκᾶν* dicunt Graeci, Latini vocant Ruminare: quae tamen voces Graecis duo praecipuè significant. vnum est, minutim incidere: alterum, ex alto trahere. quasi nil aliud sit Ruminatio, quàm cibi ex ventriculo in os attractio. Latinis porrò ruminatio à ruina, quam veteres vocabant Mammam, deducta videtur: quasi ruminare, sit rumare, seu sugere mammas, quando, dum ruminant animalia, mammas ore tractare videntur. Seruius autem, qui ruminare nil aliud dixit, nisi mandere & reuomere, in Bucolicis à ruma, eminente gutturis parte, aut à rumine, quae ex Nonio est ventriculi, vbi cibus conficitur, pars, nomen deductum arbitratur, cuius sententia nequaquam mihi improbat: quanquam potest illud vocabulum ab erumnis quoque manasse, quando Arnobius contra Gentes lib. 7. scribit, erumnas esse prima in gurgulionibus capita, quā deijcere cibos & referre, à natura est ruminatoribus vitulis datum. De modo autem, quo fit ruminatio, inuenio nihil controuersiae inter Aristotelem & Galenum. Censet enim Aristoteles, ruminantibus animalibus, quatuor esse ventriculos: nimirum ventrem, reticulum, omasum, & abomasum: atque cibum remansum ex vno in alterum mitti, quousque à postremo in intestina labatur: ita vt in primo disponatur, in secundo incipiat confici, in tertio adhuc magis coquatur, in vltimo verò perfectam adipiscatur coctionem. Verum Galenus 6. de Ana. administ. capi. 3. cibum, ait, primò ex ventriculo reuomi in os: deinde ab ore in reticulum, inde in omasum, tandem in abomasum mit- ti. Et ne quis dubitet quomodo secunda vice in reticulum, non autem prima, labatur, sciendum est, foramen in gula esse satis angu-
stum,

H. Mercurial. Variarum

stum, quod pertingit in reticulum, & per quod cibus prima vice, cum sit crassior & solidior, adhuc minimè transire potest: transit verò secunda vice, quando liquidus & mollis ita factus est, vt iam transire queat. Conciliare tamen licet Aristotelem & Galenum, si dicamus, illum loqui de tempore, quo inde per foramen commune ingreditur reticulum, & sic in alios ventres absque eo, quòd ad os redeat: Galenum verò sermonem habere de tempore ruminacionis, quod, vt dicemus, minimè perpetuum est. Atque hoc solum intelligendum esse de ijs ruminantibus, quae plures habent ventres. Quod si aliqua sint, quae ruminant, & vnum ventrem habeant, vt narrat Aristoteles de Mure Pontico, & in Leuitico habetur de Lepore & Cuniculo: procul dubio cibum remansum ad eundem ventriculum rursus mitti oportet.

De fine ruminacionis. Locus Galeni examinatus & correctus. Cur ruminantia careant dentibus superioribus, & plures ventres habeant.

C A P. XIII.

Am vero finem, propter quem ruminacionis opus à natura huiusmodi animalibus ingenitū fuit, certè nullum meliorem assignare possumus eo, quem Aristot. & alij proposuerunt: sci licet vt melior fiat cibi asperi & solidi praeparatio, coctio que. Etenim cum animalia ruminantia vt plurimum careant dentibus superioribus, atque cibo aspero & arido vescantur, fit vt ab asperitate cibi palatus & lingua vellicentur: vn de ipsum alioqui ob inopiam dentium vix mutatum deglutientes, immittunt in ventriculum: qui etiam cum asperitate & duritie eiusdem cibi vehementer expungatur: expultrix vis ea punctio excitata, cibum extrudere nititur: quod cum per foramen commune reticulo non concedatur facere, quia cibus tunc crassior adhuc est, quam vt possit illae transire, in os retrudit, vbi iterum & melius praeparatus in reticulum statim mittitur. Ad quòd facilius obtinendum, dicit Petrus Apponensis 10. proble. 43. magnopere auxiliari villos in gula existentes duplices, magis longos quam latos: auxiliatur etiam & fitus: quandoquidem vt Aristoteles quarto de Histo. Animal. vlti. & Plinius

& Plinius libro decimo cap. 13. potiùs iacentia ruminant, quàm stā-
tia: eò quòd dum iacent ventriculus comprimitur a terra, compres-
sus verò faciliùs idem in os repellit, sicuti videmus vomentes faci-
lè id agerè, si manu ventriculum comprimant. Itaque ruminatio vi-
detur omnino huic inseruire, vt cibus & melius praeparetur & co-
quatur, alioqui & suapte natura, & ob inopiam dentium coctu diffi-
cilis. Ex quo etiam colligitur, quod scribit Aristoteles 3. de Part.
animal. 14. & D. Basilius in Hexameron homilia. 9. id verum esse: ni-
mirùm hisce animalibus datos esse plures ventres, quia carebant de
tibus superioribus, ob cornua ad tutelam ipsis necessaria. Neque Ga-
lenum satis mirari possum 6. de Anat. administ. 3. scribentem, ani-
malia huiusmodi habere plures ventres, & non indigerè superiori-
bus dentibus, quòd vtantur cibo duro & spinoso. Nam licet Ari-
stoteles scribat de camelo, eum non eguisse dentibus superioribus,
quia plures ventres habuit, non tamen dicit, quia vtitur cibo duro,
propter quem erant potiùs parandi multi quàm pauci. Nisi dicamus
Galeni còntextum esse apud Graecos & Latinos deprauatum, ac
legendum ita esse: *ἀλλ' ἔτι διότι κενόσφορα, διὰ τὸ πλεονεχῆσαι ἔχει γὰρ
εἰρας, ἢ κερυκᾶς, ἀλλὰ τῶν φρυγανῶν διὰ τὴν τροφήν, καὶ δὲ εἰς αὐτῶν
ἀνωθὲν ὁδόντων.* id est: *Sed non quia cornua gerunt, idè plures ventres
habent vel ruminant. At quia cibo aspero duroq. vescuntur, ac supe-
rioribus dentibus carent.* Igitur sic res se habet: his animalibus pro-
pter tutelam necessaria fuisse cornua, in cornibus autem fabricandis
materiam terrestrem totam ferè consumptam nequaquam sufficif-
se dentibus superioribus faciendis: & quia cibus durus eis conue-
niebat ratione còplexionis ipsorum, qui propter dentium ino-
piam, & exiguam praeparationem, difficulter concoquendus erat,
coacta est natura plures ventres pro dentibus enlargiri, Camelus ve-
rò, qui & ipse plurimo cibo duro eadè ratione vesci debebat, haud-
quaquam, si omnes dentes & ventrem habuisset, eum probè confice-
re potuisset, ob naturae frigiditatem. Vnde melius fuit, vt haberet
quatuor ventres, & materia dentium superiorum in palato & lingua
duris efficiendis consumeretur. Porrò omnia his dentibus priuata
animalia duro esse palato, vt existimat Auerroes, equidem non pu-
to: nimirum cùm in cornigeris materia in cornibus fabricandis ita
consumpta sit, vt non semper palato & linguae durandis sufficere
queat. Atqui si quaeratur, Cur potiùs facti sint quatuor, non autem
plures neque pauciores, Auer. in com. ad 3. de Part. animal. ca. 14.
primo causas reddit, ob quas plures ventres hisce animalibus sint
dati, inquit fuisse causas, priuationem dentium, cibi duritiem, con-
coquendi

H. Mercurial. Variarum

coquendi imbecillitatem (quae fit aut propter caloris natiui infirmitatem, aut propter ineptitudinem instrumentorum coctioni destinatorum) longam distantiam, & magnam cibi ad membra nutrienda dissimilitudinem, ita vt pluribus opus sit transmutationibus. Fuisse verò quatuor, nec plures, paucioresve, ob eã causam putat Auerroes: vt primus venter cibum inconcoctum reciperet, quod est velut horreum, nihilque fere in illum operaretur: alij verò tres conficerent: qui etiam tres extiterunt, quoniam sic naturae commodum fuit. Nam tria habent duo extrema, atque medium. primus incipit cibum conficere, medius in cibum mediocriter operatur, tertius ipsum perficit.

Quae ruminent: Aristotelis locus expensus.

C A P U T XV.

Vae sint animalia ruminantia, definisse videtur Aristot. 2. de Hist. animal. 17. & 9. de Hist. vlti. quem sequitur Galenus 6. de Anat. admini. 3. & 2. de Natura humana 6. & 1. de Artic. 28. vbi quae carent dentibus superioribus, & plures habent ventres, ea omnia ruminare dixit: quae verò superiores dentes habent, nec ruminare posse, nec multos habere ventres, excipit murem Ponticum, & piscem quendam, qui vocatur *Μύρξ*, de quo & Hesychius. Athenaeus verò, Basilius, ac alij, inter pisces scaurū quoq; ruminare tradunt. Quae animalium genera vescuntur cibo tenero, & habent vnum ventrem, ac vtrinq; dentes, minime ruminant; quam Auerr. perhibet (forfan scaurum intelligens) quoddam piscis genus existimatum esse ruminare, quia careat dētibus superioribus. At circa has sententias dubia non pauca suboriuntur. Vnum, quia in Leuitico scriptū est, etiam leporem & cuniculum ruminare. Praeterea narrat Plinius lib. 11. c. 17. elephantum quatuor habere vētres, quem tamen nemo dixit ruminare: vt ob haec dicendum videatur: vel hos scriptores esse hallucinatos, vel Aristotelem & Galenū haec ignorasse. Vnde praestabit forsan ita statuere; cum eodem Aristotele, nempe animalia ruminantia esse cuncta illa, quae coagulum, dū lactant, habent. Cur verò lepus, cuniculus & mus Ponticus ruminēt, & vnum solum ventrem habeant, opinor esse rationem, quoniam parua sint animalia, plures ventres habere non potuerūt. Etenim videmus

nota hunc locum.

demus quaecunque habent eos, vel magna esse, vel saltem non parua. Quia verò ventrem nequaquam crassum, sed tenuem & pinguedinis expertem (nam leporem, & cuniculum non pinguescere Plinius lib. 11. cap. 37. dixit, & sensus confirmat) habuerunt, ideo cibū alioqui mollem non facilè sustinent, praesertim quādo multus sumitur, nec dentibus bene praeparatur, sed statim ob timorem deglutitur: ob quod ventriculus oneratus, cibum illum remittit in os; vbi rursum eatenus praeparatur, quatenus à ventriculo facilè confici queat. Immo vt in dissectionibus videmus, cum natura lepori & cuniculo ventriculum gracilem, ac tenuissimis membranis cuteque tectum dedisset, neque quatuor ventres dare potuisset, vt reliqua ratione haec cōpensaret, praeter ruminationem duo fecit: primò, intestina gracilia ijs pro ventriculo vno parauit: deinde caecum intestinum, quod in alijs paruum effecerat, in his amplissimum atque capacissimum omnium effecit, quo esset tanquam postremus quidam ventriculus, vbi absolueretur chylus, siquidem huiusmodi intestinum semper materia chylosa plenum inuenitur. Elephante autem quòd habuerit quatuor ventres, in causa esse potuit corporis magnitudo, & forsitan paucitas dentium superiorum, quos quatuor solū habere, & veterum auctoritate, & experientia compertum est. Quanquam melius est fateamur, Plinium errasse, cum Aristotelem malè intellexerit, qui 2. de hist. animal. cap. 2. Scribit, Elephanti intestina adeo sinuosa esse, vt quatuor ventres habere videatur. sicut pariter sefellit lib. 11. ca. 37. vbi dixit, ruminantia geminum ventrem habere. Verū obijciat aliquis? Si ruminantia in concoquendo cibo laborant, ergo deberent flatum plurimos reddere, & eructare, quod tamen ab Aristotele 10. Probl. 43. negatum est ea facere. Respondeo propter duas causas in hisce animalibus neque flatum neque eructationem fieri. Prima est, quia cibo vescuntur omnis flatu experte nimirū, duro atque arido. Altera, quoniam in primo ventre, vt diximus ex Aristotele, ferè nihil cibum mutatur, vnde nec flatu possunt gigni: in alijs autem & si cibum alteretur, atque aliquis oboriatur flatu, tamen longior est tractus, quā vt ad os flatu illi perueniant. Cur verò Aristoteles 3. de Partibus animalium dixerit, habentium vnum ventrem lac non coagulari, nisi leporis, certè ignoro: cum Hippocrates lib. de Aere aquis & locis, & 5. de Morbis; necnon Herodotus tradat, apud Scythas equarum lacte coagulato fieri caseum vocatum Hippacem: nisi dicamus, ipsum de ea, quae fit in ventriculo, nō autem de artificiosa coagulatione, verba fecisse.

H. Mercurial. Variarum

*Quando ruminent animalia. Error Alberti Magni.
Locus Hippocratis explicatus. Cur coagululum ha-
beant ruminantia, & cur in tertio ventre.*

C A P V T XVI.

Vo tempore ruminent animalia sic constituta, nemo in controuersiam reuocauit. Clarè etenim apparet, tempore, quo lacte nutriuntur, nullū ruminare: eo quia lac facilè coctu, præparatum & liquidum est, ita vt per foramè cōmune cum reticulo in illud e ventre labatur. Albertus Magnus 7. de Animal. c. 4. sentit, ruminantia post septimum aetatis mēsem ruminare. Sed puto hunc virum deceptum esse ex mala verborum Aristotelis intelligentia: qui cū loco nuper citato scribit, ruminantia solum id septem anni mensibus agere, in alium sensum Philosophi orationem accepit. Quamobrem dicendum est, post lactationem animalia incipere ruminationem, atque eam fieri septem dūtaxat anni mensibus, & praesertim hieme. Ratio est, quoniam vere & aestatis initio, quando herbae sunt teneriusculae, facilius praeparantur & mutantur in ventre, neq; illum vllō pacto exasperant, aut facultatem expultricem stimulant: vbi verò herbae sunt duriores & siccae. vt in fine aestatis, autumno, & potissimū hieme, tum aegrius mutantur, & propterea ventrem vellicant & perturbant, sicque ad reuomendum facultatem expultricem concitant. Etenim dicebat Hippocrat. 1. de Art. 28. boues male agere hieme: quia non possunt depasci herbas alioqui humiles, & iccirco extenuari, cruraque ipsis facile luxari, vere autem refici, & meliùs se habere, quando iam herbae grandiusculae sunt, ex quo loco elicitur, qñ herbas siccas mandunt atque ruminant, non belle nutriri. quod item reliquis contingere ruminantibus existimandum est. Cōmunes, quas hactenus mihi contigit ruminantium conditiones colligere, duae sunt. Vna est, coagululum cuncta habere tempore lactationis: altera, sicca esse, neque adipem habere, sed vel seuum, vt cornigera; vel neque seuum, neque adipem, vt cuniculus & lepus, quem scribit Plinius lib. 11. cap. 37. non pinguescere; vel paucum, vt camelus. Cur ipsis insit coagululum, quod nihil aliud est, quàm lac in casei formam redactum, & quasi fermentatum, nulla po-
tior

tior assignari potest ratio, quàm vel siccitas temperaturae, merito cuius in ventriculo spissatur lac, atq; caseatur: vt ita dicam, vel siccitas atque facultas herbarum coagulantium, quibus matres, dum lactât, vescuntur. Scimus nanque multas esse herbas, vt cnicum, carduum, & alias, quibus pastores ad lac coagulandum vtuntur. Rem autem ita se habere etiam Aristoteles testatus fuit, qui. 9. de Hist. animal. vlt. scriptum reliquit, inter vtrinque dentata animalia leporem habere coagulum, quia vescitur herba coagulandi vi praedita: quae vtrum sit Satyrion, an lactuca leporina ab Apuleio nominata, non est nunc disputandi locus, eo maximè, quòd alibi huiusmodi Aristot. sententia à nobis copiose examinata fuit. Haec igitur est causa coaguli; qd reperitur in ruminantibus, scilicet temperatura, vel facultas pabuli coagulatoria, vel vtraque. Iam verò quòd non pinguescant lepores & cuniculi, eadem siccitas causa dici potest: quemadmodum & Arist. 3. de Partib. animal. capite 5. ei adscripsisse videtur in cornigeris seu generationem, quod scribit fieri, vbi in sanguine multae terrae commixtum est, paucum aquae. Dubitabit hic iure quispiam, cur in habentibus plures ventres coagulum in omaso solum inueniatur. Huius rei causam se explicuisse in Probl. tradit Arist. 9. de Hist. animal. vlt. Sed cum in ijs, quae habentur, illud non reperiatur, putandum est, Arist. in Phisicis problematibus, quae desiderantur, à Plutarcho, Apollonio, Athenaeo, Laertioq; citatis, illud declarasse. Ego si quicquam in hac re proferre licet, dicerem, in primo ventre lac parum mutari; in secundo mutari quidem atq; incallescere; sed non adeò, vt possit in casei formam crasse fieri; in quarto percoqui, & statim in intestina, inde per meseraicas in corpus distribui; in tertio verò solum crasse fieri posse, atq; ibi retineri: tum quia locus satis calet, & lac praeparatum iam est, vt facile crasse fieri queat; tum quia sic crasse factum non facile per foramen abomaso & omaso commune in abdomine transmittitur. Quare inuenitur coagulum in omaso, quia ibi causa effectrix, nimirum calor, magis crasse facere valet, & quia simul retineri potest: in alijs vel non aequè calor viget, vel ob lubricitatem, si fiat, vt in abomaso retineri nequit. Vnde assentiri nunquam potui Auerroi, qui 3. de Part. anim. vlt. coagulum esse excrementum digestionis tertij ventriculi, atque ob illud, tanquam vesicam propter bilem, id factum esse contendit.

H. Mercurial. Variarum

*Loca Hippocratis, & Aristotelis de Risu, & in-
somnia puerorum examinata.*

C A P. XVII.

Nlib. de Septimestri & Octimestri partu (ma-
lè enim in duos partitus est, siue fuerit Hippoc.
auctor, siue potius Polybus, vt sentit Clemens
Alexan. vj. Strom.) scriptum habetur, pueros
statim in lucem editos, tam uigilantes, quam
dormientes, sponte ridere, atque flere: id ta-
men interese, quòd ubi uigilant, nunquam ti-
tillati, aliòue modo excitati, nisi post quadra-
gesimum diem rideant. quasi indicare uelit, risum homini partim
natura, partim disciplina comparari. At Arist. 7. de Hist. animal. cap.
10. qui plurima bona ab Hipp. ijs in libris, atque alibi mutuatus, Po-
lybum quidem interdum, Hippocratem nunquam nominat, diuer-
sam sententiam secutus, dixit, pueros ante quadraginta dies uigi-
lantes nec ridere, nec flere, sed tantum dormientes. Mea sententia
est pueros ut à uagitu inchoant hanc miserijs plenam uitam, ita ferius
risum auspicari: siq; statim à partu & dormientes & uigilantes ride-
re interdum uidentur, id potius conuulsionis cuiusdam (quod de ri-
su Sardonio fertur) leuis in risus formam labia distrahentis, quam ue-
ri risus opus esse. Porrò infantes nuper in lucem editos nullo pacto
somnia, sed plurimis post quartum duntaxat annum insomnia con-
tingere, ut putauit Arist. 4. de Hist. animal. c. 10. rationi, medicis & ex-
perientiae repugnat. Rationi quidem, quòd cum insomnia in phan-
tasia fiant, atque secundum hanc pueri saltem post ab lactatione non
minus quam belluae operentur, etiam insomnia in ipsis fieri par est.
Medicis similiter huiusmodi sententia aduersatur, quoniam Hippo-
3. Aphor. 24. morbos, quibus aetas infantilis subijcitur, recensens, in-
ter alios enumerat pauores in insomnijs factos, quos Gal. ob uentri-
culum copia lactis indigesti grauatum contingere monet: immo ue-
rò Razes & Auicenna, qui Hippocr. sententiam confirmarunt, post
duos à natiuitate menses somnare, licet non recordentur somnio-
rum, tradunt. Postremò qui pueros uix ambulare, & loqui incipi-
tes obseruant, experientia ipsa inueniunt, plurimos eorum saepe
in somnis loqui, exilire, pugnis ferire, atque gesta diurna dormientes
quasi repetere, non secus atque adulti somniantes agunt. Vt ex his
omnibus

omnibus perspectissimum vnicuique esse queat, multò ante quartum annum pueris, secus ac Aristoteles sensit, insomnia euenire. nisi Philosophum maximum ita tueri placeat, quasi puerorum in somnis visa in earum actionum ordine statuenda sint, quas ipsemet Aristot. initio quinti lib. de gen. animal. exemplo ambulantium simulque dormientium, medias inter operationes vigilantium, atque insomnia facit. vel potiùs dicamus, vt idem Aristoteles 7. de hist.

animal. cap. 10. infantes quidem somniare, sed somniorum memoriam non conseruare, nisi serò, & post quartum vel quintum annum. Quod autem scribit Plinius lib. 5.

cap. 8. Atlantas populos insomnia non videre,

qualia reliqui mortales, valde mihi suspe-

ctum est: cum nullum hominum ge-

nus reperiri queat, quod brutis

in animae functionibus

cedat: idem verò

Aristoteles li-

bro x.

de hist. animal. capite vltimo tradit, prae-

ter hominem somniare quo-

que boues, equos, ca-

nes, pecora ca-

pras.

FINIS LIBRI QVINTI.

Lectio V.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Sextus.

Καῖσος, Causa, caussarij. Quis morbus Cardiacus.
Quis Aqualiculus. C A P. I.

ΚΑΙΣΟΝ *Καῖσωνα*, & *Καῖσωνα* apud Graecos medicinae auctores esse ardo-rem, seu febrem ardentem nemo in con-
troversia posuit. At, quid sit causa ali-
quando Latinis, & qui caussarij, non
satis inuenio explicatum. Mea est sen-
tentia, caussae vocabulum interdum
apud scriptotes nihil aliud significare
quam valetudinem malam, sed non ad-
modum grauem: Sic Plinius lib. 20. cap.
9. dixit, renum caussas malam eorum valetudinē. Caussarij verò di-
cuntur tum ij, qui leui qualibet de causa morbos incurrunt, tum qui
aliquo pacto malè habent. Seneca epist. 69. sic in animo nostro sūt qua-
si caussariae partes, quibus adhibenda curatio est. Plin. lib. 25. c. 5. mini-
mè sanguinem excreantibus: caussarijs vel latere vel faucibus, Spartia-
nus in Hadriano. omnes (inquit) caussarios liberalitatibus subleuauit.
Marcellus quoq; Empiricus dentem caussarium, & oculum caussa-
rium dixit, quo pacto Vegetius in causa esse, pro malè affici vsurpa-
uit. Puto autem inde huiusmodi appellationem acceptam esse, q̄ ita
affecti, habeant semper caussas, quibus sese apud omnes excusent. At
que hunc in modum loquitur. Atq; id fecerunt, ne caussatio ista aegri
corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus. Cardiacum
morbum apud medicos Graecos non cordis, sed oris ventriculi, q̄

καρδίας

καρδιακὸν Veteres appellant, affectum quendam esse, non solū Galenus
 Paullus, Aetius atq; alij docuerunt, verū etiam Aphrodisiensis Ale
 xander lib. de anima 1. ca. 3. & inter Latinos Cornelius Celsus, ma
 gnae auctoritatis scriptor lib. 3. c. 19. Auerroes autē lib. 3. collecta
 neorum c. 25. eum inter cordis morbus vnā cum Syncope, & tremo
 re cardiacam recenset, aliud à Graecis morbi genus intellexisse vi
 detur; atq; forsā, id est quod Marcellus Empiricus (vt alias dixi
 mus) vocauit Corcum: Plautus Cordolium, vulgus suspirium, (quā
 quam apud veteres aliud suspirium esse constat) Ceterū Latini scri
 ptorēs an Graecis consenserint in Cardiaci significatione valdē an
 cepti sum. Etenim recentiores nonnulli in id consensisse videntur, vt
 Cardiacus Latinorum morbus, & Graecorum non differant, quasi
 sit oris vetriculi ab humoribus acris cōmorfi affectus, inter quos
 est Lambinus in comm. ad 2. lib. sermonum Horatii, sat. 3. & pleriq;
 alij. Inductos autem hos esse existimo Celsi auctoritate lib. 3. ca. 20.
 vbi Cardiacum morbum languente stomacho fieri tradit. Ego verò
 apud Latinos Cardiacam aegritudinem etiam esse Syncopen à Ga
 leno, & alijs Cardiacam vocatam, vel *καρδιαγωγμὸν* à Gal. 4. lib. acut.
 55. indicatum, animae defectionem, vt suspicer, multis cōiecturis
 moueor. Primò enim perspectum est vnicuique, Caelium Aurelia
 num scriptorem medicinae inter Latinos vetustissimū, lib. 2. de acu
 tis pass. vbi longissimo sermone Cardiacam tractat, non aliam aegri
 tudinem intelligere, quā *συγκοπήν*, siue *λεηποφοχίαν*, aut potius
λεηποθυσίαν: tum si Plinij loca, vbi hoc vocabulo vtitur, examine
 mus, facile erit comprehendere, apud ipsum non oris vetriculi, sed
 cordis morbum significari: quandoquidē remedia sinistrae māmae,
 quae est cordis secundum vulgares regio, non stomachi ori, in Car
 diacis apponenda praecipit. Etenim lib. 20. c. 8. ait, & Cardiacis illi
 nuntur super sinistram mammam ex aceto. lib. 23. c. 9. & Cardiacis
 in mamma sinistra, lib. 24. cap. 13. Cardiacis vel sic per se imponun
 tur à mamma sinistra, item stomachi doloribus. Ad haec cum in affe
 ctione oris vetriculi vinum non tutum sit, & vt ait Celsus, ad vinū
 festinare non oporteat, nisi necesse sit, dicatq; Plinius lib. 23. cap. 2.
 Cardiacorum morbo vnicam spem in vino esse, manifestē videtur
 Syncopen ipsam designare sub Cardiaco morbo, cui Syncopi sem
 per vinum ex vsu est, ad quam respiciens Iuuenalis, vina generosa
 Cardiacis accommodata, & necessaria facit his versibus, Sat. v. lib.
 22. c. Ipse capillato diffusum consule potat,
 Calcetamq; tenet bellis socialibus vnam.
 Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.

H. Mercurial. Variarum

Quae tamen in oris ventriculi affectione Cardiaca omnino (vt dixi) damnat Celsus. Praeterea M. Cicero Cardiacos cum alijs recenset, qui mente alienantur: Celsus verò citato loco, in Cardiaco Graecorum morbo constare mentem scribit, vt non videatur dubitandum, quin Cardiacus Latinorum morbus non fit semper oris ventriculi affectus, sed & cordis, atq; is, qui in syncope Cardiaca, & animi deliquium nuncupatur. Accedit hisce, quòd si (vt ex Plinij auctoritate alibi diximus) eorum, qui Cardiaci intereunt, cor vri non potest, sane id insigniter in ea aegritudine affici, & ob id à Cardiaca Graecorum, sub qua os ventriculi offensum est, non parum distare; Quà sententiam (si licet nostra brutorum vitijs conferre) Vegetius lib. 2. mulorum medicinae cap. 4. apertissimè confirmat, hunc in modum scribens: *Cardiacus is est, cui cor dolet: Cardiacus autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi, vel thoracis impleuerit venas, cerebrumq; percussit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit, quae valetudo inducit mentis alienationem, & corporis sudore monstratur, ex quo distillimè liberatur.* Conspicius magis est error recentiorum circa aqualiculi (de quo etiam nonnulla diximus in 1. cap. libri primi) significatum, quem dicunt haud totum ventrem animalium, & praesertim suum designare, sed solum eam partem, vbi sordes recipiuntur. Sūt autem decepti auctoritate Theodori Gazae, qui apud Aristotelem lib. 1. de hist. anim. cap. 13. partem ventris infimam *σπυρίον* vocatam, aqualiculum nescio quo spiritu interpretatus est. Aqualiculum verò esse locum vbi conficiuntur cibi clarè demonstrat Seneca epist. 91. ita scribens. *Receptas, inquit, in os fruges concurrentes inter se durities dentium frangit, & quicquid excidit ad eosdem dentes, lingua refertur, tunc verò salinae miscetur, vt facilius per fauces lubricas transeat, cum peruenit in ventrem, aqualiculi feruore concoquitur, tunc demum corpori accedit.* Vegetius quoque lib. j. Veterinariae, cap. 40. explicantissimis hisce verbis Senecae sententiam confirmat. *Primum venter ipse qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq. miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus partem ad substantiam membrorum conuertit in sanguinem, & partem in urinas resoluit, partemque secum trahit in stercorea.* Rursus ibidem: *atque in intestinorum partibus, quae ducuntur ab aqualiculo vsque ad colum, quod appellatur vterus. Tertulianus in libello aduersus Physicos. Deus enim tibi venter est, & pulmo templum, & aqualiculus altare.* Augustinus etiam lib. contra Secundinum Manichaeum, ca. 22. Manducando eas in officina aqualiculi purgantis. Ceterum cum Marcellus Empiricus cap. 20. aqualiculum

culum à stomacho distinguat, fortè pro stomacho (quod aliàs monuimus) os ventriculi intellexit, pro aqualiculo verò eiusdem fundum, quem pariter alios intellexisse non est rationi dissentaneum, si consideremus eos ita appellasse locum, vbi prae calore cibi conficiuntur, cuiusmodi ventriculi fundum à medicis nuncupatū esse nemo ignorat. Isidorus lib. xj. orig. porci aqualiculum esse, atque hinc ad ventrè fieri translationē docet, cui videtur fauere auctor glossarij hisce verbis, κοιλία aqualicum, κοιλιδίον ἐμζεσόν aqualiculum, vel loco dictionis aqualicum, legendum etiam esse aqualiculum puto.

Quid sit ὠμόλιον apud Hippocratem, Hesychium, Glossarij auctor, & Fauorinus correcti, Nonnulla de sicca ex Hippocrate, atque de eadem, et sanguine ex Aristotele animaduersa quaedam. CAP. II.

Ocis huius ὠμόλιον, quam interpretes ferè semper linum crudum malè vertunt, variū apud Graecos scriptores fuisse vsum inuenio. Plutarchus in lib. *ᾧ ἀδολεχίας* vbi tonsoris cuiusdam garruli meminit, sic lineum pannum quem collo barbitonfores circumligāt appellasse videtur. Apud Galenum verò lib. de cōpos. medic. s. l. in fine cap. 1. clarū est nihil aliud significare, quàm asperum & rudem pannum lineum. Ceterum apud Athenaeum lib. ix. & apud Eustathium v. lib. *Odys.* ὠμόλιον nihil aliud significare cōstat, quàm id linei panni genus, quo veteres manus conspurcatas & sordidas detergebāt, quodque vt melius emundaret, ex crassiore & asperiore, necdum cocto, seu dealbato lino contextum fuisse rationi consentaneum est. quemadmodum & id forsitan intelligi potest lib. 2. Gal. ad Glauconem cap. vj. cū, vt rudes, & (ordidae mappae calefactae ad fouendum in ventris doloribus vsurpētur, praecipit: licet aliqui interpretes loco ὠμόλιον: *σπερμολίνον* ibidem legisse videantur: in glossario vetere, reperitur ita scriptum, linteum ὠμόλιον, & rursus, ὠμόλιον crudarium, vbi potius sudarium esse legendum difficile non est iudicare. In Hesychio verò, & in Fauorino lexicographis, ὠμόλια τὰ ἀγρια θόνια, vbi in vtroque ὠμόλινα legēdum esse nemo nō videt. In cap. 40. Ecclesiastici ὠμόλιον genus panni linei omniū vilissimi, quale sacco alias, aut apud nonnullos populos caneuacium vocatum inuenitur significare. Ad Hippocratem

venio

H. Mercurial. Variarum

venio, apud quem cū decies & quare plus minusve huiusmodi vox
 usurpata habeatur in lib. de fistulis, eam pro filo crudo, id est, nec
 aqua nec lixivio vnquam macerato accipi non dubito, quem dein-
 de imitatus est Paullus lib. vj. ca. v. & ante ipsum Cornelius Celsus,
 vbi de fistulis tractat. Verūm lib. 2. de morbis, nec non lib. *περὶ τῆς*
ἐντὸς πνεύμων, cum iubeat in suppuratione thoracis, atque in aqua
 intercutem, post factam incisionem, modiceque pus & aquam edu-
 ctam, fieri linimenta *ἐκ τῆς ὠμολίνης*, adducor vt credam, ijs in locis
 vel interpretandum esse linum à lineis quisquilijs emundatum, vel
 stuppam ipsam vocatā, quam & hodie chirurgos ad varia linimenta
 usurpare scimus. In lib. porro de natura muliebri; vbi paullò post
 medium semel, & item in fine mentionem *ὠμολίνης* facit, cum ita scri-
 bit, *ἐπὶ ὀθονίου ὠμολίνης*, pannum ex lino crudo tenuiorem intelligen-
 dum esse puto; quo etiam pacto legendum in 1. lib. de morbis mu-
 lieb. non autem *ἐπὶ πλείστων ὠμολίνης*, vt habetur in vulgatis codicibus,
 & vt Cornarius errorem ignorans, malè interpretatus est, absque la-
 bore cognoscere potest, qui animaduertat idem medicamentum sub
 iisdem penè verbis describi, quod bis in lib. de natura muliebri de-
 scriptum legitur. At quod me magis anxium tenet, illud est, Hippo-
 cratem, siue alium auctorem in lib. *περὶ πνεύμων*, in Ischiade & poda-
 gra, cum caetera remedia non conferunt, locos dolentes *ὠμολίνης* vri
 mandare, quae vstio quomodo, & qua materia fieri debeat, cum hoc
 tempore remedium non sit vstatum, nō sum admodum certus, nisi
 eo in loco etiam stuppam rudiorem interpretemur, quasi haec ma-
 teria minori molestia, & celerius comburat, quam vel candens fer-
 rum, vel lignum. nam in lib. de internis affectionibus carneas partes
 ferro candente, osseas autem ac nerueas fungis vult esse vrendas, for-
 tasse quòd carnes cum humidae sint, valentiorē atque ficiorem
 ignem sustinent: quae verò sunt siccae, vt ossa & nerui, nisi blandiore
 igne tractentur, periculum imminet, ne exsiccata nimis corrumpantur,
 & propriam amittant constitutionem. Gnidium granum vrendi
 facultate pollere omnes sciunt. hoc autem scribit Plinius, cap. 21.
 lib. 13. appellatum esse ab aliquibus linū. Hippocrates in libro mo-
 do citato *περὶ τῆς ἐντὸς πνεύμων*, praeclarè de vomitu concitando scri-
 bens, vult inter caetera ad vomitum faciliorem reddendum accom-
 modata, illud quoque esse obseruandum, vt inter edendum frequē-
 ter, & paullum bibatur, a cibo autem vinum multum dulce sumatur,
 simulque ficus, placenta, & mellita accipiantur, addit esse vomendū,
 donec ficus exeant, hoc est, vsquequo totus cibus acceptus exierit:
 etenim ficus etiam primò sumptas, exire post omnem alium cibum.

Aristoteles quoque forsan ab Hippocrate edoctus scripsit 1. Probl. vigesima secundae sectionis, quo in loco huiusce euentus causam indagans dixit, id fieri, quod ficus suo pondere statim fundum perdat, atque inde solum post reliquos cibos exeat. At mea est sententia illud potius contingere, quia ficus praesertim sicca, tenacitate sua firmius adglutinus ventriculi tunicis, ut iccirco diutius adhaereat, neque nisi vomitu aliorum ciborum antecedente euulsa prodeat. Quis enim credat ficum cydonio, pyris, carne bubula esse grauiorē? Aequius illud quoque ferendum est, quod vbiq; ferē idem philosophus, praesertim 2. de Part. animal. cap. 4. profitetur, sanguinem scilicet intra corpus nequaquam cōcrescere, quod prae calore semper humidior conseruetur, extra verò congelari ob frigus, quo accedente humor aqueus effluit; ob idque sanguinem aliquem fibris, quae partes frigidae sunt, priuatum, minus congelari etiā extra corpus, nam ut sit verum sanguini corpore effuso deesse calorē, qui eum conseruabat, natiuum, ac propterea eum congelari; attamen falsum est, illum & intra corpora nō conerescere, quādoquidem & per vrinam, & per sedem, & vomitum non rarō sanguinis conglobati grumos reijci cōspicimus, qui quidē non ob frigus, cū ex corpore calente veniat, sed quia à proprijs locis, quorū facultate peculiari conseruatur omne locatum, discedens, à vi sui conseruatrice deseritur.

Loca Aristotelis expensa. Gaza reprehensus. Loca Hippocratis examinata de Anthino unguento, & de vino anthosmia. CAP. III.

Aristoteles 5. Probl. sect. Probl. v. quaerens, ἢ ἂν τι κίβδηλιῶντες καὶ οἱ ὑπὸ λιμῆ pedum tumoribus afficiuntur, eam vnā esse rationē scribit, quod tam fame laborantes, quā κίβδηλιῶντες consumuntur, illi quod prorsus alimento destituantur, hi verò quod cibo, quem capiunt minimē perfruantur. Qui sint apud Aristotelem κίβδηλιῶντες non satis expressisse videtur Gaza, cum veitit, cibo vitioso vescentes; nam ut verum est interdum pedes ijs intumescere, qui prauis cibus nutriuntur, sic plerūq; fallit; quare satius est vertere, pallentes, seu ictericos; nā eam vocem id significare adnotauit Hesychius, praeterquam quod res ipsa & mirē quadrat. Siquidem longa icteritia laborantes, & pallentes, cū cibū quem sumunt prae bile nequeant conficere,

811 H. Mercurial. Variarum

ex eo humores crudi geniti, & suo pondere inferiora petentes, pedum tumores inducunt. Porro de inedia laborantibus prae inertia, hunc in modum scribit Hesiodus lib. ἐργων καὶ ἡμέρ.

Μὴ σε κακῆ χειμῶϊος ἀμνηστὶ καταμάρψῃ,

Συὸ πονίη λεπῆ δὲ παχυνὸ πόδα χειρὶ πρέζοις.

Quem locum dum interpretaretur Proclus, ita scriptum reliquit:

ἕως τῆ πόδα χειρὶ πρέζοις, τῶν λιματόντων τῆς πόδας φησὶ παχυνέσθαι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα λεπυνέσθαι; καὶ εἰς νόμος ἐφεσὶν, μὴ ἐξείναι πατρὶ πῶδας ἀποθῆσθαι ἕως ἂν δὲξῆ λιμὸν παχυνθῆ τῆς πόδας. ἴσως δὲ καὶ τὴν διὰ καθίσσεως καὶ ἀργίας πάχυνσιν δηλοῖ τῆ πόδων. γίνεται γὰρ τὸτο τοῖς ἐπὶ πολὺ καθημερόις ἐὼν οὐδ' ἐν τοῖς ἀλεινοῖς οἴκοις ἀργῶς καθιζάοις, λεπῆ χειρὶ δὲ λιμὸν τῆς παχύνει ὄντας πόδας πρέζοις ὡς ὁ Πλάταρχος: δεῖται γὰρ τὸ ἐν ἡμῖν θερμὸν ἵνα μένητ' ἐξωθεν τρυφῆς, ὡς δὲ δρόμενον δαπανᾷ τὸ σῶμα, καὶ αὐτῆ τὴν ἀποσᾷ. δὲ ἀδένειαν δὲ ἀδυνατοῦ ἀλλοιωῶσαι τὸ ἀποσῶμενον ἀπὸ πον ἀφίπσιν. καὶ αὐτὸ μὲν τὰ μέσα καὶ τὰ ἄνω λεπυνέει τῆ σώματος ἐν οἷς εἰα πλείον ἐκείνο δὲ ἄρα τὸ ἀπὸ πον εἰς τὸ κάτω φέρεται, καὶ ἔτω δὲ παχύνει τῆς πόδας. id est: Quousque pedem manu premens foueam facias, fame laborantium pedes ait crassescere, reliquum verò corpus extenuari. Et in epheso lege cautum erat patri minime licere filios exponere donec ob famem sibi pedes essent crassifaciti: forsan vero significat crassifactionem pedum quae à sessione & inertia inducitur. Hoc enim ijs contingit qui plurimum sedent, si igitur in tepidis domibus piger sedeas, tenui manu ob famem crassifacitos pedes premens, foueam facies, ut Plutarchus ait. Nam ut calor noster perduret externo alimento eget, quo ubi priuatur, corpus consumit, ab eoque aliquid trahit, sed cum attractum ob imbecillitatem alterare nequeat, crudum dimittit, & ipse quidem medias ac superiores corporis partes, in quibus plurimus est, extenuat: id verò quod crudum est ad infernas fertur, atque sic pedes crassos reddit.

HIPPOCRATES in primo de morbis cum μύρον ἀνθίνου bis meminerit, doctissimus Barbarus in suis ad Dioscoridem adnotationibus dubitauit, num id unguentum & οἰνάνθινον idem esset. atqui si Galeni libellum de vocibus Hippocratis legisset, utique ea de re nihil addubitasset, quandoquidem ibi clarè docet ἀνθίνον μύρον idem esse Hippocrati, quod σέσωκον, καὶ κρένινον μύρον, à quibus differre oenanthinum, siue ex floribus labruscae cōfectum, ut est apud Dioscoridem, & Athenaeum, siue ex eiusdem folijs, ut est apud Theophrastum nemo ignorat. Illud forsan non ita certum est, qua ratione, si anthinum oleum calidū erat, eius loco Hippocrates rosaceum

vsur-

vsurparit, nisi dicamus in capillorum defluuio conuenire reficcantia & adstringentia remedia, ob idque tam rosaceum, cuius vis modicè adstrictoria est, quam fusynum vel liliaceum, quae exsiccandi facultate pollent, Hippocratem commendasse. οἶνος ἀνθοσμίας quis veteribus esset etiam controuersum video. Hippocrates enim lib. de sterilibus ita scribit: ὁ δὲ οἶνος ἔστι ἀνθοσμίας ὡς δωδεκισατος καὶ ἑπρότατος. Quae verba Caluus ita transtulit, vinum vetus odoratissimū: Cornarius verò, vinum odorum fragrantissimū; sed vterque, licet vocis vim explicuisse videatur, atque ille Erotianum imitatus sit, qui in Hippocratico onomastico Aristophanis testimonio vsus, odoratum vinum, & suaue est interpretatus. neuter tamen rem ipsam planè est assecutus. nam Athenaeus primo dipnos. ex sentētia phoeniae Eresij scribit, anthosmian solitum parari ex quinquaginta multi partibus, & vna aquae marinae; atque generosiore fuisse factū ex nouellis, quàm ex vetustis vitibus hunc in modū scribēs phaenias Eresius de vino anthosmia scribit, Multi vigintiquinque partibus aquae marinae vna infunditur, atque ita fit anthosmia, rursus, fit validior anthosmia ex vitibus nouellis, quàm ex vetustis, subinde ait, uas acerbās cum simul coaceruantes seposuerunt fit anthosmia. Ex quibus colligitur non vnā rationē huiusmodi vini factitandi extitisse Theophrastus pariter laudans anthosmian vinum, quod in Thasi Prytanaeo dabatur tāquam iucundissimū, cum melle & massa triticea id fieri solitum prodidit. Ex quo loco Eustathius in secundo odyss. colligit huiuscemodi vinum facticium fuisse. Ego verò potius genus vini ex peculiari vitis genere factum, necnon marina paratū, atque ita ab odore vocatum, quemadmodū nos moscatellum à muscatula nunc vulgo, olim Apiana vocata vua dicimus, apud Hippocrate esse vt existimem, illud me impellit, quòd is tribuit anthosmiae duas condiciones, vt fit odoratissimū, atque siccissimū; quod quidem par non esset fieri, nisi certum genus vini designaret. Galenus in vocibus Hippocratis ἀθύνων οἶνον interpretatur ἀνθοσμίας, quāquam loco ἀνθοσμίας, malè olim legeretur τὸν ἀνθοσμίων. An porrò illud nomen sortitum esset à loco, an à certo vitis genere ita vocato, vt videtur addubitalle Suidas, an à floribus, qui immiscerentur, nec ego compertum habeo: etsi Plutarchum sciam 4. Sym. prob. primo, ἀνθοσμίας vinum illud iucundum, quod eo in conuiuio porabant, vocasse. Cum autem anthosmia minimè inebriaret, vt ex Aristophanis Ranis comprobare videtur Suidas: fit vt putem, florem vini apud Latinos scriptores diuersum quid designasse, nimirum quo potius generosum, atque facillè inebrians vinū significaretur. Ob idque

ex En-

H. Mercurial. Variarum

ex Ennio apud Fulgentium ita scriptum est. *Haec anus admodum frigit, nimirum se sauciauit flore Liberi.* & Plautus in *Casina*: *Quid est, nisi haec meraco percussit se vspiam flore Liberi?* Quibus locis explicandis illud forsan accommodatur, quod scribit Galenus iiii. de vsu partium cap. iij. dum vina feruent, partē subsidere, & vocari faecem, partem verò aeream & leuem supernatare, vocarique vini florē, qui plurimus in vinis subtilibus reperitur, quemque bibitum caput petere, & ebrietatem inducere, rationi est valde consentaneum.

ἰχνοφωνοί qui apud Hippocratem, loca ad id Aristotelis & Galeni considerata, Nonnulla de Demosthene. CAP. IIII.

Hippocrates in 2. Epidem. Sect. v. in initio, duō digna animaduersione scripta reliquit. Vnum est, *ἰχνοφωνίαν* solui à superueniente varice. Alterum est, *τραυλῆς ἰχνοφώνες*, & alios quosdā *νοσήματα ἔχειν ἰχυρῶς μελαγχολικῶς*. Propter quae hoc loco nobis cōsiderandum est, qui sint *ἰχνοφωνοί* apud Hippocratem: cur morbis melancholicis adeo subijciantur, demum quomodo à varice *ἰχνοφωνία* soluat. Hefychius de *ischnophonía* ita scribit: *ἰχνοφώνος, λεπτοφώνος, ἀπεχόμενος τὴν φωνήν*. Vnde colligi potest, eam & vocis tenuitatem, & impedimentum significare. Sic complures inuenio interpretes, quorum alij vocis haesitantiam, alij verò tenuem vocem interpretantur. Caeterum Galenus secundo in primum. Epid. tex. 78. scribit, *ἰχνοφώνες καὶ λεπτοφώνες*, etsi vtriusque nomen idem significare videatur, inter se tamen differre, quòd *λεπτοφώνοι* fiant ob asperae laryngis arteriae angustiam, *ἰχνοφώνοι* ob naturalem musculorum laryngem mouentium deprauationem, ambos tamen tales euadere propter natiuae caliditatis in prima formatione imbecillitatem, Addit, sicuti *ἰχνοφώνοι* fiunt ob musculorum laryngis natiuum vitium, ita *τραυλῆς* effici ob prauam linguae conformationem. Ex quo sermone facile colligi potest, Galenum eius fuisse sententiae, vt existimaret, eo in loco apud Hippocratem *ἰχνοφώνες* esse, qui à natura voce tenui sunt conformati. Porrò Aristot. xj. Probl. sect. probl. xxx. causam quaerens propter quam pueri sunt *μᾶλλον ἰχνοφώνοι*, quam viri, eam esse respondet, quod sicut & pedes minus sustentare, minusque ambulare, similiter & linguam minus cōtinere valent,

valent, & propterea quod infantiae proximiores sunt, eò minus loquuntur, sed belluarum more duntaxat vociferantur. Declarans deinde quomodo *ἰχνοφωνία* oriatur, & à caeteris similibus vitijs differat, hunc in modum scribit. ἡ μὲν ἐν τελευτότητι τῆς γράμματος τινός μὴ κερτεῖν, καὶ τὸ ἐπὶ τὸ τυχόν: ἡ δὲ ψελλότητις τῆς ἔξαρσεν τὴν ἡ γράμμα ἢ συλλαβῶν, ἡ δὲ ἰχνοφωνία δὲ τὸ μὴ δυνάσθαι ταχὺ συνάψαι τῶν ἐτέρων συλλαβῶν πρὸς τῶν ἐτέρων, ἅπαντα καὶ δὲ ἀδυναμίαν: τῆ γὰρ δὲ ἰχνοφωνοῖα ἐχέπειρεται ἢ γλώσσα. ταῦτό δὲ τὸ, καὶ οἱ μεθιόντες πάρεσσι, καὶ οἱ παρῆσβύται. Quibus ex verbis perspectum esse vnicuique potest *ἰχνοφωνίαν* Arist. esse linguae vitium, quo illa prae infirmitate assequi animi conceptus nequit. Nec contrariam sententiam habuit Aristoteles probl. 35. vbi rationem indagans qua *ἰχνοφώνοι* submissa voce loqui non possint, ideo esse inquit, quod fiat haesitantia linguae propter impedimentum aliquod insigne, quod omnino vocem auferret, nisi magna vi obfisteretur, & subinde vox alta ederetur, siquidem illud etiam impotentiae cuidam attestari planè videtur. Itaque videtur apud Aristotelem alia omnino, & ab alijs caussis esse *ἰχνοφωνία*, quàm apud Galenum, ambo tamen in eo conueniunt, huiuscemodi vitium ob caloris natiui imbecillitatem oriri, sed illud secundum Aristotelem non modò natiuum, verum etiam adscititium esse potest. Vnde verò ea imbecillitas contingat, dubitans ille Probl. liiij. & lx. quasi & à frigiditate loci in quo vox fit, & animia efferuescentia, vt in iratis gigni queat, simulque dubitatione soluens, a refrigeratione oriri, quaque apoplexiam quandam partis esse statuit. Iam verò quae sit penes Hippocratem *ἰχνοφωνία*, nondum ex ante dictis certò cõstituere licet. Ego autem existimo nullam aliam esse, quàm linguae haesitantiam ab Aristotele explicatam; atque illam quidem potiùs adscititiam quàm natiuam. *ἰχνοφώνους* porrò eos esse qui a generationis principio vocis haesitantiam sortiti fuerunt, cur sic arbiter ea est caussa, quòd a varicibus superuenientibus nequaquam vitia natiua, sed accidētaria tantum, praesertimque ab humore melancholico instrumenta vocis refrigerante, simulque imaginationem laedente orta soluuntur, scilicet humore eo a capite ad testes delapso, ibique venas attollente: nam potiùs id varici testium, quàm crurum tribuit Hippocrates, quod magna inter testes, & vocis instrumenta (vt ibidem dicit) sympathia fit, merito cuius & tussis tumore testium, & testis tumidi a tussi soluantur. Atque *ἰχνοφώνους* sustinere morbos valde melancholicos, solummodò dici potest de ijs, qui a natura huiuscemodi morbo obnoxij inueniuntur, cuiusmodi fermè sunt corpora, praecipueque capita naturali constitutione fri-

H. Mercurial. Variarum

gida habentes. Nam & Hippocrates 7. Aphor. Aphor. 40. scribit, *ὡς ἢ γλώσσα ἐξ αἵφνης ἀκρατῆς γίνηται μελαγχολικὸν τὸ τοῖς τὸ γίνεται,* quo in loco pro linguae incontinentia praedictam haesitantiam ab Aristotele descriptam ideo interpretor, quod ferme philosophus iisdem verbis utatur, dum *ἰσχυρόωνες* pueros non posse *τῆς γλώττης κερταεῖν* scribit. Vnde sicuti ingenij Cardani vanitatem, qui pro huiusmodi incontinentia a duersus Galenum & alios, petulantiam, ac turpem obscaena loquēdi licentiam vel dicacitatem interpretatur, non irridere non possum, sic valde ipsum Galenū miror, qui quasi Hippocratem damnans, illius euentus nullā aliam causam sese inuenisse profiteretur, quam succi melancholici proprietatem. Certe Aristoteles multo melius ipsam & inuenit & nobis explicuit, qui sect. probl. 1. r. probl. 38. quaerens propter quid *οἱ ἰσχυρόφωνοι μελαγχολικοί,* respondet, melancholici proprium esse imaginationem celeriter sequi, quod quidem faciunt *ἰσχυρόφωνοι:* quorum ad loquendum impetus ipsorum facultatem praecurrit, tanquam anima citius rem sibi apparentem sequatur, quam instrumenta obedire queant, quod item faciunt *τραυλοὶ:* etenim aequae Aristotelem atque Hippocratem *τραυλῆς* & *ἰσχυρόωνες* simul conferre, eisdem ferè verbis vtrumque uti satis efficax argumentum esse videtur ad probandum, amborum de haesitantia, & incontinentia linguae vnam exitisse sententiam, & iccirco iure à sapientissimo sene dici, haesitantes lingua, ut pote a natura melancholicos, morbis valde melancholicis tentari. Jam verò Demosthenem hoc *ἰσχυρόφωνίας* vitio laborasse locupletissimum testem habemus Plutarchum, qui cum sese ab orationibus politicis abstinuisset, quod *ἰσχυρόφωνος* esset, alicubi scribit, tum & in initio eius vitae quomodo esset *ἰσχυρόφωνος* latius narrans, *ὡς δὲ,* inquit (*ὡς ἴοικε*) *καὶ φωνῆς ἀδένεια, καὶ γλώττης ἀσάφεια, καὶ πνέματος κορθώτης ἔπιταρτάτιστα τὸν νοῦν ἢ λεγομένων τῶν δευατάων τὰς ἀειόδας.* Linguam vero inexplanatam atque haesitantem coniectis in os calculis versus simul recitans, vocemque currendo, & in adscensu difficili disserendo exercens, necnon orationem, aut versus intento spiritu pronuntians, expugnauit, profusque correxit. Cum enim spiritu arctiore esset, Neptolomo histrioni, ut idem Plutarchus in decem oratoribus tradit, decem millia drachmarum dedit, quo integras versusum periodos vno spiritu proferre ipsum faceret.

An veteres pane frigido, vel calido vescerentur. Quid sit imaginofum apud Catullum. CAP. V.

Pud maiores nostros res quaedam ita vulgares & apud omnes tritae erant, vt posteris eas scriptas tradere quisque negligeret. Quare nos forsan nimiū curiosi, aut simplices videbimur, si res tēpore nostro nemini dubias cum vetustis moribus cōferentes in dubium reuocemus, vt est de pane, quo nulla pene hodie natio inuenitur, quae frigido nō vescatur: attamen ita incertum est, an sic veteres ipsum ederent, vt nihil forsan magis, cū nullum scriptorem habeamus, qui illud certo definierit. Nam vsus calidi panis non ignobiles testes habeo, in primis autem Hippocratem, qui lib. ij. de morbis dū leucophlegmatiam doceret, de cibis sermonem faciens, *στίσι*, inquit, *χρῆται ἄρτω καθαρό* *ψυχρῶ*. vanum, & puerile profectò fuisset praeceptum illud de pane frigido, si consuetudo non fuisset calido vescendi, quemadmodum hodie nemo est medicorum, qui aegris vt panem frigidum edant, praecipiat. Nec quidquam obest, quod idem Hippocrates in libro *περὶ αἰσθητῶν* dicat, panem calidum ficcare, quemadmodum & in lib. de victus ratione morborum acutorum, quoniam idem etiam ait de carnibus calidis, quas plerique omnes comedunt, quanquam & illud addit, Si vel cum aliquò humido sumantur, vel ipsis superbibatur, minimè ficcare. Sed praeter Hippocratem, est & Plutarchus qui in libro *περὶ ἀσθησίας*, inter errores ob quos seruis & vxoribus irascuntur homines, adnumerat, Si vel quid exustum, aut fumum redolens, vel sine sale, vel si panem frigidiorē apponant, quasi sicut salem ante omnes alios cibos sic panem calidum mensae requirerent. Nisi forsan pro frigidis vetustos & exoletos intelligas, vt Aristoteles intellexisse videtur sect. probl. xxj. lib. v. dū scribit, panes pridie factos esse leuiore calidis, vt pote frigidiores, quod pariter aliquis colligere posset ex ijs Galeni verbis, quae apud Athenaeum libro tertio leguntur, cap. 15. vbi de panibus cū sermo habeatur, *οἱ δὲ (αἱ) τελείως παλαιοί, & κατεψυγμένοι ἀτεσφώτεροι, σατικοί τε κοιλίας, καὶ κακόχυλοι*: quasi cum panes frigidi ita damnantur, haud rationi consentaneum videatur, eos in vsu quotidiano habitos esse, nisi scriptoris nō ignobilis Caelij Aureliani autoritas obstaret, qui 5. lib. tardarum passionum cap. vltimo, sermonem habens de ratione extenuandi corpora

Mer. Var. Lec.

Q pingua,

H. Mercurial. Variarum

pinguia, hunc in modum scribit, *Panem damus frigidum fermentatum autopyrum: est enim minus nutriens, & magis si fuerit veteratus.* Ex quo loco duo clarissimè videntur colligi posse: nimirum & calentes panes in quotidiano vsu fuisse, & pro frigidis, minimè vetustos esse intelligendos. Quare in eam sententiam potius inclino, panes consueuisse edere nobiliores non quidem prorsus calentes, sed qui nuper calorem depo fuissent, velutique tepidi essent: refrigeratos autem nimium atq. inueteratos vilibus solum, atq. pauperibus esse seruatos. Iosephus Scaliger summi ingenij & singularis eruditionis vir, in suis ad Catullū adnotationib. multis fatagit, vt ostēdat, Poetā vbi scribit,

Propinqui quibus est puella curae,

Amicos, medicosque conuocate.

Non est sana puella: nec rogate

Qualis sit, solet haec imaginofum,

sub voce, imaginofum, morbū aliquem intelligere, cui & ipsi assentior, quod medicos accersiri iubeat. Sed de genere morbi si ab ipso aliquantisper dissenserō, forsā ipse, qui medicus nō est, medici in re medica iudiciū vsquequaque nō detrectabit. Corybantas inter insaniae genera ab Aretaeo medico vetustissimo relatos esse iam dudū in libro iij. harum lectionum indicauimus, & quamquā ipsi cedamus eiusmodi aegrotū imaginofum à Poeta vocari, quòd qui eo teneantur, sonitus atque cantus audire videantur, vt ex Platone comprobauit; attamen minimè asserendum ab ipso fuit, medicos huiuscemodi morbum aut ignorasse, aut tacuisse, cum Galenus lib. *dei Meoepicou* συμποσίων, cap. iij. referat, Theophilum quendam medicum imaginatione ita laborasse, vt putaret tibicinas quosdam in angulo domus assiduò sonare, & pulsare, & propterea illos expelli postularēt. Catullum autē potiùs tertiuū insaniae genus à Celso propositū nobis designasse existimo, de quo is libro iij. cap. xvij. loquens ita scribit. *Tertium insaniae genus est ex his longissimum, adeo vt vitam ipsam nō impediāt, quod robusti corporis esse consuevit. Huius ipsius species duae sunt: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientē Aiacem vel Orestem poetarum fabulae ferunt: quidam animo desipiunt.* Nam phrenitim non intelligi à Poeta ex eo puto, quòd semper cum febre sit, quam eum in muliere alioqui sana non finxisse par est. Fallitur in eo quoque Scaliger, quod Corybantismum putet esse morbum à Graecis vocatum *ἀγρυπνον κῶμα*, quoniam in hoc languentes oculis quidem apertis manent, à varijs imaginibus occupati; at quòd cantus, aut sonitus sentiant, à nemine medicorum scriptum, à nemine obseruatum est, cum huiuscemodi aegri non loquantur.

Quapro-

Quapropter miror quoque Plinium, si tamen ita scripsit, lib. xj. cap. xxxvij. dixisse, oculis apertis dormire, Corybantiam Graecos dicere, cum non sit quemquam inuenire apud Graecos huiusce sententiae auctorem neque morbo vlli adaptari possit, quod Plinius aliquibus hominibus fanis quasi ex natura contingere narrat.

Locus Plinij examinatus. Quid sit sumere aquam. Cur mulieres nouiter nuptarum collum filo circumdarent. C A P. VI.

Dosephum Scaligerum acerrimi ingenij, atque reconditae eruditionis virum esse semper praedicauimus. Sed ut solent foecunda arua saepe luxuriae fegetes corrumpere, sic feruida ingenia interdum ultra veros scopos ferri non est mirandum. Is enim in suis ad Propertium adnotationibus Plinij locum dum corrigere tentauit, quam deformauerit potius, atque eius auctoris praeclaram venustatem obscurauerit, facile vnusquisque intelliget. Nam Aristoteles iiii. de hist. animal. cap. x. pisces dormire ex eo videtur probare, quod quiete permaneant, & quod facile manibus capiantur, *εἰ μὴ μὴ δὲ τὰς φθείρας καὶ τὰς λεγομένους ψύλλους: hoc est nisi à pediculis, & pulicibus infestentur*, quae animalia ait ita copiosa in profundo maris gigni, ut piscatorum retia interdum edant. Iam vero hunc locum proponens sibi Plinius, cap. 47. libri 9. hunc in modum scribit. *Adeoquē nihil non gignitur in mari, ut cauponarum aestiua animalia, pernīci molesta saltu, & quae capillus maxime caelat, existant.* Vocat Plinius pulices appositissime cauponarum aestiua animalia, quod aestate potissimum, atque in cauponarum tabernis magna foecunditate appareant; molestiam quoque eas suis illis saltibus magis, quam moribus inferre, omnes, & praesertim mulieres testari possunt. ob quod pulices maritimos saltarellos hac ratione plerisque nationibus vocari certum est: sicut nemo est, qui nesciat pediculos maxime omnium in capite, atque sub capillis ipsis esse. Itaque satis manifestum esse potest illud (conopeorum aestiua animalia) à Scaligero excogitatum, non modo verbis Plinij oblique admodum accommodari, verum etiam falsum esse, culices pernīci saltu infestare, cum minime saliant, sed morfu potius & strepitu iniucundo molesti sint.

Mali culices, ait Horatius, ranaeque palustres

Auertunt somnos.

H. Mercurial. Variarum

Non minus etiam vir ille doctissimus à vero scopo aberrauit, cum apud Ouidium aquam fumere, esse urinā capere, & nescio quae alia docens, quasi de nouo quodam inuēto magnopere gloriatur. At qui pauci inueniuntur, qui ignorent, meretrices potissimū post initam venerem oculos aqua colluere, & veterum, & nostra tempestate cōsueuisse. vt ferè vbicunque Ouidius sumptionis aquae meminit, de hoc ipso vsu locutum esse non sit dubitandum. Imò verò scorta vas huic aquae destinātū inter caetera turpitudinis instrumēta habuisse complures scriptores testantur. In primis autem Demetrius Phalereus non longè à fine sui libri de elocutione, exēplum adferens, eorum, qui res turpes proprijs atque indecoris nominibus appellant, καθάπερ, inquit, ὁ τῆς τιμάνδρας κατηγορεῖν ὡς πεπορνδύκας τὴν λεκανίδα, & τὰς ὀβολὰς, καὶ τὴν ψάθον, & πολλὰ τὴν τοιαύτην δυσφημίαν ἐταίρων κατήρασε τῶ δικαστηρίῳ, vbi λεκανίδα nō aliud fuisse, quā vas huiuscemodi aquae continendae accommodatum totius eruditio- nis peritissimus, ac Italiae phoenix Victorius iure significauit, qui praeter alia id etiam monstrauit à M. Cicerone Appium Caecum, qui Claudiam aquam Romam diduxerat, inductum esse Clodiam exprobrantem, quasi aqua illa incestè vteretur, cui etiam rei lepidis- simè allusisse censet Epigrammatis antiqui auctorem, qui Priapum viam ad Fontem viatori his versibus indicantem fecit.

Vade per has vites, quarum si carpsferis vvas,

Cur aliter sumas, hospes habebis aquam.

Adnectam huic & aliam antiquarum mulierum consuetudinem à plerisque ignoratam, nec scitu indignam. Etenim dum virgo nupta prima nocte cum marito concubitura erat, colli mensuram filo circumdato capiebant; postero mane eodem filo collum mensurabāt: quod si latius quàm vt filo comprehenderetur, inueniebant, defloratam esse ea nocte pro certo habebant: sin verò nihilo maius euaserat, adhuc pro integra habebant, aut antea fuisse deuirginatā cen- sebant. Atque huius consuetudinis prae caeteris meminisse videtur Catullus in nuptijs Pelei & Thetidis sub his versibus,

Non illam nutrix orienti luce reuisens,

Hesterno collum poterit circumdare filo.

Neque id absque ratione factum videtur: siquidem, vt memoriae proditū est ab Aristotele 7. de hist. animal. cap. 1. praecipue vox mutatur in asperiorem & minus acutam, quo tēpore coitus inchoatur, vt qui vocem conseruare velint, à coitu ipsis adstinendum sit: Vnde & facile conijci potest, instrumēta voci famulātia, quae intra collum posita sunt, primo coitu dilatari, & cōsequenter collū augeri, forsitan quod

quoddam semen dum ab vniuerso corpore, & praesertim à capite secundum Hippocratem, & alios veteres, per colli vasa praecipitatur, vias illas vi quadam cogat, atque ampliores reddat, vel quod corpus in primo coitu magnopere agitatum, vbique, & maximè circa collum spiritibus, & humoribus diffusis repleatur, atque in maiorem molem attollatur. Miror tamen medicos nostros de huiuscemodi signo ad corruptas mulieres dignoscendas inter alia nihil posteris reliquisse: quoniam si proposuissent, forsan Sinagrius ille Veronensis episcopus, quem hac in re damnauit D. Ambrosius lib. viij. Epist. lxiij. ad virginem stupri accusatam coarguendam minimè genitalia secreta inspici iussisset, sed hoc facili, atque alijs honestioribus argumentis veritatem consequi potuisset; quibus vsum esse oculatissimum & diligentissimum Democritum verisimile est, quando, vt refert apud Laertium Athenodorus, puellam Hippocratis comitem prima die cõspicatus, ita salutauit, Salue virgo, postridie verò quòd cognouisset ex adpectu solo eam fuisse illa nocte vitiatam, hunc in modum appellauit, Salue mulier.

Quid sit papauer fici Tertulliano. Quid spica Cilissa Propertio. Nonnulla de nardino unguento. CAP. VII.

Tertullianus auctor grauissimus lib. contra haereses hunc in modum scribit. *Etiam de oliuae nucleo mitis, & opimae, & necessariae oleaster exoritur, etiam de papauere fici gratissimae & suauissimae ventosa & vana caprificus exsurgit,* vbi quid verbū illud insolens fici papauer sit, cum à nemine alio proditum habeatur, iure dubitari posset, quòd enim Aristoteles cap. x. lib. vij. de hist. animal. tradit, excrementum ab infantibus nuper in lucem exeuntibus primùm sanguinem, mox lacteum eiectum à mulieribus *μνηώνιον*, seu vt vertit Gaza, papauerculū esse appellatum, ad praesentis loci explanationem nihil planè attinet. Quare eius sum sententiae, vt etiam cap. iij. libri prioris obiter significauī, granū fici, ob similem semini papaueris paruitatem, à Tertulliano papauer esse vocatum, eò maximè quòd Theophrastus iij. cap. ij. lib. de hist. & cap. i. lib. iij. de caussis plantarum, sermonem faciens de his arboribus, quae ex semine nascentes plerumque degenerant, ex oliuae nucleo oleastrū, & ex fici semine caprificū nasci scribit; quasi nobilissimū hūc philosophū imitatus Tertullianus, ea scriptis prodiderit. In

H. Mercurial. Variarum

uenio dubitatū de Spica Ciliffa q̄ sit apud Propertiū, cū ita scribit.
Terque lauet nostras Spica Ciliffa comas. Nec defunt qui crocum interpretētur. Ego verò haudquaquam de ipso mero croco, sed potiùs de crocino vnguento, quod in folis Ciliciae locis diu maximè laudatum scribit Plinius cap. 1. lib. xij. esse interpretandum censerem. Vnguenta enim & in ignem, & in capita, & in pedes, vt pote interdum liquidiora profundi solita, praeter Theophrastum, Plinium, & Athenaeum, vniuersa ferè antiquitas testatur, atque omnium maximè Euangelista Marcus, apud quem legitur. Mariam in domo Simonis leprosi vnguētum spicatum fracto alabastro super caput Christi effudisse: quo praeterea testimonio nardum Ciliciam spica carere, & propterea de ea Propertium loqui non potuisse probent, non satis video, cū si ibi nata spicam habet, in Cilicia quoque eadem habere, nulla ratio neget. Iam verò & Dioscorides, & Plinius qui Indicum & Syriacum nardum caeteris quasi pares praefereunt, certè nos sefellissent, si spicae in signem differentiam tacuissent, eò maximè quòd Galenus 1. de antid. ca. 14. de indica loquens, apertè docet Spicam nardi dici, cū sit radix. quia Spicae formam aemuletur, non quòd sit vere Spica. At forsàn de nardo etiam non inconuenit Poetam interpretari, vt sub nomine Spicae Ciliffae nardum Syriacum intellexerit. Siquidem Galenus nardum simpliciter Spicam vocasse non semel inuenitur, nec me dehortatur ab hac sentētia, quòd Hermolaus Barbarus videatur ex huiusmodi Galeni appellatione colligere, nardum è Cilicia carere Spica, quoniam ipsius solum est coniectura, nulla auctoritate, aut ratione firmata; quòd si ita magis placet, sic quoque nomine Spicae nihil prohibebit vnguentum nardinū interpretari, cum & apud Horarium, & apud alios frequenter sub nardo vnguentum id comprehendatur. Et quoniam nardini vnguenti mentio incidit, nonnulla adnotare placet circa vnguentum, quòd memorat Marcus Euangelista, cap. 14. Mariam super caput Christi effudisse, quòdque alij pisticum, alij Spicatum pretiosum esse scribendum maluerunt, quasi nardinum vnguentum modo ex folio, modo ex Spica fieret, & propterea interdum Spicatum, & interdum foliatum vocauerint. Ego verò foliatum appellatū à nardino & Spicato diuersum fuisse existimo, tum quia id ex Galeno viij. lib. meth. cap. v. & vj. lib. de tuenda valet cap. x. & xij. ac 2. & 3. lib. de med. loc. cap. 1. satis probari potest, tum quia malabathrū folium vocatum propriè foliato nomē dabat, vt ex Dioscoride; cap. 66. lib. 1. probat Manardus, et si Plinius cap. 2. lib. 13. in descriptione nardini foliū reliquerit, neq; scio qua auctoritate

tate Hermolaus Barbarus in cōm. ad Dioscoridem scripserit, Galenū prodidisse, nardinū Romae vocatū esse Spicatum, cum illud tantū in Galeni scriptis haecenus inuenerim, Spicatum, & foliatū fuisse inuenta opulētarum mulierum, & iccirco pretiosa, atque Romae in magna existimatione habita. Iam vero quid apud Euangelistam sit vnguentum nardinū Spicatum (si Spicatum legi debeat) pretiosum, nondum constat certè: puto ab ipso intelligi mixtionem quandam vnguentorum à Maria factam esse, quae vt odorem de se insignem funderet, Spicatum, vt liquidior, atque aspersioni idonea fieret, nardinū adposuit. Etenim consueuisse vnguenta spargi, atque id in animo habuisse mulierem ex superius traditis, & ex ipsius facto satis patet. Porro spicatum crassius fuisse, quam vt posset fundi & consequēter ad fundendū nardino indiguise, Galenus clarissimè videtur significare lib. iij. med. local. cap. i. vbi de aurium dolore inflammationes sequente sermonem faciens, monet, cum Spicatum, & foliatū vnguenta pretiosa crassa, atque densa ita sint, vt fundi nequeant: si quando infundi debēt, ijs nardinum commiscere necesse esse. Illud hisce addere placet Veteres medicos non modo extrinsecus nardino vnguento vt, verum etiam potandum praebere consueuisse. Idque manifestissime habetur scriptum apud Galenum lib. viij. de compos. med. S. l. cap. iij. sub hisce verbis, ἢ νάρδιον. μύρον, ἢ τῶν λίκων πολυτελῶν τι δίδε μεθ' ὕδατος. quanquam Erotianus in explicatione vocis κάρμυρον, Lycum reprehendens dubitet, an in febribus intus vnguenta administrari queant. apud Plautum etiam vini nardini mentio habetur, et si eius conditura adhuc mihi sit ignota.

De cerebri membranarum locus Macrobij correctus. Locus Erasistrati de inedia. Loca Hippocratis, Aristotelis, & Pliny de dentibus expensa. CAP. VIII.

Macrobius lib. vij. cap. ix. cerebrum nequaquam sentire, sed in ipso propter mēbranas fieri dolorem monstrans, haec verba habet. *Et cerebrum quod tactu sui hominē vel torquet, vel frequenter interimit, non suo sensu, sed vestitus sui, id est, omenti, hunc importat dolorem.* In quibus valde dubito particulam (id est omenti) merū glossema esse ab indocto scriba interfertum. Nam praeterquam quod dictio (omētum) à nemine ad aliud significandū, quam membranosum rete stomacho, & intestinis supra pos-

451 H. Mercurial. Variarum

tum, quod *ἐπιπλοον* Graeci vocant, inuenitur vsurpata, etiam ratio ipsa docet non potuisse à Macrobio eo in loco ad *μεινύσας* cerebri significandas vsurpari, tum quia nec vnquam ipse se alias, nisi in eodē capite paullo supra, vbi etiam operimentum legendum suspicor, nec alius vnquam illa sic vsus est, tum quia particula explicatiua. id est, postulat subsequenter dictionem praecedente clariore: quod quidem in ea ratione multum abest, cum omentum in eiusmodi significatu longè inusitatus, & obscurius sit pro cerebri mēbranis, quam vestitus. Quare, vt ego puto, prorsus delenda est ea particula (.i. omēti) quae in margine cum hunc in modum (.i. operimenti) à sciolo aliquo posita fuisset, atque tempore quatuor à primo elemētis oblitteratis sic legeretur, ò menti, a scriba demū facta est vox omenti, atque contextui, vt multa alia ineptè inserta: quanquam etiam praecipis scriba debuit in interferendo pro voce operimenti scribere omenti. Vnde non possum satis mirari Vertunianum illum, qui cum Hippocratis libellū de capitis vulneribus Latino, seu potius Romano, atq. ipsius Celsi sermone interpretari profiteretur, *μεινύσας* cerebri omenta potius, vno hoc Macrobij loco, quam membranas Celsi, & aliorum optimorum scriptorum auctoritate interpretari maluit, nā etsi vox illa bis vere a Macrobio esset vsurpata, non video cur dum Hippocratem Romanè loquentem facere cupit, pro voce Romana peregrinam, & a nullo alio propositam substituere voluerit, si Scaligerum suum criticorum nostri temporis principem consulisset, non dubito quin pro singulari suo iudicio huiusmodi Macrobianam vocem ex eius ore subtraxisset, aut quomodo Macrobianus codex sit emendandus, libere vt solet, indicasset. Huic adnectere placet aliud memoria dignum, quod ab Agellio adnotatum inuenitur. is cap. iij. lib. xvj. Erasistratum scribit in libro diuisionum prodidisse, eorum, qui triduum totum a cibo abstinent, vsque adeo confidere, & coarctari intestina, vt fames, quam dicebat ob vētris, atque intestinorum vacuas, & patentes fibras oriri, nulla fiat, ex eodem addit, Scythas, si quando in ediam sustinere cogebantur, fascijs arctissimè intestinorū regionē, ne esurirent, vincire consueuisse, vt non sit admiratione ita dignū, quod alias ab Hippocrate in fine lib. *Ἐπιπλοῶν*, siue potius *ἀρχῶν* proditū est, posse hominē septem totos dies sine cibo viuere: quodq. & olim factitasse, & nunc Graecorum monachos facere narrat qui saepe & septem, atq. pluribus diebus, absq. vlllo cibo viuunt, neq. fame cruciētur, ob id *ἀσκήται* appellati. Ab Erasistrato ad Hippocratem transeo, cuius in ij. Epid. lib. sect. vj. haec sunt verba, *οἱ μακρόβιοι πλείους ὀδόντας ἔχουσι*, quae deinceps mutuatus est Aristoteles se-

Ies secūdo de hist. animal. tertio. & sect. prob. xxxiiii. prob. j. vbi quae
rens cur qui raris dentibus sunt, ij. minus viuāt iccirco id fieri respō-
det, quod animalia plures dētes habētia viuaciora sunt: ratio quidē
ieiuna satis, atq. tāto philosopho indigna: cū aequae obscura sit caus-
sa, propter quam animalia pluriū dentiū sint viuaciora, atque illa, ob
quam raros dentes habentes minus viuant. Quare forsan melior est
alia ab eodem decima prob. sect. prob. 41. assignata, vbi quaerēs, cur
qui raris dentibus sunt, vt plurimum viuant minus, id euenire scri-
bit, quod huiusmodi homines ossa capitis compacta, & dēsa habeāt,
quasi vt brutis aliquibus ordo alter dentium deest ob cornna, sic ho-
mini rari fiant dentes ob materiam in compingendis capitis ossibus
cōsumptam. Iam vero quorum ossa capitis densa sunt, cum cerebrū
alioquin imbecillum ipsis non diffetetur, ac subinde putredinem cō-
trahat, ob id celerius intereunt, vt hac etiam ratione dicat Philoso-
phus, mulieres viris breuioris esse vitae, quod earum capita commis-
suris, & halitibus careant, licet de commissuris id falsum esse quoti-
diana experimenta doceant. Atq; illa forsan causa accommodatior
reddi potest, eos qui pauciores dentes habent, minus cibum mande-
re, ac propterea in ventriculo minus coqui, sicq; frustratis assiduo, &
in stomacho, & in iocinore coctionibus, fieri, vt radicale humidum,
& natiuus calor puro & copioso pabulo frustrētur, simulq; citius de-
ficiant. Addam & illud, mirum esse, quod Plinius dicat aliquibus pi-
scibus dentes esse etiam in cauda, cum Arist. 3. de partibus animal. c.
1. a quo ea verba accepit, id minime scribat, neque ratio pati videat-
ur: sed forsan haec Plinij simplicitas efficit: quemadmodum etiam
cū dicit dentes nudatos inficere specula: non enim à dentibus, sed
ab halitu dum nudantur dentes, maculari ipsa certum est. Illud vero
ab ipso recte adnotatum fuit, dentes qui à flammis non domantur, à
pituitae tabe perforari, & consumi, tantum potest assiduus humoris
etiam in durissima illapsus.

*Locus Hippocratis correctus. Qui fuerint βλητοι, seu
icti apud veteres. Quod morbi genus, telum. CAP. IX.*

Hippocrates siue Polybus ij. περι νεσων in scripto libro
inter alios pene incognitos, quos nominat morbos,
vnum memorat αρθρα τε συνδυμονος παδεντα. cum
autem Galenus primo de articulis, atque ante ipsum
Erotianus in Onomastico tradiderint sic vocari solas
ossium cōiunctiones, aut vbi ossa cōiunguntur, nō cauum, sed alterū
capitu-

protulit. Si igitur vehementer inflammentur appendentes utrinq. pul-
monis partes, ut in latus incumbat, resoluuntur ea parte corporis, quae mor-
bo respondet, & liuores secundum latus fiunt. Hos autem veteres βλητῆς
id est: *ictos* appellabant. Ex quibus verbis conijcio Latinos quasi
Graecorum imitatores, lateris dolorem telum nuncupasse, & pro-
pterea à Sereno medico sic scriptum inueniri.

Est & vis morbi, quod telum commemoratur,

Cum subito dolor insanus furit incitus ictu.

Quamquam Isidorus lib. quarto Originum cap. 6. scribat, lateris
dolorem esse vocatum telum, quòd dolore corpus transuerberet
quasi gladius. Quare, ut alias scripsi, mirari satis non possum, quomo-
do Stèphanus Atheniensis in primo com. in Hippocratis prognost.
tex. v. prodiderit, etiam eos, qui peste interempti maculas in corpore
habent, βλητῆς, quasi à Deo percussos, & castigatos esse vocatos,
nisi placet quoscunque similibus cum maculis mortuos sic esse voca-
tos, quemadmodum Hippocrates seu Polybus in iij. de morbis li-
bri initio βλητῆς pariter vocatos docens, qui ob cerebri morbos
mente capti cito pereant, in eam sententiam dicit varijs morbis iu-
gulatos esse βλητῆς appellatos, modò mente laesi, atque citò interi-
rent. Sic enim apoplexia mortuos gutta, & percussione occidi vul-
gus quotidie dicit.

*Gazae errores in Aristotele detecti de strumis. Aristo-
teles correctus. Varronis locus de Fascino inter-
pretatus. CAP. X.*

Nijs qui a natura excarnes & graciles sunt, ve-
nas maiores esse, ac propterea magis conspici
apud medicos omnes compertissimum est, se-
cus autem fit in ijs, qui vel morbo, vel alia ali-
qua ratione emaciantur: quippe quibus & ve-
nae, & nerui cum simul extenuentur, eas mi-
nus ob exilitatem apparere rationi consenta-
neum est, idq; cum significare nobis voluisset

Aristoteles 3. de hist. animal. cap. 16. his verbis vsus est. ὅτι δὲ διαρρέ-
τη σαρξ παντὶ, & ἐχὼ ἀσπερ τὰ νεύρα & αἰφλίβες ὅτι μὴ κος μόνον, λεπυρία
μένων οὐκ ἔστι ζωὴν ἀφανίζονται, καὶ γίνονται φλέβια, & ἴνες, ὄβροια δὲ
πλείονι χρομένων πειμελῆ ἀπὸ σαρκῶν. Quae nescio quo spiritu doctis-
simus Gaza ita peruerit, ut quod nunquam Aristoteles somniauit,
nec vlla ratio patitur, cum traducat, quasi in animalibus gracilescen-
tibus

H. Mercurial. Variarum

tibus carnem aboleri, atque in venas, & fibras transfire dixerit. Non minus videtur Gaza caecutisse in alijs duobus locis, lib. 8. de hist. animal. cap. 21. & 23. in primo enim cum Aristoteles de morbis suū verba faceret; prae caeteris duo genera eos malè habere scribit, & utraque *κραύγαν* dici, quorum alterum est capitis dolor, alterum vero alui profluuium: vbi quomodo vocem illam *κραύγαν* Gaza vertit strumā, sane diuinare non possum: id quidem scio dolorem capitis, & alui profluuium paulò minus a strumis differre, quam scabiem a podagra, cum illae nihil aliud sint, quam tumores duri in ceruice potissimum, & collo orti, *χοιράδες* a Graecis vocati, vt notat Aetius lib. 15. cap. 5. quod in porcorum gutture huiusmodi tumores adnosi strumis similes reperiuntur. Iam verò in xxiiij. cap. eiusdem libri Aristoteles cum de morbis bouum gregalium tractaret, duobus eos sollicitari tradit, podagra, & altero, quod *κραῦρος λέγεται*. quem cur strumam interpretatus sit Gaza plane ignoro, eò magis quod & strumam & febrem in bobus idem esse dicentem Aristotelem face- re clare videtur. quod porro in Aristotelis codicibus Graecis legitur de suis *κραύγαν*, emendandum esse *κραυράν* seu potius *κραυρά*, & antiquus interpres, & Trapezuntij translatio, & eadem vox alibi praesertim cap. 23. octaui de historijs animal. vsurpata testatum faciunt. eam verò sicut in bobus febrem significare prodit Aristoteles, quòd forsan bubulcorum vocabulum esset, sic in suis & capitis dolorem, & alui profluuium, non autem, strumam, quae aliud genus morbi est, tam in hominibus, quam in belluis, apud rusticos significasse, atque secundum eos esse Aristotelem locutum verisimile est. Cur autem Gaza in hunc scopulum turpiter impegerit, Plinij, quem in omnibus sequi consuevit, auctoritatem effecisse existimo. hic enim cum lib. 8. cap. 51. sues duobus potissimum morbis obnoxios esse, nimirum anginae, & strumis scribat, ipsum idem putauit Gaza docere, quod Aristoteles. Qui eosdem broncho tentari, & alio genere, quod *κραύρα* dicitur, scribit, vnde & bronchum, anginam & *κραυράν* strumam vertit: qua voce cum etiam vtatur Aristoteles cap. 23. eiusdem libri, similiter quoque transferendam iudicauit; sed si hac in re Plinium sequi voluit Gaza, dupliciter lapsus est, tum quia bronchos Aristoteli, & angina Plinio minime eadem est, cum eum morbum dicat Philosophus fieri in qualibet corporis parte, angina vero circa fauces tantummodo oriatur, tum quia struma Plinio, vt & Columellae lib. 7. cap. 10. & Vegetio lib. 2. cap. 23. & omnibus Latinis mulomedicis longe aliud morbi genus est, ac τὸ κραυράν. Nec ipsi quidquam fauet, quòd Aristoteles nullo alio in loco

struma-

strumarum mentionem faciat; minimeque verisimile videatur, morbum ita in suis praecipuum ab ipso fuisse praeteritum, quoniam hic morbus minime est inter lethales, de quibus tantum sibi erat sermo institutus. ad haec si huiusmodi aegritudinem nominare sibi placuisset, aequum erat ut proprio vocabulo *χοιράδος*, non alieno & inusitato vteretur. Quare Albertus Magnus malè hoc in loco à Suesano reprehenditur, cum fatius sit, ut & ipse, & interpretes antiqui, atque Trapezuntius egerunt, nomen Graecum eo in loco retinuisse, quàm ut Gaza, Latinum inepte & indecenter adposuisset. ab equis ad asinos, ut est in prouerbio. M. Varro 6. libro de lingua latina cuiusdam antiquae consuetudinis mentionem facit, qua pueris ad auuerruncandas fascinationes, collo res turpículas appendebant. Huiusmodi vero res turpes fuisse veteri imaginem ex aliqua materia conflata multi existimarunt. Ego vero potius omnem rem turpem a Varrone significatam esse, atque inter alias illius herbae radicem, quae Satyrion orchis vocata est, ex eo puto, quod Plinius lib. 26. cap. 10. eam fascinis vtilem pròdit. Quod si ab Horatio, & in lusibus Virgilianis Inguen appellatum fascinum inuenitur, alia ratione, quam hoc loco explicare vetant boni mores, factum esse pro certo habeo. Cur autem veteres huiusmodi remedio ad fascinantium vitandas noxas tantum tribuerint, non alia potior apud me ratio est, quam quod pueros oculis attente inuentium, & sermonibus nimis laudantium male affici credebant, ut ex Plutarcho v. Sympos. vij. & ex Alexandro ij. probl. quinquagesimo probl. alijsque plurimis clarissime comprobatur. Iam verò turpes res collo appensas, ac subinde statim oculis occurrentes posse eos ab aspectu & intenta puerorum intuitione repellere, simulque animos à laudibus, & ab admiratione, ac proinde a fascino deflectere, nemo dubitare debet; Ut forsàn hac ratione moti serui illi, cum Aesopum (quemadmodum in eius vita legitur) vidissent omnium hominum turpissimum, dixerint, ab hero pro domus fascino emptum fuisse.

H. Mercurial. Variarum

Quid fuerit per circulos Methodicorum curare. Quae
apud Hippocratem pituita antiqua, recens, &
epidemia. Quod salsamentum Graditanum.
C A P. XI.

Uter caetera quae legimus apud methodicos
medicinae sectatores obscura dogmata, illud
non postremum est, quod apud Caelium Aure-
lium, atque alios inuenitur, nimirum circu-
lis fieri solita curatio. Vt enim Synesiu in Grae-
cis scriptoribus non ignobilem omittam, qui
in Caluitij encomio hunc in modum scribit.
*ἔτοι μὲν οὐδ' εἰσὶν οἱ ταῦτα δυσυχεῖς, οἱ τὰς κελ-
μένους κύκλους ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν ἀναγκάζομενοι.* Est quoque
Vegetius apud quem lib. veterinariae artis 2. cap. 6. saepius huiusce-
modi cycli etiam in curandis brutis habetur mentio. Vt autem con-
ijcere licet ex Caelio Aureliano cap. 1. lib. 1. de tardis passionibus, cy-
clus erat quidam rerum ad victus rationem, aliamq. curationem per-
tinentium stato dierum tridui potissimum ordine constitutus vsus,
quem propter duos fines adhibebat vel ad resumendas vires, & ἀνα-
ληπτικὸν κύκλον, siue resumptiuum circulum vocabant: atque hic po-
tissimum in ciborum, & exercitationum recto vsu versabatur, vt ex
Galeno quoq; *ἡ τῆς ἀναληπτικῆς* sic loquente intelligere licet: vel
ad corpusculorum in sua loca reductionem, & hūc μετασυγκριτικόν,
id est recorporatiuum appellabant, quem & victus ratione, & medi-
camentorum administratione perfici solitum ex Paulli Aeginetae c.
63. lib. 3. colligitur: quanquam Galenus secundo de med. localib. c.
2. doceat, metasyncriticam curationem eam fuisse, ad quam alijs
remedijs frustra tentatis, tanquam ad sacram anchoram recurrebat.
nam Methodici Asclepiadem, Soranum & Themisonem eius sectae
principes sectati, in ea fuere opinione, sanitatem in corpusculorum
apta commixtione, & meatuum symmetria positam esse: aegritudi-
nem verò in eorundem à proprijs meatibus recessu, & ad praeter na-
turalem statum transitu, vnde medicamenta id praestantia *μετασυλ-
κριτικὰ* nuncupata inueniuntur, quāquam hoc nomen etiam alij me-
dici, Galenus scilicet, Oribasius, Paullus, Aetius, transfulerint ad ea
remedia, quae sua vi humores ab altioribus partibus ad extimas tra-
hunt,

hunt, quasi hoc quoq; sit corpuscula in proprias sedes atq; meatus quodam pacto reducere, in quo sanitatis amissae recuperationem esse positam ijdem methodici profitebantur, vt prae caeteris hac de re copiosè scribit Galenus cap. 4. lib. 3. methodi medendi.

Inter res aliquo pacto obscuras collocari quoq. potest pituita epidemia, antiqua, & recens, quarum mentio habetur apud Hippocratem in lib. *Ἐπιδημίας καὶ τῶν ἐν τῷ σπλάχνῳ*. Caluus enim cum videret voci *ἐπιδημίας*, vocē, *νιότατον*, esse ab Hippoc. oppositam, eam pro vetusta interpretatus est, cuius sententiam eò minus cogor probare, quod eodem in lib. paullò infrà etiam antiquae pituitae quam albam vocat, mentio habetur. Pituitam nescio quam à Platone in Timaeo esse nūcupatam recentem, seu nouam, cuius etiam meminit Hipp. non ignoro, cum albam pituitam ex recente carne eliquata, & in ampullas cōuerfa fieri docens ita subiungit. *φλέγματος δὲ νέου συσταμένης ὄρρος ὑδρῶς καὶ δάκρυον*. Non me pariter latet ibidem ex vetustissima carne eliquata bilem atram, ex noua autem flauam fieri scriptum esse. Verum quis auctor *ἐπιδημίας φλέγματος* meminerit, nunquam obseruare mihi licuit. Itaque suspicor pituitam nouam humorem crudum esse à Galeno vocatum: antiquam verò quam & albam medici vocant, eam esse, quae alicubi firmata sit in corpore, sicuti epidemiā, quae huc atq; illuc perlata nullibi firmam sedem habet, sed vagatur in corpore. in qua sententia tum maximè confirmor, dum confidero ab Hippocr. post curationem *ἐπιδημίας φλέγματος*, eius quae in ventre sit firmata, pituitae curationem proponi. Eodem in lib. Hippocr. curationem instituens illius hydropis, quae vitio lienis contingit, Gaditanum falsamentum commendat, cuius quoq. mentio habetur apud Athenaeum 3. lib. Dipnosoph. quid autem sit Gaditanum falsamentum explicatissimè docuit Oribasius c. j. lib. 4. collect. vbi scribit, laudatissima omnium falsamenta fuisse Gaditana, quae Sarda suo tempore vocabantur. sic etiam Galenus 3. de alim. fac. Sardas inter falsamenta cunctis alijs praetulit. Vnde qui dubitant, an Sarda in Oceano gignantur, hanc rem ignorasse planè comprehendunt. Apud Gades narrat Strabo pascua eius bonitatis fuisse, vt pecora caseum absque fero faciant, ac propterea cogantur opiliones praepinguedine lacti aquam adfundere, si coagulari caseus debet.

851 H. Mercurial. Variarum

De Arquato morbo. Erasistrati locus de Scythis.

Quomodo homo possit diu sine cibo viuere, Plinij

locus explicatus. CAP. XII.

Eterum complurium eam reperio fuisse sententiam, illis, qui arquato morbo laborant, omnia crocea, seu lutea videri. Varro in Eumenidibus. Nam ut arquatis & veteriosis lutea quae non sunt, aequè ut quae sunt lutea videntur. Lucretius in 4.

Lurida praeterea sunt quaecunque tuentur Arquati.

Sextus Empiricus similiter primo Pyrrhonicarum hypot. bis aserit ictericis omnia videri pallida. & Cassius Medicus Prob. 26. ita scribit. Sic auriginesi externos imaginantur colores, pro affectus in oculis consistentis ratione. Post quos etiam Galenus noster lib. primo de causis sympt. cap. 2. & lib. de oculis Part. 4. cap. 6. ictericis omnia rû apparere flaua, cum tunica oculorum cornea, bile rubea cum sanguine infecta est. Caeterum neque Hippocrates neque Celsus, neque Caelius Aurelianus, neq; alij multi, immo verò neque Aetius, neque Auic. qui diligentissimi in signis huiusce morbi proponendis fuerunt, quidquam hac de re meminerunt, nisi quòd Auicennas li. 3. fen. 3 r. tract. 4. cap. primo, & Auerroes 3. col. 38. nescio quid huiusmodi inuenasse videntur. Ut, cum nec ipse (qui innumeros ictericos, quorû oculi maximè flauerant, curauit) obseruauerim vnquam ipsis quae videbant, crocea, aut pallida apparuisse, nec quenquam alium medicum intellexerim qui illud obseruauerit: de veterum fide (quos forsitan sine experientia secutus est Galenus) parum dubitare cogor. Nisi dicere placeat hoc interdum contingere, sed rarissimè, atque tum solum, quando tunica cornea bile tota est saturata. Hippocrates in calce libri de principijs, seu vt eruditissimus Zuiggerus eum librum diuisit, in lib. περὶ αἰώνος haec scripta reliquit, εἰ τις ἐθέλει ἐπὶ τῆς ἡμέρας φαγεῖν ἢ πίνειν μηδέν, οἱ μὲν, πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν αὐτῶσιν: εἰσι ἢ τινες, οἱ ὑπερβάλλουσιν, ἀποθνήσκουσι δ' ὁμῶς. Quam sententiã quasi digito indicans Plinius in postremo c. 11. libri, dixit inedia septimo die nõ esse lethalem, cû aliqui etiam vndecimã sine cibo & potu attigerint. Hoc enim videtur etiam Hippocrates voluisse, homines quidem posse absque potu & cibo vltra septimanam durare, sed paullò post occumbere:

cumbere: quod etsi cibum capiant, venter tamen tamen eū recipiat, cum ieiunum intestinum prae inanitate simul coaluerit: intestina autem exinanita in seipsa contrahi, ac propterea nec cibum capere, nec desiderare ex Erasistrati lib. primo διαφύσεων (cuius loci etiā alibi est mentio a me facta) confirmavit Gellius c. 3. lib. 16. cuius verba, quoniam alibi non leguntur, atq; eruditionem antiquam prae se ferunt, hic libenter subiungam, ἐλογιζόμεθα οὐκ ἄρδην τὴν ἰσχυρὰν σύμπλοσιν τῆς κοιλίας εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. Ἐ γὰρ τοῖς ἐπιπλοῦσι ἀσιτῶσι κατὰ πρόφασιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις, ἢ πείνα ὄψα κολυθεῖ, ὕστερον δ' ἐκ ἔστι. deinde paulum infra εἰρησμένοι δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι, ὅταν δὲ τινα κερὸν ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζώνης πλατείᾳ τὴν κοιλίαν διασφίγγειν. ὡς τῆς πείνης αὐτὰς ἵπτοι ἐνοχλεύουσιν, χερδὸν δὲ ἔστι ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ἦ, δὲ τὸ κέρωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι, δὲ τὸ ἐπιπλοῦσι: ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπλωκῆ ἢ κέρωμα ἐκ ἔχει. Qui verò Scythae ad tolerandā incediam latis cingulis, sibi ventrem arcuē ligarent non satis compertum habeo: cum Hipp. in lib. de Aere, aquis, & locis, memoriae mandarit Scythas corpora fluida ac lata habuisse, quod corpora fascijs non ligarent, vt Aegyptij. Nisi dicamus id ab Hipp. de quotidiano Scytharum vsu proditum, vt verisimile sit, cum ipsi alioquin non praecincti incederent, tempore famis sustinendae cinctos incedere cōsueui se. Et quanquam Hieronymus Cardanus de infantibus, quòd fascijs nō stringerentur apud Scythas, locutum Hipp. velit, ego tamen id sentire non possum cur potius Aegyptijs comparet, quam alijs nationibus, quarum pleraeq; infantes fascijs ligare in more habuerunt. Vt cunq; sit, à plerisq; veteribus testatum inuenio, non defuisse qui sine villo cibo pluribus diebus vitam traduxerint. Id enim in primis ex Aristotelis sententia affirmavit Olympiodorus in comm. ad Phaed. Pla. Plutarchus quoq; 8. Symp. 9. Tymonis auiam memorat cōsueuisse singulis annis per plures menses in Ciliciae cauernis absq; villo cibo latere. Albertus magnus lib. 7. de anima, & ipse refert se vidisse melancholicum quendam, & mulierem, qui pluribus septimanis sine cibo vixerunt: ne in medium adferam quod tempestate nostra de puella Germana, quae duobus annis sine cibo vixit, à compluribus literis consignatum, & disputatum est. multa quoq; huiusmodi naturalia exempla recensuit Gregorius Lilius Geraldus in lib. dialogismorum. Neq; verò hoc prorsus à ratione alienū mihi videtur quoniam vt animalia hieme latentia nihil edunt, & tamen superuiuunt, tum quia extrinsecus occluso corpore nulla fit euaporatio, nulla penè intestini humoris consumptio, tum quia magna ipsis antea cōtempore accumulata est crudorum succorum copia, quae ad sustentan-

H. Mercurial. Variarum

dam pluribus diebus vitam sola sufficere queat, sic non inconuenie reperiri posse homines, qui hisce de cauffis & viuere diu valeant, & carere cibo externo cum internum habeant. vt verè miraculum fuerit Christi seruatoris nostri, & Moyfis ieiunium, quorum corpora effent sana & quam temperatissima, naturali ratione quadraginta totos dies sine cibo minimè superuiuere potuissent. Quod autem Plinius ibidem scribit, vnum hominem perire inexplibili semper esuriendi (malim esuriendo) auuiditate, non admodum intelligo: nisi appetitum caninum à medicis appellatū soli homini lethalem esse velit. nam etsi canes, aliaq; complura animalia eo famis genere tententur: haudquaquam tamè ab eo vt homines iugulantur. Nam Gal. 3. ca. 6. de locis affect. seleucidus aues in Asia esse scribit, quae locustas iugiter edant, easq; celeriter excernant. Quod vitij genus alijs quoque animalibus esse naturale perhibet, vt hac ratione inter brutorum morbos à veterinarijs minimè hic recenseatur.

*Locus Hippocratis & Galeni examinatus. Qui brocci.
Loca Pliny expensa. CAP. XIII.*

Hippocrates 3. sect. 6. Epidem. Tex. 28. hoc oraculum scriptū reliquit ὀλιγοσντία, ἀποσπον, ἀδύλον: quo antiqui interpretes sapientissimum senem nihil aliud docuisse arbitrati sunt, quam eos qui modice cibos capiunt, neq; sitineque lassitudine admodum tentari. Horum aut sententiam ea ratione in commentario refutare conatus est Galenus, quod etsi cibi parcitas pituitosis naturis, atque sanguine optimo praeditis conferre possit: minimè tamen eam omnibus vtilem esse, praefertim verò biliosis & indigentibus. ab ipsomet Hipp. in lib. de ratione vict. acut. proditum est. Atqui si magnam Aphorismorum Hipp. partem expendamus, paucos omnino inueniemus, in quibus sententia ex toto vera comperiatur: vt aliqui etiam sint, qui vix in vno vel altero veritatem habeant, quemadmodum ipsemet Galenus longo sermone testatum fecit 2. Aphor. 21. 6. aph. 31. atque alibi saepe. Quare veterum interpretatio mihi multò magis probatur, quam Galeni dicentis, in ea sententia Hippocratem nos monere voluisse, vt in omnibus quae agimus, cibi parcitatem, sitis atq; lassitudinis carètiā proposita habeamus. Etenim gladio quo in alios vsus est, feriri potest: nimirum haudquaquam cunctis commodum esse, vt cibo parco vtantur, cum multo calore

calore natio praediti, multum quoq. cibum (vt ait Hippoc.) requirant. Accedit & illud, huiusmodi sententiam atq. phrasim illi comparem esse 6. epid. com. 4. tex. 28. Ἀγρυπνία ἑσπέρων, τὸ ἕδωρ βορρῶν, quam non alio modo interpretandam esse voluit Galenus, quam hanc veteres exponebant. Id itaq. statuatur, cibo parce vtentes neq. siti neque lassitudine vexari, quod facta modici cibi recta coctione atq. distributione, totius corporis partes irrigentur, alanturque: sicuti, qui nimio cibo vtuntur, in coquendo laborantes, simul sitiunt & veluti onere grauantur. Vnde male Lucretius in 4.

Nec refert quidquam quo victu corpus alatur,

Dum modo quod capias concoctum didere possis

Artubus, & Stomachi humectum seruare tenorem.

Male etiam Celsus in suae medicinae initio, semper multum esse edendum, dum modò cōcoquatur, consulebat. A siti ad labia in potus vsus & ipsa à natura excogitata transeo. Nam labeones inuenio veteribus appellatos, qui vtraq. labia tumida & prominentia haberēt: Broccos verò, qui superius tantum. In glossario vetere Brochus ὁ τὸ ἀνω χεῖλος ὡδ' ἠκός. Quare Plinium lib. 11. ca. 37. ita puto intelligendum, labra à quibus Brocci labeones dicti: Iam verò Broncos alios esse perspectum est, tum ex Nonio in voce Bronci, tum ex Varrone 2. de re rustica, qui ambo tam dentes prominentes & inflexos, quam eos, qui huiusmodi dentibus sunt, Broncos vocant: ob quod paulò infra apud Plinium vbi de equorum aetate ex dentibus cognoscēda loquitur broncitatem, non bronchitatem legendum puto. Simpliciter Plinij in eodem capite quin detegam facere non possum, qui dentibus ex eo virus quoddam in se probat, quod ex aduerso nudati, nitorem speculi hebetent. Etenim id minimè vlla virulentia faciūt sed quia vbi nudantur, halituosus spiritus ore, per dentium interstitia manans atq. speculo denso allidens, concrefcit, humorq. factus superficiei obducitur: vnde imagines minime purae amplius reddi possunt, donec humor ille detergatur. Illud verò ibidem obscure ab ipso scriptum est, cum ita ait. *Sed in felle nigro insaniae causa homini, morsq. toto reddito.* Nam bilem flauam incendio viscerum combustā atq. nigram redditam scio, & maniam & necem inferre: sed vt sola eius portio haec omnia facere apta est, sic minime tota vnquam cōburatur & atra euadat, sed forsan pro, toto reddito, voluit Plinius id intelligere, quod medicorum filij docent, nempe vomitus, & egestiones nigras esse exitiales, quanto sunt copiosiores.

H. Mercurial. Variarum

Locus Aristotelis explicatus de pinguibus corporibus.

Tertulliani locus declaratus de fungo aurium,

Et emendatus. De fungo lucernarum Cor

nary error. CAP. XIII.

Aristoteles quinto cap. eius libri quem de breuitate, & diurnitate vitae inscripsit, cum conditiones humidi illius quo vita uiuentibus prorogatur, proponeret, primo loco constituit eius firmitatem, ut nimirum difficile exsicceretur, atque ea propter *τὰ λιπαρὰ ἄσπτα*. id est pinguia putredini minus subiecta esse, cum aere quod minimè putrescit, plena sint, explicatissime subiunxit. Quoniam verò usu quotidiano compertum est, carnes quò sunt pinguiorè, eò celerius putrescere, ac ipsemet Aristoteles 2. de part. animal. cap. 5. animalia quae pinguescunt, citius senescere, atque subinde (quod Hippocrates quoque in Aphorismis memoriae prodidit) interire testatus est, interpretes magnò opere laborarunt, ut summum philosophum à falsi crimine vindicarent: sed neminem adhuc qui sit eius accuratè mentem assecutus, mihi legere contigit, itaque statuum est ante alia vocem hanc *λιπαρὰ*, qua usus est Aristoteles apud omnes probatos scriptores non quaeuis pinguia significare, sed ea tantummodò quae oleosam pinguedinem habent. id & ipsemet manifeste significauit, cap. 10. lib. 4. meteorolog. ubi cum fuligines *ἐν τῷ αἰθέρῳ*, nidorem verò *ἐν τῷ λιπαρῶν* manare dixisset, in fine tandem capituli ait, olei & oleosorum omnium esse nidorem, ut manifestum sit nomine *λιπαρῶν*, ab ipso oleum oleosaque corpora comprehendi. iam verò oleum nempe aere plenum à putredine liberum esse omnes illi sciunt quos simul etiam non latet, oleum ultra centum & plures annos durare, aliaque corpora sibi immersa imputria conseruare. Quòd si etiam arbores, quas oleosas Plutarchus 6. probl. 2. Sympos. & alij complures scriptores nominant, expendamus, ut est Larix, pinus, cupressus, cedrus, quis nescit omnium viuacissimas, perpetuò frondentes, minusque alijs putredini obnoxias esse, quin immo & oleam ipsam viuacissimam esse, ultraque ducentos annos durare Plinius exèplis propositis narrat in extremo ca. lib. 16. Cedriam quoque, quae est cedri arboris oleum, ut tradit Galenus 4. de simpl. med. à putredine corpora tueri omnes sciunt: ut facile à contradictione Aristotelem

Item vindicare liceat, si vbi pinguibus viuacitatem attribuit, de oleo-
 sis eum loqui statuamus: de alijs autem, quando pinguia facilè putre-
 scere atque mori scribit. Oleosorum mentione inuitor, vt hoc in lo-
 co aliqua proferam de fungo aurium, cuius meminit Tertullianus,
 cap. x. lib. de spectaculis, hunc in modum. *Tales enim cicatrices cae-
 stuum, & callos pugnorum, & aurium fungos à Deo cum suo plasmate ac-
 cepit.* Est itaque eo in loco fungus (vt ego puto) genus id tumoris la-
 xi, qui à Graecis vocatur ἦλος, siue clauus, seu abscessus, quique ficu-
 ti fit ab humoribus crassis in parte carnosâ collectis, ita quoq; fit ex
 contusa carne in ichorem pituitosum resoluta: huiusmodi namq. tu-
 morem in olea arbore, fungum vocari perhibet Plinius lib. 17. c. 24.
 quem puto imitatum Tertullianum vocasse fungum eum tumorem,
 qui dum loci circa aures vehementer percutiuntur, ex contusa car-
 ne, vel pituita eò attracta producitur, eò quòd mollitie tumida fun-
 gi laxitatem & figuram aemulatur, quo pacto forsan ibidem vocauit
 spongiâs Retiariorum. Nam & ob eiusmodi similitudinem homi-
 nes bardos & stupidos vocari à Plauto fungos, ab alijs pulmones
 scimus: quemadmodum etiam Virgilius vocauit fungos recremen-
 ta circa accensam lucernam, ad fungi formam concreta, vt irridere li-
 ceat Cornarium, qui in fine lib. 3. comm. med. turpiter existimauit
 Plinium lib. 18. cap. vltimo, & lib. 28. cap. 2. de huiusmodi fungis lo-
 quentem, de terrestribus fungis locutum esse, quasi illis veteres pro
 lucernarum ellychnijs vterentur, & de ijs sermonem faciat Plinius,
 quem etiam lippis notum esse potest, de recrementis circa lucernas
 concretescentibus verba facere. sed etsi haec de fungo aurium ad Ter-
 tulliani locum probari queant, illud tamen dubium esse potest, an au-
 rium legendum sit, quòd antecedentibus verbis instrumenta malo
 iungentibus minimè ea vox videatur commoda; vnde forsan loco,
 aurium, praestaret, rudium, legere: etenim constat ex Suetonio in
 Caligula cap. 32. & Lampridio in Commodò: gladiatores rudibus
 id est ligneis virgis depugnare consueuisse, quarum percussionibus
 fungos seu tumores inducere solitos fuisse, rationi consentaneū est.
 Nam Gal. quoq; lib. 1. de loc. affect. cap. 1. & Auic. p. 3. trac. 4. cap. 14.
 in fracturis capitis nasci fungos tradunt, quando membrana cere-
 brum cingens affecta est. Vt autem Athletae inter luctandum huius-
 modi fungos vitarent, auribus tegmenta adhibebant, quae Pausa-
 nias & Plutarchus Amphotidas esse vocata perhibent.

H. Mercurial. Variarum

De herba ad venerem faciente. De quibusdam venenis. Error Galeni de plumbi natura. Plumbum oculi vitium apud Plinium. Quid sit paralysis, & phthisis Tertulliano. CAP. XV.

Vi rerum Indicarum, & earū praesertim, quae orbe veteribus etiam non ignorato, sed à recentioribus saltem indicato, obseruantur, historias memoriae prodiderunt, inter alia referunt eas gentes herbae cuiusdam Amfiam appellatae vsu mirificè ad Venerem exercendā potentes fieri: quam qui existimarūt opij succum esse, eos longe à veritate recedere arbitror, quod Venus calore constet, opium autem frigidum sit. Sed cum animaduertam Theophrastum scriptorem naturae rerum insignem, cap. 20. lib. 9. de plantis fecisse mentionem cuiusdam Indi, à quo herba adlata tam esu, quam solo genitiliū tactu alios duodecies in die, ipsum verò etiam septuagesies venere vti praestabat, & indicam historiam esse veram, & Theophrasti aetate, & ab Indis nouiter detectis huiusmodi herbam mitti consueuisse puto. quod verò herbae genus esset, vt eo tempore minimè cognitum fuit, ita quoq; nunc ignorari non est admiratione dignum. Narrat idem Theophrastus propositi lib. cap. 15. & 16. tanquam rem nouam & ferè miram, inuentā esse venenosam radicē, quae diei spatio homines interimeret. Aliā verò esse apud Scythas, quae statim gustata interimat. At multò admirabilius est, quod Ioannes Len in calce septimae partis descriptionis Africae retulit nempe in Nubia venenum nasci, cuius si granam decem viris praebetur, quarta horae parte omnes interire, si verò vni tantum tradatur, statim mori, atq; illud vendi aureis centum pro qualibet vncia, vetitum autem esse illud extra regionem proferre. Neq; illud silendum est, cuius meminit Nicolaus Florentinus tract. 4. serm. 4. cap. 6. & trac. 3. eiusdem serm. summa 2. cap. 9. Franciscū Ordelaum Foroliuij patriae meae capitaneum habuisse veneni genus, quod solo odore mortem inferret, & quo supra cadentes prunas iniecto, omnes circumiacentes statim necarentur. Vtrum id metallum, vel quidpiam aliud esset, non est facile diuinare. Certè de metallis adijcere lubet, ipsorum naturā, atq; generationē ab Aristotele

tele 3. & 4. meteorol. traditam, Galenum ignorasse, qui praeterquam quod apertè illud de hydrargyro ingenuè fateatur, 9. de simpl. in plūbi tractatione satis apertè indicat, vbi cū in plumbo multam aquē substantiam, & aeriam, cum pauca terrea ponat, quis non videt, ipsum & philosophi rationibus, qui metalla omnia ex vaporibus humidis & siccis, ac propterea ex aqua & terra optime percoctis & commixtis constare ostendit, nec non sensui grauissimum esse plumbū non ob aliud, quam ob aquae & terrae copiam sine aere attestanti contradicere? Neque vero argumenta, quibus nititur Galenus vllō pacto absurdam huiusmodi sententiam confirmant, quod vel nugae sint plumbum augeri, & mole, & pondere sub dio positum, vel id si verum sit, ex eo proficisci, quod superficies plumbi ab aeris ambientis diuturna actione corrumpatur: cuius corruptionis merito pars terrestris, quae magis ab humida castigabatur, veluti valentior effecta maius de se pondus prodit, vt pari ratione etiam eos vehementer errare conspiciatur, qui argentum quod motu illo intestino agatur, aereum esse autumant, cā nihil aliud sit, quam succus aqueus, & terreus optime percocti atq; commixti, quibus inclusus arctissime aer, cum exire nequeat, perennem illum motum agit, etsi ob aquae, & terrae copiam grauissimum esse manifestè appareat. Caeterū quid sit illud oculi vitium, quod plumbum vocari, atq; molybdaenae herbae facultate curari memoriae prodidit Plinius cap. 13. lib. 25. nondum mihi satis compertum est, etsi in lib. illo Galeni nomine Isagoge inscripto, plus centum viginti oculorum morbos legerim: posset tamen aliquis suspicari, nisi vel locus mendosus sit, vel aequae morbus, atque herba ignota sint, forsā plumbum Plinio significare id genus suffusionum, quod coloris plumbei est, quodq; medici sanabile faciunt. Si enim molybdaena, vt nonnulli suspicantur, persicaria sit, ea sane discutiendi potestate mirifice valet, qua in curandis sine manu suffusionibus opus est. Oculi vitia mihi ad memoriam reuocarunt glossatorum Tertulliani lapsus, qui vbi 15. cap. 10. lib. de anima scribit, Paralysis mentem prodigit, phthisis seruat, existimarūt nomine phthisis oculorum aegritudinem ita vocatam intelligere. Nam paralysis, quae passim apud medicos partis alicuius corporis resolutionem significat, & in qua rarissimè mens offensa est, Tertulliano nulla alia est, quam apoplexia nuncupata, quae cum totius corporis paralysis, seu (vt Hippocratē, & alios appellasse monet Caelius Aurelianus, ac ipsemet Galenus secundo de symp. causis cap. secundo, appellauit) resolutio sit, proculdubio vt sensum, & motum ex toto aufert sic mentem prorsus perdit: paralysis verò nomen id quoq;

H. Mercurial. Variarum

antiquitus designasse, locupletissimum testem & Tertulliano paullo
vetustiore habemus Cornelium Celsum, qui c. 17. li. 3. monet sui
ipsius aetate etiam tum paralyfim significasse apoplexiam. Phthisis
autem vocabulū ita simpliciter prolatum nihil aliud quidpiam inue-
nio vnquam significasse, quā ex pulmonis vlcere, febre, aliave occa-
sione totius corporis cōsumptionem, in quo exitiali morbo corpus
paullatim deficere, mentemq. inconcussam seruari quotidiana expe-
rientia vberimē docet. Adijciam & alium Tertulliani locum, a do-
ctissimis correctoribus, & interpretibus minime animaduersum: is.
n. lib. de anima cap. 5 1. haec habet, vngues autem cum neruorū exor-
dia sint & c. vbi legendum esse exodia, ratio, & authoris scopus do-
cent, si quidem nullus est, vel mediocriter in rerum natura versatus,
qui ignoret neruos non ab vnguibus oriri, sed in eos desinere: vo-
cem autem (exodium) pro fine antiquis vsitatam fuisse certum est.
Nec minus miror eosdem interpretes dubitare quis fuerit Arius
eiusdem lib. cap. 5 4. commemoratus, quum non videatur dubium,
quin sit celeberrimus illae philosophiae Augusto adeo charus, & fa-
miliaris.

*De Melancholia Cicero notatus. De Veterno
Plauti notata quaedam. Quid fuerit su-
spirium quo laborauit Seneca*
CAP. XVI.

Cicero 3. Tusculanarū quaest. libro haec me-
moriae prodidit, *Graeci autem maniam vnde
appellent, non facile dixerim: eam tamen ipsam
distinguiamus nos melius quā illi. hanc enim in-
saniam, quae iuncta stultitiae patet latius, à furo-
re disiungimus. Graeci volunt illi quidem, sed pa-
rum valent verbo: quem nos furorem, melancholia-
m ipsi vocant: quasi verò atrabili solum mens,
ac non saepe vel iracundia grauiore, vel timore, vel dolore moueatur.* In
quibus primum licet mirari, quomodo tātus scriptor de maniae no-
mine illud ignoret, quod neque nesciant grammaticorū pueri, deinde
cur, dicat Graecos melancholiam vocare, quem Latini furorem
appellant. Hippocrates enim & reliqui Cicerone priores medici, tan-
tum abest, vt melancholiae nomine intellexerint furorem à Latinis
appella-

appellatum, vt potius apud ipsos *μαστα* nihil aliud sit, quam ipfissimus furor quod etiam glossae veteres satis aperte significarunt. Iam verò melancholia & mania, tamen vtraque delirium definiatur absque febre, id tamen interest, quòd melancholia à frigidis humoribus fiat, remissumque delirium sit: mania verò & vehemens mentis commotio & à calidis & acris humoribus efficiatur: quae omnia furori latinorum conuenire nemo nō intelligit, quamquam non inficior semel Hippocratem xxj. lib. sexti Aphor. maniam pro melancholia vsurpassē. Plautus in Menechmo introducit medicum vocatum, vt Menechmum curaret, qui priusquam eum adeat, senem interrogat, quo morbo is teneatur, num laruatus sit, an territus, num eum veternus, an aqua intercus teneat: Vbi nemo fere est, qui pro veterno lethargum non intelligat. Ego vero cū videam Cornelium Celsum vbi de lethargo agit potius Graeco vocabulo delectari quā veternum nominare, sit vt putem minimè à latinis sic eum morbum fuisse vocatū, & ideo pro veterno eam posse intelligi hydropis speciem. quae *ἀσπίτης* à Graecis vocatur, quaeque ab aqua intercute in eo distingui potest, quod licet à Celso omnia hydropis generae aquae intercutis nomine vocentur, tamen sic propriè videtur appellanda esse ea species, quae hypofarca dicitur, eo quòd inter carnem & cutem sit aqua collecta. Vel id si non placet, phthisim interpretari quoque licebit. Nam in glossis antiquis sic scriptū inuenitur. *ὑδρωψ. Intercus, aqualis, veternū, & rursus veternosus, Φθισμός ὑδρωπικός.* Festus etiam testatur Catonem veternosum appellasse hydropicum, vbi dixit. *Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.* Apuleius pro phthisi accepit li. x. hisce verbis: *Totumque corium veterno, atque scabiosa maciē exasperanti, & lib. x. vbi scribit. Furcifer iste venenum praesentarium comparare sollicitus, centumque aureos solidos offerens pretium me non olim conuenerat, quod aegrotō cuidam dicebat necessarium, qui morbi inextricabilis veterno vehementer implicatus, vitae se cruciatu subtrahere gestiret, nisi postremo hoc loco pro veterno potius torporem quendam interpretari lubeat, quemadmodum etiam plerosque optimos latinitatis auctores inuenio, eos veternosos appellasse, qui in agendis rebus seynes, quasi que somnolenti sunt. Sic enim Cice. veternū reipub. dixit, & Tertull. lib. de pallio: veternum segnitiem vocat hisce verbis. *At qui nullis vitijs adulor, nullis veternis parco,* & lib. de animal. cap. 18. *veternosum Platonis sermonē dixit.* In Eunuchō Terentius senem torpidum & segenem veternosum appellat. Plinius quoq. in initio cap. 17. lib. 28. clarè lethargicos à veternosus distinguit. Anhelitus difficultatē grauissimam, quam graeci*

H. Mercurial. Variarum

ὀρθοπνοίαν vocant, primus Seneca latino nomine donasse, eamque suspirium appellasse videtur 57. epist. quo deinde etiam in brutis vsi sunt veterinarij medici. sed cum is malum suum quod sic vocauit, intra horam desinere consueuisset tradat, certumque sit, orthopnoeam multò diutius protrahi, valde sum anceps, quae propriè illa fuerit aegritudo, nisi tamen dicere placeat fuisse quid em ipsissimā spirandi difficultatem, sed in ea suffocationis periculum haudquaquam plus hora durasse, quanquam & cordis palpitationem fortasse quispiam fuisse existimauerit quòd in ea non modo grauissima anhelandi difficultas, quasique suspiratio adsit, verumetiam suffocationis periculum vsque adeo praesentaneum, vt nisi intra spatium horae prorsus finiatur, omnino exitium adferat, *quis enim ait ipse diu expirat?* Cur autem medici morbum hunc mortis meditationem vocauerint, non satis assequor, nam qui id de philosophia scripsit, apte quidem locutus est, at de anhelitus difficultate, aut si mauius palpitatione cordis, in quibus vix cuiquam mens superest, idem asserere, praeter rationem & vsu esse videtur, vnde forsàn melius dixissent exercitationem, cum (vt in antecedentibus verbis ait Seneca) huiusmodi aegritudo nihil aliud sit quàm animam agere.

Quis sit panis lotus Galeno. Et aquaticus Plinio. Quid Scribonio lorum vomitorium. CAP. XVII.

Vis sit ἄρτος πλυτός seu panis lotus, cuius meminit Galenus v. c. lib. 1. de ali. fac. & alibi cum nuspiam ab ipso clarè indicatum habeatur, iure & de eo, & de ipsius apparatu à rectè faciendae medicinae studiosis nonnullis quaeri video. Nam eiusmodi panum haud fuisse certum quoddam genus, sed potius quādam communis iam constati praeparationē, phrasis & verba ipsiusmet Gal. abunde docere possunt. Siquidem τὸ πλυτὸν ἄρτον κατασκευάζειν, minime de eo qui conficiatur nouiter, sed qui iam pridem factus, quoquo pacto praeparatur accommodatè dicitur. Adhaec reddere panem minus nutrientem, minus obstruentem, ex terrestri aereum, leuem, & aquae instar suberis supernatantem, cuiusmodi loquitur Gal. nequaquam ei congruit, qui nouum componat genus panis, sed qui iam factum mutet, & paret, vt hinc persuasum habeam panem lotum fuisse certe eum, qui in communi habebatur

vsi,

vfu, at lotionē permutatum, ob eamque nouis & diuerfis conditio-
 nibus donatum. Verum qua ratione lauaretur, puto Orib. cap. vlti.
 lib. 4. collect. ex Antilli sentia docere voluisse, vbi monstrat, fieri cō-
 fueuisse ex medulla triticeī panis fermentati, atque hesterni, trita,
 deinde assata, atque tamdiu in calente saepiusque mutata aqua im-
 macerata, donec in tumorem eleuetur, ac totum fermentum euane-
 scat. Hoc quoq. Auic. Gal. seu potius Oribas. interpres lib. 2. tract. 2.
 c. 572. vbi de abluto pane loquitur, indicare voluisse videtur, et si il-
 lud minus exactè praestiterit, ac vel ab illius interprete non leuiter
 sit peccatum, cū Gale. aquae eiusmodi panem supernatare dicen-
 tem interpretatus sit, perinde ac dixerit in stomacho eum superna-
 tare. Hunc eundem esse panem aqua madentem apud Celsum c. xix.
 lib. ij. & apud Plinium lib. xxij. cap. xxv. vt existimem eo potissimum
 impellor, quòd imbecillimis edulij, hoc est minimum nutrientibus,
 quemadmodum Galenus, adnumerat, nec non leuissimum cibum
 faciunt. Itaque non obscurum cuius esse potest multum interesse
 inter panem lotum, & Parthicum, seu aquaticum à Plinio lib. xvij.
 cap. xj. commemoratum, cui si nostrū quodpiam panis genus aequi-
 parari potest, illud sanè erit, quod hodie pleraeque nationes, praesertim
 Germaniae maximè spōgiosum, & leuissimum parant, ac buff-
 fetum populari vocabulo cōplures Italici vocant: hic etenim ina-
 nissimus, & propterea leuissimus est, simulque ab ipso aqua trahitur.
 Horum duorum generum cur Athenaeus, lib. 3. dipnos. in prolixa
 illa panum propè omnium enarratione nihil meminerit. puto caus-
 sam fuisse, partim quia ignorauit vt noua, partim quia potius ad me-
 dicum, quam ad ipsum pertinebant. Scribonius Largus auctor an-
 tiquissimus, & à Galeno interdum citatus in suo de med. lib. veneni
 opij curationem tradens, vomitum faciendum esse mandat pinna,
 vel loro vomitorio: Quid autem fuerit lorum vomitorium, à ne-
 mine vsquam traditum mihi licuit haecenus inuenire: quae verò mea
 sit suspicio paucis docebo. Nonius Marcellus exponens quae fuerit
 nautea veteribus, cuius non semel facta est mentio Plauto, inquit eā
 fuisse aquam de corijs, vel quod est verius, aquam de sentina. Atque
 Festus eandem esse ait herbam granis nigris, qua vtuntur coriarij,
 sic vtramque vocatam vt vero simile est, à nausea, quae ab ipsis ex-
 citatur. Modo ex ambobus hisce scriptoribus colligo coria huius-
 modi aqua, & herba tractata, non minus atque herbam ipsam &
 aquam prae odoris, & gustus grauitate nauseam, & vomitum
 concitare potuisse, proptereaque lora ex ijs facta vomitoria es-
 se nuncupata, quòd instar corrigiae, & pinnae in os demissa,

H. Mercurial. Variarum

tetro illius herbae, & aquae odore ac sapore infecta vomitum facile cierent.

De ructu nonnulla notata. De vomitu Plinij error.

De singultu Aristoteles notatus. CAP. XVIII.

Aristoteles xxxiiiij. probl. sect. x. solum hominem eructare, iumenta verò crepitum ventris edere, cornigera, & aues neutrum facere causis cuiusque additis apertissimè docuit, quod si verum est, mirari possumus, cur Columella cap. vj. lib. vj. & Vegetius lib. veterinariae iij. cap. iij. omnia ferè à Columella verbotenus mutuatus, dixerint inter alia signa bouis cruditate ventriculi laborantis esse crebros, quos emittit, ructus: nisi dicere placeat vel sonitus, quos faciunt crudi boues, nequaquam veros esse ructus, sed similes, vel Aristotelem intellexisse de ijs, quos alioqui sana corpora edūt, Columellam verò & Vegetium de morboſis esse locutos, quasi belluae dum sanae sunt, nunquam ob rationes ab Aristotele adlatas ructent, sed vnus homo. Illud & hoc loco notare placet, quod scriptum est à Galeno in com. ad iij. lib. Hippocratis *ἡ δὲ διὰ τὸν οἴον* nimirum ad prouocandos in flatuosa ventriculi aegritudine ructus, Sabinum Hippocratis interpretem mandasse, vt ex vase oris angustij potetur, quod quaraione moueat ructus, non est facile intelligere, nisi sit, quia qui ex vase huiusmodi potant, frequenter oesophagum & laryngem moueant, vnde ventriculus quoque aliquo pacto motus flatum expellat: vel quia sic bibentes diu in hauriendo spiritum contineant, ob quod calor & expultrix facultas excitata flatuosos halitus vehemētius extra propellant. Quoniam verò ructui non prorsus dissimilis vomitus est, licet hoc in loco Plinij erratum indicare, qui lib. xj. cap. xxxvij. de intestinis sermonem faciens, canes scripsit ea habere superna parte latiora, inferna autem angustiora, & propterea solos inter bruta vomere, quia repleto propter angustias supprimitur cibus, quod accidere non potest ijs, quorum spatiosa laxitas in inferiora transmittit. Nam praeterquam quod Columella, Vegetius, alijque veterinarii, & sues, & iumenta vomere docuerunt, quotidiana etiam experientia mōstrat, feles domesticos frequētissimè vomere ne Aristotelis à quo Plinius discere poterat, testimonium producam, qui non solum libro de hist. animal. viij. cap. v. hyaenam scripsit canes aliaque animalia venari hominis

hominis vomitionem imitando, verum etiam in fine lib. ix. de histo. animal. scripsit, ea animalia esse fluentioris alui, quibus crura longiora sunt, ad vomitum autem propensiora, quae latum pectus habent, idque tum in quadrupedum genere, tum in auium, tum etiam in hominum ita esse magna ex parte compertum haberi. Vomitus non prorsus absimilis motus est singultus, quem esse oris ventriculi peculiarem passionem nemo medicorum ignorat, ut valde deceptus sit Galeni interpretes quidam, cum lib. ij. de Sympt. causis vocem *κατὰ σπύλα* interpretatus est, secundum gulam, non autem secundum os ventriculi, quemadmodum antiquus interpretes transtulit, quare nisi dicamus Aristotelem pro singultu non hunc affectum, sed alterum & pueris, & mulieribus plorantibus familiarem intellexisse, de quo latini scriptores creberrimè loquuntur, ut Catullus.

Frigidulos vdo singultus ore cientem

Sanè pueriliter errasset, cum xxij. partic. prob. id est dixerit, in partibus spiritui trahendo dicatis singultum oriri, qua de alibi etiam vberius sum locutus.

An veteres habuerint ocularia. Quid Galenus tractauerit in libro: an grammaticus possit esse criticus?

Loca Plinij & Seneca dubia. CAP. XVIII.

Locus est omnium artium conditio, ut quod olim dixerit Aristoteles in Rhetoricis, fore ut in dies veterum artificum inuentis noua adijceretur, id quotidie & in medicina, & plerisque alijs conspiciamus. Nam ocularia vitrea vulgo nuncupata, quibus hebetes visiones mirificè homines adiuuant, certum est veteribus omnibus ignota fuisse, quādo non solū prisci medici, aut perspectiui, ad quos maxime eorum facultatem cognoscere pertinebat, nihil de ipsis memoriae prodiderunt, verum etiam nullus alius scriptor reperitur apud antiquos, qui huiusmodi instrumenti debilem visum habentibus vsque adeo necessarij, vtilis, ac tempestate nostra vulgatissimi, vllam fecerit mentionem. quo vno argumento uti soleo aduersus Thesaurorum latinorum confarcinatores, qui conspicium, siue conspiciillum apud Plautum idem esse quod ocularia nostra persuadere conati sūt; praeterquā enim quod minimè rationi consentaneum est, id instrumentum, si antiquitus inno-

H. Mercurial. Variarum

innotuisset, medicos in primis in curandis visionum debiliū affectibus debuisse tantum remedium alto silentio praeterire, neque etiam perspectiuos similium affectuum rationes silere; est & Nonij testimonium, qui conspiciillum appellatum docet locum, vnde aliquid clanculum conspici posset, quem fieri consueuisse vitro obductum, per quod videre, & non videri liceret, vt nunc in fenestris frequenter vsurpamus, mihi veri simile fit, atque hunc in modum forsā intelligendus est Plautinus locus, vbi haec verba scripta erant; Cedo vitrum, necesse est cōspicilio vti. Quanquam autē instrumentum vitreum oculis infirmis accōmodatum antiquis medicis ignoratum fuisse tutò asseram, haudquaquam tamē ita nouum inuentum est: vt prorsus auorum nostrorum parentes illo caruisse existimem, cum & Gordonius, qui paulò minus abhinc tercentis annis claruit in cap. de visus debilitate, necnon Guido Gaulliacus ipso quinquaginta annis iunior eodem in cap. oculariorum, quae senes ad conspiciendas minutas litteras adhibent manifestè meminerint. Galenus eo in libro vbi de proprijs commentarijs tractationem habet, inter alios adnumerat vnum hoc titulo. *Εὐδωτάτης κερτικὸς ἐναὶ καὶ γερματικὸς*. Curiosi verò nimis quam par sit rerum Galeni dubitare solent, quidnam ab ipso in eo librò disputaretur, iccirco vt his quoque aliqua ex parte satisfiat, sciri opus est, Galeni tēpestate Pyrrhonicam sectā magnopere viguisse, atque ob id eū multa ex eiusce generis doctrina deprompsisse, quemadmodum inspicere licet, si quis in ipsius monumentis diligenter sit versatus. Iam verò, vt est apud Sextum Empiricum lib. j. aduersus Mathematicos cap. 7. grammaticum à critico differre putatum est, haud secus atque ministrum ab architecto, cū criticus omnis logicae peritus haberetur, grammaticus vero linguarum interpret; quoniam autem complures (vt idem Sex. docet cap. viij.) tribuebant etiam grammatico posse considerare; quae sunt in poetis, & alijs scriptoribus, dum interpretantur obscura eorum dicta, simulque iudicare quae sunt bona, & mala, quae germana & sincera, quaeque adulterina, ea propter verisimile videtur Galenum ibi disputasse, vtrū hoc sit verum posse grāmaticum hoc agere, an potius ad criticum pertineat. Multa sunt à scriptoribus memoriae mandata, quae cū ratione euidenti careant, firmaque experientia ijs minime attestetur, mihi semper suspecta fuerunt; Ex quibus duo hoc in loco commemorabo, vt lectores cogitent, an ipsi vel rationem, vel experimentum pro ipsis inuenire queant. Vnum est, quod scribit Plinius, serpentes vbi hominem percusserint minimè amplius à terra recipi: alterum est à Seneca proditum

tum lib. nat. quæst. ij. cap. xxxi. & liij. nempe animalia venenosa, vbi à fulmine tacta sunt, verminare, eum prius nunquam vermes faciāt, & vinum à fulmine congelari, cumque ad pristinum statum redit, si poterit ab homine, eum dementare, & exanimare. Scio enim mira esse quæ faciunt fulmina, sed cum maxime calidū & ficcum sit, quo modo congelare vinum possit, facile probari non potest.

Homines lupos, et ex foeminis mares fieri quo modo verum sit. Quid sit mori per sapientiā apud Plinium. alius Plinij locus indicatus. CAP. XX.

¶ Si Herodotus in Melpomene Neuros populos quotannis lupos fieri, ac deinceps homines redire sese credere neget. Platoque vij. de Repub. fabulam esse fateatur, qua confictum est Lycaonem & Parrhasium Arcadas in lupos degenerasse, id tamen cum plerisque auctoritatis magnæ scriptoribus Póponio Mela, Solino, Eustathio, Varrone, Pausania, Plinio, Ouidio, Agellio, Aufonio, Augustino, tum de Neruorum gente, tum de alijs inueniam proditum, vt in hanc sententiam veniam, huic adeo decantatae narrationi, aliquid vero simile esse coniunctū, nimirum eiusmodi homines & gentes ea melancholice specie laborasse, quam medici graeci lycantropiam, barbari & latini insaniam lupinam appellāt, quæ, si interdum aliqui tententur, ira sese lupos esse imaginantur, vt sylvas oberrent, nocte vagentur, clament, percutiant, aliaque luporū opera edant, quibus vulgares inducti, postmodum eos esse lupos factos verè existimarint. Nam populum vniuersum potuisse, nedum priuatos homines aliquo vel vitio aeris, vel victus prauitate, humores es tetros melancholicos statis tēporibus colligere, atque ijs demum in corpore efferuescentibus huiuscemodi symptomata incurrere, minimè rationi atque experiētiæ dissentaneum est, cum alioquin proditum sit, in quadā Galliae prouincia virgines pene omnes quodam melancholico furore raptas sese in aquas praecipites dedisse, ac extinctas esse. hunc quoque morbum fuisse illum, quo Nabucdonosor rex fuit septem annis vexatus, forsitan absolum non videbitur, si cuncta illius symptomata cum hoc conferantur. Neque minus credere licet, quod a multis, & praesertim a Plinio lib. ij. ca. iij. scriptū est, qui sese in Africa quandam inter nuptias

HI. Mercurial. Variarum

nuptias ex femina statim marem effectum vidisse testatur. Mulieres enim instrumentum quoddam virili mentula paulo minus, at certè non dissimile a natura fortitas esse. quod latens foemineo sexui nihil immutet, nimum vero excrescens foras extuberet, atque magnam in omnibus actionibus mutationem pariat, anatomicorum filij & sciunt, & aperte affirmant. Verum Hippocratem huiuscemodi sexus mutationem (quod aliqui male conscij putarunt) voluisse significare, cum in fine lib. vj. epid. Phaetufae Pythæi vxoris, nec non Namyfiæ Gorgyppei coniugis corpora virilia effecta esse, pilosque ac barbam emisisse scribit, tantum à vero abest quantum verissimum est huiuscemodi conuersionem solis virginibus contingere, atque tum dumtaxat, cum menses profluere, & libidinis aestus incēdere (cuiusmodi commemoratae ab Hippocrate iam vetustiores & diu nuptae haud quaquam erant) incipiunt. Voce enim *ἡδ' ἐξ ἄλλῃ*, non solum 6. Epid. verum etiam in lib. de articulis, atque alibi vsus inuenitur Hippocrates, non cum mutationem sexus, sed corporis ad robur & virilitatis profectum indicare intendit. Quod verò putant ad huiuscemodi sexus commutationem confirmandam valde conferre quarundam plantarum inter sese cōmutationes, a Theophrasto in primis, atque alijs rei rusticae peritis propositas, in eo quoque mirificè hallucinantur, quia etsi demus (quod tamen Theophrastus apertè nuspiam docet) lolium in triticum mutari quemadmodum contra in lolium mutatur triticum, attamen longe diuersa ratio est, cūm plantis id contingat ob semen, quod vel nutrimento, vel loco, vel aere mutatum vim generandi minime amittit, sed infirmiore acquirit perinde ac semen virile in vtero feminae alteratum, loco maris feminam, vel etiam dissimilius aliud atque mōstruosum genus producit, neque enim videre est vnquam triticum natum in lolium, aut sylimbrum in mētā degenerasse: vt multo minus id de animalibus, atque adeo ipso de homine huiuscemodi fabulas confingere liceat. Insaniae mentio mihi ad memoriam reuocat Plinij locum non admodum intellectu facilem ijs, qui medici non sunt, nam lib. 5. ca. 51. scribit esse aliquem morbum per sapientiam mori: quod an ludens, vt saepe solet, an serio dixerit, interdum dubitauī, cum phrenesis, de qua locutum cum puto, minime sapientia, sed potius desipientia, atque infania mortem adferat: dictam vero sic docuerit Plato in Timaeo, quod a septo transuerso nomine *φρενῶν* antiquitus vocato originem ducere crediderint veteres, atque iccirco eo affecto, vbi mētis sedem ponebant, sapientiam tolli. Porro de phrenesi verba facere Plinium satis clare indicant subsequētis capitis initio adscripta
verba,

verba, vbi sapientiae aegritudinis signa referens, fimbriarum curā, & stragulae vestis plicaturas, quae omnia medici phrenitidis signa faciunt, praecipue cōmemorat. At quid existimandū est de eo, quod idem auctor ex Aristotele prodidit memoriae cap. xvij. lib. ij. nimirum nullum animal. nisi aestu maris recedente expirare, obseruatūque id multum in Gallico oceano, & dumtaxat in homine cōpertum, vix enim, imo ne vix quidem induci possum, vt existimem Aristotelem philosophum maximū rem vsque adeo a ratione, & vsu alienā proposuisse. Equis ignorat qualibet hora, vel potius quolibet diei & noctis momēto animalia bruta, atque homines interire?

Nicander emendatus & explicatus, De Tumoribus Pedum prae fame. Hesiodus, Aristoteles, Plutarchus notati, Lex Ephesiorū de exponēdis filijs. CAP. XXI.

Thenaeus in ijs de coronis fragmentis, quae Cantheri studio graecè edita habemus, ex Nicandro nonnulla proponit, quae cū apud ipsum poetam legere nō liceat, quibusdā dubitandi occasionem praebent. Inter caetera autem est carmen hoc: *σὺν δὲ καὶ ὑψίστῳ Πανὸς μένος* &c. quo non est manifestū satis quid docere voluerit. eruditissimus enim Dalechāpius

in suis laudatissimis ad Athenaeum adnotationibus, pinū ijs verbis à Nicandro significari arbitratus videtur. sed vt ab eius sententia discedā, ea ratio me hortatur, quòd ibi Nicandrum non de arboribus, sed de coronarijs tantum herbis sermonem instituisse apparet. Itaq; primum sic scribendum literula mutata puto: *σὺν δὲ ἔϋψίστῳ Πανὸς μένος* id est simul autem & altus Pani stimulus. Pro stimulo autem panis satyrium herbam Nicandrum intellexisse pro certo iurarem. Primum quia haec inter coronarias non ignobilem locum semper habuit: Deinde quòd Satyri, quorum veluti princeps Pan fuit, libidinosissimi cū ab omnibus definiantur, atque satyrium id nomē sit adeptum, quòd ad libidinem excitandam magnopere valeat, ipsum panis stimulus apposite & venustè à Poeta videtur appellatum. Hesiodus in libro *ἔργα καὶ ἡμέραι*, praeeptum dat agricolis vt diligentes sint, ne hiemis ocium eos egenos & pauperes inueniat, neue ob famem crassum pedem comprimāt digito, nam ijs (de quo etiam cap. iij. nonnulla diximus) qui diutina fame sunt detenti, pedes intumescere etiam Arist. docuit v. probl. sec. in cuius euentus reddenda

Mer. Var. Lec.

S causa,

H. Mercurial. Variarum

causa, cum philosophus totum illud consumptioni & colliquationi corporis tribuendum esse simpliciter dixerit, Plutarchus, vt perhibent Moscopulus atque Proclus in comm. ad Hesiodum, multo explicatius causam eandem proposuit, dicens calorē nostrum vt perdurare queat externo egere alimento, quod vbi non fruitur, corpus consumere, atque ipsius aliquid attrahere, cumque prae imbecillitate attractam materiam conficere totam nequeat, partem crudiorē in pedes delabi, sicque eos tumidos & reliquū corpus tenue reddi. Addit Proclus quiddam apud neminem forte hactenus obseruatū, legem fuisse in Epheſo, quam cap. iij. ad verbum proposui, vt nunquam patri liceret filios exponere, nisi prae fame ipsis pedes crasse fierent. Nam olim apud varias gentes in more erat cum alendis filiis non sufficerent, vt aliquot ex ijs in vijs cuilibet capiendos exponerent: quemadmodum etiam nunc Barbarae gentes non desunt, quae omnem penē humanitatem exutae, filios haud secus atque agnos veterum more vendunt. est quoque lex in Cod. de patr. qui fil. distr. vbi propter egestatem, & victus gratia patribus filios vendere permittitur.

Cur Hecticarum febrium non meminerint Veteres, error Galae detectus. Aestates quid Plinio sint, & de vlcere rotundis. C A P. XXII.

Vt Veteres siue Graeci, siue Latini vsque pene ad Galeni tempora hecticarum febrium non meminerint, plerisque mirum videri posset, eo maxime quod Hippoc. quē nullus morbus latuit, & tanto minus vulgati ac frequentissimi, cuiusmodi est hectica, nullibi mentionē fecisse reperitur: ego verò semper existimaui, cum febres hecticae à putridis plerumque originē ducant, ac dum inchoant, ipsarum naturam ita sapiant, vt Athenaeus in hoc à Galeno, si diariae excipiatur, probatus, voluerit febres omnes esse putridas, ab ipsis ea minimē discretas fuisse: vbi verò iam consumatae sunt, sub *φθισως* siue tabis nomine comprehendisse. licet enim propriē *φθισις*, siue *φθον* corporis consumptionem, pulmonis vlcera consequentē Hippocrati significare soleat, cōmuniter tamen quaelibet insignis corporis emaciatio ac consumptio, hic quoque apud graecos vt apud latinos Tabes nuncupatur. Idque tum ex

libro de nat. hum. & ex libris de morbis cuiq. compertū esse potest, tum etiā ex Festo, qui Tabem dicit esse vocatam aegritudinem omnē, quae corpus tabescere faciat. Hoc autem si perspectum habuisset eruditissimus Gaza, haudquaquam tentasset apud Aristotelem sect. 19. problem. 37. loco vocis, *ευεπτικοί*, substituere vocem, *επτικοί*, sed potius iudicasset omnia haec verba *διὸ οἱ επτικοί* siue *ευεπτικοί*, esse purū glossema textui ab ignarō scriptore insertum, aut certe aliam aptiorem corrigendi eum locum rationem inuenisset. Et quoniā Aristotelis problematum incidit mentio, aliam in ijs Gazae oscitantiam adijcere placet. Arist. enim 33. prob. sec. 15. haec verba habet: *ἄπο λουφῶσι δὲ μάλλον ἢ πᾶρνωται, καὶ ἐπέυγονται καθύδοντες ἢ ἐγρυγοράτες*, quae verba Gaza transtulit perinde, ac Aristoteles dicat dormientes magis eructare quā vigilantes, quod nō modo experientiae planē contrariū est, verū etiā Aristoteles in subsequenti- bus v̄erbis ea de re nihil dixit. Vnde puto, vt sententia vera sit, ita interpretādum esse, emittunt magis crepitus, quā sternutant, & eructent dormientes quā vigilantes, Quod antiquus etiam interpres, qui cūcta ad verbū transfert, optimē intellexisse videtur, vt ob hoc, quod Aristoteli in lectionibus de puerorum morbis cap. de nausea & vomitu, vitium tribuebam, nunc soli Gazae adscribendum esse compererim. Plinius lib. 28. cap. 12. cum docet fimum vituli cum oleo & gummi manu subactum, emendare aestates quātum ipse puto, eas cutis desquamationes, aut cocturas à populo alicubi vocatas intelligit, quae aestate pueris potissimum oboriuntur, quaeque ab Hippoc. 3. aphor. 21. *ἡ δὲ ῥόα*, à latinis sudamina, & à Polluce *ἐξανθήματα θερινά*, id est papulae aestivae nuncupantur. Nam Plinium, qui circa rerum appellationes saepenumero lasciuere solet, minime mirandum est huiusmodi vocibus vsū, aut potius abusum esse, alioquin latinitatis non malum authorem, sed illud magis inquisitione dignū est, Vtrum Vlcera rotunda difficilia sanatu sint, quemadmodū Hipp. lib. de vlcerebus, Alexander 1. probl. 91. & Cassius probl. 1. docuerunt, dubitari posset. siquidem secus experientia docet, neque valet quod haud quaquam sponte curentur, sed excidere ea oporteat, vt sanitatem consequantur, siquidem inter alia id exploratissimum est, vlcera caeteriorū rotunda quantunuis lata atque profunda, non multo negocio, sed sponte, & sine vlla noua excisione coalescere, simulque ad consumatam cicatricem perducī.

821 H. Mercurial. Variarum

Locus Caesaris de Impubertate cognoscenda examinatus. Alter Mosis de Virginitatis signo notatus.

C A P. XXIII.

Julius Caesar vj. de bello Gallico lib. vbi Germanorū narrat mores, inter alia scribit, apud eos, qui diutius impuberes māfissent, maximā tulisse laudem, quod sic statura, vires, neruiq; alantur, & confirmentur. Addit subinde haec verba. *Intra annū verò vigesimum foeminae notitiā habuisse in turpissimis habent rebus, cui rei nulla est occultatio, quod promiscue in fluminibus perluuntur, & pellibus, aut paruis rhenonum tegumētis vtuntur, magna corporis parte nuda.* In quibus verbis nonnulla sunt quae tanquā obseura discussione digna sunt. Primū enim facile cognitu nō est, quomodo in pubertate, seu pilorū circa genitalia priuatione, statura alatur, viresque & nerui confirmentur, vt propterea impuberes sint cōmēdandi, siquidem illud naturae opus est, nec homines à rebus naturalibus vllam merentur laudem, sed ab ijs, quae in ipforū sita sunt potestate. Adhaec pilorum generatio vti nec staturam nec vires minuit, sic ipforū nuditas, minime ad augendum robur valere quidquā potest. Praeterea quomodo qui ante vigesimum aetatis annum foeminarum consuetudinem habuerint, cognosci valeant, aut ob quotidiana & communia balnea, aut ob corporis integumētorum breuitatem decernere non est adeo tutum; Nisi de primo dicamus quemadmodū nonnulli, apud Caesarem eos appellari impuberes, qui nulla adhuc venere sint vsi, quod tamē à sermonis, vsitata Caesari proprietate longe recedit. Putaui quandoque ita esse legēdum. Qui diutissimē impuberes permanserunt, maximam inter suos serunt laudē (hoc alij staturam, alij vires, neruosq; confirmari putant.) Intra annū vero vigesimum foeminae notitiā habuisse in turpissimis habent rebus: cui rei nulla est occultatio &c. quasi impubertas cognoscetur dū promiscue lauarētur. Sed si pro impubertate pectinis glabritiē intelligamus, poterit quidem quadrare, quod sic cognoscatur, at minimē ipsi conuenit, vt alat staturā & vires. Quod si à venere abstinentiā significet Caesar sub impubertatis nomine, illud certe ad alendam staturam & vires efficacissimum est, cum venere corpora enervari cōpertissimum sit, verum tamen haudquaquam clarum est quomodo cognosci possit inter lauandū. Itaque scire oportet, maximam partem

partem eorum, qui primùm cum foeminis concumbunt, id ligamentum quo glandi praeputium cōiungitur frangere, ac ob id summum glandis aliquantisper detectum semper manere, ita vt conspicientibus quibuscumque non admodum attente, etiã appareat, quod minimè in veneris expertibus videtur, quippe qui glandem semper obtectam praeputio gerant. Hoc tamen nõ in omnibus perpetuum, sed in plerisque est, cum aliqui etiam inueniantur, qui nunquam ligamentum illud fretum vocatum vsu veneris rumpant, semper autem verum sit eos qui glandem detectam habet; (nisi sint more Iudaeorum recuti- ti) venerem esse expertos. Ergo impuberes, hoc est nullam venerem expertos, hac ratione, vt ego puto, veteres Germani à foeminarum notitiam habentibus dignoscebant, atque seram in iuuenibus venerem (quod ait quoque Tacitus in lib. de moribus Germanorũ) magno- perè commendabant. Huic rei non dissimilis altera occurrit, satis & ipsa lubrica. Nam sapientissimus Moyses, quod 22. Deuteron. literis cõsignatum habetur, vt nonnullorum audaciam retardaret, qui virginitatis antea violatae vxores falso accusantes, eas repudiare iniuste tentarent, sanxit, si quis hoc apud Iudices ageret, parètes accusatae mulieris signa primi concubitus obseruata proferrèt, quae si vera inuenirètur, mulier innocēs liberaretur, maritusque plesteretur, contra verò si signa falsa essent, mulier lapidibus à proximis caederetur. Caeterum hac in re illud quaerendum est, quaenam sint ea signa, quibus virgo probari possit. Nam scio plerosque sentire, membranam illam hymenem vocatam primo concubitu effractam, sanguinem profundere, quo deinde tineta linteamina atque indumeta, virginitatem tunc tantum violatam testari possunt. Atqui hoc minime firmũ videtur, quemadmodũ in lege vique adeo graui necesse esset, quoniam saepe vsuuenit, vt vel propter aetatem flaccida reddita hymen absque sanguinis effusione prima venere rumpatur, vel paulatim longo placidi coitus vsu, lōge lateque sine vlla effractione dilatata consumatur. quemadmodum ex anatome ipsa conspicitur, alas vteri vocatas in virginibus saepenumero absque vlla intermedia membrana cohaerere, ac ob id primo cōgressu arctas illas vias esse, quae paulatim deductae nullum sanguinem profundunt. Imo vero etiam defloratae mulieres huiusmodi ficta sanguinis profusione, sese non raro tanquam virgines imprudentibus iuuenibus vendicare consueuerunt, vt vndique appareat, signum a linteaminibus sanguine maculatis sumptum valde infirmum esse. Quare cum nullum virginitatis certum & irrefutabile signum haberi queat, dicendum est omnibus alijs minus incertum haberi, quod a cruentatis

H. Mercurial. Variarum

indumentis capitur, ac propterea istud licet non ita firmum Moyse
recipere voluisse, ne penitus hominum prauitati licentia in innocen-
tes peccandi concederetur.

*Quae sit smyrna medicorū apud Arist. Alter ipsius lo-
cus notatus de auribus & ulceribus. CAP. XXIII.*

Arist. 12. problem. sect. 1. rationem quaerens
ob quam suffituum odor melius quodam de-
bito interuallo, quam propè sentiatur, totam
odoris ipsius vim temperamento, quod ab
aere suscipitur tribuēs, in exemplum adducit
medicorum myrrham; Quam sentētiam Pe-
trus Aponensis exponens, myrrham huius-
modi locum aliquē fuisse videtur existimasse,
vbi res odoratae, cuiusmodi muscus est reponerentur, quasi vbi hu-
iusmodi locus aperitur, proximè non percipiuntur odores, quippe
qui in aere nondum extenuati ac depurari sint. forsan autem in eius-
modi opinionē lapsus est Aponensis, quod ignoraret *σμύρνη* apud
graecos nihil esse aliud, quam myrrham à latinis vocatam, esse enim
locum vllum aut vas ita antiquis vocatum, haecenus reperire mihi
non licuit. Sed huiusmodi peccata atque etiam maiora committere
solet barbarus scriptor. Itaque persuasum habeo, Aristotelem de
nulla alia re fuisse loquutum, quam de ipsa myrrha, quae apud ve-
teres inter odoramenta & praesertim quae sufficiuntur, semper pri-
ma tum tenuit, adeo vt Athenaeus. 15. dipnosop. testetur nomine
myrrhae cuncta vnguenta Aegyptijs esse appellata. Plurarchus etiā
in fine lib. de Iside & osiri, scribit Aegyptios consueuisse meridie
myrrhae odore vti, quod tunc aer grauibus vaporibus à solis attra-
ctione imbutus insigni myrrhae odore emendetur. Caeterum cur
Arist. dixerit *ἡ σμύρνη τῶν ἰατρῶν*, id est quod quaeritur, nam ita sen-
tio, sic vocatam esse ab Arist. eam quae stacte dicitur, quamque me-
dicis contra morbos plerosque vſitatam fuisse nemo ignorat, Quo-
niam vero, vt narrat Theophrastus in libello de odore, duplex erat,
alia pura, alia balanino oleo confecta, priorem siue sponte fluentem,
siue ex myrrha tusa expressam intellexisse non dubito, nempe quae
sui crassitie minime propè ita olet, quemadmodum vbi extenuata
aere remotius odoratur, vt ob id scribat quoq. Theophrastus, myr-
rham ad fundendum odorem gratum, moderato igne tractandam
esse.

esse. Idem Arist. 32. part. probl. 7. quaerens causam, cur sinistra auris pertusa citius ut plurimum, quam dextera coalescat, siue ut vertit Gaza compagnetur, inquit ideo fieri, quia humidior & calidior est, humidiora verò & calidiora corpora vulnerata citius curari ostendit exemplo plantarum renellarum, atque aetarum, in quibus iuvenes citius ad curationem perducuntur, quam senes. In qua sententia duo sunt quae offendunt, alterum est partes sinistras esse calidiores & humidiores, nam si rem ipsam expendamus, aequè ambae partes sunt constitutae, ut nullum huiusmodi discrimen esse posse videatur. Si etiam quid Hippoc. hac de re sentiat cogitemus, is initio lib. de sacro morbo, videtur potius dexteram partes calidiores constituere, quod vasa ampliora habeant. Alterum est, an verum sit corpora senum aegrius a vulneribus curari: siquidem quae sicca sunt corpora multo citius ab ulceribus liberari conspiciuntur, imo hac ratione dicebat ipsemet Aristot. ulcera eorum, qui in mari versantur cito sanescere. nisi pro Aristotele dicere placeat. sanari vulnera interdum per generationem carnis, interdum per simplicem unionem, atque ad illam curationem corpora calida & humida valere magis, ad hanc vero sicca, sed saepius in hoc peccauit Aristot. ut dixerit ulceribus humida conuenire: quemadmodum p. problem. 49. et si ibi pro, υγροῖς, legendum esse ξηροῖς dictionis ipsius ratio postulare videatur.

Pulcherrimus Plutarchi de Purpura locus, nunquam antea à quoquam examinatus, & diligenter explicatus. C A P. XXV.

Plutarchus in Alexandro cum Sufis captis, eum regem ingentes thesauros comperisse dixisset eosque connumerare pergeret, haec, scripta reliquit. ἡ πικρὸν ἐ πορφύρας ἑρμιονικῆς ὄρεθλιῶν τάλαντα πεντακισχίλια, συγκειμένης μὲν ἐξ ἐτῶν δέκα δρόμων δρακοσίω, πρόσφατον δὲ τὸ ἄθος ἐστὶ, καὶ νεαρόν φυλατῆσης, αἴτιον δὲ τίτι φασὶν εἶναι τὸ τὴν βαφὴν δὲ μέλιτος γίνεσθαι τῶν ἀλεργῶν, διὲλαμν δὲ λούκῃ λούκῶν, καὶ γὰρ τῶν τε ἴσον χρόνον ἐχόντων τὴν λαμπρότητα καθαράν, ἐ σίλβουσαν ὄρεσθαι. id est, ubi narrat etiam Purpurae Hermionicae inuenta esse quinque millia talentum, compositae quidem iam annos ante centum nonaginta, sed recentem adhuc storem esse nouum seruantis. Causam autē huius serunt esse, quod tinctura melle fiat

041 H. Mercurial. Variarum

punicearum, oleo vero albo candidarum, quippe quarum aetate pari splendor purus & fulgens conspiciatur. Ex quo loco a nemine fere animaduerso dubitari video, quatenam esset illa purpura; quo pacto melle facta esset, cum huius apud nullum alium auctorem mentio habeatur, demum quae fuerint candidae purpurae oleo albo integrae conseruatae. Fuisse non pannos, lanam, aut sericum purpura tincta, sed ipsamet purpurae substantiam, adducor ut credam, tum quia tanto tempore fuisse conseruatam eiusmodi materiam non adeo verisimile est, tum quia in conficienda purpurae tinctura; neque Seneca, neque Plinius, neque Pollux, neque Cassiodorus, qui eius conficiendae rationem diligenter persequuti sunt, nec alius auctor, mel usquam commemorarunt. Praeterea ex Cassiodoro colligere licet primo lib. var. epist. 11. consueuisse contusa & simul coaceruata conchylia sex menses absque alio mangonio integra seruari: Neque quomodo lanae aut serico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accommodari queant, facile video, cum proprie id nomen succo illi purpurarum ab omnibus scriptoribus tributum inueniatur, ut iure quoque idem βαφν, siue tinctura ab ipsomet nuncupatus sit, quod illo solo tingentur cuncta, quibus siue sponte siue artificio inhaerebat, sic enim Apollodorus apud Athenaeum. lib. 3. Βάμμα eundem succum appellasse inuenitur. Itaque res quantum ipse iudico, hunc in modum sese habet. Conchylia siue purpurae, aliae erant puniceis, aliae candidis corticibus tectae, nam sese candidas habuisse Gesnerus testatur, utraeque tamen eundem succum ab Aristot. lib. 5. de hist. anima. cap. 15. Plinio lib. 9. cap. 36. & Plutarcho florem nuncupatum emittebant: captae igitur purpurae diligenter contundebantur cotusae, si erant paruae, ut Arist. docet loc. citato simul cum testis tundebantur, ob faciliorem succi expressionem, ac in massam vna cum succo redactae, si ante sex menses in usum ad infecturam trahendae erant, absque alio conseruabantur, sin autem multo tempore durare debebant, punicearum massae in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis a Galeno atque ab alijs saepenumero nominatis, facto, immerfae conseruabatur, adeo ut succus veluti recenter mactatarum purpurarum integer & floridus longo tempore maneret. Sed si purpurae magnae erant, quemadmodum Vitruuius. lib. 7. cap. 13. & Pollux lib. 1. cap. 4. tradunt, ijs conchas auferrebat, atque ita modo integras carnes totas sale conditas: modo succum illum in candida vena ab Aristot. & Plinio commemorata contentum, & a carne separatam, similiter melle & oleo a corruptione tuebantur. Atque hoc est quod in fine illius capituli voluit nobis significare Vitruuius hisce verbis.

Id autem

Id autem propter falsugniem cito fit sicculosum, nisi mel habeat circumfusum. Quasi vero succus ille, quem Vitruuius vocat ostium cito corrumperetur, nisi ita melle fuisset mersum vt vnde quaque circumfusum id habuisset. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnam vim habere omnes sciunt, sic melle non modo alia corpora, quemadmodum etiam li. 11. diximus, verum etiam humana cadauera per annos plurimos conseruari solita fuisse prae caeteris testatum habemus apud Xenophontem v. rerum graecarum, & Columellam li. 12. Plinius quoque narrat sese principatu Claudij vidisse Hippocretaurum in melle allatum. Et Varro in sciomachia scribit, Heraclidem Poticum plus sapientiae habuisse, q̄ praeceperit vt comburerentur corpora, quam Democritum, qui voluit vt in melle seruari, quasi si id factum esset à vulgo ingens mellis caritas extitisset. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere, cadauera purpurarum vna cum flore, vel flore ipsum vna cum suo folliculo tot annos melle ac oleo cadido immersa, fuisse integra seruata, ac propterea Plutarchum qui sciebat vix sex menses conchyliam contusa manere, nec succum florem vocatum ultra conseruari posse recentem, addidisse rationem tot annorum durationis, ac sub voce βαφιν intellexisse vel totum eum rudem contusarum purpurarum aceruum, ob idq. talenta illa potius fuisse ponderis, quam precij, vel (quod magis credo) ipsum met florem cum vaginula sola, aut etiam cum carnibus extractum, atq; hinc etiam colligi potest Grammaticos inutiliter disputare quo modo Horatius dixerit Olores purpureos, cum purpura quoq. alba reperiretur: nam & Albinouanus sic dixit niuem purpuream: & Val. Flaccus lib. 4. dixit falem purpureum. i. candidissimum. His illud quoq. addi potest, qd̄ apud Plutarchum legitur in lib. de defec. oracul. & a nullo alio quem ego viderim notatum est, nempe purpurae colori, vt illustrior & speciosior redderetur, addi fabam consueuisse, quemadmodum ostro siue grano infectorio nitrum, & bysso crocum.

De Byssō & serico Nonnulla. CAP. XXVI.

DE Byssō et si plura scripsimus id adnotationibus ad librum Hippocr. de fistulis, antecedens tamen purpurae disputatio, vt hic quoque de Byssō aliqua proferam, magnopere me inuitat: erunt autē quatuor, quae à nobis hac de re breuiter explicabuntur. Quot genera eius essent: Quis modus faciendi: Quis color, & in quem potissimum vsus a veteribus traheretur. etenim duo ipsius genera extitisse, Marinam scilicet, & terrestrem intelligere facile possunt ij, qui in legendis

H. Mercurial. Variarum

dis scriptoribus non oscitanter versati sunt. Marinam Byssum Arist. 5. de hist. animal. cap. 10. fecisse videtur lanæ rudimentum quoddam, vel potius lanosa filamenta, quibus Pinæ conchæ perinde saxis adhaerent, atque ex ipsis oriuntur. Nec me latet Athenæum loco *Εύρα* falso *βύβη* legisse, atque hac de re Gesnerum non nihil disputasse. Iam vero terrestrem lini tenuissimi & preciosissimi genus quoddam fuisse Plinius in primis lib. 19. cap. 1. necnon Pausanias in Aeliacis atque Achaicis disertè indicarunt. Vtrum autem hoc genus hodie alicubi reperitur, non admodum facile est discernere. scio Lypsum acerrimi iudicij atque calidi ingenij virum, mihiq. Romæ iam dudum ob suam singularem doctrinam notum, in suis ad Tacitum notis putasse, Byssum à nobis desiderari, verum ut vsque adeo preciosa res omnibus seculis maxime aestimata penitus sit extincta, vix credere possum, quemadmodum neque ijs plane assentior, qui Gossypium nostrum siue Bonbacem appellatum, quoque plebs Chinensis hodie induitur, Byssum antiquorum esse existimant, quod in eo albedo commendetur, nec alium colorem magis commendabilem facile recipiat, ut ob hoc valde suspicer potius idem linum hodie apud Hebræos, & in Aeliaca, aliisque regionibus reperiri, licet ad nos non perferatur, vel quod carius sit, quam ut expediat per ferre, vel quia in regionibus quoque nostris, neque minus bonum nec minus subtile nascitur. Olim existimabam telas Muscollos vocatas ex huiusmodi lino fabricari solere, sed certior factus ex Gossypio siue cotone eas fieri, sententiam mutare volui. Byssum ex arboribus depecti consuevisse Strabo lib. 15. & Philostratus in Iconibus sentisse videntur, sed cum ij Byssum & sericum confundant, ipsorum sententia, quæ nullos alios auctores habuit, mihi minime probatur. Immo verò & feri & parari eodem modo, quo nunc, aut non admodum dissimili semper existimabo, donec viri eruditi grauioribus rationibus in aliam sententiam me auocabunt. Porro qui Byssi proprius color esset non exactè à quoquam definitum inuenio. Pausanias certè flauus & aurei coloris fuisse memorat, at si ea, quæ scribit Plutarchus lib. de defectu oraculorum aduertantur, huiusmodi colorem sibi a croco, quo eius tinctura parabatur, acquisiuisse facile est iudicatu: ut ob id in eam sententiã veniam, eius purum colorem non admodum fuisse venustum, quæ admodum nec nostratis lini, sed ut hodie summa arte, ipsius candor quaeritur, sic antiquitus flauitiem in eo & desideratam & quaesitam esse. Ex Byssò marina maiores vestimenta parare consuevisse inter recentiores putarunt Rondelerius, atque Mafarius, pro quibus forte videtur esse nobilissimus auctor Tertullianus, in lib. de pallio, ubi ita scribit.

scribit. *Nec fuit satis tunicam pangere & serere, ni etiam piscari vestitū contigisset, nam & de mari vellera, quae muscosae lanositatis lauiiores conchae comant.* Quinimmo ad latū quoddam angustae telae genus Bononia vidi, quod ex marina Byfso compositum esse a viro fide digno scriptum est, at ex terrestri veteres diuersa vestimenta, nec non ex eadem, retorta, redimicula, Tentoria, & cingula texisse non solū graeci & latini scriptores prophani, verum etiam sacra Biblia plerisque in locis apertē monstrant. Putauit idem Lipsius, sericū Iulij Caesaris aetate primū venisse in vsum, neque idem fuisse quod hodie passim habetur. Ego verō vt aliter sentiam me hortatur crebra illa mentio, quae in sacris libris de serico habetur, etsi illius faciendi & in vsum parandi ratio forsā non ante Iustiniani tempora in Europa innotuerit, si vera sunt quae Procopius etiam apud Volaterranum, & Zonaras narrant, nec non Galenus significat, qui rarissimum sua aetate sericum fuisse plerisque in locis scribit. Quinimmo Chineses qui ipsimet seres sunt, & quibus publicē in vfu sunt sericeae vestes, vsque adeo antiquum & nostro serico simillimum habent, vt qui ex ea regione in Lusitaniam illud deuehunt, nullum penē discrimen cognoscant. Nec desector ab hac opinione, quod Virgilius, Diodorus, Strabo, Plinius, Marcellinus & alij scripserint sericum depecti consueuisse ex arboribus, aut quod Pausanias vermiculum qui facit sericum a nostro diuersum describat, eumque quintum annum viuere asserat, cū noster vix annum attingat: siquidem & genera diuersa, & coeli ac aeris varietas id efficere potuit, quemadmodum hodie apud Chineses certum est vermiculos sua sponte in arboribus sericum texere, ac propterea vsque adeo copiosum & pene vilem eius vsum esse.

An lien sit aquae sedes, Hippocratis locus explicatus.

CAPVT XXVII.

A sunt hominum ingenia, vt saepe vno impetu aliquam veritatem inueniant, quā antea multis curis & studijs reperire non potuerunt, quemadmodum nuper mihi contigit, qui in adnotationibus ad quartum Hipp. librum de morbis, cum dubitauerim quid ibi auctor significare voluerit, dum lienem aquae locum appellauit quē omnes medici melancholici humoris crafti nimirum ac terrei, non aquei sedem fecerunt, nunc tandem quid vetustif-

H. Mercurial. Variarum

vetustissimus auctor significare voluerit me cōsequutum esse spero. Itaque dico melancholiam esse quidem humorem crassum, sed copioso sero permixtum: perinde ac nonnullorum animalium lac multum serum pauco caseo commixtum habet. Vnde hac ratione huiusmodi humor ab Hippocrate aqua nuncupatur, qui etiam 6. epid. sect. 11. scripsit pavidorum, id est melancholicorum sanguinem esse ichorosum, quemadmodum & Arist. 5. probl. secti. nonae a lienosis sanguinem *ιδιαιωδης*, id est aquosum prodire scripsit. Porro causa quamobrem melancholico succo coniungatur copiosus humor aquosus, est frigiditas & cruditas frequentatio, quae in melancholicis corporibus committuntur, vt ob hoc in lib. de affect. ad lienosos curandos inter cetera iure commendauerit diureticorum vsum. Nam & Bionem quendam narrat 11. epid. sect. 11. à lienis morbo copiosa vrinarum excretionem euasisse. Neque obstat quod Gal. 13. meth. cap. 17. scripserit lienem nullam habere conspicuam viam, per quam possit vrinae beneficio exinaniri, quoniã vt 6. epid. sect. 5. perhibet Hipp. natura absq. vlllo doctore vias sibi ad euacuandos humores parat, quae nobis incognitae sunt: praeterquam quod medicamenta vrinam prouocantia crassos succos colliquant, sicq. colliquatos ad vesicam deducunt, alioquin imprudẽter Gal. in curanda quartana diureticorum vsum probasset. Ex quibus omnibus intelligi quoq. potest ratio, ob quam melancholici & maerentes adeo frequenter & copiosè lachrymas fundunt, nempè quod ipsorum sanguis serosus red datur, ab eoq. per contractionem cordis in oculis, cum quibus ipsi est sympathia, potissimum exprimatur serum, quẽadmodum etiam, & currentibus, & nimio risu diffluentibus lachrymas fundi dicebat Arist. 5. probl. 35. Igitur vbicunq. Hipp. vocauit succum melancholicum aquam, vt in lib. de nat. pu. & 4. de morbis hoc pacto si interpretemur melius erit, quàm si dicamus ipsum *φλέγμα* vocasse bilẽ *ἀπό τῆ φλέγματος*, vt Prodicus dicebat aquam serum, seu pituitam dilutam & bilẽ tam atram, quàm flauam.

Locus D. Augustini de uxoris Loth in Salis statuam
conuersione explicatus, & ex Hippoc. com-
probat. C A P. XXVIII.

Augustinus primo de mirabilibus Sacrae scripturae locis ita scribit. *Sed dum haec assumpsimus, quod nihil in Dei creatura contra naturam sit, sed insita natura semper in omnibus gubernetur; qualiter uxor Loth in Salis statuam uertitur contra humanam corporis naturam, in hac mutatione gubernationem salis natura in humano corpore esse nullus ambigit, qui lachrymarum falsitudinem comprobauit quae à turbato felle, ut dicunt medici, egredientes salis naturam, quem in recondito naturae sinu recipiunt, de oculis fluentes, & saporis probationem ostendunt. & non solum in lachrymis sed et in phlegmate & tusi expresso sputo pectoris sapitur, quod salis natura per humanum corpus inferatur. Potens ergo rerum gubernator, cum totum in partem uertere cupit, quod in modica parte latebat per totam infundit. Atque hac ex causa cum uxorem Loth statuam salis uertere uoluit, pars illa tenuissima Salis, quae carni inerat totum corpus infecit. Ex quibus uerbis nonnulla certe mihi colligi uidentur non sine consideratione praetereunda; quorum primum est illud conuersionis uxoris Loth in salis statuam fuisse quidem ex parte rei miraculum, at aliqua ex parte secundum naturam extitisse, quasi salis succus naturaliter humano corpori, sit insitus. Aliud est haud ingentem, sed exiguam aliquam salis portionem in corpore humano omni tempore inueniri. Tertium est huiusmodi salis portionem Dei uoluntate uxorī Loth ex intimis corporis penetralibus in uniuersum corporis ambitum fuisse effusam, ibiq; pro ipsius siccitate, & ambientis potentia induratum totum corpus saxeam ueluti-que statuam euasisse. Iam uero quod attinet ad primum minime dubitandum esse puto, quin etiam reliquorum saporum generibus in constituendo humano corpore falsus quoque conueniat. Idque à magno Hippocrate clarè significari, & in libro de prisca medicina, & in libro de natura humana. Hoc enim medicis ueteribus concedere uideretur, quod corruptis idcis, & potentijs elementorum in constituenda hominis fabrica, dulce, amarum, album, nigrumque conueniunt, ubi etiam certum est, sub extremorum tam saporum, quam*

H. Mercurial. Variarum

quam colorum nomine cunctos etiam alios medios, inter quos sa-
por falsus connumeratur, complecti. Neque ab huiusmodi sententia adducor quod Arist. Theophrastus, Plutarchus, Plinius alijque complures scriptum reliquerint id interpretari oportet de consummata tum generatione, tum nutritione, alioquin vsu atque ratione comprobatum est, quod idem scripsit Plutarchus tertia quaest. naturalium nimirum ex sale generari in nauibus mures, atque ad alenda & pinguefacienda corpora insignem operam salis vsu conferre, quod Apollonium Herophili discipulum salitis carnibus homines pinguefacientem factitasse idem Plutarchus ibi commemorat. De secundo vero quemadmodum dixi minime ambigere debemus ex principiorum corporis miscella, & in ipso generationis ortu, & post in nostris corporibus sapor omnium generis suboriri atque id a lachrymis, quae in infantibus etiam falsae effluunt, manifestè significari, atque hac in re vehementer illum vanissimi ingenij Paracelsus errasse, quod salem ipsum atque eum copiosum inter vera, & praecipua corporis principia collocauit. Neque diffiteor lachrymas aliter quandoque oriri, sed ut ipsa falsedo apud medicos modo ex putrefactione, modo ex biliosi seri cum pituita admixtione modo ab exhalationibus siccis humido commixtis efficitur. Sic ratione alienum non est ex eodem sero naturali ipsas lachrymas, aut originem, aut saltem occasionem falsedinis nancisci. Quod porro tertio loco dicebat Augustinus exiguam illam naturalis salis portionem in ambitum corporis tractam concreuisse, vniuersumq. corpus eximie violatum in saxeam salis massam fuisse transformatum, id perinde contigisse putandum est, atq. id quod fieri quotidie spectamus in Ictericis, seu Arquaticis, quorum intima bilis pars in extimam corporis superficiem restagnans id totum lucidum, amarum atque aridum, & instar flauarum statuarum penitus deformatum reddat; idque euidentissime expressit Hippoc. loco de prisca medicina citato, cum dixit: *In homine inest & amarum, & falsum, & dulce, & aridum, & acerbum, & insipidum aliaque sexcenta quae pro copia, & viribus varias habent facultates, & haec quidem mixtione & mutua inter se contemperatione neque cernuntur, neque quenquam molestia afficiunt. At ubi horum quidpiam secretum fuerit, & per se extiterit, tunc, & conspicuum fit, & hominem molestia afficit: Ut his omnibus defendi posse tanti scriptoris autoritas videatur, dum dixit eam conuersionem non prorsus miraculum, neq. contra naturam esse factam.*

Quid sit apud D. Gregorium Colatum, Iuritheum, & Cognidium. CAP. XXIX.

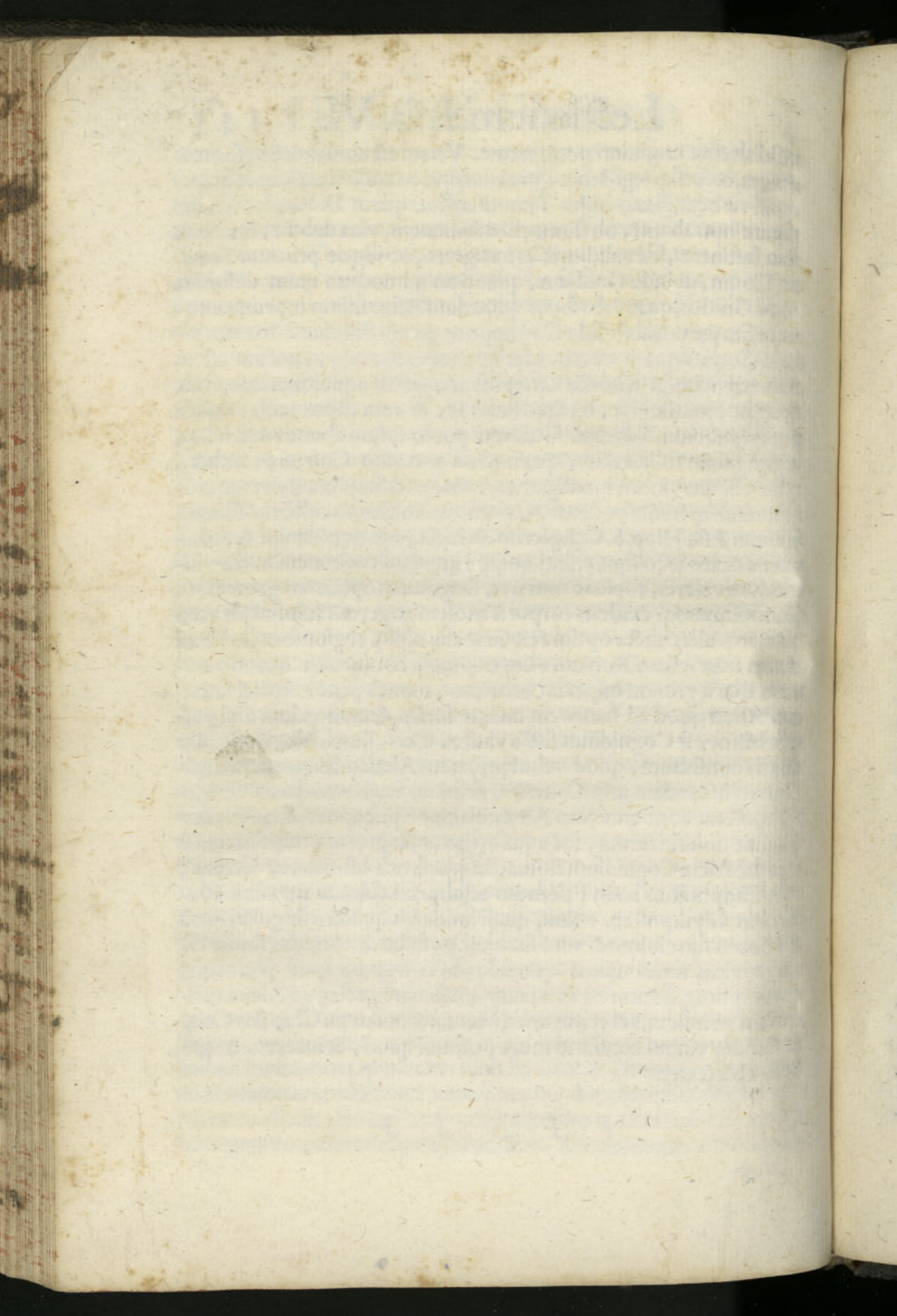

Vid D. Gregorius lib. 6. regist. epist. 37. ind. 15. voluerit intelligere pro colato, Iuritheo; atque Cognidio quaesitum est ab illustrissimis, & doctissimis viris. Ego autem quam de ijs sententiam habeam, breuibus explicabo. In primis autem est considerandum, quas proponit sanctissimus, atque eruditissimus vir, potiones exitisse & licet (vt narrat Herodotus lib. secundo tempore suo in Aegypto non essent vites : quemadmodū tempore Anacharsis nō fuisse in Scythia perhibet Aristoteles, apud quem legitur eum ita dicere solitum in Scythia non sunt Tibicines, quia ibi non sunt vites, nihilominus, si quae scribunt Galenus, & Alexander intueamur, utrobique vina nasci, & fieri consueuisse apertum erit. Is enim tertio comm. ad lib. Hippocratis de vict. acut. text. 8. narrat se se in Aegypto (quod tamen mirum, nescio quo spiritu, putat) vina tenuia, & imbecilla reperisse. Hic vero libro primo. Probl. 55. & secundo lib. Probl. 6. quaerens cur in Aegypto, quae est calidissima regio, vinum frigidum gignatur contra autem in scythia, quae est frigida, fiant vina calida, respondet iccirco fieri, quoniam vbi coelum feruidum est, terra aperitur, per quam expirans natiuus calor minime potest hebetatus succum coquere vitis, & eum potentē reddere, ex aduerso in Scythia cum ob frigus externum calor intra terram cogatur, ibi auctus potenter coquit, & consequenter succos calidos, & generosos efficit; nisi quoque dicere libeat Aegypti solum ob Nili inundationem paludosum esse, & propterea ferre vina aquosa, & tenuia, qualia Rauennae produci dixit Martialis, & ante ipsum Plinius : immo Theophrastus ob eandem causam memoriae mandauit in Aegypto flores, & fructus pene esse inodoros. Quae omnia praefari mihi placuit, vt ante cetera constitueretur, non modo in Aegypto fuisse vina, sed illa imbecilla & tenuia, quae sanè à D. Gregorio non expectebantur, cum ex eius scriptis constet ipsum (forsā ob studia, curas atq. assiduas vigilias) aduersa stomachi valetudine vsum fuisse. Iam vero quid esset, colatum (sic enim scribendum puto) non arduum est apud scriptores reperire, quando nulla pene natio erat, apud quam non essent

H. Mercurial. Variarum

essent in usu musta, seu vina crassiora, atque potentia, ut dulcia, tenuia, & debilia euaderent, calori; quod quia succis fiebat quem admodum auctor est Plinius lib. 19. capit. 4. hinc Scribonius largus cap. 122. meminit falerni non saccati, quod Plinius dixisset non castrati succis. Theophrastus etiam auctor antiquissimus lib. 6. de caul. Plant. cap. 24. mentionem facit *ἠθνηκῶν οἴνων*. i. colatorum quod tamen vini genus Theodorus simpliciter nimis vertit Morale, cum debuerit transferre colatum *ἀπορῆ ἠθῆν* quod significat graecis colare. Erat itaque colatum nil aliud quam vinum debile, dulce, ita succis vel quallo, ut est apud Virgilium vel quopiam alio simili instrumento redditum, & castratum, cuius creberrima mentio penes Graecos, & Latinos scriptores habetur; Et Plutarchus lib. 6. Sympos. quaeft. 7. disputans diserte, utrum sit vinum percolandum, illud ex varijs argumentis docet summatim, apud antiquos usum percolandi, & castrandi vinum inoleuisse, ut illud defoecatum, atque purum, & debile redditum ebrietati inducendae minimè aptum esset. Nec dicendum est Aegyptia vina non eguisse colatura ob naturam eorum tenuitatem, quoniam quaelibet vina initio dum adhuc multi naturam referunt, crassa sunt, ut propterea, qui vellent ea cito fieri clara, & tenuia, saccis percolarent, veluti etiam nunc in aliquibus regionibus fieri animaduertitur; praeter quam quod Sanctus de eo loquitur colato, quod passim Romae habebatur, & quo ipse ob paruitatem quandoque utebatur. Venio ad Iuritheum, quod iuris excellentis alicuius genus fuisse audacter suspicarer sic appellatum, quia esset veluti ius diuinum, nisi me coniunctio graecae vocis cum latina aliquantisper retardaret, quamquam apud Gregorium doctum potius quam latinum, seu Romanum scriptorem haudquaquam simile vocabulum indecens habendum est, sic etiam Alexander Medicus tradit sanguinem Hircinum pro medicamento usurpatum *χείρα θεῶν*. i. manum Dei fuisse vocatum, haud aliter atque hodie quoddam aliud medicamenti genus à populo, & pharmacopolarum plebe manus Christi nuncupatus, quod autem genus iuris esset, quomodoque componeretur minime hactenus diuinare potui, nisi quod vel peculiaris aliqua esset compositio Romae parari solita perinde ac apud spartanos erat ius Album & apud Euripidem Iouis lac, vel forsitan ipsis à Medicis praescripta, quam tamen stomachus repudiaret. nam & Cicero Tironi si recte meminisset ius damnabat tanquam *κακός οὐμαχον*. De cognidio diligenter, quatenus licuit; sed hactenus nihil inuenire concessum est, quod ambigendi occasionem penitus adimat. Dicam tamen duo, quae mihi

mihi attente cogitanti occurrerunt. Vnum est contextum esse mendosum, & forsan legi debere (praesumens coum, Gnidium requiro) quasi vir beatissimus instar Timothei illius quem D. Paullus vinum potare hortabatur, ob stomachi debilitatem, vina debilia, & iuscula non sustineret, sed validioribus indigeret, ob idque primum fumeret Coum, deinde Gnidium, quae non admodum erant dissimilia ficuti Gnidus, quae vrbs super quoddam Asiae minoris promontorium sita parum ab Insula Co Hippocr. patria distabat. Etenim vinum Coum aqua marina moderate temperabatur, vt notum est ex Athenaeo lib. 1. Rhodiū vero plus accipiebat aquae marinae, vnde ficuti hoc inutile erat, ita illud iuuabat, & cum caput nulla crapula grauaret; aluum soluebat. Gnidium porro ipsum abunde nutrebat, atque aluum sollicitabat, quamquam pro vino Coo nil prohibet, quin Chium vinum intelligamus, cum apud Stephanum vtroq. nomine eadem Insula vocetur, Chium autem vinum celebratissimum fuisse in Asia Hipp. & Gal. plerisq. in locis, necnon Plinius & Athenaeus citato loco sunt testati quippe quod ad coctionem mirum in modum valeret, copiosè nutrebat, sanguinem optimum generaret, blandissimumq. existens corporis molem auget. Huiusmodi vero vina, atq. alia cuncta optima ex Graecia, alijsq. regionibus in Alexandria sicuti etiam Romam olim transuehi consueuisse quando nondum illarū urbium imperia corruerant, omnes pene historici fatentur. Aliud quod ad hanc rem melius forsan decernendum dici posse arbitror est Cognidium fuisse vinū ex Coo, siue Chio, & Gnidio mixtis confectum, quod veluti priuatam Alexandrinorum vini mixturam iucundam, atq. stomacho firmādo accommodatam Gregorio misserat anno ante aēto Alexandrinus Episcopus, & quod cum Romae non sincerum, sed aqua vitiatum, & proinde nomine tantū non substātia Cognidium stomachisq. infirmis inutile venderetur, vt à Cauponibus Italis Falernum adulterari solitum meminit Plutarchus 2. sympos. 10. voluit, quasi modestia quadam singulari iterū stomacho suo eiusmodi vino succurri postulare. vt enim hodie ex varijs vinis simul mixtis quaedam non ingrata apud plerosque conficiuntur, sic non est absurdum existimare, vel apud Alexandrinorum primates, vel etiam apud Mercatores eos ex Chio seu Coo, & Gnidio vinum confici in more positum quod, & iuuaret, & gustum oblectaret.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

<p>A B domen à Publio mi- mog. sumen appella- tum 32 Absynthium crudū bi- bendum cum apio in regio morbo 35 Absynthium Ponticum bilem arcet 24 Abstemiij Graeci mulsū libant 45 Absyrus de ωμάλυσι 51 Acetum aut vinum, ignem citius, quam aqua restinguit 68 Acetoficus maerati 15 Acetaria Latinis idem quod Mensa fri- gida Plutarcho 90 Achilles cur Phœnici & Vlyssi vinum paucō aqua miscuerit 19 Acinaticum quid 100 Acinaticum vinū veronense vnde 100 Aconiti nomen vnde 60 Aconitum θυλίφορον 60 Aconitum vbi nascatur ibid. Aconitum & cicuta apud veteres in- differenter vsurpata 61 Aconitum nonnullis Pardalianches 60 Aconiti venenum lethale ibid. Antidotum ibid. vires à ruta impediuntur 60 Acor iucundus quid Plinio dicatur 17 Acron medicus Atheniensis 47 Adamantis dissolutio 88 Adulti infibulati 20 Aegylops 62 Aegroti solūm ades Aesculapij ad- bant 14 Aegypti modus refrigeranda aqua 9 Aegyptio familiaris elephantiasis 4 Aegyptia vlcera 108 Aegyptiæ fabæ pōdus & magnitudo 33 Aegyptium vnguentū, pro Statte sum- ptum 48</p>	<p>Aegyptium album 48 Aegyptium album ab aliquibus Me- galeum & Mendesium falso voca- tum 48 Aegyptium nigrum vnguentum Pollu- cis 48 Aegyptij vnguenti & Stactis descri- men 48 Aegyptio vnguento albedo an à Theo- phraso commendata 48 Aegyptij cur rarissimè caluescant 22. cur tam robusta & dura capita ge- stent ibid. Aegyptij in Gracos inuexerunt consue- tudinem curandi varias corporum partes à varijs medicis 35 Aegyptij medicina & omnium ferè ar- tium auctores 46 Aegyptij μεταλοσυμαίος λέως Ari- stophani dicuntur 30 Aegyptij omnes medici, prouerbū 47 Aegyptij post Lybias omnium sanissim- i 30. primum vnguentorū mixtio- nes excogitarunt 47 Aegyptiorum medici purgantia medi- camenta in principijs morborum vi- tarunt 46 Aegyptiorum reges elephantiasis labo- rantium cura. 4 Αεγλωκες idem quod recentatum 9 Aelianus improbatur de lingua Hippo- cratis Dorica 47 Aer communis origo omnium morbo- rum 63 Aer nocturnus quid 57 Aer Romanus crassus atq; humidus 25 Aesculapij ades in insula Tiberina ab aegrotis visitantur 14. templum cur Roma extra urbem edificatum 25 Aesopus p̄ domus fascino habitus 127</p>
--	--

INDEX

<p><i>Aestas</i> quando Hippocrati 30 <i>Aestate</i> dilutius bibendum 19 <i>Aetate</i> vigentium cibi quales esse debeant 34 <i>Aethiopes</i> in arenis carnes coquunt 60 <i>Aetius</i> de Elephantiorum victu redarguitur 76 <i>Aetius</i> de tempore coeundi 43. in quibus sublimiorem capitis situm probet 43. venarum temporalium vstionem improbat 68 <i>Aetij</i> error de Ficibus correctus 15 <i>Africa</i> suis vinis gypso & calce asperitatem demit 40 <i>Agatharchus</i> apud Antigonum pro Clearcho falso positus 61 <i>Agatharchides</i> de draconiculis edentibus crura & brachia incolarum maris rubri 49 <i>Agessilaus</i> mortuus cera circumfusus in corruptis Spartam defertur 53 <i>ἀκρόστιμα</i> vnde 97 <i>ἀκρόστιμα</i> & <i>ἀγισον</i> apud veteres idem ibid. <i>ἀκροθώκεες</i> Aristoteli & Clementi Alexand. qui 85 <i>ἀκροθώκεες</i> Erotiano qui ibid. <i>ἀκροσπίς</i>, leuiter concoctum Hip. 2 <i>Albana</i> vna 90 <i>Alberti Magni</i> error de tempore ruminationis animalium 113 <i>Albertus Magnus</i> male à Sueffano reprehensus 103 <i>Alcmaeon</i> de capris reprehensus ab Arist. 37 <i>alcmaeon</i> primus anatomes monstrator ibid. <i>alcmann</i> poeta pediculis obiit 105 <i>alcola</i> idem quod oscedo 108 <i>alex.</i> Aphrodisiēsis error de somno 43 <i>alex. Magnus</i> Cydno flumine lotus conuulsionem patitur. 82 <i>alexander Trallianus</i> de Recentato 8</p>	<p><i>alexāder Trallianus</i> voce <i>ισκός</i> vsus 12. <i>problematum</i> sub aphrodisiensis nomine editorum author ibid. <i>alexander Trallianus</i> bilem aqua auferi negans corrigitur. 24 <i>alex. Trallia.</i> quid Propomata 9 <i>alexandria</i> modus refrigeranda aqua 9 & 10 <i>ἄλφιτος</i> polenta Romanis, olim ignota 98 <i>aluus</i> quibus adstringatur 50 <i>aluos</i> adstrictas habentes podagris obnoxii sunt 25 <i>amarulentiores</i> ij secundum Arist. qui semel tantum in die edunt, quam quibus 50 <i>amazonum</i> genus ab Hippocrate stabilitur 65. in Scythiam quando descenderit ibid. <i>ambulationes</i> longa per aequales vias facta cur lassitudinem maiorem inducant quam per inaequales 11 <i>amiana</i> herba ludos ad venerem stimulat 13 <i>Ex Amianto</i> tela & vela contexta 56 <i>amphimerinos</i> apud Plinium idē quod quotidianā febris 102 <i>amygdale</i>, loco sesami ad conficienda Itria, Coppeta dicta 131 <i>amylum</i>, tritici succus 11 <i>ἀναζωοφάγια</i> athletarum 59 <i>ἀναδύς</i> Herodoto <i>ἐνέκεες</i> 65 <i>anatomye</i> quādo primis annis edocta 37 <i>anaxagorae</i> bilis causa acutorum malorum statuitur 24 <i>ἀνδ' γαπ' οδ' οκ' ἀπ' η' λοι</i> vel <i>ἀνδ' ροκ' ἀπ' η' λοι</i> 28 <i>andromachus</i> archiater 80 <i>tempore Neronis</i> primus theriacam composuit 45 <i>de Angina</i> Galenus 12. <i>Calius Ane-lianus</i> 12 <i>anima hominis</i> Galeno mortalis 39. cur vel</p>
--	---

Index.

vel temperatura ipsa vel temperatu ra corporis sequax	39	ἀσπερα, ἀσπερα, ἀσπερα idem sunt Hippocrati	ibid.
animalia, quae putredinem nullam reci- piunt	71	ἀπ᾽ ἀγ᾽ ἄχυστα vina quae	41
animalia quaedam an in niue & igne na- scentur	71	aphorismi Hipp. quales	129
animalia quando ruminent, quamdiu 112 & 113.		aphrogala & oxygala apud romanos plurimi aestimata	17
animalia superioribus dentibus carentia an duro sint palato	112	apbtha idem quod Oscedo	108
animalcula, quae sericea fila conficiunt, quid nutriat	26	apicius de Isicys 12. de aprorum condi- turis	51
animalia plurium dentium viuacio- ra	124	appetitus caninus soli homini lethali- lis	129
animalia quaedam qua ratione pluribus diebus sine cibo viuere possint	127	ἄπυρος Empedoclis, quid fuerit Gale- no & Laertio	94
animalia pinguia citius senescunt	130	apollinis macheram in Tarso solus Cy- dnus depurgat	83
animalia longis cruribus fluētioris sunt alui 135. lato pectore ad vomitum propensiora	ibid.	apollonio bile carent ea pecora quae ab- sinthio pontico vescuntur	24
animantibus quae morfu animalium in- tererunt, vngues nigrescunt, pili de- fluunt, & coria flaccida effecta cor- rugantur & rumpuntur	27	apoplexia toti corporis paralysis	132
anseris ob iecur apud Rom. saginati	66	apoplexia mentem aufert	ibid.
ἀσπερα Gazæ Nouēber dictus	15	apostemata thoracis non raro Romae gi- gnuntur	29
ἀσπυρία vinum quid sit	119	apri lumbus reliquis partibus prestanti- ssimus	51
ἀσπυριον μύρον idē Hippocra. quod σού- σπυρον ἢ ἄσπυριον μύρον 118. Anth. vnguētum ab oenāthino differt	ibid.	aprorum apparatio	ibid.
antiochus medicus ter in die cibum sumpsit	104	aprunum quid Catoni & Plauto	ibid.
antiochi regis militum artificium refri- gerandae aquae	9	aqua communis cur Calda	9
antipherontis casus ex Aristotele exa- minatus	105	aqua hordei quid 98. apud Latinos & Arabas	98. & 99
antiqui plerique semel tantum in die co- medebant	50	aqua marina varios morbos profligat 55. quomodo maciem corporis cor- rigat	104
M. Ant. Muretus aduersus Victorium de theriacā	45	aqua multo salubrior ex tubulis quam per fistulas	36
Mureti epistola ad Hier. Mercuriale	89	aqua nigra apparet, quando asperata fit	70
ἀσπυριον pars vtriusque à pulmone pro- pendula	125	aqua niuata	9
		aqua pauca quomodo in bilem conuer- tatur	24
		aquae per plumbum ductae vitiositas	36
		aquae refrigerandae varij modi	9
		aqua calida in conuiujs veteres vsi	10
		aquam calefactam potasse veteres qui- dam sunt conati demonstrare ob vo- luptatem	T 2

Index.

- luptatem potius, quã sanitatem. 11.
 decõcta antiquiores Nerone non fue-
 runt vsi 11
 aquæ & spiritus terræ, à quibus animi
 humani futura prænoscere discunt 82
 aquæ ex Tyburi montibus Romam du-
 ctæ quales 36
 aquæ Auguriæ, mepefiæ, Senanæ, Pan-
 therinæ, Silitianæ 14
 aquæ Vesicariæ ac Ferratæ 14. vbi sint
 & cur sic dictæ ibid.
 aqualiculus pro ventriculo 2. & 116
 aqualiculus p vetriculi fundo 2 et 116
 aqualiculus proprie porcorum est 117
 aqualiculus à stomacho qua ratione di-
 stinguat Marcellus 2. & 117
 aquifoliæ arboris flos 55
 arabes carnes omnes oleo coxerunt 9
 arabum error in voce κάρσιον & κρό-
 νιτον 61
 arabibus in cruribus dracunculati 49
 arcadici vini genus, quod ita conspissat-
 tur à fumo, vt gladijs abrasum biba-
 tur 55
 arcesilaus vuarum cupidus 26
 archelaus qui 37. de caprarum spiritu
 ibid. homines. & animalia ex limo
 nata ait ibid.
 archestratus hædum ex Ambracia fal-
 so κάρσιον piscem nominat 27
 archestrati carmina vitiosa 27
 archiatri qui apud veteres 80
 archiattrorum præses, comes dictus 82
 archiattrorum stipendia 81
 archidamus a Diocle damnatus 16
 archigenes medicus hadriano imp. mor-
 tis occasionem dedit 7. pro stomachi-
 cis cochleas & bulbos probauit ibid.
 quomodo eos curarit qui præ fame in
 animi deliquium inciderant ibid.
 archigenis error de Farre 49
 archigenis locus emendatus apud Ga-
 lenum 7
 aretæus medicus de peculiari insanie ge-
 nere 72
 aretæi locus de corde patientibus cũ Ga-
 leni loco collatus 72
 argentaria creta 77
 argentum factitium idem quod hydrar-
 gyrum 41
 argentum viuum quid 41
 argentum viuum arist. ἀργυρον χυτὸν
 42. ab Hydrargyro separat Plinius.
 42. toxici venenum debellat 42. vn-
 de fiat 42
 non est aerium. 132
 cur motu intestino agatur ibid.
 Ἀργυρον χυτὸν Theophrasto argentum
 factitium 42
 Ἀριστᾶι Hippocrati edaces 50
 Ἀρισον vnde 97
 aristoteles aduersus Hipp. de genera-
 tione seminis disputat 95
 anatomem non didicit 37
 explicatus de Hydrophobia 2. de
 Capris examinatus 37. de carne ca-
 melina examinatus 32. de Coitu ex-
 plicatus 18. D Hieronymo naturæ mi-
 raculum dictus 103. de ijs qui semel
 tantum in die comedunt 50
 aristoteles de Melle correctus & expo-
 situs 52. de Menta ex Hipp. illustra-
 tus & correctus 87. de Pilis palpe-
 brarum expensus 107. de pisce Asel-
 lo explicatus 96. de Pulsibus nihil
 penè reliquit 39
 aristoteles & Galenus de Ruminatione
 conciliati 111
 aristoteles & Herodotus de senum de-
 crepitorum iudicijs examinati 83
 aristoteles de Risu & insomnijs puero-
 rum examinatus 114
 aristoteles & Strabo de Generatione
 animalium in niue & igne collati &
 examinati 71
 aristoteles quando floruerit 76. satyria-
 sin

Index!

- fin pro elephantia si sumit* 76. *secundum*
iecoris constitutionem de vita
indicat 24. *vbi de Ichoribus à Medi-*
cis discrepet 91. *unum solum Ichor-*
um genus agnouit 91
aristotelis de sale & nitro osseitãtia 88.
error de epilepsia 87. *de Menstruis*
& Morbo pilari 103
aristotelis librorum fortuna *ibid.*
aristotelis locus vbi pro εν υνδ'ια εν
ενδ'ια ponitur correctus 72
aristotelis loci ex Theophrasto emen-
dati 11
aristoteli libellus de Spiritu falso adseri-
ptus 39
aristoteli quomodo Bulbi germinent 7.
quomodo vinum dulce neq; inebriet
neque à frigore densetur 17. *σὸμαχος*
quid 1
aristoteles falso sanguinẽ intra corpus
non concrefcere asserit 118
aristot. & columella de ructu hominis
& iumentorum conciliati 134
aristotelis locus vbi pro κερυγα κερυ-
γα ponitur correctus 126
ἡγετὶ τῶν λιπαρῶν quo pacto ἀσπαρα
recte dicantur explicatus 130
Contradictio de pinguibus corporibus
sublata 130. *Locus de singultu à fal-*
si crimine vindicatus 134
arnobius de lepra quam Christus cura-
uit 75
aromaticum vinum apud auerroem 40
De aromatici vini sapore cur à veteri-
bus nihil sit proditum 40
arquatis omnia crocea videri ex vete-
rum sententia 128
arteriarum pulsus Hippocrati noti 39
ἀγρος ἐγγενφίας quid 32
ἀγρος pro tritico apud veteres sum-
ptus 98
ascites hydrops 75. & 102
asclepiades Prusienfis pulsum artem
damnat 40. *medicamẽta sustulit* 46.
quando vixerit 76
asclepiadis error de vrina generatio-
ne 75
asellus piscis vbi cor habeat 96
asiani cur ingenio magis, minus vero
fortitudine valeant 84
asianorum cum Europeis collatio *ibid.*
asini Indici cornu reges Indorum cur bi-
berint 24
assidua apud Celsum idem quod quoti-
diana febris 102
assuetis bis in die comedere, si semel so-
lum cibum capiant, aliud constrin-
gitur 50
assuetudo in medicamentis quantum va-
leat 53
τὸ ἀσπον Theophrasto Canis vocatur
folio. 52
astrorum exortus quid Aristoteli signifi-
cent *ibid.*
athenens de frequẽti aqua decoctã apud
Romanos vsu 9. *de vnguento Aegy-*
ptio 48. *quando triplicem vini tem-*
peraturam intelligat 19
athenai locus de vnguentis canitiem af-
ferẽtib; ex Aristotele correctus 22
athenæo à siccitate canities nascitur 22
bulbi venerem excitant 7
athenis & Romæ pleuritici pbleboto-
mati peius habent quàm alibi 25
atheniensibus podagricus morbus pecu-
liaris *ibid.*
atlãtes populi infomnia an videãt. 115
athletæ à prauis succi edulis etiam faci-
libus coctu abstinere debent 50
athletarum ἀσχυροφυσία *ibid.*
auerrois error de coagulo 114
anes venis carentes apud Plinium 110
Ex anibus qua & quando coquenda 35
ausidius ab Horatio damnatus ob mil-
sum ex salerno & melle factum 46
augustus Caesar sextante bibit 23
augu-

Index.

- augustini locus de vxoris loth in statuā
 conuersione 143. eius opinio ex Hip
 pocrate approbata 143
 auicennas Oribasij interpres 134
 auicenna vel interpretis error in citan-
 do Galeno ibid.
 auicenna & Dioscorides soli mora κα-
 κοςδύαχαι dicunt 26
 aufonius de argento vino & toxico 42
 autumnus Hippocrati 30
 Theophrasto calidus et humidus ibid.
 B.
Bacca amara pro viridi 5
 Bal quid 49
 Balneum calidum post coitum prohibi-
 tum 43
 Balnea ad conseruandam vocem va-
 lent 20
 Balnea Carretana, & vnde dicta 14
 Viterbienses 14
 Bambata nomen pro Embammate Tur-
 nebus retinet 16
 D. Basilius de palmis & ficis, Hexa-
 mero suo ex Plutarcho multa inter-
 posuit ibid.
 Βατρεαχοπέγοι Itali dicti 32
 Βαδία an Hippocrati aliquando ve-
 nam varicosam significet 21
 hircinam significat ibid.
 Bestiola in insula Cypro nata in medio
 igne pennata 71
 Bilis aqua augetur contra Alex. Tral-
 lianum 24
 Bilis, siue eius receptaculum acutorum
 morborum causa ibid.
 Bili Absinthii Ponticum medetur ibid.
 Bilis flaua incendio viscerum vsta ma-
 niam & necem infert.
 Biliosis mel noxium 53
 Biliosis natura, quomodo aqua in bilem
 vertatur 24
 Biscoffi panes & clibanita idem 13
 furnaceis magis noxij ibid.
- Βλαττοι qui apud veteres 126
 Botarga similes ferè Isicij 12
 Botargarum inuentor Heliogabalus 12
 Boum gregalium morbi 127
 Boues cur male agant in hyeme, vere
 autem reficiantur 113
 Boues somniant 115
 Bouem cruditate ventriculi laborare
 indicat creberructus 134
 Βρογχοι Hippocrati pulmonis aspera
 arteria 125
 Βρογχος Aristoteli & Angina Plinio
 non sunt eadem 126
 Broccos quos appellarint veteres 130
 Brocci à broncis differunt ibid.
 Bruta, dum vterū gerūt, robustissima 28
 frigidum potum persequuntur 10
 Bryonia graecorum est vna taminia Ita-
 lia 44
 Bubilae carnes vetusta coquenda 35
 Bulbacea omnia lento humore praedita
 sunt 7
 Bulbi ad corroborandum ventriculum
 valent 7
 ad reparandas vires minime con-
 gruum ibid.
 tardissime alimētum suum membris
 impertunt ibid.
 ventrem excitant ibid.
 Bulbos germinare cur Aristot. scripse-
 rit 7
 Butyrum gentium barbararum lauda-
 tissimus cibus 17
 Butyrum pingue quid Plinius dicat 17
 Butyrum quid apud Scythas 54
 ex equino lacte factum 17
 Butyrum astringendi facultatem non
 habet ibidem loco olei in vngendis
 corporibus post balnea adhibitum
 17. pharmaci potius loco quam cibi
 vsum ibid.
 Butyri apud veteres varia genera 17
 Byssus quid sit 141
 Calius

Index.

<p>126 12 127 113 115 134 125 126 130 ibid. na 28 10 ia Ita 44 35 redita 7 culum 7 e con- ibid. embris ibid. ibid. ripse- 7 lauda- 17 at 17 54 17 non gendis itum m cibi ibid. ra 17 141 elius</p>	<p>Caelius Aurelianus contra Hippo- cratem refutatur 12 de Angina & somno sorbili explica- tus ibidem. pro gula stomachum ac- cipit I. de morbis Romae frequenti- bus 25. Sorani interpret. 2. & 3 Calij Aureliani aque Nepesinae & Au- guriae 14 Oliua fracta 35 Cere urbs nobilissima 14 Ceretana balnea vnde dicta 14 Calculi vesicae in pueris & senibus vr- de 39 Calculorum cruciatus omnium maxi- mus 67 Calda qualis aqua 10 Cur pro aqua communi usurpata ibid. Caldæ potus ad reprimendum feruorem renum utilis 10 Calda in conuiujs an veteres usi ab 19 Callus quid 51 Callicia 55 Calidus potus secundum Plinium contra naturam 10 Calida aqua in conuiujs cur veteres nõ usi ibid. Calida potus posterioribus seculis fre- quentior ibid. Calidi natura, post cibos, labores subire debent 50 in Calore immenso, frigida aqua immer- gi noxium 82 Caluus τὸ φλέγμα ἐπιδ' ἡμιον apud Hippocratem vetustam pituitam nõ recte uertit 128 Camelus an opus habeat dentibus supe- rioribus 112 Camelarum lac ab hominum lacte dul- cissimum 32 Camelinae carnes an comedantur ab ho- minibus 32 Campanica fersa & meliloti idem 67</p>	<p>Camum quid sit 109 Canis morbus apud Galenum quis 109 Canis caro cibus ueteribus 31 Canis sidus plures stellas continet 53 Theoph. τὸ ἄστρον per excellentiam uo- cat 52 inter Canis ortum & Arcturum corpo- ra plantarũ & hominum humescunt secundum Theophrastum 30 Canes somniant 115 Canes cur uomitui sint apti 132 Canities unde 24 Capillorum defluuium medentur resiccan- tia & adstringentia 2 Capitis dolor cū reliquis doloribus col- latus 67 in capitis dolore tinnitus fiunt 93 Capre Alcmeoni & Archelao auribus spiritum ducunt 37 Cicuta nutriuntur Lucretio ibid. cur ma- gis comitiali morbo laborent 87. mo- rorum fructibus non uescuntur 25. quomodo multiplicibus cibus dele- stentur 62. somniant 115. tempore Pythermi podagra afficiebantur 25 Caprarum caro cur iniucunda 34. san- guis bibitus pallorem excitat ibid. Caprinae caro cur sacerdotibus ueti- ta 87 Caprinae carnes comitalem morbũ ad- ducunt ibid. recentes coquendæ 35 Carbones dolorem capitis parant 68 Carbonum noxa quãdo extinguatur 68 à carbonibus cur multi interierint 68 Cardanus deridetur 97 Cardanus τὴν γλώσσαν ἀρετὴν apud Hippoc. dicacitatem seu petulantiã ineptè transfert 120 Cardiacus morbus an cor urat 109 Cardiacus quis sit, quo modo fiat, & quo signo dignoscatur 116 Cardiaces Graecorum & Latinorum di- scrimen 116 Cardia-</p>
--	---	--

Index.

- Cardiaca egritudo Latinis quandoque*
syncope designat 116. *cardiacus*
Græcorum mentem inconcussam ser-
uat 116
Caricæ in duas partes diuise dulcissi-
mæ 104
Caro suilla commendatur 66
Caro canina ueteribus cibus 31
Carnis luxuriem quid compeſcat 74
Carnem in Lybico puluere coquendi mo-
duſ 104
Carnes cicurum ouille & caprine recen-
tes, bubule uerò uetuste coquende 33
Carnes omnium agreſtium ſtatim co-
quende 33
Carnes recetes plus roboris corporibus
aſſerunt 34
tenerè an ſemper recentibus prefe-
rende 34
uulpium autumnò gratiſſimè *ibid.*
Carnes quomodo Arabes coxerint 34
Carnium ſiccitas quo pacto caſtiganda
da 102
Carnes pinguioreſ celerius putreſcunt
folio. 130
Carpasium linum Pausaniæ 56
Caryſtium linum 56
Caryſti lapis et eius adnata 56. & *ſeq.*
Cafeus fumo exiccatus apud Martia-
lem 90
Cafeus purior & ualetudini accommo-
datio 53
Cafei cõdenſandi moſ apud antiquoſ 53
Caffiodorus de Acinatio 100
Caffius medicus de carbonibus 68
Caſtoreum quale ſit 43
Caſtrati cur non fiant leproſi 76
Catarrhus cur homineſ ſolum necet 43
homineſ altiore capite dormienteſ
cur maxime afficiat 43
cur ruſticoſ minus uexet quam urba-
noſ *ibid.*
Catulorum lactentium carneſ in uarijs
morbiſ profunt ſecundum Hipp. 32
Catulorum lactentium carneſ uel ſce-
batur ueteres & hoſtiarum uice ute-
bantur 31
de caupone quodam Plutarchi hiſto-
ria 27
Cauponeſ Græci & Itali à Plutarcho
cur accuſati 66
Cauponeſ, inſtar coquorum carneſ ſibi
traditaſ apparant. 27
Caſticatorum medicamentorum uſuſ apud
ueteroſ 29
Cauſa latinis mala ualetudo interdum
dicitur 115
Cauſarum ualetudinarum, & que ſit ratio
nominiſ xãvooſ 115
Celſuſ de carne ſuilla reprehenditur 66
Celſuſ gulam ſtomachum dixit i. de na-
tura & arte ex Hip. notatuſ & cor-
rectuſ 39
de oliuſ 4
Ob nullum in cibuſ diſcrimen obſer-
uatum improbatuſ 50
Celſi locuſ de Gangrena notatuſ 73
Celſo oliuè ex defruto & paſſo condian-
tur 3
Celſuſ cardiacum morbum languente
ſtomacho fieri aſſerit 116
In affectione oriſ uentriculi uinum dam-
nat 116
de tertio inſanie genere 121
Celtiberi & hiſpani denteſ urina la-
uant 74
Cepe cartæ & creticæ 6
coctæ dyſentericis ad uel ſcendum li-
cite 6
Cepaſ qui appetunt in principio pulmo-
nariè morbi, ſeruantur 33
Cephalo & lupi ex Ambracia opti-
mi 27
Cera ad ſanationeſ uerberum an ali-
quid conſerat 29. loco ceruſſe in Pli-
nianiſ libriſ de Nerone poſita *ibid.*
Ceraſa

Index.

- Cerasa Laurea* 5
Cerebrum & medulla Platoni idem 11
Cerebrum ab odoribus maxime recreatur Arist. 59
ex genere medullarum existit 11
Cerebrū propter mēbranas sentit 124
Cerebra animalium quando manducari ceperint 32
Cereus rarissime Latinis colorem significat 106
Cerussa ex plumbo nascitur 36
nocens est corporibus humanis ibid.
Cerussa vsus apud veteres 77
χεουίσευ quid 12
Christi ac Moysis qua de causa miraculosum fuerit ieiunium 129
Chronicis pro Clinicis apud Plinium legendum 79
χυλός πτυσάκης falso cremor ptissana dicitur 99
Chymia Aristotelis tēpore ignorata 88
Cibi atate vigentium, iuuenum & senū, quales esse debeant 34
Cibis & potibus veteres vnguenta admiscuerunt 47. & 101
Post cibos quibus actiones subire liceat 50
Cibis in die bis quotidie repleti inutile omnibus 97
Cicuta capras nutrit, secundum Lucretium 37
Cur hoīes necet & sturnos nutriat ibid.
Cicuta & aconitum indifferenter apud veteres vsurpata 60
Cicuta leuius aconito venenum 61
sicuti homini venenum, sic ipsi vinū ibid. vino hausta irremediabile malum ibid. Post ipsam verò vinum bibitum eius vim castigat ibid.
Cimolia vnde dicta 77
eius vsus ibid.
Cimolia insule mos refrigerada aque 9
Cinna deunce bibit apud Martialem 22
Claud. Puteanus verba Velleij Patreculi restituit 37
clearchus aconito plurimos tollere cupit 60
clearchus apud Antigonum pro Agatharcho legendum 61
clemens Alex. de pigmentis fucatis mulierum restitutus 107. in Acrothoracis significatione emaculatus 85
clibanite panes, & bis cocti idem 13
furnaceis magis noxij ibid.
clibanite panes Galeni pro furnaceis nostris falso habitii 13
clinias Pythagoricus ob vetitum coitum reprehenditur 18
clinici medici 79
clinici a Cypriano & Hieronymo qui dicti 79
clanicorum vocabulū post Plinium demum egrotantibus attributum ibid.
coagulatio lactis vnde 55
coagulū quid 113. cur in habentibus plures ventres, in omaso tantum inueniatur 114
coaguli causa in ruminantibus ibid. se. 113. & 114
coaguli opera lac in caseum condensatur 55
cochlea ad corroboradū ventriculum plurimum valent 7. ad reparandas vires minimè congruunt ibid. tardissime alimentum suum membris impertiunt 7
coctio est putrefactio 2
cali intemperies etiam ad pedes deditur defluxiones 25
cæna quasi κοινά dicta 97
Ante cænam edentes olim infames fuerunt 97
coeundi tempus secundum Aetium 49.
secundum Paulum ibid.
coitus in mutandis vocibus multum inuenat 20. in quibus morbis proficit 43.

Index.

non omnis obest 18. post somnū exer-	corcus qualis morbus, eiusque reme-
cendus secundum Hipp.	dium 108. & 116
coitus qui conceptū potissimum iuuet 7.	cor pro ore ventriculi, Lucretio I
quo tempore anni potissimum condu-	cor ibi esse nequit, vbi cibi coquūtur 96
cat 18. Timocharem à destillatione	corde vulnerati, dum viuunt, semper
liberavit ibid. post coitum balneum	mente constant & sapiunt 73
calidum noxium 43. sacrificium ne	coriaceia 55
offeratur ibid.	cornarius codices habuit valde depra-
De coitu Arist. explicatus 18 & 43	uatos 15
coitu pluri vel pauciore quando vten-	cornarij error de erysipelate 88
dum 43	de terra Cretica 77
collum primo coitu cur augeatur 122	cornarius fungos apud Plinium pro lu-
concubitoris parce cœnādum secundum	cernarum ellychnijs seu terrestribus
Arist. 43. & 97	fungis perperam accipit 73. & 74
colatum quid sit 144	cornelius Tacitus de Insalubritate Va-
colicus dolor an Hippocrati & ante-	ticani situs Romæ 25
cessoribus notus fuerit 109. Hippo-	coronæ lanæ 67
crati Ileus ibid.	coronarū folia auro & argēto tecta 67
colicum dolorem quis primus expertus	coronarum nostrarum origo 67
sit ibid.	cotta & Rochetti quales vestes 74
color rutilus idem quod Sericus apud	tremor ptissanæ Celsi quid 99
Plinium 86	cremor ptissanæ & χυλὸς πτισσάνης
colostrum siue colostrum quid 110	non idem ibid.
colostrati & colostratio ibid.	Creta tria genera 77
columella de Embammate emendatus	de creta Plinius explicatus ibid.
15. de Musto 9. de vasis ligneis & fi-	cretenses calcei à cretatis diuersi 77
ctilibus 90. quomodo sepiissime vta-	cucurbitulas ignitas ante expurgatum
tur farris nomine 52	corpus cervici admonere Galenus
comes archiatorum quis 82	improbat 29
comessatores qui apud veteres 98	cuniculus cur ruminet 112. & 113. non
comessatione soli pueri manē vtebantur	pinguescit ibid. quid loco quatuor vē-
apud veteres 98	tricolorum habeat ibid. vnicum tan-
comædi & tragædi ad conseruandam	tum ventrem habet ibid.
vocem quibus remedijs vsi 21	cunnilingi apud veteres 92
conditurarum vinorum causæ 40	curandi varias corporum partes à va-
constantinopolitani podagra sæpe ve-	rijs medicis consuetudo vnde 35
xantur 25	curare per circulos methodicorum
In conuiujs publicis quibus poculis vsi	quid 127
veteres 24	In curationibus egrorum cur superemur
cōsulio quomodo à frigido soluat 82	ab antiquioribus 54
coppettæ quid Siculis & calabris 13	cyathus quartus nunquam fuit lauda-
coqui cur, antequam assarent, oleo car-	tus 19
nes immixerint 16	cybeles sacerdotes quales 72

Index.

cyceon qualis potus	99	Diog. Laertij locus ex Galeno muta-	
cydnus ciliciae fluminis 82. an podagra		tus	38
medeatur ibidem. detergendi & re-		Dion Cassius Hermogenem pro Archi-	
purgandi vim habet	82	gene posuit	7
macharam Apollinis in Tarso depur-		Dionysio medico utendum 20. diebus an-	
gat	ibid.	te, & totidem post Canis ortum con-	
cydni aqua qualis	82	suluit Apollinis oraculum	18
cyphi quid 159. quomodo coponatur 59		Dioscorides de labrusca latinorum	44
vsus eiusdem	ibid.	Dioscorides & Auicenna soli mora κα-	
cypheos odor capitis dolore inducit	59	καστρομαχα esse docent	26
cyprius lapis & linū Cyprium idem 56		Discorides linguae Graecae purioris rudis	
cyphoides hepaticos curat 58. vnde di-		42. Metopium ab Aegypto unguen-	
cta	ibid.	to diuersum statuit 48. ob butyrum à	
cytharadi qua rōne vocem intendāt 21		Galeno reprehensus 17. quomodo ex	
	D.	ouillo & caprino tantum lacte buty-	
D Amocrates Seruilius Mithridati		rum trahat ibid. pro argento uiuo &	
ca antidoti auctor	80	factitio, cōmuniter ἰδὲ ἀργύρου ac-	
Defrutum uino immixtum	41	cipit	42
δέσπονον, quasi μεδ' ὁ δέσπονον 50. ue-		Disciplina ordine apprehendenda	38
tustissimis idem quod ἀγιστον siue		Dolor capitis cū reliquis doloribus col-	
prandium	ibid.	latus	68
De Delo Plinij & Herodoti contradi-		Doloris capitis ex crapula contracti re-	
ctio	74	medium	67
Deliorum morbus ab Aeschine descri-		Dolorem capitis carbones inducunt	68
ptus	74	In Dolo capitis cur timitus fiant	93
Democedes Darium luxationem ossis ta-		De Doloribus Galeni & Plinij loca	68
li patientem quomodo curauit	84	Domini Platonici historia	2
Democritus in anatomica disciplina		Dorica lingua Hippoc. natia	47
eruditus	37	Dorica uestis	107
Democriti uolumen, cur cyathi quater-		Dracunculi in cruribus humanis apud	
ni & sextarij non sint potandi	19	Arabas geniti	49
Democritus ex adpectu solo cognouit		apud incolas maris rubri	ibid.
uirginem paullo ante uitiatam	123	vnde	ibid.
Dentes à flammis non domantur	125	Drupa	4
Dētes nudati quō specula inficiant ibid.		Druso tribuno caprarum sanguis bibi-	
Dentatum uinum	40	tus pallorem concitauit	34
Deunx mensura ebriosorum	23	Dulcium & calidarum potionum apud	
Diatritarij medicinā fame exercent	99	ueteres usus	10
Dicere pedem apud Galenum quid	20	Duratarum rerum dissolutio	88
Dies anno similis factus	57	Dysenterici ualido praesidio interdū cu-	
Diocles ab Atheniensibus iunior Hip-		rati, interdum necati	6
pocrates dictus	18	In Dysenteridis famulae matrice lapis ena-	
Diocles Archidamum damna	16	tus	49

Index.

E	
Brietatis occultationes	85
Edetulum vinum apud Plautū	40
Eduilia laxantia ad conseruandam v-	
cem valent	20
Effeminati Scythæ	1
adorantur	ibid.
Elei Myagrū Deum muscarū vocāt	94
Elaterio cur veteres tā frequēter vsi	54
Elephantiasis vnde	4. & 76
Aegypto familiaris	4
Elephantiasis Aristo. Satyriasis quan-	
do innotuerit	4. & 76
Elephantiaci cur libidinosi	76
De Elephantiorum victu Aetius re-	
prehensus	76
Elephantus cur habeat quatuor ven-	
tres, & quatuor tantum superiores	
dentes	113
Elephas ob intestina sinuosa quatuor	
ventres habere videtur	113
Ellychnium Tarsicum quid Galeno	73
carnem excrescentem deprimit	73
Ellychnijs mollities inest	ibid.
Embamma secundum Vlpianum loco	
aceti	15
De embammate Columella emenda-	
tus	ibid.
Empedocles de anima hominis	39
κωλυσάνεμος dictus	94
Empedoclis ἀπωνος	ibid.
Empedocli vinum aqua in ligno cocta	2
ἐμπωνος qualis piscis	107
Empyrus accensus in medio mari lu-	
cet	107
Ennij apud Fulgētium locus expositus.	
ἐνἀρεῖς, hoc est, euirati Scythæ cur di-	
cti	64
ἐνἀρεῖς Hipp.	64
ἐνἀρεῖς pro ἐνἀρεῖς apud Plutarchū	
legendum	94
ἐνἀρεῖς quid Cassio medico	94
Epilepsia & morbus sacer idem	88.
quam citò curari possit	88
Epilepsia morbus qui insputatur	109
Epilepsia non tantum homines, sed &	
alia animalia laborant	88
Epilepsia curatur coagulophocæ	106
Epilepsia fonticus morbus apud vete-	
res	109
E qui somniant	118
Equarum lac apud Scythas coagula-	
tur	54. & 113
Eradius de Amazonibus	65
Ἐρωσιον Arist. pars ventris infima	116
Erasistrati παρ᾽ἐμπτωσις	93
Erasistrati locus de ijs qui triduum to-	
tum à cibis abstinerūt	127. & 128
Erasistratorum scholæ fundator	40
Erummæ quid	111
Erysipelas & ignis sacer differunt	88
Erysipelatum & inflammationum ma-	
ximarum secundum Galenū cura	24
Eumomus chijs quot in vna die hellebo-	
ri potiones sumpserit, & tamen nihil	
purgauerint	53
ἐν ἡδύς, γλυκεία & καλλεῖα interdū de	
rebus propè cōtrarijs proferūtur	24
Eunuchi cur non fiant leprosi	76
Eunuchorum complexio	ibid.
Euripides aqua marina curatur	55
Eiusdem de aqua marina versus	ibid.
Europæorum & Asianorum collatio	84
ἐυευσμένον Hipp. & Galeno quādo vsi	
tatum	28
Eustathius quomodo triplicem vini tē-	
peraturam intelligat	19
Euterpe Herodotus de Aegyptiorū mo-	
ribus	30
Exodium finis cuiusque rei	132
Extæ non prandentium celerius sene-	
scunt	50

F

Faba inter legumina recensetur	33
Faba Aegyptiæ pondus	33. magni-
tudo	ibid.

De fa-

Index.

88	De faba Aegyptia pondere liber falso	Femina qua ratione in mares mutari dicantur	136
109	Galeno adscriptus, reprehenditur	33	
d &	Faba Philipporum	31	Feminei sexus in masculinum conuersio
88	De fabarum putaminibus	85	Solis virginibus accidit, & quo tempore ibid. eadem non fit plantarum, quorundam misturis
106	Fabarum esus Pythagoreis sterilitate: Galeno verò fecunditatem affert	85	ibid.
wete-	Ex fabis panis tētatus secundū pliniū	33	Femina 7. diebus exanimis ad vitam reuocata
109	Fabaceo pane veteres non vsi	ibid.	94
118	Fabriles & paleales vna apud Cael. Aur.	90	Ferrati montes
gula-	Fabulas tam tragicas quam comicas apud veteres cantibus recitandi consuetudo	20	Ferrate aqua cur Vesicaria dicta
113	Fagus vehemētius robore astringit	35	ubi sint
65	Fagi fructus semper acerbi	35	Festa vinalia
116	Fagina glandis cinis an calculis illinitur	35	Fistilium dissolutio
93	Falernū vinū Iuuenali cur indomitū	18	Ficus duplex qua Horatio, Plinio & Vegetio
m to-	Fame detentis pedes intumescere cur soleant	137	Ficus generosi apud Platonem
128	Fames quo pacto oriatur	124	33. macerati aceto 15. virides sitim auferunt
40	Far à Iuuenale pro pane ex farina vsurpatum	52	5
111	Far an res factitia	51	Ficus qui appetunt in principio pulmonarię morbi intereunt
t 88	Far Clusinum	51	33
ma-	Far hordei quid apud Palladium	ibid.	Post ficus quid potandum
ra 24	Far quomodo à Romanis paratum	51	15
ellebo	Farvis nomine pro crassiore farina vtitur Columella	52	De ficibus error. Aetij correctus
nihil	Farina à farre	ibid.	15
53	De fascino varronis locus	126	Ficus in vomitu qua de causa post omnes alios cibos exeant
dū de	Fascia cretate	77	117 & 118
ur 24	Fauorini de Ichore error	92	Florum odoriferę respirationes ad sanitatem conferunt
76	Febres cum mentis & corporis oppressione Romę frequentes	25	48
ibid.	Febris quotidiana λφωγία Luciano dicitur eadem τύφος nuncupata	102	Fenicium quid Scribonia
55	Febres statę, quotidianę, querquerę	102	56
ibid.	Febres φευκώδεις	102	De fatatione Hipp. emendatus
io 84	Feliciani error, quod 17 grę Libra transtulit	13	38
do vsi	Fella amarissima cur Græcis γλυκία dicitur	25	Fetus ne amimetur Arist. locus
28			89
nitē-			Fetus nondum animatos corrumpere apud Ethnicos licitum, animatos vero illicitum
19			89
ū mo			Fōrmica Arabū, Latinis ignis sacer
30			88
132			Fortunę Hippoc. parum tribuit
sene-			39
50			Fractę diuę Cælij Aureliani
er 33			4
agni-			Franciscus Ordelaſus Forolinij capitaneus
ibid.			131
a-			Fridericus Oenobardus Cydno flumine lotus interit
			82
			Frigida aqua immergi cū quis magnopere calet noxium
			ibid.
			Frigida dentibus, neruis, ac ossibus inimica

Index.

- mica *ibid.*
 Frigidum quomodo conuulsionem sol-
 uat *ibid.*
 Frugalitas veterum in cibo & potu 97
 Fuliginis & nidoris ex Arist. discrimen
 Fuluij Vrsini antiquissimus Athenæi co-
 dex 22
 Fungus aurium quid 131
 Fungus lucernarum 74. 131
 Furnacei panes biscottis innocentio-
 res 13
 Furnacei panes & ἰωνίται idem. *ibid.*
 Furnaceorum panum natura *ibid.*
 G
G Abr. Fallopij de hydrargyro er-
 ror 42
 Gaditanum Salsamentum 127
 Gaitana ex Gallia Romam aduecta 6
 Galenus aquam per plumbeos canales
 ductam vetat 36
 cur ὡφειλάς gratia voces interdū
 de rebus propè contrarijs proferan-
 tur 24. cur in Erysipelatibus & in-
 flammationibus maximis refrigeran-
 tia sepe permutet 24
 Galenus de Angina 12. de anni parti-
 tione secundum Hippocratem 30
 de Butyro Dioscoridē reprehēdit 17
 de cibis boni & mali succi 9
 de Cydni fl. aqua 82
 de doloribus 68
 de carbonibus 68
 Galenus defensus de hydrophobia 3
 de Opio 35
 de generibus extenuatorum corporum
 restitutus 28
 de Oleo, Butyro, Aphrogala explica-
 tus 16
 de pane furnaceo explicatus 13. de Pul-
 sium nomine examinatus 39
 de qua aqua refrigerata. 7. libro Me-
 thodi locutus sit 10
 de turdis & passerib. improbatas 20
 de vrine naturā 73
 Galenus & Aristoteles de Ruminatio-
 ne conciliati 112. 113
 in voce διαφάγου & σωμαχου lib. 9.
 de Locis affect. ab Arist. variat 1
 pro medicamentorum conseruatione
 vasa stamea fugit 36
 quatenus halicam cum vino mixto
 probarit 7. rarissime vini Massilien-
 sis meminit 41
 Galenus semitertianas febres Romæ fa-
 miliariss. refert 25
 vtrū vterus animal sit, explicatus 5
 Galenus male Hippocratem damnare
 conatur 133. metallorū generatio-
 nem ab Aristotele traditam ignora-
 uit. 132. non rectè veterū de Hippo-
 cratis oraculo ὀλιγοσιτία ἀκρωτων
 ἀδύτων sententiam refutat 129
 Galeni de plumbi natura detectus er-
 ror 132
 Galeni locus περὶ τῆς ἀγρυπνίας
 de ipsius apparatu declaratus 133
 Galeni contradictio de Pulmonis carne
 sublata 34. Discrimen inter legumi-
 na & frumenta 52
 Galeni & Pythagoreorum de fabarum
 natura contradictio 85
 Galeni error de vrine sedimentorum ni-
 gredine, & de lapide vesicæ 38
 Galeni heresis de anima hominis 39
 inscriptio περὶ πνεύτων θότων τόπων
 aduersus Scaligerum defenditur 72
 liber de placitis Hipp. & Platonis
 συμφωνία Nemesio dictus 84
 libri ἀποδείξεων quales *ibid.*
 περὶ πνεύμων θότων τόπων Scientia-
 rum libri à Rabi Mose vocati 73
 Galeni interpres σωμαχου gulam ine-
 ptè transfert 1
 Galeni locus de factundis explicatus 7
 de Massiliensi vino ad Glauconem
 correctus 41
 de

Index.

<p>73 umination- 112. 113 ου lib. 5. ariat 1 eruatione 36 ino mixto Massilien- 41 Roma fa 25 blicatus 5 dammare eneratione m ignora- de Hippo- α κρωπον 129 ectus er- 132 λυτου ac atus 133 onis carne er legumi- 52 de fabarum 85 entorum ni ica 38 ninus 39 των τόπων enditur 72 Platonis 84 ibid. Scientia- cati 73 gulam ine- I plicatus 7 lauconem 41 de</p>	<p>de aſophago & ſtomacho emenda- tus 1 de Palmulis reſtitutus 4 de tenera carne reſtitutus ex Hipp. folio. 34 Galenī loci in 12. & 13. Meth. emenda- ti & interpretati. 6. ſententia de con- ſtitutione tēporis ex Herodoto com- probata 29 Galenī tēpore ſericum rariffimū fuit 7 Galeno q̄ mixtio vocetur meracior 19 Galeno quid Ellychnium Tarſicum 73 Romę & in alijs humidis locis phleg- ma à capite in ſtomachū decūbit 25 vetus, & nonū vinū quid 89. & 10 Dicere pedem 20 Gallica lue correptis cur palpebrę depi- lentur 107 Gallina ingluuies Ariſto. πρόλοθος 55 Gangrena qualis morbus 75 Gaza τους ἡδικούς τῶν οἰνων Morale vinum ineptē transfert 46 Gaza error de uoce περιματωδ' ἔς 11. de Grano Gnidio 69. uitioſa λαγυ- είας uerſio 18.43 Gaza ἐπίσιον apud Ariſtotelem aqua- licum perperam interpretatur. 116. τὸν κρᾶνον non rectē ſtrumam uer- tit 126 Gaza in interpretando Ariſtotele 1. de hiſt. animal cap. 16. error 126 Gaza oſcitātia in uerb. Ariſt. probl. 138 Gaza κιβδηλιώντες cibo uitioſo ueſcē- tes malē uerit 118 Gaza κορνύ Surculum ſignificat 62 November ἀνδρνεγιών dictus 16 Gemmarum diſſolutio 88 Genitura ſaltando deiecta 89 Genitura liquiditas quantum ad ſterili- tatem aſſerat 87 Genuēſes mulieres quomodo facies ſuas ungant 77 ἢ κερτιχὴ idē qđ Argentaria creta 77</p>	<p>Germana puella 2. annis ſine cibo 129 Giorgiolena idem quod Seſami 13 γλυκεία à Græcis appellantur fella ama- riſſima 24 γλυκεία, ὑπόκ' & καλλεία interdum de rebus propē contrarijs proferuntur 24 Gn. Mario recentare idem quod reno- uare 8. & 9 Gobius, principium cænæ apud Vene- tos 26 Goffypium Græcis φυλόν 73 Goffypium byſſus antiquorum 141 Galeno ἐλλύχνιον τερσικόν ibidem quomodo carnis luxuriam compe- ſcat 73 Goffypij cādor & mollities 74. & 141 ex Goffypio ueſtes ſacerdotum Aegy- ptiorum factæ 74 Gracia ſuis uinis quomodo lenitatem excitavit 40 Græci abſtemij muſſum in libationibus offerunt 45 Græci caupones Italis deteriores 66 Græci ob Bacchanalia à Scythiſ re- prehenſi 72 Græcorum potandi conſuetudo ab Ana- charſi reprobata 23 uina necdum ſextum mēſem adepta, potabant 16 Grammaticus quomodo à critico diffe- rat 135 Granum gnidium alium ſoluit 69 ſiſtit ſecundum Plinium ibid. Granum Gnidium Syris Linum ibid. Granum Gnidium urendi facultate pol- let ibid. & 117 Greg. Giralidi error de templo Pacis Romæ 14 Greg. locus explicat⁹ de uiris 144. 145 Grues magnifici à maioribus 32 ex melo inſula Romam aduecti & pingues redditi ibid.</p>
---	---	--

Gruum

Index.

<i>mica</i>	<i>ibid.</i>	<i>de vrine natura</i>	73
<i>Frigidum quomodo conuulsionem soluat</i>	<i>ibid.</i>	<i>Galenus & Aristoteles de Ruminatio- ne conciliati</i>	I 12. I 13
<i>Frugalitas veterum in cibo & potu</i>	97	<i>in voce διοφραγου & σομαχου</i>	lib. 5.
<i>Fuliginis & nidoris ex Arist. discrimen</i>		<i>de Locis affect. ab Ar. sto. variat</i>	I
<i>Fuluij Vrsini antiquissimus Athenai co- dex</i>	22	<i>pro medicamentorum conseruatione vasa stannea fugit</i>	36
<i>Fungus aurium quid</i>	131	<i>quatenus halicam cum vino mixto probarit 7. rarissime vini Massilien- sis meminit</i>	41
<i>Fungus lucernarum</i>	74. 131	<i>Galenus semitertianas febres Roma fa- miliariss. refert</i>	25
<i>Furnacei panes biscoctis innocentio- res</i>	13	<i>vrũ vterus animal sit, explicatus</i>	5
<i>Furnacei panes & ιωνιραι idem</i>	<i>ibid.</i>	<i>Galenus male Hippocratem damnare conatur 133. metallorũ generatio- nem ab Aristotele traditam ignora- uit. 132. non recte veterũ de Hippo- cratis oraculo ὀλιγοσιτια ἀκοπων ἀδύτων sententiam refutat</i>	129
<i>Furnaccorum panum natura</i>	<i>ibid.</i>	<i>Galeni de plumbi natura detectus er- ror</i>	132
G			
G <i>abr. Fallopij de hydrargyro er- ror</i>	42	<i>Galeni locus περι τῆς ἀγρου πλυτου ἀε de ipsius apparatu declaratus</i>	133
<i>Gaditanum Salsamentum</i>	127	<i>Galeni contradictio de Pulmonis carne sublata 34. Discrimen inter legumi- na & frumenta</i>	52
<i>Gaitana ex Gallia Romam aduecta</i>	6	<i>Galeni & Pythagoreorum de fabarum natura contradictio</i>	85
<i>Galenus aquam per plumbeos canales ductam vetat</i>	36	<i>Galeni error de vrina sedimentoriam ni- gredine, & de lapide vesicæ</i>	38
<i>cur ὠφειλας gratia voces interdũ de rebus propè contrarijs proferan- tur 24. cur in Eryspelatibus & in- flammationibus maximis refrigeran- tia sepe permutet</i>	24	<i>Galeni heresis de anima hominis inscriptio περι πεπων θότων τόπων aduersus Scaligerum defenditur 72 liber de placitis Hipp. & Platonis συμφωνία Nemesio dictus</i>	84
<i>Galenus de Angina 12. de anni parti- tione secundum Hippocratem</i>	30	<i>libri ἀποδείξεων quales</i>	<i>ibid.</i>
<i>de Butyro Dioscoridẽ reprehẽdit</i>	17	<i>περι πεπων θότων τόπων Scientia- rum libri à Rabi Mose vocati</i>	73
<i>de cibus boni & mali succi</i>	9	<i>Galeni interpres σομαχου gulam ine- ptẽ transfert</i>	I
<i>de Cydni fl. aqua</i>	82	<i>Galeni locus de facundis explicatus 7 de Massiliensi vino ad Glauconem correctus</i>	41
<i>de doloribus</i>	68		
<i>de carbonibus</i>	68		
<i>Galenus defensus de hydrophobia</i>	3		
<i>de Opio</i>	35		
<i>de generibus extenuatorum corporum restitutus</i>	28		
<i>de Oleo, Butyro, Aphrogala explicat- us</i>	16		
<i>de pane furnaceo explicatus 13. de Pul- suum nomine examinatus</i>	39		
<i>de qua aqua refrigerata. 7. libro Me- thodi locutus sit</i>	10		
<i>de turdis & passerib. improbatu 20</i>			

Index.

- de œsophago & stomacho emenda-*
tus 1
de Palmulis restitutus 4
de tenera carne restitutus ex Hipp.
folio. 34
Galenī loci in 12. & 13. Meth. emenda-
ti & interpretati. 6. sententia de con-
stitutione tēporis ex Herodoto com-
probata 29
Galenī tēpore sericum rarissimū fuit 7
Galeno q̄ mixtio vocetur meracior 19
Galeno quid Ellychnium Tarsicum 73
Rome & in alijs humidis locis phleg-
ma à capite in stomachū decūbit 25
vetus, & nouū vinū quid 89. & 10
Dicere pedem 20
Gallica lue correptis cur palpebra depi-
lentur 107
Gallina ingluuies Arist. πρῶτος 55
Gangrena qualis morbus 75
Gaza τὸν ἡδικοῦς τῶν οἴνων Morale
vinum ineptè transfert 46
Gaza error de uoce αἰεματώδης 11.
de Grano Gnidio 69. uitiosa λαγυ-
εῖας uersio 18.43
Gaza ἐπίσιον apud Aristotelem aqua-
licum perperam interpretatur. 116.
τὸν κρᾶσγον non rectè strumam uer-
tit 126
Gaza in interpretando Aristotele 1. de
hist. animal cap. 16. error 126
Gaze oscitātia in uerb. Arist. probl. 138
Gaza κισθῶντωντῆς cibo uitioso uescē
tes malè uertit 118
Gaza κορύνη Surculum significat 62
November αὐθιγῶν dictus 16
Gemmarum dissolutio 88
Genitura saltando deiecta 89
Genitura liquiditas quantum ad sterili-
tatem asserat 87
Genuēs mulieres quomodo facies suas
ungant 77
γῆ κριτικὴ idē qđ Argentaria creta 77

- Germana pueſa 2. annis sine cibo* 129
Giorgiolena idem quod Sesami 13
γλυκία à Gracis appellantur fella ama-
rissima 24
γλυκία, ἐν ἡδῆς & καλλεῖα interdum
de rebus propè contrarijs proferun-
tur 24
Gn. Mario recentare idem quod reno-
uare 8. & 9
Gobius, principium cœna apud Vene-
tos 26
Gossypium Gracis ξυλόν 73
Gossypium byssus antiquorum 141
Galeno ἐλλύχσιον τερσικόν ibidem
quomodo carnis luxuriam compe-
scat 73
Gossypij cādor & mollities 74. & 141
ex Gossypio uestes sacerdotum Aegy-
ptiorum factæ 74
Gracia suis uinis quomodo lenitatem
excitavit 40
Graci abstemij mulsum in libationibus
offerunt 45
Graci caupones Italis deteriores 66
Graci ob Bacchanalia à Scythis repre-
hensi 72
Gracorum potandi consuetudo ab Ana-
charsi reprehensa 23
uina necdum sextum mēsem adepta,
potabant 16
Grammaticus quomodo à critico diffe-
rat 135
Granum gnidium alium soluit 69
sistit secundum Plinium ibid.
Granum Gnidium Syris Linum ibid.
Granum Gnidium urendi facultate pol-
let ibid. & 117
Greg. Giraldi error de templo Pacis
Roma 14
Greg. locus explicat° de uiris 144. 145
Grues magnifacili à maioribus 32
ex melo insula Romam aduecti &
pingues redditi ibid.

Gruum

Index!

Gruum caro fibrosa & dura	ibidem	Hermolai Barbari $\pi\epsilon\pi\iota$ τοῦ $\mu\iota\gamma\epsilon\upsilon$ ἀν- διου καὶ διωνυμίου friuola dubi- tatio	118.
Gula stomachi receptaculū Nicādro	2	Herodotus de more urendi pueros apud Lybia populos	29
Gula pro stomacho	1	ubi historiam suam scripserit	13
Gymnasia quō corpora extenuent	28	de purgationibus Aegyptiorum	46
Gypsus plurimus & p̄stātissimus ubi	77	de uarijs Aegyptiorum medicis	36
Gypsus Tymphaicus	ibid.	Herodoti & Plinij de Delo contradi- ctio	75
Gyzanteres qualis gens	53	Herodoti locus de uarijs Aegyptiorum medicis examinatus et correctus	36
Gyzanterum copia mellis	ibid.	Herophilus primus de pulsibus exacte scripsit	40
H			
H Adriani Imperatore Tetraphar- macum	12	ob nimiam subtilitatē desertus	ibid.
Halica celeriter nutrit	7	Herophili sectatorū schola celebris	40
Halica cum uino mixtionem Galenus quatenus probarit	7	Herophiliorum medicorū schola à qui- bus extracta	40
Halica quomodo auferatur uisciditas & crassities	ibid.	de herophilo non omnia credenda Plin- io	40
Hauftus qualis potus	107	Herpes Gracorum, Latini ignis sacer	88
Hauftum facere idem quod potare	ibid.	Hesitantes lingua à natura melanch- lici	120
Hecticarum febrium cur ueteres nō me- minerint	137	Hicippus nocturna pollutione à febre li- beratur	18
Heliogabalus Botargarum inuentor	13	D. Hierony. de coctione phasianorū	60
Hellebori uim quid comprimat	53	Hippax quid Scythis	54. & 107
Helleboro cur ueteres tam frequenter sint usi	54	Hippax herba contra famē & sitim	55
De Helleboro libri Hipp. principium tantum extat	ibid.	Hippace & lacte equino Scythæ uicti- tarunt	55
In Hellesponto & Pario phlebotomati releuati sint	25	Hippocentaurum in principatu claudij in melle allatum	53
Hemitritium apud Latinos nomine ca- ret	25	Hippocentaurus Aegypto Romam in melle affertur	53
idem quod Semitertiana	ibid.	Hippocrates ab Aegyptijs multa mu- tuauit	47
Romæ frequentes	ibid.	Ex Aeliano Democriti persuasionibus Ionicè scripsit	47
Hepaticos cyphoides curat	59	à quo didicerit, quòd Græciam ferè uni- uersam à peste crebris ignibus libe- rarit	47
Heraclitis ἀπρωγ	94	Hippocrates de Aqua & Bile expli- catus	24
Heraclitus de urina in uesica genera- tione	75		
ignaros medicos à se expellit	ibid.		
Heracliti morbus	ibid.		
Hercules bubulis carnibus delectaba- tur	24		
Herba ad uenerem faciens	131		
Hermolai Barbari diuersa à Turnebo uersio	32		

Index!

carneae catulorum lactentium in mor-	cur carneas partes ferro candente
bis commendat	osseas verò & nerueas fungis velit
de Dieta emendatus	esse vrendas
Democriti discipulus	Hippocrates eandē de hesitantia lingua
de fetus corruptione defensus	cū Aristotele habuit sententiam
de fetatione & superfetatione emenda-	posse homines septē dies sine cibo vi-
lotus	uere asserit
de Metopio emendatus	Calidi panis vsus apud veteres te-
de natura panum clibanitarum	stis
de origine seminis restitutus	Hippocratis locus ἵπποκράτους τοῦ
Lucretio collatus	πρωτονοστος ex Galeno emēdatus
de pesti ratione excellentissimus scri-	alius ἵπποκράτους τοῦ ἰδίου
ptor	explicatus
de ramicibus	Hippocratis peregrinationes ob medici-
de Risu & insomnijs infantum exami-	na studium
natus	hippocratis tēpore Medici in proprijs do-
de tempore coeundi	mibus egrotos aiebant & curabāt
de ueste Dorica	hippocrati ὁ τὸς quid
fortunę parum tribuit	hircinae carnes epilepticis auxiliātur
locus in libro de Medico restitutus	hircinus sanguis pro medicamento fuit
medicos naturas uocauit	vocatus χεῖρ θεοῦ manus dei
quot annis iunior Hesidio & Home-	hirudo idem quod βδέλλα
ro	hispani et Celtiberi dētes vrina lauāt
uētriculū κοιλίην συνῶτικὴν vocat	hispanis post miscarum multitudinem
Hippocratis anni diuisio	pestis imminet
de Helleboro libri principium tātum	hædus ex Ambracia animal quadrū-
habemus	pes
Hippocratis & Gellij de genituris loci à	athenæo κατὰ τὸς piscis
Mureto restituti	hædus quem gulosi omnium maxime qua-
Hippocratis libri sub Hadriano à Capi-	rebant
tone & Dioscoride collecti	hædi Melici omnibus alijs pferūtur
Hippocratis locus de doloribus in puer-	hædi ex Tybure magni estimati
perio præter morem accidentibus re-	hædorum è lupi faucibus ereptorum ca-
stitutus	ro iucundissima
de morbo Scytharum femineo	holosteō qualis herba, & cur sic dicta
de octimestri partu ex Gellio restitu-	homo à rabido cane demorsus vtrum ra-
tus	bie corripitur & intereat
de Oculis in homine emendatus	homo solus seruatur ex morsu rabidi ca-
de prandentibus à Plinio citatus &	nis sed non sine periculo
explicatus	homines raris dentibus qua de caussa vi-
pro μετώπω μετώπω correctus	uant minus
Hippocrates qua ratione loco anthini	homines lupos fieri quo pacto sit intelli-
olei rosaceum vsurparit	gendum
	X
	homines

Index I

<p>homines cur cicutam fere nequeant 37</p> <p>homo quo possit diu sine cibo vivere 129</p> <p>horatius de moris 25</p> <p style="padding-left: 2em;">de turdo contra Galenum defensio 59</p> <p>hordeum incisum 98</p> <p>hordeum serentes pallidioribus corporibus sunt, ijs qui triticum 52</p> <p>hordei aqua quid 98</p> <p>ex hordeo Achilleo panes Gracis vestitissimi 98</p> <p style="padding-left: 2em;">cibos qui faciunt decolorationes sunt, & destillationi magis obnoxij, quam qui ex tritico 52</p> <p>hydragyrum quid 41</p> <p>Hydrargyros à Dioscoride idem quod argentum vivum & factitium 42</p> <p>hydragyrum ab argento vino separat Plinius 41. & 42</p> <p>hydrophobia morbus quando primum innotuerit 3</p> <p>hydropici conditiones ab Horatio proposita 102</p> <p>hydropistres species. ibid.</p> <p>hydropicis loca maritima comodiore 58</p> <p>hydropic⁹ Catoni veteranos dicitur 133</p> <p>Hydrophobus ab aqua inter cute distinguitur ibid.</p> <p>Hydrophobus proprie aqua intercus dicitur ibid.</p> <p>hyems Hippocrati 30</p> <p>hyeme cur fiant somni longissimi 43</p> <p>hyeme meracius bibendum 20</p>	<p>Iconographia Pyrrhi Ligorij 14</p> <p>Iltericis quando accidat omnia flava videri 128</p> <p>Iecur anserinum apud Rom. celebre 66</p> <p>Iecoris qualis constitutio, talis est vita 24</p> <p>Ientaculum & pradium veteribus idem 97</p> <p>Ientaculo & commestatione pueri soli manere vebantur 97. & 98</p> <p>Isga vobos idem quod Epilepsia 88</p> <p style="padding-left: 2em;">Servio sacer ignis ibid.</p> <p>Ignis à Cornario saepe pro erysipellate vertitur ibid.</p> <p>citius ab aceto & vino quam ab aqua extinguitur 68</p> <p>Ignis sacer Servio Isga vobos 88</p> <p style="padding-left: 2em;">apud Latinos idem quod Arabib. Formica, Grecis Herpes ibid.</p> <p>In Igne an animalia nascantur 71</p> <p>Ileus quid significet 109</p> <p style="padding-left: 2em;">ex incubone apud urbem Romam plurimi confecti 25</p> <p>Imaginofus morbus quis dicatur Catalo 121</p> <p>Indica radix vinum aut aquam, cui immittitur, condensans 55</p> <p>Indorum reges cur asini indici cornu biberint 24</p> <p>Infantes an somnient 114</p> <p>Infantes recens nati quando videre incipiunt ibid.</p> <p>Infantes somniorum memoriam non conservant 115</p> <p>Infibulati & adolescentes & adulti 20</p> <p>Infibulatio secundum Celsum valetudini inseruit ibid.</p> <p>Infibulationis precipuus finis ibid.</p> <p>Impuberes quomodo intelligatur genus natus dignovisse ab habetibus notitiam seminarum 138. & 139</p> <p>Insania quoddam genus ab Aretæo descriptum 72</p> <p>Insecta oleo necantur 16</p> <p>Insomnia in phantasia fiunt 114</p>
---	--

Insu-

Index.

<i>Inspitandus morbus</i>	109	<i>Iuuenalis de apris</i>	31
<i>Intemperati quando gignant</i>	7	<i>de Infibulatione</i>	20
<i>Ion de temperatura sesquitercia vini</i>	19	<i>de ministris calda</i>	10
<i>ἰωνίται & furnacei panes idem</i>	13	<i>de Neronis aqua decocta</i>	10
<i>ἰσχρόφωνοι qui dicantur Hippocrati</i>	119	<i>de prepotationibus ad vomitum inci-</i>	
<i>& sequētibus ἰσχρόφωνοι à natura ca-</i>		<i>tantibus</i>	9
<i>pititis cōstitutionē frigidā habent</i>	119	<i>Iuuenalis vina generosa cardiacis neces-</i>	
<i>Submissa voce loqui non possunt, &</i>		<i>saria facit</i>	116
<i>que sit ratio</i>	120	<i>Iuuenali Falernū vinū cur indomitū</i>	18
<i>ad loquendum impetiosi sunt</i>	119	<i>Iuuenum cibi parū mutati esse debēt</i>	34
<i>ἰσχνοφώνων καὶ λεπτοφώνων,</i>		K	
<i>καὶ τεύτων discrimen ex Gal. sen-</i>		Κ <i>ΑΛκία ὑΐδης γλυκεία interdum</i>	
<i>tentia</i>	119	<i>de rebus propē contrarijs profe-</i>	
<i>ἰσχρόφωνοι morbis melācholicis ob-</i>		<i>runtur</i>	34
<i>noxij</i>	ibid.	<i>καλούμενοι πόδες</i>	20
<i>ἰσχοφωμία quid Aristoteli</i>	119	<i>κατὰ πόδες piscis</i>	27
<i>quomodo oriatur & à similibus vitijs</i>		<i>καρδία os ventriculi</i>	1
<i>differat</i>	ibid.	<i>καρύκη quid</i>	51
<i>cur pueris maxime accidat</i>	120	<i>καρυκεία ad Caryces imitationem com-</i>	
<i>aliter à Galeno, aliter ab Aristotele</i>		<i>posita</i>	ibid.
<i>accipitur</i>	120	<i>cur Suida τῶν ζωμῶν ἡδύτης</i>	ibid.
<i>ἰσὶ τῶν ἰσχρόφωνοι μελαγχολικοὶ A-</i>		<i>καρυκείας apparatus exquisitissima</i>	ibi.
<i>ristotelis ratio</i>	120	<i>κατέχειν Macrobio pro trahere</i>	62
<i>Isicia ferre quod Salsicia</i>	13	<i>καδικτικόν Macrobio</i>	62
<i>ἰσικός ἀν ἰσικίων legendum</i>	ibid.	<i>κάυσθ & κάυσμα & κάυστων græcis se-</i>	
<i>Isoerates de Aegyptijs</i>	48	<i>bris ardens</i>	115
<i>Itali βαθραχοφαγοὶ Græcis dicti</i>	32	<i>κεράσαι unde natum</i>	23
<i>Itali caupones a Plutarcho cur repre-</i>		<i>κεβδῆλιῶντες Aristoteli icterici seu pal-</i>	
<i>hensi</i>	66	<i>lentes 118. cur pedum tumoribus affi-</i>	
<i>Itali quomodo musta condiant</i>	108	<i>ciantur</i>	ibid.
<i>ἰτρῖον quid</i>	12. 13	<i>κινεῖν pro purgare usurpatum</i>	46
<i>ἰτρῖον duplex gen^o à Galeno traditur ibi.</i>		<i>κλιβανίται panes</i>	13
<i>Iudei cur dicti recutiti</i>	19	<i>κλιβανίτης sine κριβανίτης panis dif-</i>	
<i>quomodo præputia adducerent</i>	ibid.	<i>fert à furnaceo</i>	ibid.
<i>Iudei antequam vites inuenta erant mel</i>		<i>κλινοπέτης Hippocrati, & κλινῆροι</i>	
<i>le libarunt</i>	46	<i>Plutarcho dicti, non κλινικοί</i>	79
<i>Iudei & Parthi quomodo locustis victi-</i>		<i>κοιλίη στυπτική ventriculus Hippoc. 1</i>	
<i>tare potuerint</i>	49	<i>κοιλότητες Methodicorum que</i>	93
<i>Iudeorum lepra, vitiligo</i>	75	<i>κολυμβάδες</i>	5
<i>Iurtheum quid sit</i>	144	<i>κορύνη apud Theophrastum quid 62. Ga-</i>	
<i>Ius κακόςμαχον</i>	144	<i>ζε Surculus falso</i>	ibid.
<i>Iustiniani Imp. tempore serica tela à Ro-</i>		<i>κράυρα quid in bobus, quidque in suis-</i>	
<i>manis texti cæpta</i>	26	<i>significet</i>	126

Index.

- μύκλος* quid fuerit methodicis, & quo-
 duplex 127
κώσιον & *κόνιτον* Macrob. idem per-
 pe. 61. idem quod cicuta ibid.
L Abrusca Græcis *ἀμπρελος* & *γεία* di-
 cta *enanthem* fert 14
 quando colligatur ibid.
 plinio Taminiæ dicta 44
 labeones qui dicti veteribus 130
 Labeonum & broccorum discrimē ibid.
 Lac camelarum ab hominum lacte dul-
 cissimum 32
 Lachrima cur fundantur à melancholi-
 cis, currentibus, & ridentibus 142
 Lachrymæ falsæ unde oriuntur 143
 Lac equarū apud Scythas coagulāt 113
 Lac habentium unum ventrem, lepore
 excepto, cur non coaguletur 113
 Lac plurimū & pinguisimū ē quibus 17
 Lactis coagulatio unde 54
 ex lacte ovino Scythæ butyrum factita-
 runt 17
 Lactētia animalia cur nō ruminent 113
 Lactuca quomodo sanguinem augeat 35
λαγύεια Gazæ perperam immodicū tan-
 tum coitum significat 18 & 43
 quid Hippocrati ibid.
 Lanam nondum carminatā nemo ad ful-
 lonis officinam portat 38
 Lapides intestinis nati 49
 Laterum dissolutio 88
 Laurus contra ebrietatem 85
 Lauri folia cur post cœnam adhibita 85
 inter legumina & frumenta Galeni di-
 scrimen 33
λακκίς quid 122
 Lemnici pro Lemnisci apud Plinium vi-
 tiose 67
 Lemnisci apud Syracusios quid 67
 Lemniscorum nomen quibus rebus attri-
 butum 67
 Lenones 28

- Lepus inter quadrupedes cur primas ob-
 tineat 34
 cur habeat coagulum 114
 Lepus & cuniculus nō pinguescunt 114
 cur ruminent ibid.
 quid loco quatuor ventriculorum ha-
 beant ibid.
 Lepus unicū tātum ventrem habet 114
 Leporinus sanguis omnīū suavisissimus 34
 Leporina caro talis, qualis sanguis ibid.
 Lepra Indæorum qualis 75
 quam Christus curavit, qualis 75
λεσβιάς quid 92
 Lesbiantes qui apud Galenum 92
 Lethargicæ febres Romæ frequentes 25
 Leucophlegmatia hydros 102
 Liba diversimode ab antiqs cōposita 13
 quid Romanis ibid.
 Libarij qui ibid.
 Libarij pro Libarij perperam apud Se-
 necam ibid.
 Lienosos præter cetera curari diureticō-
 rum vsu 142
ληνίσκοι fasciolarum quæ 67
 Lienem aquæ locum esse quid Hippocra-
 ti significet 142
 Linacri translatio vitiosa 6
 Linum Carpasium 56
 Carysium, Cyprium 56
 Linum crudum vrit Hippocrati 29
 Linum Syris idē quod granū Gnidiū 69
 Linum vinum Plinio 56
 Lithargyri Nicander non hydrargyri
 meminit 42
 Linius Entychus archiater 80
 an lixiuum fuerit protropum vinum 17
 Latinis quid ibid.
 primū inter dulcia locū obtinet ibid.
 Locus Milonis Brochi siue Gracchi 14
 Loca maritima hydropicis commodio-
 ra 58
 mediterranea ad diuturnos morbos
 ineptiora ibid.

stagnan-

Index.

- Stagnantia, petraea, lutulenta, metallis*
propinqua, subterranea, argillosa, ruf
sa, nigra qualia *ibid.*
Loca sublimia saluberrima sunt 58
humilia insalubriora *ibid.*
Locustarum esores quales 49. & 50
Locustarum esus & vitam abrumpit &
pediculos alatos conflat *ibid.*
Lora an idem quod Camum 100
Lorū vomitorū quid sit Scribonio 134
Loth vxor quomodo fuerit in salis statuā
conuersa 143
Loth vxoris in salis statuam conuersio ex
parte miraculum, ex parte secundum
naturam extitit 143
Lucerna inextinguibilis in templo Am-
monis 31
Lucerna ex Carystio lapide 56
Lucernarum funiculi ex carystio facti,
oleo vsi, nunquam consumuntur 56
Lucretius cor pro ventriculo posuit 2
Lucretius de carbonibus 69
de cicuta explicatus 37
de fecunditate lib. 4. de Natura 8
de peculiari morbo podagrico Athen-
narum 25
nullum in cibis discrimen obseruat 50
Lucretij locus de Peste, Hippocrati col-
latus & defensus 63
Lumbus apri prestantissimus 51
Lumbi suum domesticorum apud Vene-
tos suauissimi habentur *ibid.*
Lupus ceruarius expressas in aere ima-
gines discernit 105
Lupi spiritus feruidus & pene igneus
27. Stomachus ossa durissima emollit
& conficit *ibid.*
Lupi & Cephalis ex Ambracia opti-
mi *ibid.*
Luporū morsus an pediculos gignat ibi.
à Lupis commorsa celerius alijs putre-
scunt *ibid.*
Lupos fieri quosdam populos quandoque
quomodo intelligatur 136
Luscus Phryx apud Martialem deince
bibit 23
Lybici omnium hominum sanissimi 29
Lybicum mos vrendi pueros 29
Lycaon in lupum degenerat 136
Lycanthropia qua ratione homines in lu-
postransmutet *ibid.*
Lucretius & Celsus de victus ratione re-
prehensi 130
Lysippus in bacchis vinum veteres re-
frigerasse testatur 9. & 10
- M
- M** *Acies corporis ab aqua marina*
quando corrigatur 104
Macrobius medicina imperitus 61
Macrobij de aconito error *ibid.*
totus Saturn. septimus liber ex Sym-
posiacis Plutarchi desumptus *ibid.*
Macrobius de omento cerebri expensus
& emendatus 124
Mamercus Scaurus ancillarum suarum
menstruum ore exceptauit 92
Mammose & Mameatæ mulieres q̄ 102
Mammæ fororientes quid 102
Mancipiorum potus ex Catone 20
mangones qui 28
quomodo vendēdos prostituerint *ibid.*
quomodo corpora extenuarint *ibid.*
Mangonum discrimen 28
Mania delirium absque febre 133
Mania & melancholiæ discrimen 133
Manus cur homini attributa 76
Mania semel pro melancholia vsurpata
ab Hippocrate 133
Marcelli Burdegalesis aquæ Ferratæ 14
Marcellus Empiricus. Aquaticulū à sto-
macho diuersum facit 2
Mares & sœminas factos quosdam quo-
modo intelligatur 136
Marcida omnia quomodo recentibus car-
nibus excernantur 34
Mapparum rudium & sordidarum in
ventris

Index.

- ventris doloribus vsus* 123
Marcus Evangelista de vnguento Nardino examinatus 123
M. Cicero cardiacos mente captos facit 116
μαλαχολιαν grecorum latinis furorem esse inepte asserit 133
Mare quomodo atrum fiat Aquilonibus flantibus 70
Mares ex feminis fieri quomodo verum sit 136
ad marem generandum quid obseruandum 35
Maronei vini mixtio 18
μαρον siue μαροσινον vinum 41
Martialis cur inter quadrupedes lepori primas dederit 34
Martialis de calda 10
ignorantia notatus *ibid.*
de hemitritæo 25
de mulso 46
de Neronis aqua decocta 10
de quodam medico hoplomacho 35
de turdo cōtra Galenum defensus 59
de Venetorum cœna 26
de vino Vaticano 25
quando vixerit 90
sextante bibit 23
veteres niuem potasse negat 9
Martiali bulbi venerem excitant 8
Massicum vinum siue marsicum vbi nascatur 46
Massilienses quomodo uina maturarint 41
Massiliensium vina insaluberrima *ibid.*
μασσα apud veteres quid 98
Medicamentorum causticorum vsus apud veteres 29
Medicamentorum vires infirmiores in consuetis, in aliquibus prorsus inefficaces 53
Medicamentis vehementissimis cur veteres sint vsi 54
Medicus apud Martialem factus hoplo-
machus 33
Medicus cur carnosus & optimi coloris esse debeat 50
Medici ante Heraclitum & Hippoc. empirici tantum 75
ante Hippoc. Pulsus nomen ignorarunt 39
antiqui ægris pisces facile cur cōcesserint 26
hodie minus *ibid.*
Medici clinici qui 79
Medici Hippocrati Natmę dicuntur 39
Hippocratis tempore ægrotos alebāt & curabant 15
Medici prisci omnes chirurgi fuerūt 15
Medici Romani & Græci sola experientia nitentes, quantum sæpē damni dederint 35
Medici secūdam Platonem excellentissimi qui 50. super ægrotos Romæ in templo Pacis sæpius digladiati 15
Medicina ab Hippoc. inuenta Clinice dicta 79. cur ars muta Virgilio 70. ex Græcia à Romanis recepta 35.36
Medicina ortus apud Aegyptios 46
Medulla ex plurimo seuo pauca succre-scit 11
Medulla morbus Platoni periculosissimus II. nomen pro cerebro apud Platonem 11
Megaleum Theophrasti 48. an diuersum à Galeni 48. ab vnguento Aegyptio albo an differat *ibid.*
Megalei mixtura quando desierit 48. nomen in Aegyptio albo tempore Galeni conseruabatur *ibid.*
Mel bilosis vt pote siccis obest 53. contra putredinē & corruptionem cōfert 57 optimū, quādo producatur Plinio 52
Melle alia omnia corpora, & cadauera humana per multos annos conseruari. 53
Mellis copia ex floribus à Cyzantibus confecta

Index.

- confecta tanta, ut apum æquet melli-*
fium 53. *proventus quando maxime*
premonstretur 52. *quando maior co-*
pia virtutis *ibid.*
Melampus secundum Athenæum, vinum
primum miscuit 18
Melancholiam esse humorem crassum,
copioso sero permixtum 142
Melancholicum humorem appellari ab
Hippocrate aquam 142
Μελανουργαί & Λαῖς apud Aristopha-
nem Aegyptij dicuntur 30
Melancholicus imaginationem celeri-
ter sequitur 136
Melia creta 77
Melici hædi omnium præstantissimi 27
Melilotum cur Cratino ἀσίφορος &
semper custos 67. *inter herbas coro-*
narias prima *ibid.*
à Latinis quomodo dicta *ibid.*
Menecrates medicus quis 78
Mensa frigida apud Plutarchum 90
de menstruis mulierum 103. 164
Mensura tres potissimum apud antiquos
fuerunt, ex quibus potarunt 23
Menta non refrigerat, sed colliquat 87
semè humanum generationi ineptum
reddit 87
Mentam tẽpore belliferere vetitum 87
Meracius hyeme bibendum quam æsta-
te 20
Merentes qua ratione adeo frequẽter &
copiose lacrimas fundant 142
Meretricum post initam venerẽ loculos
aqua colluendi consuetudo 122
Messalina libidinosæ 96
Μήτασχυρητικά medicamenta q̃ 127
Metallorum generatio 132
Metalla carẽt aere reclamãte Gal. 132
Metopium ab unguento Aegyptio diuer-
sum Dioscoridi & Paulo 48
Metopij nomen oleo amygdalino & un-
guento Aegyptio tributum 48
Μηκόνιον quid 123
Methodica medicina principes 127
Methodicorum de sanitate & ægritudi-
ne opinio *ibid.*
Methodici circulis curabant *ibid.*
Milonis Brochi siue Gracchi locus 14
Minium quando repertum 42
ex minio argentum viuum *ibid.*
Μίσις piscis ruminat 112
Μνευκάριον vel μνευκάρν idem quod ru-
minare 111
Mixtio meracior quæ Galeno 19
Mixtio vini in dies variata 18
Mnesitheus de ficibus 33
Mollicies inter morbos refertur 72
Molybdenæ persicariæ facultas discuf-
soria 132
Monachorum Graciæ ieiunium 124
Monachi duo ex India originem fili seri-
ci declarant 26
τὸ μνοστίριον non tuto omnibus à medi-
cis præcipitur 50
Montes ferrati 14
Montana teredines Theophanis 72
Morbus sacer, Seruio ignis sacer 88
Morbus sacer & Epilepsia idem *ibid.*
Morbus solstitialis quid 103
Morbus qui insputatur apud Plautum
quis 109
Morbi apud Romanos frequentes 23
Morborum omnium communis origo 63
Morbis diuturnis loca mediterranea ine-
piora 58
in Morbis curandis natura arti æquina-
let 39
in Morbis quarta dies iudicialis 46. 39
Morbus querquerus 102
Morus cur prudentissima dicatur 25
pruina etiam læditur *ibid.*
Mori folijs animalcula nutriuntur, qua-
sericea fila fabricant 26
Mora secundum Dioscoridem & Au-
cennam κακόςμαχα sunt 26. *Stoma-*
chos

Index.

et hos estuantes reficiant, eisdem con-
 ferunt *ibid.*
 Mororum alborum cur nullibi ferè men-
 tio fiat 26. fructus an podagram ar-
 bitere possint 25. natura & vires *ibid.*
 Sterilitas, tempore Pythemi an poda-
 gra causa *ibid.*
 Morsus animalium quam noxius 25
 Mos vrendi pueros apud Lybiae popu-
 los 29
 Mulieres Romanae solummodo Passum
 bibebant 17
 Mulier an vir in coitu plus & longius de-
 lectetur 96
 Mulieres Genuenses solatri succum vul-
 tibus inungunt 77
 Mulieres opulenta Galeni tempore sola
 serico vsa sunt 26
 Mulieres cur viris minus viuunt 125
 & 119
 Muliebria corpora grauida olim nun-
 quam praestabantur sana 28
 Mulsum antiquitus in maximo precio ha-
 bitum 45 & 46
 Mulsum Graeci abstemij in libationibus
 offerunt 45
 Mulsum optimum ex vino austero &
 melle 46
 Mus ponticus ruminat 112
 Mures sata vastates famis indicium 94
 Murium generatio *ibid.*
 Muria dura conficienda ratio 55
 Muriae plures apud maiores nostros 55
 Murrhata potio quando veteribus vsi-
 tata 101
 Murrha p vase myrrhino Martiali vsur-
 pata 101
 Murrhina quid 101. inter dulcia reposti-
 ta 101. dicta 101
 Murrhinam mulieres Romanae bibebant
 folio 101
 Mustum vt semper dulce permaneat 8
 Musta ab Italis quomodo condiantur 40

Mutationes temporum, Galeno constitu-
 tiones dicuntur 29
 Morbos quomodo pariant *ibid.*
 Myager deus muscarum 94
 Myrobalanorum ad lac coagulandum
 efficacia 55
 Myrrha Aegyptijs Bal dicitur 49
 Myrtidanum plurimis idè quod *ibid.*
 13. & 14
 Myrti fructus Hippocrati myrtidanum
ibidem.
N Abucodonosor rex septem annos
 quo morbo fuerit affectus 136
 Narbonenses quomodo vna matura-
 rint 41
 Nardinum vnguentum potandi antiqua
 consuetudo 124
 Natura in morbis curandis nihil minus
 arte potest 39
 Naturae temperatae non quibusuis tempe-
 ratis contrariae sunt 7. & 8
 Nautea quid fuerit veteribus & vnde
 dicta 134
 Nemesius quando vixerit 84
 Nemesio Galeni liber de plac. Hippoc.
 & Platonis *ibid.* dictus 84
 Nepe sine aqua 14
 Nero faciem conuerberatam breui tem-
 poris spatio sanat 29
 Neronis inuictum refrigerandi aqua 10
 Nerone antiquiores aqua decocta non
 fuerunt vsa *ibid.*
 Nervorum populus quotannis in lupos
 commutatur 136
 Nicander gulam socris dicitur vo-
 cat 2
 de potu veterum 23
 Nicandri lithargyrum 42
 Nidus Hippo. sepius ventrem & caui-
 tatem significat 36
 Nigredo quot modis in rebus appareat
 folio 70
 Nitrum & sal a quibus soluantur 88
 Niua-

Index.

- Nivata aqua** 9
Nivem potasse veteres Martialis negat ibid.
 in nive animalia quedam generantur 71
Nives conservatae & potatae apud Athenam 9
Nonius Marcellus de Ramicibus apud Plantum 20
 recentare pro renouare ponit 8. & 9
Nonuclearum acies cur hebetetur in secandis cadaveribus 110
November gazae & d'isugion dictus 16
Noviter nupta collum qua de causa filo circumdari antiquitus consueverit 122
Nutrices a vino praesertim nigro abstinere debent 87
Octavo mense nati, superuiuere nequeunt iuxta Hipp. 88
Octimestris partus non proprie generatus dicitur 89
Oculorum inflammationibus purgationes qua profint 35
Oculorum suffusiones qua incurabiles 106
Oculis medicamenta quando fieri debeant 68
potus origani obest 68
Ocularia antiquis medicis ignota 135
Ocularia a conspiciillis differunt ibid.
Oculorum frequens mutatio naturalis 109
ita Galeno
Odorifera unguentorum, florum, pratorum respiraciones ad sanitatem conferunt 58. & 59
Oedematis curatio 73
Oenanthe flos est, non vna 44
de oenante Plinius correctus ibid.
asypus ouillus idem quod stercus ouillum 29
vrendi facultate pollet ibid.
Oleo Medicis in vsu fuit ad vrendum ibidem
ibidem
Qua & andromias quis fuerit veteribus, & qua arte parari solitus 119
οισοφαγος idem quod σωμαχος 1
οισοφαγος nomen proprium viae eius qua tendit ab ore in ventrem 1
Oleaster ex nucleo oliuae nascitur 123
Oleum feruens vrut 29
rosaceum corpori feruenti applicatum magis calefacit 22
Olei natura 130
Oleo immersa imputria seruantur 130
Oleo corpora cur a putredine libera ibi.
Oleosae arbores vivacissimae ibid.
Olea ultra 200. annos durat 130
Oleum rosaceum adstringendi vix pollet
Oleo cur cibos coqui, ante quam assarent, inunxerint 16
Oleo infecta necata 16
Oleorum pars maior Aegyptiorum cognomina sibi vendicat 47
Oleorum quatuor genera Hippoc. 48
ολιγοσιτία quibus naturis conueniat, & quibus aduersa 129. 130
ολιγοσιτία qua ratione ἀκόπως καὶ ἀδίψους faciat ex Hippocr. sententia 129
Oliua Pausia 4 & 5
Oliuae albae 4
virides ibid.
maturae ibid.
natantes 5
Premadiae apud Nicandrum 5
Oliuas condiendi varij modi 5
Omentum quid. 124
ὀμάλιστος quid Absyrto & Galeno 51
ὀμοτάριχον idem quod Thyini abdomina 107
ὀμόλιον quid sit 117
Opii veneni curatio 134
Opium 35
ὀμόλιον genus pannis linei omnium viliissimi ibid. Hippocrati quid 117
ὀμόλιον in suppuratione thoracis atque aqua intercute vsus ibid. eiusdem in
τ ποδα-

Index.

- Podagra vsus* *ibid.*
Opiata medicamēta quomodo magnam
perniciem oculorum asserant *ibid.*
Opiatis quibusvis non in omnibus ven-
dum *ibid.*
Opora Hippocrati quid 30. & 33
Opora tempore sanguis retinendus 30
Opora vires & effectus secundum Medi-
cos 30
Opsophagi qui, secundum Plutarchum
26. & 27
Orchomenius lacus 31
Oribasius de carnibus edendis 35
Oribasii loca ex Stobæo restituta 57
Oribasii interpres Auicennas 134
Origani potus oculis obest 68
Ὠρός interdum Hippocrati succum la-
ctæum 110
interdum coagulum significat 110
Oscedo quale vitium. 108
unde dicta *ibid.*
Oscitatio apud Gellium pro Oscedine le-
gendum 108
Oscitationis remedium 108
Ὠστρον Faba Clementi Alexandrino &
Athenæo 85
Ovidius de uvis generosis 33
Ouille carnes recentes coquenda 35
Oxygala & Aphrogala apud Romanos
plurimi æstimatum 67

P

P *Aedagogia apud Senecam pro Pe-*
dagia legendum 77
παίδεως unguenti genus 108
Paleales & Fabriles uix apud Cel. Au-
rel. 90
Palladius de Tuberibus 86
Palma sæmella fructus quando non re-
tinet 5. & 6
Palma cerebrū capiti dolore inducit 4
mas & femina nisi se contingant,
emaciantur & exsiccantur 5
Palma mascula fructus qua de causa al-
ligentur sæmella 3
palmule 4
Palpebrarum pili cur Gallica lue cor-
reptis desuuant 107
Panis furnaceus inter nutrientia primū
locum obtinet 13
Pano fabaceo ueteres non usi 33
Pane calido ne an frigido ueteres nesce-
rentur 121
Panes biscocci & clibanita idem 13
furnaceis magis noxij *ibid.*
clibanita Galeni pro nostris furna-
ceis falso habiti *ibid.*
Panes ex hordeo Achilleio 93
ἰωνίται & κλιβανίται 13
Panum furnaceorum natura *ibid.*
Panes nostri non prorsus sunt innoxij 13
Panis aqua madens Celso idem quod lo-
tus 134
Panis calidus siccatur 121
Panis calidi apud ueteres usus *ibid.*
Panem antiquitus lauandi modus 133
Panis lotus minus nutrit *ibid.*
Panis lotus Galeni ab aquatico Plinij
differt 134
Pantherina aqua pro Patavina 14
Pantomimorum ars muta. 71
Papaner fici Tertulliano quid 123
Pardalianche idem quod Aconitum 60
Paracelsus uanissimi ingenij 143. erra-
uit uehementer *ibid.*
παράλυσις ueteribus Apoplexiam de-
signat 132
παράωλην quid sit 68
παρρωσις Erasistrati 93
in Pario & Helleponto phlebotomati
releuati sunt 25
Parmenides de anima hominis 39
Pascuorum apud Gades Luxuria 128
Passeres secundum Galenum difficiles
concoctis 59
Passum pro dulci uino an ab Aristotele
positum 17

Passum

Index.

<i>Passum solum Romanae mulieres bibe-</i> <i>bant</i>	ibid.	<i>Phatusa Pythaei vxor in virum mutata</i> <i>est</i>	613
<i>Παδοῦρες & Περοδοῦρες τόποι</i>	73	<i>Phasiani gallinis pares quoad nutriendi</i> <i>& concoquendi vim, edēdi verò sua-</i> <i>uitate s. periores</i>	59. & 60
<i>Paulus Aegineta de coitu</i>	8	<i>Solis vaporibus coquuntur</i>	ibid.
<i>Pectunculī in Ambracia optimi secun-</i> <i>dum Apuleium</i>	27	<i>Φάσων quid Hesychio</i>	62
<i>Parthi & Iudaei quomodo locustis victi-</i> <i>tare potuerint</i>	49	<i>Φεῦδας Hesychio</i>	48
<i>Partus quando patri vel matri similli-</i> <i>mus</i>	96	<i>Pherecydes Syrus Pythagorae praecep-</i> <i>tor absq; vilo magistro philosophiā</i> <i>didicit</i>	105
<i>Pecora in Ponto quae vescuntur ab sin-</i> <i>thio Pontico bile carent</i>	24	<i>quomodo obierit</i>	ibid.
<i>Pecora somniant</i>	115	<i>Philemō de vtilitate & copia Calde</i>	10
<i>Pedem dicere quid</i>	20	<i>veteris Calda in conuiujs vsos esset</i> <i>testatur</i>	ibid.
<i>Pedes aqua vel igni calefacti oculis quo</i> <i>modo noceant</i>	68	<i>Philipporum fabae</i>	31
<i>Pediculi an nascantur in pellibus mor-</i> <i>sum luporum expertis</i>	27	<i>Philostratus de palmarum sexu</i>	5
<i>quomodo perueniant in morituris</i>	31	<i>Phlegma Romae & in alijs humidis locis</i> <i>à capite in stomachum decumbit</i>	24
<i>Pediculorum origo secundum Aristote-</i> <i>lem & Teophrastum</i>	ibid.	<i>Phlebotomati inter Canis ortum & Ar-</i> <i>eturum intereunt</i>	30
<i>Pediculis necati</i>	105	<i>Phoca & vitulus marinus idē</i>	106. vatu
<i>Pedicularis morbus an in corde fiat</i>	105	<i>los suos fugiētes in vterū recipit</i>	ibid.
<i>Pelles animantium quae ferro occisa sunt</i> <i>de fortiores ijs, quae morbo aut senectute</i> <i>intereunt</i>	23	<i>coagulum suum deglutit</i>	ibid.
<i>Penis foramen cur ita à natura fabrica-</i> <i>tum</i>	8	<i>euomit secundum Plin.</i>	106
<i>Πεντεπίσιον quid</i>	18	<i>inuidum animal homini</i>	106
<i>de quomodo Atheniensis intelligi velit</i>	19	<i>Phocae coagulum epilepsiam curat</i>	ibid.
<i>eiusdem effectus</i>	ibid.	<i>quādo virtutem omnem amittat</i>	106
<i>Πεντεπυρῶν myrtidanum dictum</i>	13. & 14.	<i>Phoenici & Vlyssi cur Achilles vinum</i> <i>pauco aqua miscuerit</i>	19
<i>Persae sericā telā Romam aduehunt</i>	26	<i>Phoenicissantes & Lesbianes apud Ga-</i> <i>lenum qui</i>	92
<i>Persarum capita cur tam fragilia &</i> <i>molliā</i>	22	<i>Phrenitis quid Aesclepiadi</i>	89
<i>Pestilentia à meridianis partibus ad oc-</i> <i>casum solis an semper eat</i>	106	<i>Phrenitis cum febre semper est</i>	121
<i>Pestis quando plerumque grassetur</i>	ibid.	<i>Phrenesis vnde dicta</i>	136
<i>de pestis ratione Hipp. excellentissimus</i> <i>omnium</i>	62	<i>Phthisis quid</i>	132
<i>Petrus Apponensis coitum quemcumque</i> <i>in febribus obesse, malè scribit</i>	18	<i>Physicus quis Hipp. tēpore diceretur</i>	79
<i>Petrus Victorius Italiae phoenix</i>	122	<i>Picans vox vnde & quid significet</i>	40
		<i>Picans vinum unde dictum</i>	ibid.
		<i>Picans & Racēs vinum an ueteribus</i> <i>notum</i>	40
		<i>de picātis nel aromatici vini sapore cur</i> <i>ueteres nihil reliquerit explicati</i>	40

Index.

Picis aspersu & odor & sapor contingit uino	ibid.	de Oliuarum natura	4
Pilaris morbus	103. & 104	de Palmis	5
Pileorum effectus	22	de Pellis grassatione correctus	106.
Pinguis pro cereo	106	de Pilis palpebrarum expensus	107.
Pisces antiquitus Carnes uocati	107	pro Stomacho uentriculum dixit	1
Pisces cur agris antiqui medici facile concesserint	26	quid per iucundum acorem & butyrum pingue intelligat	13. reprehensus de Hydrophobia
hodie uerò nō facile cōcedi debeāt ibi.			3
Pisces tintinnabuli sonitu uenditi	26.27	Plinian ^o codex de Labrusca uitiosus	44
Pisces dormiunt & epidemia		Plinius in cardiacis remedia sinistra mā	
Pituita noua, & antiqua quid	128	mā adhibet	116. Cardiacorū morbo unīcā spē in uino ponit
Pituita alba generatio	ibid.	116. Syncopen sub cardiaco morbo cōprehendit	ibid.
πιδουρα quid	16	pulices cauponarum aētiua animalia uocat	122. inediā septima die non esse letalem asserit
de pithægris plutarchus emendatus	16	128. de inexplebili semper esuriendi auiditate examinatur	129. ludens multa dixit
Plantarium Hippocrati	30	130. ruminātia geminū uentrem habere male docuit.	136. Arist. locū de Elephantibus perperā intellexit
Plato cur miratus sit, Italos atque Siculos bis in die impleri cibis	97	112. & 113.	
Plato de Calda 10. de morbo sacro	88.	de plumbo oculi uitio explicatur	132
ficium amator	26. qūo medullæ morbi omnīū periculossimū dixerit	11	122
Plato uterum animal uocat	5	Plinius de corybantia reprehensus	122
Plautus de conspicio siue cōspicillo ex Nonio declaratus	135. de Thermopolio & Thermopotatione explicatus	11. de ueterno discutitur	133
πλευριτις lateris dolor cur telum dicatur	126	de felle nigro expensus	
Pleuritici in Helleponto & Pario phlebomati, & releuati sunt	25	de sapientia morbo explicatus	136
Pleuritici phlebotomati Athenis & Roma peius habent quā alibi	25	Plinij locus à Scaligero deprauatus corrigitur	122
Plinius de cerussa restituitur	29	Plinij locus de uberibus emendatus	86
de creta generibus explicatus	77	Plinij de dentibus simplicitas	130
detestatur propomatum usum	9	de canibus error	136
de doloribus	67	locus de serpentibus in dubium reuocatus	135
de fago correctus	35	alius locus dubius	136
de Apio	ibid.	Plinij error de grano Gnidio	69
de Hydrargyro defenditur	41	de πειρε	14
de Lino uino defenditur	56	de Tymphaico gypso	78
de Mammis explicatus	102	Plinij & Herodoti de Delo contradictio	74
de Musto conficiendo	8. & 9		
de Oenanthe correctus	44	Plinij locus de anibus uenis carentibus correctus	110
		de Menta notatus & ex Lucretio explicatus	87
		de Rhododendro emendatus	94
		de	

Index.

de vinis dulcibus emendatus	86	in ἐρωτικῷ restitutus	93
Examinatus de Clinicis	79	Plutarchi sententia de falsis explicata	
Pliny verba de butyro suspecta & corre- cta	17	folio.	104
Plinio κλιβανίτης & furnaceus panis differunt	13	Poculis minutis in principio conuiuij: in fine vero amplioribus utebantur ve- teres	24
non omnia credēda de Herophilo	40	Podagra vexat non tantum homines iu- uenes & adultos, sed etiā caprarum greges apud Athenæum	25
potus calidus contra naturam	10	Podagra peculiari Atheniensium	ibid.
quid sit vina inueterari, saccisque ca- strari	46	Podagra sæpe Constantinopolitanos ve- xat	ibid.
Plumbū oculi vitii apud Plinium	132	Podagram frigida lenat	82
Per plumbum aqua ducta vitiosa	36	Polenta Græcis ἀλφιτῶ	98
Plumbum quare grauissimum	132	Pro τὰ πόλια in Athenæo τὴν πιλίαν le- gendum	22
cur sub dio positum pondere augetur	ibid.	Polium an canitiem inducat	22
Plumbarij artifices cur pallidiores reli- quis	36	Poliij vires	ibid.
Plutarchus cur Italos caupones accu- set	66	Pollux correctus	2
cur templū Aesculapij extra urbem Romæ edificatum sit	25	de καλσυμένιοισσι	20
Plutarchus de mustellis marinis	63	de morbis emendatus	91
Plutarchus de carne suilla	66	Aegyptium nigrum ponit	48
de Carystio lapide	56	Stomachū pro gula principio ponit	2
de caupone	66	veteres Calda vsos fuisse testatur	10
de Cydni fluij aqua	82	Porcorum debilis visus	66
de dolore capitis	68	Posca qualis potus	79
de Aegyptijs	47	Posculenta pro poculentis lecta	ibid.
de palmis	4	Potatio ex vase angusti oris cur ructum prouocat	134
de pithoegijs emendatus	16	Potus an per asperam arteriam ad pul- mones descendat	62
de refrigeratione aquæ	9. & 10	Potus calidus contra naturam secundum Plinium	10
de signis pestis restitutus	94	calidæ posterioribus seculis frequen- tior	ibid.
de visitatione agrotorū correctus	88	frigidus brutis acceptus	10
explicatus de elephantiafi	3	Præputia quomodo adducantur	19
nives & conseruare & potare vete- res esse solitos scribit	9	Prandium & ient aculū veteribus idem	97. & 98
Plutarchi error de Mulso	45. & 46	Prandio consuetis, si prandere desistant, quid eueniat	50
historia de ijs qui templum depecula- turi erant prius sumpta cicuta	61	Pratorum odorifera respirationes ad sa- nitatem conferunt	58. & 59
locus de Cydno ex Galeno restitutus folio	82		
de nouacularum acie	110		
de palmulis restitutus	3		

Index.

- Proculeius stomachi dolore enecat^{us} 67
 Proœmium cœnæ quid Athenæo 90
 πρὸς Ἰσθμίου Gallina ingluuies 55
 Propertius de sſica ciliſſa expoſitus 123
 Propomata quid 9
 quando inuenta 9
 cur à medicis commendata 9
 προποτισμοί Aetio propomata dicuntur 9
 Protagorides aqua refrigeranda artificium commemorat 10
 Protropum vinum 17. & 101
 Prudentius de templo Auguſti 6
 Pſagdas Galeno & Athenæo 48
 Ptiffana quid & vnde dicta 98
 cruda curationi capitis bonum adhibita 99
 ex hordeo quomodo facta 99
 Ptiffana Heſychio Cyceon dicta 99
 quot modis condiri ſolita 99
 Ptiffana cremor quid 98. & 99
 Ptiffana quot ſpecies 98. & 99
 Publius mimographus Plauto poſteriorior 32
 P. Mimographo abdomen Sumen appellatur 99
 Pubertas apud Caſarem in commentarijs, quid ſignificet 138. & 139
 Puer natus in vterum reuertitur tempore Annibalis 106
 pueris cur à vino præſertim nigro abſtinendum 87
 puerorum collo res turpiculas appendi vetus conſuetudo 127
 pueros vrendi cōſuetudo Thuſcorum 29
 pulmonis nutrimentum cur magis pituitoſum 34
 pulmone laborantes, ſi cepas appetunt, ſeruātur: ſin verò ficus, moriūtur 33
 pulmo offium penitus expers 125
 pulſ ex farina hordei factus, Græcis ignotus 98
 Pultes vnde parandi 52
 pulſus nomen ante Hipp. ignoratum 39
 pulſus arteriarum Hippocrati noti 39
 pulſum ars damnatur 40
 de Pulſibus quis primus exactè ſcripſerit 39. & 40
 pumicis puluis vim hellebori comprimit 53
 pumica acida non lædunt 31
 pumica arbor in vmbra melius atque citius fructum concoquit 31
 purpura quid fuerit antiquis & quomodo fiebat, & quibus conſeruabatur folio. 140. b
 purpura alba reperitur 141
 purgationes per inferiora inflammationibus oculorū magnopere proſunt 35
 à putredine conſeruandi mortuos modus apud Aegyptios 59
 pyrri Ligorij iconographia 14
 pyrrhonica ſecta tempore Galeni viguit folio. 60
 pythagorici ante ſonnum Lyræ vtebantur 58
 pythagoræorum & Galeni de ſabarum natura contradictio 85
 pythermus de moris 25
 pythermi atate mora ab omnibus eſtata, & ita via podagra intercluſa ibi.
 pythermi tempore podagra & homines & pecudes inuaſit ibid.

Quartæ dies in morbis iudicialis 46
 Querquera febris quæ & vnde dicta 102

q. Serenus Gordiani Imp. præceptor 8
 quotidianæ febres 102

Rabi Moyses de diætâ inſtituenda 34
 Racens & Picans vinum an veteribus notum 40
 Radix apud Indos vinum & aquam conſenſans 55

Ramex

Index.

- Ramex* quid apud *Plautum* 21
Ramices apud *medicos* quid 21
Ramices alio vocabulo *verices* 21
Rana piscis 32
Rana *Italica* delicatissimus cibus *ibid.*
Rana venter commendatus ab *Arche-
strato* de *rana* piscis intelligendus *ibid.*
Renarum carnes an *veteres* comede-
rint *ibid.*
Recentatum *Alexand. Trallian.* quid 8
idem quod *καταλευξίς* *ibid.*
Recentare pro *renouare* 8
Recentia omnia cur plus viriū alijs pra-
beant 34
Recentiorum circa *aqualiculi* significa-
tum error 117
Refrigerandi aquam & *vina* quot modis
apud *veteres* 9. & 10
Refrigerandi consuetudo ad *recentati-
conficiendi* modum referenda 9
Reges Indorum cur *asini* *Indici* cornu bi-
berint 24
Regio morbo quid medeatur 35
Renum feruor vt reprimatur, *Calda* *uti-
lis* 10
Renum caussae *Plinio* mala eorum vale-
tudo 115
Rhododendrum quid *Herm. barbaro* &
Apuleio 95
Rhododendrum & *Sabina* differunt *ibid.*
Rhodij à *Strabonico* *Cyreni* albi dicti
10. cur *Calidam* biberint 11
Rigor sine febre nouum *Symptoma* *Ga-
leni* tempore 3
Risus an homini naturalis 114
Risus infantum qualis *ibid.*
Rochetti & *Cotta* quales vestes 74
Roma fontibus pulcherrimis ornata 37
Rome cur templum *Aesculapij* extra vr-
bem edificatum sit 25
Romae & *Athenis* pleuriticis phleboto-
mati peius habent quam alibi *ibid.*
febres cum metis & corporis oppres-
sione, & *lethargica* frequentes 25
Romae non raro *thoracis* apostemata gi-
gnuntur 25
Romae phlegma à capite in stomachum
decumbere scribit *Galenus* *ibid.*
Romae *Vaticanus* situs pestilētissimus 25
Romae vicini populi vino defrutum im-
miscent 41
apud Romam ex incubone plurimi con-
fecti 25
Romanus aer crassus & humidus *ibid.*
Romanus nullus *medicam* artem exerce-
re debuit 80
Romani in aqua ductibus fistulas plum-
beas fugiebant 36
in Catabria muscas venari coacti 94
Romani *medici* *empyrici* tantum 35
Romani *prisci* quomodo *pransi* & ca-
nati 97
quomodo *far* pararent 52
quoties in die comedere soliti 97
Romani *vina* quae biberint 16. 17. & 41
unde *medicinam* caperint 35
Romanae *mulieres* *murrhinam* potabant
folio. 101
vino interdictae solum *Passum* bibe-
bant 17
Ructum soli homini conuenire quomodo
intelligendum 134
Ruellius male *Dioscoridis* verba inter-
pretatur 31
Ruminatio quid sit 111
unde deducta *ibid.*
quomodo fiat *ibid.*
Ruminationis finis 111
Ruminant potius iacencia quam stan-
tia 112
Ruminantia animalia quae 113
coagulum cur habeant *ibid.*
cur careant superioribus dentibus 112
cur cornua habeant *ibid.*
cur quatuor habeant ventres & non
plures nec pauciores 112

Index.

- an eructent & flatus plurimos emit-
tant 113
- Ruminantium conditiones 113
- Ruminantibus animalibus cur plures ven-
tres dati 112
- Rustici catharro cur minus vrbanis ve-
xentur 43
- Ruta aconiti vires impedit 60
- Rutilus color Plinio idē quod Sericus 86
- S
- S**abaia qualis cibus 910
- Sabina & Rhododendru differūt 95
- Sabinæ folia non decidunt 95
- Sabinus bello superatus cum vxore Pe-
ponila nouem annos in sepulchro de-
lituit 93
- Sabini Romani vxoris historia ibid.
- Sabinus Hippocratis interpres 134
- Sabini de prouocando ructu præceptum
ibidem.
- Sacerdotes Cybeles quales 72
- Sacrificium post coitum offeratur 43
- Sagdas vnguentum Polluci 48
- Sal & Nitrum à quibus soluantur 88
- Sal qua ratione solo oleo non dissolua-
tur 88
- Sal & salsa an pinguefaciant corpora
folio. 104
- ex sale generatur mures in nauibus 143
- pinguescunt corpora ibid.
- Salem collocavit Paracelsus inter præci-
pua & vera corporis principia 143
- Salis vsus plures apud Veteres 39.69
- Sale condire mortuos præcipuus modus
Aegyptiorum à putredine eos conser-
uandi 59
- Salis aliqua portio in humano corpore
semper reperitur 143
- Salsus sapor cum reliquis conuenit in-
constituendo humano corpore 143
- Salsedo apud medicos quomodo oria-
tur 143
- Salcię nostrę idem ferē quod isicia 12
- Salsamentum Gaditanum quid 127
- Saltando genitura deiecta 89
- Sanguis caprarum bibitus pallorem ex-
citāt 34
- Sanguis cur homini maxime à naribus
effluat 91
- ex venis coagulatus duas substantias
monstrat 92
- Sanguis ichorosus Aristoteli non coagu-
latur 92
- Sanguis in morientibus deficit 92
- leporinus omnium suauissimus 34
- Sanguis quomodo sudari possit 92
- seuosus medullam sacratōn efficit 11
- Sapores omnis generis in nostris corpo-
ribus oriuntur 143
- Sarcophagus lapis 56
- Sardę vsus 77
- σάρκωσις & elephantiasis idem 76
- Saxum quid 77
- Scaliger aquam sumere apud Ouidium
esse urinam capere ineptē docet 122.
- Corybantismum falsō putat esse Gre-
corum ἀγερτων κώμα 121
- Scaliger criticorum nostri temporis prin-
ceps 115
- in imaginosa 121
- Scaurus ruminat 113
- Schola sectatorum Herophili inter Lao-
diceam & Caruram 40
- Scorpiones Italici innocui sunt 105
- Scribonius de Fanicio corr ectus 56
- de Falerno non saccato quomodo in-
telligendus 46
- Scribonij Lari aque Ferratę & Vesti-
carię 14
- codex de vna Taminea, qui Amineā
habet, vitiosus 44
- Scythę Gręcos ob Bacchanalia reprehen-
dunt 72
- hippice herba contra famem & sitim
in duodenas dies vtuntur 55
- Hippoc. & Herod. solo caseo equino
pluri-

Index!

plurimam temporis partem victi-	ibid.	Sericum tempore Galeni rarissimum	8
flant		Serico sola opulenta mulieres tempore	
lacte equino, Hippace victitant	55	Galenii utebantur	6
Scythæ ob Veneris templi Ascalonitani		Serici filii origo primo declarata	26
depeculationem evæges facti	64	Sericus color alijs Siricus, Plinio ruti-	
Sani semper, sed infæcundi	77	lus & ruber	86
seruos suos visu orbant	54	Serica tela à Persicis mercatoribus	
Scytharū morbus effaminatus vnde	64	Romam aduecta	26
quomodo eundem ipsi curent	65	Sertula vel campanica ferta idem quod	
Seleucida aves locustis vescentes eas sta-		Melilotum	67
tim excernunt	49	Seruius pro amara bacca viridem ex-	
Seleucida aves locustarum edaces	49	ponit	5
Semen hominis pars præstantissima	11	Seruij de igne sacro error	88
Semen viri vnde	95	Seruorum precia diminuta	28
Semen præsertim à capite decedit	123	Sesami idem quod Giorgiolena	13
Seminis exeuntis quantitas collata cum		Sesami pro amygdalis vsus	ibid.
sanguine	11	vbi magna copia	ibid.
Sementarium Hippocrati	30	Sesquitertia portio bibendi quibus fuerit	
Semper mustum & semper dulce 8. & 9		in vsu	18. 19
Semus Delius de refrigeranda aqua, in		Sextans, mensura temporatorum	23
insula Cimolia	10	Sexus mutatio quomodo intelligenda	
Senana aqua	14	folio.	136
Seneca ὁ ὀδὸν τοῦ σπύριον suspirium latine di-		per sapientiam mori quid sit Plinio	
xit	133	136. 137	
Senum corpora an verum sit ægrius ab		Sextarius qualis mensura	23
ulceribus curari	140	Siccis mel obest	54
Seneca locus de vino à fulmine tacto in		Sida ab Athenæo & Plutarcho confer-	
dubium reuocatur	136	tur Punica malo	31
Senescunt celerius exta eorum qui non		Sida arboris nulla similitudo cum papa-	
prudent	50	vere	31
Senes apud antiquos valetudinis gratia		Singultus oris ventriculi passio	135
his ter ve comedebant	50	Simagrius veronensis episcopus	
Senes iuxta Plutarchum meraciore mi-		Sirio ex oriente mel optimum secundum	
xtionem semper secuti	19	Plinium producitur	54
Senū cibi perfecte mutati esse debent	34	Smirni quid sit græcis auctoribus	139
Senibus Christianis quousque vinum bi-		Inter odoramenta, que suffuntur sem-	
bendum	85	per primatum tenuisse	ibid.
Senibus humilia loca salubriora sunt	58	Aegyptij eius odore utebantur ad emen-	
an senibus de rebus magnis iudicia fer-		dandum aerem vaporibus imbutum	
re liceat	83	folio	139
Sericum quo tempore venerit in vsu,		Sigæoris Morbus spacio 3. dierum iugū-	
error aliquorum	141. & 26	lat, infantes potissimum inuadit, tem-	
Serenus de hemitriteo	25	pore æstivo maxime oritur	103

Index.

σύνθεσις concoctio	2	Stella piscis, εμπύργος vocatus	107
Sitiliana aquæ idem quod Ceretane bal- nea	14	σέμφυλα Atheniensium oliua aliter	
Sitim auferunt virides ficus	15	τέτραμύρα dicta	5
Socrates cicuta hausta à motu cur probi- bitus	61	σέμφυλίδες	ibid.
Solis lumen vnum & simplex	59	Stillicidium vesicæ maximus cruciatus	68
Solstitiū periculosum & morbosum	103	folio.	
Solstitio hiemali potissimum concumben- dum	18	Stomachus à Celso gula appellatur	1
Solstitialis morbus quid	103	σώμαχος δισοπάχος idem	1
Somnia brutorum animalium	115	pro gula principio Polluci	2
Somnus sorbilis quis	12	pro ventriculo vnde dictus Aristo- teli	1
de Somno sorbili Cælius Aurelianus	12	σώμαχος & veteribus Aristotele postero- ribus δισοπάχος & dictus	1
Somni cur hyeme longissimi fiant	43	σώμαχος & nomen commune, δισοπάχος & proprium	1
Sonticus morbus quis	109	Stomachi dolore C. Procleius eneca- tus	67
Sontico morbo laborans in ius vocari ve- tabatur antiquitus	ibid.	Strabo quando vixerit	40
Sorbere idem quod stertere	12	de schola Herophili	ibid.
Sordes aurium in morituris dulcescere	68	cum Aristotele de generatione anima- lium in niue collatus & examinatus	
Sororientes mammae	102	folio.	71
Spartani ad tuenda à corruptione vina igne ea coxerunt	41	Strabonico Rhodij albi Cyreni dicti	10
σπασμὸς ὄδνός quid	11	Strumæ χοιράδης dictæ quid sint	126
Spasmus Cynicus qualis morbus	109	Sturni aconito vescuntur secundum Ara- bes	61
Spastici secundum Barbarum qui	79	secundum Galenum autem cicuta	61
Spica Cilissa Propertio quid	123	Subsidentia nigra vrinarum vnde	38
σπέρμα τῶδνός quid	11	sumata populi	32
de Spiritu libellus Aristoteli falso adscri- ptus	39	Sumen & abdomen Publio Mimo idem	
Spiritus diuturna retentio ructum exci- tat	134	folio.	32
Stactis & vnguenti Aegyptij discrimen	48	Sumere aquam quid	122
σάρκωσις pro siætos	11	Susinum vnguentum Theophrastus ab	
Stannea vasa pro medicamentorum con- seruatione Galenus fugit	36	Aegyptio separat	48
Staphisagria idem quod Vna Taminia	44	Sues partui vicina cur occisæ	32
folio.		Suum duo morbi letales	
Staphylus Sitheni filius vinum aqua pri- mum miscuit	18	Suum domesticorum lumbi apud Vene- tos inter suauia æstimantur	51
Stata sacrificia quæ	101	Suilla caro suauissima	66
		Supra fuerunt mali homines	24
		Surculus & κογιύνη Gaza idem	62
		Suspirium quo laborauit Seneca	133
		Sylla aquas & agros circa Capuam vr- bem	

Index.

<i>hem Diana addidit</i>	37	<i>de fungo aurium ex Plinio explicatus</i>	131
<i>Sylla dictator pediculis obiit</i>	106	<i>de eodem ex Suetonio & Lampridio emendatus</i>	131
<i>Symmachus de Vaticano situ in vrbe Romana</i>	25	<i>de Paralyfi & pthifi examinatus folio.</i>	132
<i>Syncope Semper vinum ex vsu</i>	116	<i>Testium sympathy cum vocis instrumentis</i>	120
<i>Syriaca vlcera</i>	108	<i>Tethallaffomena vina Asclepiadis</i>	41
<i>συγουισμός quid Erotiano</i>	30	<i>Tetrapharmacum Hadriani Imper.</i>	12
<i>συγουία Galeno quid</i>	ibid.	<i>Thasius hominis imaginem perpetuo seipsum ante cedere putabat</i>	106
T			
<i>Tabem pro omni corporis emaciatione sumi</i>	137.b	<i>Themison à cane morsus rabido</i>	3
<i>Taminia idem quod Labrusca Plinio</i>	42	<i>Theod. Priscianus de aqua niuata</i>	9
<i>Taminia vna Italiae est Bryonia Graecorum</i>	42	<i>Theophilus medicus imaginatione laborauit</i>	121
<i>ταξιχένον cur tam frequens Herodoto</i>	59	<i>Theophrastus de Aconito</i>	60
<i>Tarsus qualis olim ciuitas</i>	82	<i>de carbonibus 99. de Lūbricis & Grano Gnidio</i>	ibid.
<i>Tela ex Amianto seu Carystio lapide contexta igne splendidiore</i>	56	<i>de causis plantarum</i>	5
<i>Telephus Grammaticus ter in die comedit</i>	98	<i>de Sida, Lehumibus & Pediculis ex Athenæo & Plutarcho correctus folio.</i>	31
<i>Temperatis si temperati misceantur, semper gignant</i>	8	<i>Theophrasti, & Galeni contradictio de Scorpionibus</i>	105
<i>Temperata natura quibus suis intemperatis contrariae sunt</i>	8	<i>Theophrasti liber περί κόπων vnde</i>	11
<i>Temperatura vini tres communes apud veteres</i>	18	<i>Theophrasti locus de assuetudinis vi in medicamentis Apollonio collatus</i>	53
<i>earundem variae explanationes</i>	19	<i>de Iouis obelisco non integre à Plinio citatus</i>	54
<i>Templum Augusti Cosmae & Damiano hodie dicatum</i>	6	<i>περί λίθων restitutus</i>	78
<i>Veneris templo equiparatum</i>	ibid.	<i>Theophrasto Autumnus calidus & humidus</i>	30
<i>Telum quod morbi genus</i>	126	<i>carent ea pecora bile, quae absinthio pontico vescuntur</i>	25
<i>Templum Caro mensi dicatum</i>	40	<i>corpore plantarum & hominum inter Canis ortum & Arcturum humescunt</i>	30
<i>Templum Pacis Romae</i>	6	<i>Theopompus de aconito</i>	61
<i>de Templo Pacis error Greg. Gyraldi folio.</i>	14	<i>Theriaca vna</i>	45
<i>Temporum mutationes quomodo morbos pariant</i>	29	<i>Theriaca contra serpentum ictus quomodo confecta</i>	ibid.
<i>Teredines montanae Theophranis</i>	71	<i>an bibita sit à veteribus</i>	45
<i>Terrarum differentia in Melo & Samo folio.</i>	78		
<i>Tertullianus de papauere fici ex Theophrasto declaratus</i>	123		

Index.

<i>Vino & aqua dissoluta à veteribus</i>	<i>Tuberum loco apud Plinium Ziziphorum legendum</i>	86
<i>ibidem.</i>	<i>ex tubulis aque sapor melior</i>	36
<i>Theriacanostra an sit eadem, que ueterum</i>	<i>Turdi cur non tam suaves, sicuti olim</i>	59
<i>Theriacam nostram quis primo composuerit</i>	<i>difficiles concoctu secundum Galenum</i>	59
<i>Thlasxi apud Aristophanem</i>	<i>secundum Arabes aconito uestuntur folio.</i>	61
<i>Thoracis apostemata sepiissime Romę gignuntur</i>	<i>Turdorum apud ueteres precium cibi</i>	59 & 61
<i>Thrasxi Hippoc. διωροσία</i>	<i>Turnebus Bambate pro Embammate non men retinendum putat</i>	15
<i>Thrace carnibus caninis vescuntur</i>	<i>Tussis tumore testium soluitur</i>	113
<i>Thucydidis locus de abscissis genitalibus à Lucretio expressus</i>	<i>τὸντρα quid</i>	32
<i>Thyscorum mos urendi pueros</i>	<i>Tymonis auia per plures menses sine cibo uixit</i>	129
<i>Thymeleg semen, idem quod semen Gnidium</i>	<i>Tympanites hydrops</i>	102
<i>Thinni abdomina salita, Gręcis θυοτάριον dicta</i>	<i>Tymphaica creta, Gypsus dicta</i>	77. 78
<i>Tiberius Imper. primus colicum dolorem expertus est</i>	V <i>Aletudinarium apud Senecam & Columellam quid</i>	15
<i>Timochares à catarrho per coitum liberatur</i>	<i>Valeriani immanitas</i>	24
<i>Tinnitus cur fiant in dolore capitis</i>	<i>Varices idem quod Ramices Hipp. ἰφία dictę</i>	21
<i>Tintinabulum à pisciũ uenditoribus usurpatum</i>	<i>Varronis locus de fascino expositus</i>	126
<i>Tiresię iudicium de concubitu Iouis & Iunonis</i>	<i>Vasa à quibus pice obliterata sint</i>	40
<i>Tortę nomen unde</i>	<i>Vasa stannea Galenus pro medicamentorum conseruatione fugit</i>	36
<i>Toxicum quoduis genus ueneni</i>	<i>Vaticanus situs Romę pestilentior reliquis</i>	25
<i>Tracta inter panum genera falso numerata</i>	<i>Vela ex Amianto seu Carystio lapide contexta igne splendidiora</i>	56
<i>Italıs hodie Taracta dicta</i>	<i>Velleius Paterculus de aquis Romanis folio.</i>	37
<i>paste farinaceę species</i>	<i>Velleij Paterculi uerba uitiata restituta</i>	37
<i>Tracta plurali numero generis neutri apud Catonem quid</i>	<i>Venatores Gręci quando uulpes esitarint</i>	34
<i>Triens mensura potus communissima apud ueteres & poetis in scribendo usitatissima</i>	<i>Venena uarijs modis necem inferũt an uenenis edendis possint homines asuesieri ut non ledantur</i>	54
<i>τρία τριών quid</i>	<i>Venenorum uaria genera</i>	131
<i>Tuberes apud antiquos qui insitione meliores fiunt quibus locis nascantur, & quando ibi.</i>	<i>Venerem bulbi excitant</i>	7
<i>Tuberum fructus quales</i>		

Index.

Venerorum cœne principium Gobius	59	Veterum circa turdos studia	59
folio.	26	Veternus a Lethargo differt	132. 133
Ventriculus pro stomacho Plin.	1	Veternus pro Phthisi Apuleio dicitur	
σπυρτικὴ κοιλία Hipp.	2	ibidem.	
Ventriculus vt corroboretur, plurimum		Via sacra Romæ	6
valent cochleæ & bulbi	7	Victor in quadrigarum certamine absinthium bibebat	101
inVentre res existentes nunquam congelatae, durantur	38	Vieta & marcida recentibus citius excernuntur	34
Veris initium Hippocrati	30	Vilissima creta	77
Vergilij locus de mari atro flantibus Aquilonibus ex Aristotele declaratus folio.	70	Vinum acinaticium Veronense vnde	100
Vergilio Medicina cur ars muta	71	Vinum apud Hebræos in magna existimatione	45. 46
Vermes in niue vetustiore, & in niue media terræ nati	71	Vinum aqua in ligno cocta Empedocli	2
Vertunianus κύνιγγες cerebri omenta ineptè transfert	124	Vinum aromaticum apud Auerroem	40
Vesicæ calculi in senibus & pueris vnde	38	Vinum cicutæ venenum	61
Vesicæ Skillicidium qualis morbus	68	dentatum & mordax	40
Vesicariæ & Ferratæ aquæ	14	dulce quando neque inebriat, neque à frigore densetur	17
Vestis dorica	108	Vinum Edentulum Plauti	40
Vestes ex Carystio, vsu sordide, igne purgantur	56	Vinum & acetum ignem citius quam aqua extinguit	68
Vestes sacerdotum Aegyptiorum ex gypsum	74	Vinum dilutius æstate bibendum	19
Veteres carnis catulorum latentium rescebantur, hostiarumque vice utebantur	31. & 32	Falernum cur Iuuenali indomitum	18
cur in felicitate curandi nos superent folio.	54	Maluaticum quomodo paratur	40
cur puerorum suorum facies oblinierint	77	mariscum vel massicum vbi nascatur folio.	41
cur vehementissimis medicamentis & purgationibus vsi	54	ὀλιγοφόρον apud Galenum	18
Veteres plerique semel tantum in die comedebant	50	Vinum pari aquæ portione epotum soluit morbum inquit Hipp.	19
quando causticis medicamentis vsi	29	Vinum pauco aquæ cur Achilles Vlyssi & Phœnici miscuerit	19
quoties in die manducauerint	97	Vinum Picans & Racens an veteribus notum	40
Veteres pellibus vsi illotis & inconcinatis.		Vinum protropum	17. & 101
Vetustiores cornibus potare soliti	23. 24	Vinum protropum neque inebriat, neque à frigore densatur	17
Veterum frugalitas in cibo & potu	97	protropum pro Protyrum apud Vitruuium legendum	17
		Vinum pueris noxiu	87
		si post cicutam bibitur, eius vim mitigat & castigat	61
		Vinum vetus nouum apud Varronem	8
		Vini	

Index.

<i>Vini aromatici natura</i>	40	<i>Vitis syluestris Græcis ἀμπίλιος ἄγρια</i>	
<i>Vini temperatura tres extiterunt com-</i>		<i>folio.</i>	44
<i>munes</i>	18	<i>Vites in ægypto non erant Herodoti tem-</i>	
<i>Vino quomodo odor & sapor contingat</i>		<i>pore neque in Scythia tempore Ana-</i>	
<i>folio.</i>	40	<i>charsis</i>	144
<i>Vino theriaco Thasii contra serpentium</i>		<i>Vinum in ægypto cur frigidū in Scythia</i>	
<i>ictus vsi</i>	45	<i>calidum</i>	144
<i>Vinum quis primum miscere cœperit</i>	18	<i>Vinum in ægypto tenue & aquosum</i>	144
<i>refrigerasse veteres Statius testatur</i>		<i>Vinum colatum quid sit</i>	144
<i>folio.</i>	9. & 10	<i>Vinum Iuritheum</i>	144
<i>Vina ἀρωγὰ χυτὰ qua</i>	58	<i>Vinum cognidium</i>	144. 145
<i>Vina fumo inueterata, capitis dolorem</i>		<i>Vinum comi quale</i>	145
<i>inducunt</i>	41	<i>Vinum anthosinia quomodo fiat</i>	119
<i>inueterari saccisque castrari quid Pli-</i>		<i>Vitia varia in ijs qui semel tantum in die</i>	
<i>nio</i>	46	<i>comedebant</i>	50
<i>Vina Massiliensium insaluberrima</i>	41	<i>Vitruuius de aquarum ductibus</i>	36
<i>noua aptissima in pituitam conuerti</i>	16	<i>de mulierum discrimine, qua vende-</i>	
<i>salsa aqua aut sale ipso composita</i>	40	<i>bantur aut prostituebantur venales</i>	
<i>Vaticana omnium pessima</i>	25	<i>folio.</i>	28
<i>Vinis quomodo vetustas inducatur</i>	40	<i>dioscoride & Plinio antiquior</i>	42
<i>Vina crassiuscula quomodo percolarint</i>		<i>Vitulus marinus catulos suos in vterum</i>	
<i>veteres</i>	46	<i>recipit</i>	106. & 107.
<i>cur veteres condierint</i>	37	<i>Vlcera Syriaca & Aegyptia</i>	108.
<i>Vina & aquam refrigerandi quot modi</i>		<i>Vlcera rotunda num difficiliora sanata</i>	
<i>apud veteres</i>	9. & 10	<i>sint, vt arbitrantur</i>	138.
<i>Vina quomodo Massilienses & Narbo-</i>		<i>Vlcera dupliciter curari, per carnis ge-</i>	
<i>nenses maturarint</i>	41	<i>nerationem & per simplicem vnio-</i>	
<i>Vina olim in Alexandriam transuehe-</i>		<i>nem</i>	140
<i>bantur sicut Romam</i>	145	<i>Vlpianus de Embammate</i>	15
<i>Vinalia facta</i>	16	<i>Vlyssi & Phœnici cur Achilles vinum</i>	
<i>Vinditianus medicus</i>	81	<i>paucò aqua miscuerit</i>	19
<i>Virginem esse aliquā quibus signis pro-</i>		<i>Vmbracia finis pro Ambracia mendosè</i>	
<i>bari possit</i>	138. & 139	<i>apud Apuleium</i>	27
<i>Vir an mulier in coitu plus & longius de-</i>		<i>Vmblica creta</i>	77
<i>lectetur</i>	96	<i>Vnguentum Aegyptium pro stacte sum-</i>	
<i>Virgilius recrementa circa lucernam</i>		<i>ptum</i>	48
<i>fungos appellat</i>	131	<i>Vnguentum Aegyptium album</i>	ibid.
<i>Vitæ tabis constitutio qualis iecoris</i>	24	<i>Vnguenti Aegyptij & Stactis disci-</i>	
<i>Aul. Vitellius Imperat. luxuriosissimus</i>		<i>men</i>	48
<i>folio.</i>	98	<i>Vnguentum Susinum ab Aegypto Theo-</i>	
<i>l. Vitellij F. erga libertinam insanus a-</i>		<i>phrastus separat</i>	48
<i>mor</i>	92	<i>in Vngueto Aegypto an albedo à Theo-</i>	
<i>Viterbienses balnea</i>	14	<i>phraslo commendata</i>	48.
		<i>Vnguenta</i>	

Index.

<p><i>Vnguenta tam cibis quam potibus veteres adhibuerunt</i> 47. & 101</p> <p><i>Vnguentorum cur maxima pars Aegyptiorum cognomina sibi vedicat</i> 47. 48</p> <p><i>Vngueta potandi antiqua consuetudo</i> 124</p> <p><i>Vnguentum spicatum foliatum & nardinum, eorumque discrimina</i> 124</p> <p><i>Vnguentorum mixtiones Aegyptij primum excogitarunt</i> 47. & 48</p> <p><i>ad Vocem conseruanda quid conferat</i> 20</p> <p><i>Vomitum quid comprimat</i> 76</p> <p><i>Vomendum donec ficus exeant</i> 117. 118</p> <p><i>Vrendi pueros Thuscorum consuetudo</i> 29</p> <p><i>Vrina quomodo in vesica generetur</i> 75</p> <p><i>Vrina dentes loti</i> 75</p> <p><i>Vrinarum nigrae subsidetia vnde</i> 38. 39</p> <p><i>Vstionis venarum temporalium vsus</i> 67. 68</p> <p><i>Vterus vtrum sit animal</i> 5</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>planta equiparatur</i> ibid.</p> <p><i>Vua Albana apud Horatium</i> 90</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>theriaca</i> 45</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Taminia que apud Plinium</i> 44</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Taminia Celso Staphisagria</i> ibid.</p> <p><i>Vua taminia Italiae est Bryonia Gracorum</i> 44</p> <p><i>Vue generose que apud plat.</i> 33</p> <p><i>Vue Amineae vires</i> 44</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Paleales & Fabriles apud C.</i> 90</p>	<p><i>Vuarum seruandarum modi plurimi apud veteres</i> 90</p> <p><i>Vulpium carnes autumnis gratissime palato</i> 34</p> <p><i>Vulua apud veteres in pretio habitata</i> 45. & 46</p> <p><i>Vulue Horatio & Plinio iucundissimum edulium</i> 32</p> <p><i>Vxor mæcha marito toxicum cum argento viuo propinat</i> 42</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p>X <i>Enocrates stercorea egris voranda dabat</i> 92</p> <p><i>à Galeno κατωροφάγος dictus</i> ibid.</p> <p><i>Xenocratis responsum ad quendam qui ludum suum frequentare cupiebat, cum esset ἀμουσος ἀγνοῦντες τοσ</i> 38</p> <p><i>Xylini lini ortus</i> 73</p> <p style="text-align: center;">Z</p> <p>Z <i>Izipha que</i> 86</p> <p><i>Ziziphorum, loco Tuberum legendum apud Plinium</i> 86</p> <p><i>Zona apud Scribonium, Latinis ignis sacer</i> 88</p> <p><i>Zoster & Circinus Plinio Latinis ignis sacer</i> ibid.</p> <p><i>Zoroaster solo lacte sex menses transigit</i> 55</p>
---	---

F I N I S

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnes sunt Quaterniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M. D. XCVIII.

*argus extrahit mellea sententia ex sepe
 quita libri tanq. p. c. d. o. n. i. u. m. , que lana
 mergitur in aqua calida, per oia heras, et se
 mel feruifit et exprimitur.*

[Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

1 2 3

4 5 6 7 8 9

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to its orientation and fading.

